

Salgótarján Megyei Jogú Város

Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája

2021-2027

Megalapozó munkarész

Egyeztetési munkaváltozat

Készítette:

MEGÉRTI Kft.

MEGÉRTI
Magyar Energetikai Gazdaságtervező és
Értékelő Tanácsadó Iroda Kft.

2021. december

Salgótarján Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája

Megalapozó munkarész

Megrendelő: Salgótarján MJV Önkormányzata

Készítette: MEGÉRTI Kft.

Projektvezető: dr. Kukely György

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	10
I PARTNERSÉGI FOLYAMAT ISMERTETÉSE.....	12
I.1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan	13
I.1.1 Partnerek definiálása.....	13
I.1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma.....	18
I.1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban	19
II HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ.....	20
II.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	21
II.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata.....	25
II.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	29
II.3.1 Magyarország Területrendezési Terve	29
II.3.2 Megyei Területrendezési Terv.....	31
II.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek Salgótarján fejlesztését befolyásoló megállapításai.....	34
II.5 Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása	35
II.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai.....	35
II.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.....	37
II.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata	37
II.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök	37
II.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek	38
II.7 A település társadalma.....	38
II.7.1 Népeség, népmozgalom	38
II.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	42
II.7.3 Települési identitást erősítő tényezők	43
II.8 A település humán infrastruktúrája	45
II.8.1 Humán közszolgáltatások	45
II.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása	50
II.9 A település gazdasága	51
II.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre	51
II.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	52
II.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	55
II.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők	56

II.9.5	Ingatlanpiaci viszonyok.....	58
II.10	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere.....	59
II.10.1	Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program.....	59
II.10.2	Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége.....	61
II.10.3	Gazdaságfejlesztési tevékenység.....	62
II.10.4	Foglalkoztatáspolitikai.....	63
II.10.5	Lakás- és helyiséggazdálkodás.....	63
II.10.6	Intézményfenntartás.....	64
II.10.7	Energiagazdálkodás.....	64
II.11	Településüzemeltetési szolgáltatások.....	65
II.12	A táji és természeti adottságok vizsgálata.....	67
II.12.1	Természeti adottságok.....	67
II.12.2	Tájhasználat, tájszerkezet.....	69
II.12.3	Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek.....	70
II.12.4	Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése.....	73
II.13	Zöldfelületi rendszer vizsgálata, a zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái.....	74
II.13.1	A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	74
II.13.2	A zöldfelületi ellátottság értékelése, konfliktusai és problémái.....	77
II.14	Az épített környezet vizsgálata.....	77
II.14.1	Területfelhasználás vizsgálata.....	77
II.14.2	A telekstruktúra vizsgálata.....	81
II.14.3	Önkormányzati tulajdonkataszter.....	82
II.14.4	Az építmények vizsgálata.....	82
II.14.5	Az épített környezet értékei.....	83
II.14.6	Az épített környezet konfliktusai, problémái.....	90
II.15	Közlekedés.....	91
II.15.1	Járműállomány.....	91
II.15.2	Közúthálózati infrastruktúra és forgalom.....	92
II.15.3	Közösségi közlekedési hálózatok.....	96
II.15.4	Kerékpáros és gyalogos közlekedés.....	102
II.15.5	Parkolás.....	103
II.15.6	Balesetek.....	103
II.15.7	Digitális megoldások.....	104
II.16	Közművesítés.....	104
II.16.1	Víziközművek.....	104
II.16.2	Energiaközművek.....	107
II.16.3	Elektronikus hírközlés.....	109

II.16.4	Digitális megoldások.....	110
II.17	Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	110
II.17.1	Talaj	110
II.17.2	Felszíni vizek	113
II.17.3	Felszín alatti vizek.....	115
II.17.4	Levegőtisztaság.....	117
II.17.5	Zaj- és rezgésterhelés	117
II.17.6	Hulladékkezelés.....	118
II.17.7	Vizuális környezetterhelés.....	119
II.17.8	Árvízvédelem	119
II.17.9	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	120
II.18	Katasztrófavédelem.....	121
II.18.1	Építésföldtani korlátok	121
II.18.2	Vízrajzi veszélyeztetettség.....	123
II.19	Ásványi nyersanyaglelőhely	124
II.20	Városi klíma	125
III	TERÜLETI LEHATÁROLÁS.....	129
III.1	Salgótarján várostérsége	130
III.2	Funkcionális várostérségek	130
III.2.1	Közigazgatás	130
III.2.2	Közfoglalkoztatások	130
III.2.3	Egyéb szolgáltatások	131
III.2.4	Foglalkoztatás.....	131
IV	HELYZETÉRTÉKELÉS, SZINTÉZIS.....	133
IV.1	Prosperáló város.....	134
IV.1.1	Mit jelent a prosperáló város?	134
IV.1.2	Prosperáló város – szintézis	134
IV.2	Zöldülő város	136
IV.2.1	Mit jelent a zöldülő város?	136
IV.2.2	Zöldülő város - szintézis.....	137
IV.3	Digitális város	139
IV.3.1	Mit jelent a digitális város	139
IV.3.2	Digitális város - szintézis	140
IV.4	Megtartó város.....	142
IV.4.1	Mit jelent a megtartó város?	142
IV.4.2	Megtartó város - szintézis	143
IV.5	Kiszolgáló város	145

IV.5.1	Mit jelent a kiszolgáló város?	145
IV.5.2	Kiszolgáló város - szintézis.....	145
V	A VÁROS IRÁNYÍTÁSI ÉS MŰKÖDÉSI MODELLJE	150
V.1	Irányítási modell	151
V.1.1	Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata működése	151
V.1.2	Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal működése	153
V.1.3	Az irányítási modell működésének értékelése	154
V.2	Működési modell.....	154
V.2.1	Városi szolgáltatásokat biztosító szervezetek	154
V.2.2	Város működési modelljének értékelése	157
V.3	térsvégi koordináció	157
VI	KOCKÁZATOK ÉS LEHETŐSÉGEK ÉRTÉKELÉSE	159
VI.1	Prosperáló város.....	160
VI.2	Zöldülő város	161
VI.3	Digitális város	162
VI.4	Megtartó város	163
VI.5	Kiszolgáló város	164
VII	MELLÉKLETEK.....	165
VII.1	melléklet: A területfelhasználás rendszere	166
VII.2	melléklet: A városrészek jellemzése.....	173
VII.2.1	1. városrész: Somoskő, Eresztvény, Salgóbánya, Rónafalu és Rónabánya.....	175
VII.2.2	2. városrész: Acélgyár, Zagyvaróna, Szabadságtelep, Művésztelep és Pintértelep	177
VII.2.3	3. városrész: Beszterce lakótelep	178
VII.2.4	4. városrész: Városközpont	180
VII.2.5	5. városrész: Kőváralja és Idegértelep.....	182
VII.2.6	6. városrész: Forgách-telep és Somlyóbányatelep	183
VII.2.7	7. városrész: Rákóczi út környéke	185
VII.2.8	8. városrész: Baglyasalja	187
VII.2.9	9. városrész: Zagyvapálfalva	189
VII.2.10	10. városrész: Külterület (Eresztvény nélkül)	191

Ábrajegyzék

II.1-1. ábra: Salgótarján regionális helyzete és közlekedési kapcsolatai	21
II.1-2. ábra: A Salgótarjáni járás települései és közlekedési kapcsolatai.....	22
II.1-3. ábra: A Salgótarjánra történő munkavállalási célú ingázás 2011-ben	23
II.1-4. ábra: A Salgótarjáni járás vándorlási egyenlege 2011-2019 között	24
II.2-1. ábra: Az OFTK célrendszere.....	25
II.3-1. ábra: Az MTrT Salgótarjánt érintő szerkezeti elemei.....	29
II.3-2. ábra: Az MTrT területfelhasználási kategóriái	30
II.3-3. ábra: Az MTrT Salgótarján megyei jogú várost érintő övezetei	30
II.3-4. ábra: A NMRT Salgótarjánt érintő infrastrukturális elemei	32
II.3-5. ábra: A NMRT Salgótarjánt érintő országos és megyei övezetek	33
II.7-1. ábra: Salgótarján népességszámának változása és annak összetevői, 2010-2019	38
II.7-2. ábra: Salgótarján város korszerkezete	39
II.7-3. ábra: Nyilvántartott állás keresők a munkaképes korú népesség százalékában, %	40
II.9-1. ábra: Az épített lakások aránya az éves lakásállomány százalékában	59
II.10-1. ábra: Salgótarján költségvetése a zárszámadások alapján, milliárd forint	59
II.10-2. ábra: Fenntartott önkormányzati lakásbérlemények aránya a teljes lakásállományon belül, %	60
II.10-3. ábra: A bérlakások minőségi jellemzői, 2018.....	64
II.12-1. ábra: A kistájak elhelyezkedése Salgótarján területén	68
II.12-2. ábra: A település természeti környezete	69
II.12-3. ábra: Területhasználatok Salgótarján területén	70
II.12-4. ábra: Védett területek Salgótarján területén.....	72
II.13-1. ábra: Az önkormányzati tulajdonú belterületi zöldterület nagyságának változása 2008 és 2019 között Salgótarjánban, m ²	75
II.14-1. ábra: Az egykori acélgyár területe	79
II.14-2. ábra: Az egykori síkúveggyár területe	79
II.14-3. ábra: Egykori öblösüveggyár és a zománcipari művek területe	80
II.14-4. ábra: Egykori ötvözetgyár területe	80
II.14-5. ábra: Salgótarján területe az I. katonai felmérés idején	84
II.14-6. ábra: Régészeti lelőhelyek Salgótarjánban	85
II.14-7. ábra: Településképi szempontból meghatározó területek lehatárolása	87
II.14-8. ábra: Salgótarján műemlékei	89
II.15-1. ábra: Ezer állandó lakosra jutó személygépkocsik száma, 2011-2020.....	91
II.15-2. ábra: Személygépkocsik száma Salgótarjánban meghajtás szerint, 2011-2020	92
II.15-3. ábra: Az országos közutak forgalmi terheltsége (EJ/nap; 2019, illetve 2010-2019 közötti változás).....	94
II.15-4. ábra: Az országos közutak nehézjármű-forgalmi terheltsége (db/nap; 2019, illetve 2010-2019 közötti változás)	95
II.15-5. ábra: Salgótarján központjának közúti elérhetősége a járás területéről (2021, perc)	96
II.15-6. ábra: Salgótarján menetrend szerinti autóbuszjáratok és vasúti vonalhálózata (2021).....	98
II.15-7. ábra: Községi közlekedéssel utazók éves száma (ezer fő), 2014-2020.....	99
II.15-8. ábra: Salgótarján központjának elérhetősége a járás településeiről autóbusszal (2021, munkanapokon)	100
II.15-9. ábra: Közúti balesetek fajlagos mutatói Salgótarjánban (2019)	104
II.16-1. ábra: A szolgáltatott víz mennyisége Salgótarjánban, 1000 m ³	105

II.16-2. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban elvezetett összes szennyvíz mennyisége Salgótarjánban, ezer m ³	106
II.16-3. ábra: Szolgáltatott villamosenergia mennyisége Salgótarjánban 2007-2019 között, ezer MWh	107
II.16-4. ábra: Szolgáltatott földgáz mennyisége Salgótarjánban 2000-2019 között, ezer m ³	108
II.16-5. ábra: Száz lakosra jutó internetelőfizetések számának alakulása 2013-2020 között, db	110
II.17-1. ábra: Salgótarján talajtípusai	111
II.17-2. ábra: Talajvíz, és annak szintje Salgótarján területén	112
II.17-3. ábra: Potenciális szennyezőforrások Salgótarján területén	113
II.17-4. ábra: Felszíni vizek	114
II.17-5. ábra: Ivóvízbázisok Salgótarján területén	116
II.17-6. ábra: Salgótarján úthálózatának forgalmi adatai	118
II.17-7. ábra: Elszállított települési hulladék mennyisége, tonna	119
II.17-8. ábra: Árvízveszély Salgótarjánban, és környezetében	120
II.18-1. ábra: Salgótarján és térségének mozgásveszélyes területei	122
II.20-1. ábra: Várható átlaghőmérséklet változás Magyarországon a 2021-2050 időszakra	126
II.20-2. ábra: A csapadék várható változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra	127
II.20-3. ábra: Hőhullámos napok éves átlagos számának változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra, az 1970-2000 közötti referenciaidőszakhoz viszonyítva, nap	127
II.20-4. ábra: 30 mm-t meghaladó csapadékösszegű napok átlagos éves számának várható változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra, az 1970-2000 közötti referenciaidőszakhoz viszonyítva (nap)	128
IV.1-1. ábra: A prosperáló város főbb komponensei	134
IV.2-1. ábra: A zöldülő város főbb komponensei	137
IV.3-1. ábra: A digitális város főbb komponensei	140
IV.4-1. ábra: A megtartó város főbb komponensei	142
IV.5-1. ábra: A kiszolgáló város főbb komponensei	145
V.1-1. ábra: Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala szervezeti ábrája	153
V.2-2. ábra: Salgótarján Megyei Jogú Város működési modellje	156
VII.2-1. ábra: Salgótarján városrészei	174
VII.2-2. ábra: Salgótarján 1. városrésze	175
VII.2-3. ábra: Salgótarján 2. városrésze	177
VII.2-4. ábra: Salgótarján 3. városrésze	179
VII.2-5. ábra: Salgótarján 4. városrésze	180
VII.2-6. ábra: Salgótarján 5. városrésze	182
VII.2-7. ábra: Salgótarján 6. városrésze	184
VII.2-8. ábra: Salgótarján 7. városrésze	186
VII.2-9. ábra: Salgótarján 8. városrésze	188
VII.2-10. ábra: Salgótarján 9. városrésze	189

Táblázatok jegyzéke

II.2-1. táblázat: Az OFTK főbb, Salgótarjánra is érvényes fejlesztési irányai	26
II.2-2. táblázat: Nógrád megye Területfejlesztési Konceptiójának, Stratégiai és Operatív Program Salgótarjánt érintő intézkedései és tervezett projektjei	27
II.3-1. táblázat: Salgótarján közigazgatási területére vonatkozó térségi területfelhasználási kategóriák	31
II.5-1. táblázat: A TFK hosszú távú célrendszere, főbb tartalmi elemei	35
II.5-2. táblázat: Az ITS célrendszere, főbb tartalmi elemei.....	36
II.5-3. táblázat: Az ITS városrészi célkitűzései	37
II.9-1. táblázat: A nettó belföldi jövedelem alakulása Salgótarjánban.....	51
II.9-2. táblázat: Egy lakosra jutó iparüzési adó változása Salgótarjánban 2014 és 2018 között	51
II.9-3. táblázat: Egy lakosra jutó idegenforgalmi adó változása Salgótarjánban 2014 és 2019 között .	52
II.9-4. táblázat: A legnagyobb vállalatok alkalmazottainak szám és nettó árbevétele	56
II.10-1. táblázat: Az önkormányzat működési bevételei és az államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatások	62
II.10-2. táblázat: Foglalkoztatottak száma Salgótarján Város Önkormányzatánál	63
II.11-1. táblázat: Településüzemeltetési szolgáltatások áttekintő táblázata	65
II.13-1. táblázat: Területhasználatok változása, annak értékelése a zöldfelületi rendszer alapján az utóbbi 30 évben, a CORINE adatbázis figyelembevételével	74
II.14-1. táblázat: Salgótarján műemlékeinek és ex lege műemléki környezetének listája.....	88
II.14-2. táblázat: Helyi védelem alatt álló épületek Salgótarjánban	89
II.17-1. táblázat: Vízbázisok Salgótarján területén.....	117
VII.1-1. táblázat: A területfelhasználás rendszere – beépítésre szánt területek	166
VII.1-2. táblázat: A területfelhasználás rendszere – beépítésre nem szánt területek	170
VII.2-1. táblázat: Az 1. városrész SWOT elemzése.....	176
VII.2-2. táblázat: Az 2. városrész SWOT elemzése.....	178
VII.2-3. táblázat: A 3. városrész SWOT elemzése	179
VII.2-4. táblázat: A 4. városrész SWOT elemzése	181
VII.2-5. táblázat: Az 5. városrész SWOT elemzése.....	183
VII.2-6. táblázat: A 6. városrész SWOT elemzése	185
VII.2-7. táblázat: A 7. városrész SWOT elemzése	187
VII.2-8. táblázat: A 8. városrész SWOT elemzése	188
VII.2-9. táblázat: Az 9. városrész SWOT elemzése.....	190
VII.2-10. táblázat: A 10. városrész SWOT elemzése	191

BEVEZETÉS

A 2021-27-es Európai Unió ciklus TOP Plusz forrásai finanszírozást biztosítanak a fenntartható városfejlesztésre az Európai Parlament és a Tanács 2021/1058 Rendelet (ERFA rendelet) 11. cikke alapján. Ahhoz, hogy a cikk hatálya alá eső városok a számukra dedikált forráskerettel tudjanak tervezni, fenntartható városfejlesztési stratégiát kell készíteniük az Irányító Hatóság által kiadott módszertani útmutatónak megfelelően.

Salgótarján MJV 2014-2020-as időszakra szóló Integrált Településfejlesztési Stratégiáját a Képviselőtestület 2014. szeptemberében fogadta el. A stratégiában megfogalmazott célok, programok és projektek felülvizsgálata az azóta eltelt időszak trendjei és eredményei alapján aktuálissá vált. **Salgótarján MJV Önkormányzatának Közgyűlése 2021. június 11-i határozatában jóváhagyta az Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020 felülvizsgálatát.**

A Pénzügyminisztérium RFP IH Stratégiai Tervezési és Értékelési Főosztály 2021. augusztus 2-án arról tájékoztatta a várost, hogy a 2021-27-re szóló Fenntartható Városfejlesztési Stratégiát (FVS) az IH módszertani útmutatóját tartalmazó Kézikönyv alapján kell elkészíteni. Az Irányító Hatóság módszertana szerint elkészítendő **Fenntartható Városfejlesztési Stratégia és az Integrált Településfejlesztési Stratégia a továbbiakban formálisan elválik egymástól.** Az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítésének feltételrendszerét a 314/2012-es Kormányrendelet, valamint az azt felváltó, az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény és annak végrehajtási rendeletével bevezetett településfejlesztési terv rögzíti, és településfejlesztési eszközként a Miniszterelnökség hatáskörébe tartozik annak módszertani követelményeinek definiálása. **A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia a 2021-27-es uniós költségvetési időszak forrásfelhasználásának feltételeként elkészülő stratégiai dokumentum.**

Az Irányító Hatóság módszertani Kézikönyve az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1060 Rendelete és az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1058 Rendelete, az Európai Zöld Megállapodás, a Lipcsei Charta, a Városi Partnerségek, illetve a Bizottság által kiadott Fenntartható Városfejlesztési Stratégiák Kézikönyve alapján készült el. **A Kézikönyv a 314/2012-es Kormányrendelettel való összhang biztosításával készült annak érdekében, hogy a városok a jelenleg érvényben levő Integrált Településfejlesztési Stratégiáikat a Kormányrendeletnek megfelelő módon, ugyanakkor az uniós elvárások figyelembevételével módosíthassák.** A továbbiakban ugyanakkor nem követelmény, hogy a hivatkozott Kormányrendelet elvárásainak ezek a dokumentumok maradéktalanul megfeleljenek, így az érintett városok e **Kézikönyv iránymutatásai szerint készíthetik el Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájukat.**

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia uniós megalapozó dokumentumként való elkészítése segíti a városok rugalmasabb és gyorsabb tervezését is.

Mindamellet a stratégia széleskörű partnerségben készül, fórumok és tájékoztatók révén a nyilvánosság bevonása folyamatosan megtörténik.

I PARTNERSÉGI FOLYAMAT ISMERTETÉSE

I.1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) kidolgozása során, a feladat komplexitására és társadalmi jelentőségére való tekintettel a rendelkezésre álló idő függvényében a város kiemelt hangsúlyt kíván fektetni az érintett szereplőknek a tervezési munkába történő bevonására, a velük folytatott kommunikációra, konzultációra, ezáltal elősegítve egy, a helyi társadalom többsége által elfogadható, támogatható fejlesztési jövőkép kialakítását. Az Önkormányzat a tervezési munkát teljes folyamatában igyekszik kommunikálni, minden lényeges lépésében együttműködni, együttgondolkodni a helyi szakemberekkel, főbb véleményformálókkal és a lakossággal. A partnerségi egyeztetési tervben felvázolt kommunikációs folyamat azáltal, hogy még a tervezés folyamatában felszínre hozza, kibeszélhetővé teszi az egyes szereplők között esetlegesen felmerülő konfliktusokat, lehetőséget nyújt a stratégia későbbi fejlesztéspolitikai és értékválasztási kockázatainak csökkentésére, egy, a többségi társadalom által elfogadható célrendszer és stratégia kialakítására.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia kidolgozása során fontos szempont a széleskörű partnerség megteremtése, valamennyi, a településen érdekelt gazdasági, társadalmi szervezet, közigazgatási szerv irányában.

A partnerségi együttműködés folyamata a fenntartható településfejlesztés tervezési, megvalósítási és fenntartási szakaszaira is kiterjed.

A partnerség szerepe az egyes szakaszokban:

- **Tervezés:** Az FVS kidolgozása széleskörű partnerség keretében valósul meg. A partnerek szerepe a stratégia megismerésén, véleményezésén, jóváhagyásán túl aktív részvételükre is kiterjed.
- **Megvalósítás:** A partnerek szerepet kaphatnak a megvalósítás során a projektek előkészítésében és megvalósításában is.
- **Fenntartás:** A partnerség a fenntartási időszakra is kiterjed: a projektek megvalósítása után is fontos az átfogó tájékoztatás, a folyamatos egyeztetés a közvetlenül érintettekkel (pl. lakossági elégedettség mérés). A tapasztalatok fontos visszacsatolást jelentenek a további tervezési folyamatokhoz.

Jelen partnerségi terv a tervezés során megvalósuló partnerség kereteit rögzíti, valamint bemutatja a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia előkészítése, kidolgozása, jóváhagyása során megvalósuló partnerségi együttműködés folyamatát, figyelembe véve a tervezésre rendelkezésre álló szűkös időkereteket is.

A partnerségi terv iránymutatóként figyelembe veszi Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 11/2017.(III.7.) önkormányzati rendeletét a partnerségi egyeztetés szabályairól, mely többek között az integrált településfejlesztési stratégia készítése és módosítása partnerségi egyeztetésére terjed ki. A rendelet a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia készítését nem ad kötelezettségeket, de az abban foglaltak útmutatásként szolgálnak a stratégiakészítés folyamatára.

I.1.1 Partnerek definiálása

Salgótarján MJV Önkormányzata a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése során komoly hangsúlyt fektet a főbb szereplőkkel való érdemi együttműködésre, valamint a lakosság széles körű tájékoztatására, azaz az érintettek

- igényeinek, szükségleteinek, problémáinak feltárására;
- ötleteinek, javaslatainak megismerésére;
- sajátos fejlesztési érdekeinek és céljainak megismerésére és összehangolására;

- megnyerésére és ösztönzésére, hogy saját tevékenységükkel, illetve fejlesztéseikkel segítsék a stratégia megvalósulását;
- együttműködésének segítésére, kölcsönös informálására.

1.1.1.1 A partnerség megteremtése, működtetése érdekében elvégzendő feladatok

A munka **első lépéseként** megtörtént a **partnerek azonosítása**, feltérképezése és elemzése (stakeholder mapping, stakeholder analysis). A partnerek azonosítása műhelymunka keretében történt: az Önkormányzat javaslatot tesz a tervezési munka során megszólítani kívánt résztvevőkre. Ezt követően sorra kell venni az FVS valamennyi érintettjét és csoportosítani kell őket érdekeltségük és befolyásuk szintjei szerint.

A **második lépésben** meghatároztuk a szereplők bevonásának módját és formáját, valamint azokat a **munkamódszereket**, amelyekkel az egyes csoportokat megszólítjuk.

A **harmadik lépésben** meghatároztuk azokat a **munkafázisokat**, amelyekben elengedhetetlen a szereplők bevonása.

A **negyedik lépésben** meghatároztuk, hogy melyik csoportot a tervezés melyik fázisában, milyen módon szólítjuk meg.

1.1.1./1 A partnerek azonosítása

A tervezés kezdő lépéseként feltérképeztük az érintettek körét és csoportosítottuk azokat érdekeltségük, szakmai hátterük és befolyásoló képességük szerint. Ennek alapján előállt egy belső és egy külső érintetti kör az alábbiak szerint:

BELSŐ ÉRINTETTI KÖR

- **Irányító csoport - Döntéshozói szint**
Az irányító csoportnak (ICS) a tervezés során operatív döntéselőkészítő munkát kell folytatnia. Fontos a kezelhető méret, az elérhetőség, az összeférhetőség és az alapvető tájékozottság a feladatot és a város helyzetét illetően. Az ICS tagjai beosztásuknál vagy véleményformáló erejükönél fogva irányítói, döntéshozói, illetve döntéselőkészítői szereppel bírnak.
- **Önkormányzati és hivatali szereplők (hivatali egységek vezetői, a fontosabb témákban felelős köztisztviselők)**
A munkacsoportokba bevonásra kerülnek az önkormányzati vezetők (alpolgármesterek, bizottsági elnökök) és a Hivatal munkatársai. A résztvevők egy-egy szakágat, téma területet érintően rendelkeznek általános, a város egészét jellemző információkkal.
- **Tervezői csoport**
A tervezői csoport a rendelkezésre álló adatok, információk alapján a stratégiaalkotást koordinálja.

KÜLSŐ ÉRINTETTI KÖR

- **Területi és települési önkormányzatok**
A tervezési folyamatban kiemelt szerepet kap a Megyei Önkormányzat mellett a várossal közvetlenül kapcsolatban álló települések, ill. a város életét meghatározó nemzetiségek képviselői. Szerepük meghatározó a város térségi integrálásában, a város-vidék szerepének definiálásában, valamint a tényleges városkörnyéki munkamegosztás kialakításában. A nemzetiségi önkormányzatok a településen élő kisebbségek bevonását, érdekeik érvényesítését teszi lehetővé a tervezés teljes folyamatában.

- **A fejlesztéspolitika koordinációjában aktív szervezetek**
A szervezetek egy-egy szakpolitikát érintően rendelkeznek olyan információkkal, amelyeket célszerű figyelembe venni a települési stratégiák kialakításakor. További előny, hogy a szervezetek révén a térségi összefüggések, együttműködési lehetőségek is kirajzolódhatnak.
- **Civil szervezetek, egyesületek, egyházak**
A civil szervezetek tudásukkal és független szakértelmükkel érdemben járulhatnak hozzá a tervezés folyamatához. Részvételük nem csupán azért fontos, mert a térségben élők széles körét képviselik, hanem bizonyos projektek megvalósításában is tevékenyen részt tudnak venni. Az egyházak, fejlesztéseket megvalósító, valamint intézményeket fenntartó szervezetként ill. közösségépítőkként is bevonandók. E szervezetek különösen olyan területek tervezésében és megvalósításában fontosak, ahol az önkormányzati feladatellátás a rendelkezésre álló szűk erőforrások miatt korlátozott lehetőségeket biztosít. Ilyen lehet például a társadalmi kohézió erősítése, a szemléletformálás, de bizonyos esetekben jelentős szerepet tölthetnek be az oktatás, művelődés területén is.
- **Intézmények, közszolgáltatások vezetői, fenntartói**
Az intézmények képviselői a szakterületükön vezető szerepet tölthetnek be a stratégia bizonyos elemeinek megvalósításában. Ez nem csupán az infrastruktúra fejlesztését jelenti (ún. hard elemek), hanem – akár a civilekkel együttműködve – a fejlesztések sikerét, hosszú távú fenntarthatóságát biztosító akciók és programok (ún. soft elemek) szervezésében is kiemelkedő szerepet játszanak.
- **Vállalkozói szféra, kamarák**
A vállalkozói szféra a település és a térség gazdasági környezetét alakítja. Részvételük elsősorban a gazdasági jelentőségű akciók és beavatkozások meghatározásában és megvalósításában jelentős.
- **Közüvélemény-formáló, köztisztelőben álló személyek, „notabilitások”**
A véleményformálók köre olyan személyekből tevődik össze, akik a település életében döntő befolyással bírnak. Ezek a személyek lehetnek a korábban megnevezett csoportok valamelyikének képviselői is, de lehetnek olyan művészek, sportolók, díszpolgárok, akik személyes részvételükkel elősegítik a stratégia megtervezését, megvalósítását és részt vesznek a megvalósítás nyomon követésében is.
- **Helyi lakosság és média**
Mivel a stratégia elsődlegesen a térségben élők, térhasználók részére készül, ezért elengedhetetlen a lakosság folyamatos tájékoztatása és véleményének kikérése a tervezés főbb szakaszaiban. Ehhez elengedhetetlen a helyi média részvétele, amely nem csak a stratégiakészítés folyamatában szolgál kommunikációs csatornaként, hanem a megvalósításról is rendszeresen tájékoztatja a közvéleményt.

Salgótarján MJV Közgyűlése 2021. június 11-i határozatában a következő partnereket nevesítette:

- aa) a 314/2012. (XI. 8.) Korm. Rendelet 9. mellékletében felsorolt államigazgatási szervek,
- ab) Salgótarjáni Járás területének önkormányzatai,
- ac) Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlésének Elnöke,
- ad) Nógrád megyei kamarák:
 - Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Nógrád Megyei Igazgatósága,
 - Nógrád Megyei Építész Kamara,
 - Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara,
 - Nógrád Megyei Mérnöki Kamara,
 - Nógrád Megyei Orvosi Kamara,
 - Magyar Gyógyszerész Kamara Nógrád Megyei Szervezete,
 - Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara Nógrád Megyei Területi Szervezete,
 - Nógrád Megyei Mezőgazdasági Termelők Érdekvédelmi Szövetsége,
 - Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara Nógrád & Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete,
 - Nógrád Megyei Ügyvédi Kamara.
- ae) Salgó Vagyon Kft.
- af) Salgótarjáni Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft.
- ag) Dornyay Béla Múzeum
- ah) Salgótarján és Térsége Egészségügyi-Szociális Központja
- ai) Balassi Bálint Megyei Könyvtár
- aj) Költségvetési Intézmények Gazdasági Szolgálat
- ak) Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde
- al) Zenthe Ferenc Színház Nonprofit Kft.
- am) Magyar Közút Nonprofit Zrt. - Nógrád Megyei Igazgatósága
- Salgótarján lakossága
- Salgótarjánban székhellyel, telephellyel, fiókteleppel rendelkező gazdálkodó és civil szervezetek

A Partnerek tájékoztatása papír alapú és egyidejűleg elektronikus levelezés útján történik. Azon szereplők, melyek a munkacsoportokban közvetlenül nem vesznek részt, a társadalmasítás időszakában közvetlen megkeresés útján nyilváníthatnak véleményt.

1.1.1.2 A partnerségi egyeztetés szintjei

1.1.1./2 Döntéshozás

Képviselőtestület

A **Képviselőtestület** jogosult a folyamat eredményeként elkészült Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elfogadására. A Képviselőtestület a tervezési munka során, a főbb mérföldkövekhez kapcsolódóan, valamint a polgármester, az Irányító csoport, illetve a képviselők kérésére ennél nagyobb gyakorisággal tájékoztatást kaphat az FVS felülvizsgálatának előrehaladásáról, aktuális állásáról, főbb eredményeiről.

A Képviselőtestületnek alapvetően az elkészült dokumentumok jóváhagyásában van szerepe, azonban természetesen a dokumentumok készítése során véleményezési lehetősége biztosított.

1.1.1./3 Irányítás, döntés előkészítési szint

Irányító csoport

Az irányító csoport (ICS) a város főbb vezető tisztségviselőiből, a település főbb fejlesztési irányainak kijelöléséért felelős személyeiből tevődik össze.

1.1.1./4 Szakmai egyeztetés szintje

A munka megkezdésekor 5 munkacsoport került felállításra:

- gazdaságfejlesztési
- városfejlesztési és turisztikai
- humán közszolgáltatások
- környezetvédelmi és megújuló energiaforrások hasznosítása
- közlekedésfejlesztési

A munkacsoportokban az önkormányzat, a hivatal, az önkormányzati cégek és külső szereplők képviselői egyaránt megtalálhatók. A tervezés során minden munkacsoport havonta tart megbeszélést.

- A gazdaságfejlesztési munkacsoportban résztvevők köre: alpolgármester, Gazdasági Bizottság elnöke, Városfejlesztési Iroda irodavezető-helyettese, Salgó Vagyon Kft. ügyvezető igazgatója, Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnöke és a TRIGON Electronica Kft. ügyvezetője.
- A városfejlesztési és turisztikai munkacsoportban résztvevők köre: alpolgármesterek, Gazdasági Bizottság elnöke, Városfejlesztési Iroda irodavezetője, főépítész, Városfejlesztő és Turisztikai Kft. ügyvezetője.
- A humán közszolgáltatások munkacsoportban résztvevők köre: alpolgármester, Salgótarjáni Tankerületi Központ igazgatója, Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde intézményvezetője, Salgótarjáni Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. ügyvezetője, Salgótarján MJV Polgármesteri Hivatal Humánszolgáltatási és Szervezési Iroda vezetője. A munkacsoportok munkájába később 5 egyházi és 9 civil szervezet is bekapcsolódott, mint javaslattevők a társadalmi felzárkóztatás, közösségi programok tekintetében.
- A környezetvédelmi és megújuló energiaforrások hasznosítása munkacsoportban résztvevők köre: alpolgármester, Gazdasági Bizottság elnöke, Városfejlesztési Iroda irodavezetője, főépítész, VGÜ Salgótarjáni Hulladékgazdálkodási és Városüzemeltetési Nonprofit Kft. ügyvezetője, Kelet-Nógrád Térségi Hulladékgazdálkodási Társulás képviselője és a Salgótarján MJV Polgármesteri Hivatal szakmérnöke.
- A közlekedésfejlesztési munkacsoportban résztvevők köre: alpolgármester, Városüzemeltetési irodavezető, Városfejlesztési Iroda irodavezető-helyettes, MÁV Zrt., Volánbusz Zrt. képviselője, és a Salgótarján MJV Polgármesteri Hivatal szakmérnöke.

A Salgótarján MJV Közgyűlése 2021. június 11-i határozatában azonosított további szereplők, melyek nem kapcsolódtak közvetlenül a munkacsoportok munkájába, a társadalmi átjárás időszakában közvetlen megkeresés útján nyilváníthatnak véleményt.

A megalapozó vizsgálati munkafázisban adat- és információszolgáltatással, vizsgálati dokumentumok rendelkezésre bocsátásával, problémák feltárásával, prioritizálásával is segítik a tervezői csoport munkáját. A stratégiakészítési fázisban szerepe a tagok szakterületét érintő javaslatok megfogalmazása, majd a készülő dokumentumok észrevételezése, véleményezése, tervezők felé történő visszacsatolása.

A tervezők az Módszertani Kézikönyv előírásainak megfelelően, a munkacsoportoktól beérkező adatok, információk szintetizálásával és validálásával, szakértői tevékenységével és tapasztalatai felhasználásával készítik el a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia tervezetét. A feladat elvégzése során szorosan együttműködnek a munkacsoportokkal.

I.1.1./5 Várostárségi szint

A város pozíciójából adódóan kiemelt jelentőséggel bír a partnerség kiterjesztése a funkcionális várostárségbe tartozó településekre. E települések bevonása elsődlegesen a település vezető tisztségviselőinek megszólításával, a város funkcionális vonzáskörzetének kialakítását követően valósult meg, amikor a különböző városi funkciók (munkahelyi ingázás, közösségi közlekedési viszonylatok, oktatás, egészségügy, közműszolgáltatók ellátási területei stb.) elemzése alapján a tervezők meg tudták határozni a város potenciális vonzáskörzetét. Az így lehatárolt területen található települések polgármestereinek e-mail-es megkeresés keretében lett felajánlva az együttműködés lehetősége azokon a területeken (pl. gazdaságfejlesztés, turisztika, természet- és környezetvédelem, oktatás, közösségi közlekedés és kerékpárút fejlesztés stb.), amelyeket az érintett települések fejlődésük szempontjából fontosnak tartanak.

I.1.1./6 Lakossági egyeztetés szintje

A partnerségi egyeztetés fontos részét képezi a **lakosság bevonása, tájékoztatása** a tervezési folyamat valamennyi szakaszában. A lakosság bevonása esetében alkalmazandó kommunikációs eszköz a kérdőíves felmérés, valamint a lakossági fórum / konzultáció, amely a célcsoport elérésének leghatékonyabb és az eddigi városfejlesztési projektek során is sikerrel alkalmazott módszere. A lakossági fórum a tájékoztatáson túl kérdésfeltevésre és vélemények megfogalmazására is lehetőséget teremt, a helyi problémákra és szükségletekre orientáltan.

A lakossági konzultációk mellett a **városi honlap, a hirdetőtábla és a helyi újság** is fontos szerepet tölt be a lakosság partnerségi folyamatba történő bevonásában.

I.1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma

I.1.2.1 Az alkalmazott munkamódszerek ismertetése

- **munkacsoportok, szakértői interjúk, szakmai egyeztetések:** A szakértői interjúk, szakmai egyeztetések egy adott tématerülettel összefüggő kérdések, problémák intenzív elemzésére fókuszálnak. Célja az egyeztetéseken részt vevők véleményének részletes megismerése, valamint helyspecifikus információk begyűjtése. Ezek keretében kerül sor a problémák, kockázatok, lehetőségek tématerületenkénti elemzésre, a javasolt intézkedések és beavatkozások megfogalmazására.
- **kérdőíves felmérés:** A lakossági és intézményi kérdőívezés segít egyrészt a helyzetértékelés információtartalmának gazdagításában (bizonyos kérdések megválaszolása csak ebből az információ forrásból lehetséges), másrészt a monitoring fejezetben szereplő egyes indikátorok bázisértékének meghatározásában. Salgótarján MJV Közgyűlése 2021. június 11-i határozatával döntött az önkormányzati honlapon egy városfejlesztési kérdőív indításáról, melyet a következő 2 felületen érnek el a lakosok, szervezetek:
 - Salgótarján 2030 – kérdőív
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfO3z4KeFrdVbsoo1VXYI1ampJyucpYdWoHF70mAbIGh--q_w/viewform
 - Projektjavaslatok <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdnrnpvHdVjGAcXHvZxxnaFYyBj-u4Wjuyel3E3vAYS4bjiSw/viewform>
- **lakossági fórum:** A lakosság tájékoztatása, összhangban a város Partnerségi egyeztetési szabályzatával.
- **honlap, weboldal:** Az Önkormányzat a partnerek tájékoztatásának elősegítésére a „https://www.salgotarjan.hu/?page_id=12237” honlapján felületet biztosít a partnerségi egyeztetés tárgyát képező és az egyeztetés során keletkező dokumentációk megjeleníthetősége érdekében.

- **PR-cikk, sajtótájékoztatón:** A sajtó tájékoztatása, illetve a különböző sajtóorgánumban való megjelenés minden esetben a helyi sajtó előzetes tájékoztatását követően a polgármesterrel, illetve a Városháza PR szakembereivel történő egyeztetést követően történik.

I.1.2.2 Az egyes munkafázisok a tervezés folyamán

1. **Tájékoztatás:** informálás egy meglévő állapotról, helyzetről
2. **Információgyűjtés:** adatok és információk begyűjtése
3. **Egyeztetés:** részeredmények konzultációja
4. **Véleményezés:** (rész)dokumentum véleményezése, észrevételezése
5. **Döntéshozás:** elfogadás

I.1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban

Feladat	júl.	aug.	2021 szept.	okt.	nov.	dec.	2022 jan
Előkészítés							
Projektindító megbeszélés							
Partnerségi terv elkészítése							
Partnerség tervezett szervezeti kereteinek kialakítása, szakmai munkacsoportok megalakítása, szereplők felkérése							
Lakossági fórum							
Megalapozó munkarész							
Munkacsoportok alakuló és egyben első munkaülései							
Fenntartható Városfejlesztési Stratégia							
Munkacsoportok 2. munkaülései							
Munkacsoportok 3. munkaülései							
Településközi koordináció							
Társadalmasítás							
Stratégia tervezetének kiküldése az IH részére							

II.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Salgótarján az Észak-magyarországi Régióban, Nógrád megyében, a szlovák határ közvetlen közelében, a Karancs, Medves-vidék és Zagyva-völgy kistájakat érintve a Karancs-, a Cserhát és a Medves-hegység találkozásánál, a Zagyva- és a Tarján-patak „Y” alakú völgyében észak-dél irányban hosszan elnyúló város.

Az **Észak-magyarországi régió** Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyéket foglalja magába. A régió központja Miskolc, amely az ország 3. legnépesebb városa, és kiterjedt vonzáskörzetével, intézményrendszerével jóval Salgótarján felett áll a településhierarchiában, így Salgótarján regionális szerepe kevésbé jelentős, mint a megyeszékhelyként ellátott központi funkciói. Némely speciális esetben ugyanakkor Salgótarján is rendelkezik regionális feladatokkal (pl. államkincstár és geológiai szolgálat).

Nógrád megye székhelyeként Salgótarján a hazai funkcionális városhierarchia 3. szintjén helyezkedik el, térségi szerepeit tekintve ugyanakkor egyértelműen túlmutat szűkebb környezetén. Fekvése lehetőséget biztosít a szomszédos Szlovákiával történő, aktív gazdasági és infrastrukturális kapcsolattartásra, ennek megfelelően Salgótarján a határon átnyúló Neogradiensis Eurorégió legerősebb magyarországi fejlődési pólusa. A város térségi szerepkörei több területen érvényesülnek. Ilyenek a gazdaság, az igazgatás, a kereskedelem, az egészségügy, oktatás, közművelődés és a rekreáció. Ezek alapján a város egyértelműen teljes körű térség-szervező erővel bír, teljes értékű funkcióval rendelkező település. Salgótarján térség-szervező ereje átnyúlik a szlovák-magyar határon, és a szlovákiai Losonccal kölcsönhatásban meghatározza a határon átnyúló Neogradiensis Eurorégió fejlődését.

II.1-1. ábra: Salgótarján regionális helyzete és közlekedési kapcsolatai

Forrás: TEIR

A 29 települést magában foglaló **Salgótarjáni járásban** a székhelytelepülésen kívüli 28 település községi jogállású, amely kiemelt szerepet kölcsönöz a központnak. A város középfokú ellátó-hálózata megegyezik a hasonló hierarchiaszinten lévő városokéval. Ez ugyanakkor nagymértékben következik a megyeszékhely szerephez kapcsolódó többletfunkciókból és intézményrendszerekből az

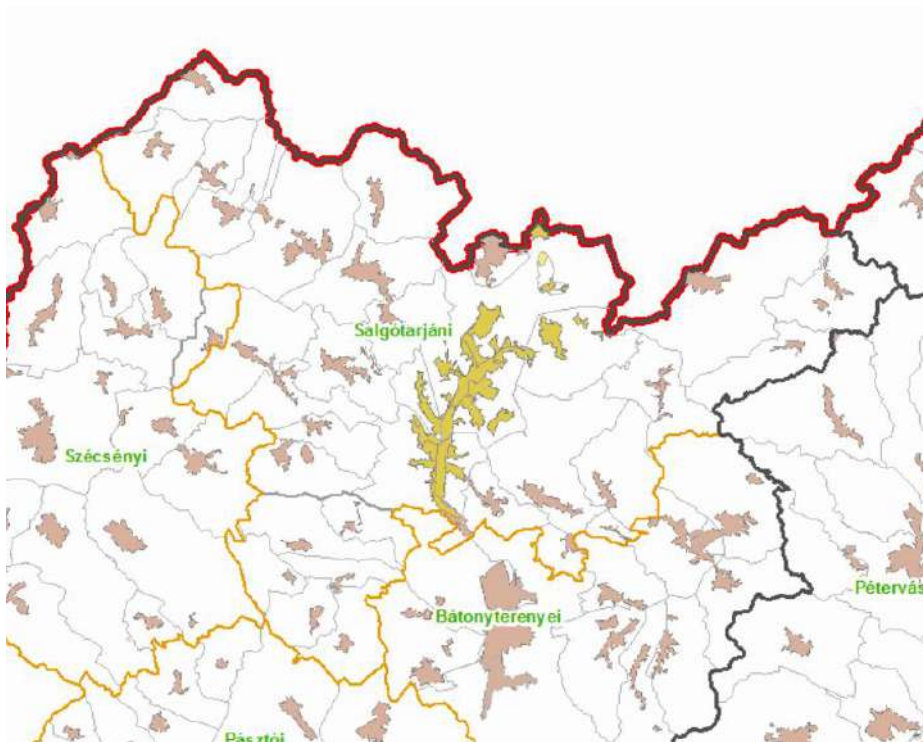
államigazgatás, az igazságszolgáltatás, és a korábban államosított társadalmi-gazdasági feladatok terén. A középfokú központokban fellelhető intézmények nagy számban és választékban vannak jelen, ugyanakkor a modern középfokú szerepkörök részben hiányosak, részben kialakulófélben vannak.

A salgótarjáni agglomerálódó térség településeit két csoportba sorolhatjuk a várostól való távolságuk, kapcsolatuk szempontjából. A belső gyűrű települései: Etes, Karancslapujtő, Karancsalja, Karancsberény, Kishartyán, Sóshartyán, Vizslás. A külső gyűrű települései: Bárna, Karancskeszti, Kazár, Mátraszele, Bátonyterenye, Mátraverebély, Karancsság, Ságújfalu, Szalmatercs.

Az agglomerálódó térségen túl természetesen ide kell sorolnunk még azokat a településeket is, amelyek szerkezetileg ugyan nem kapcsolódnak olyan szorosan Salgótarjánhoz, de földrajzi elhelyezkedésüknél fogva a megyén belül Salgótarján vonzáskörzetébe tartoznak. Ezek: Litke, Ipolytarnóc, Mihálygerge, Egyházasgerge, Nagybárkány, Sámsonháza, Kisbárkány, Lucfalva, Cered, Zabar, Szilaspogony, Mátranovák, Mátraterenye, Nemti, Dorogháza, Szuha, Mátramindszent.

Mivel a járás a megye északkeleti szegletében helyezkedik el, a szlovák határ mentén, Salgótarján vonzáskörzete jóval túlnyúlik a magyar-szlovák országhatáron. A határ túloldalán lévő Losonc város és környezete Salgótarján komplementere. A gazdasági válság legsúlyosabb éveiben a salgótarjáni kiskereskedőket a túlélésben jelentősen segítette a szlovák vásárlóerő. A városi piac a szlovákiai lakosok számára – többnyire euró árfolyamtól függő intenzitással – kedvelt bevásárlási célpont ma is. Ugyanakkor a határon túli településekről a város elérhetősége még autóval sem olyan kedvező, mint amit a földrajzi helyzet önmagában indokolna, a közösségi közlekedés eszközeivel pedig még kedvezőtlenebb a helyzet.

II.1-2. ábra: A Salgótarjáni járás települései és közlekedési kapcsolatai

Forrás: TEIR

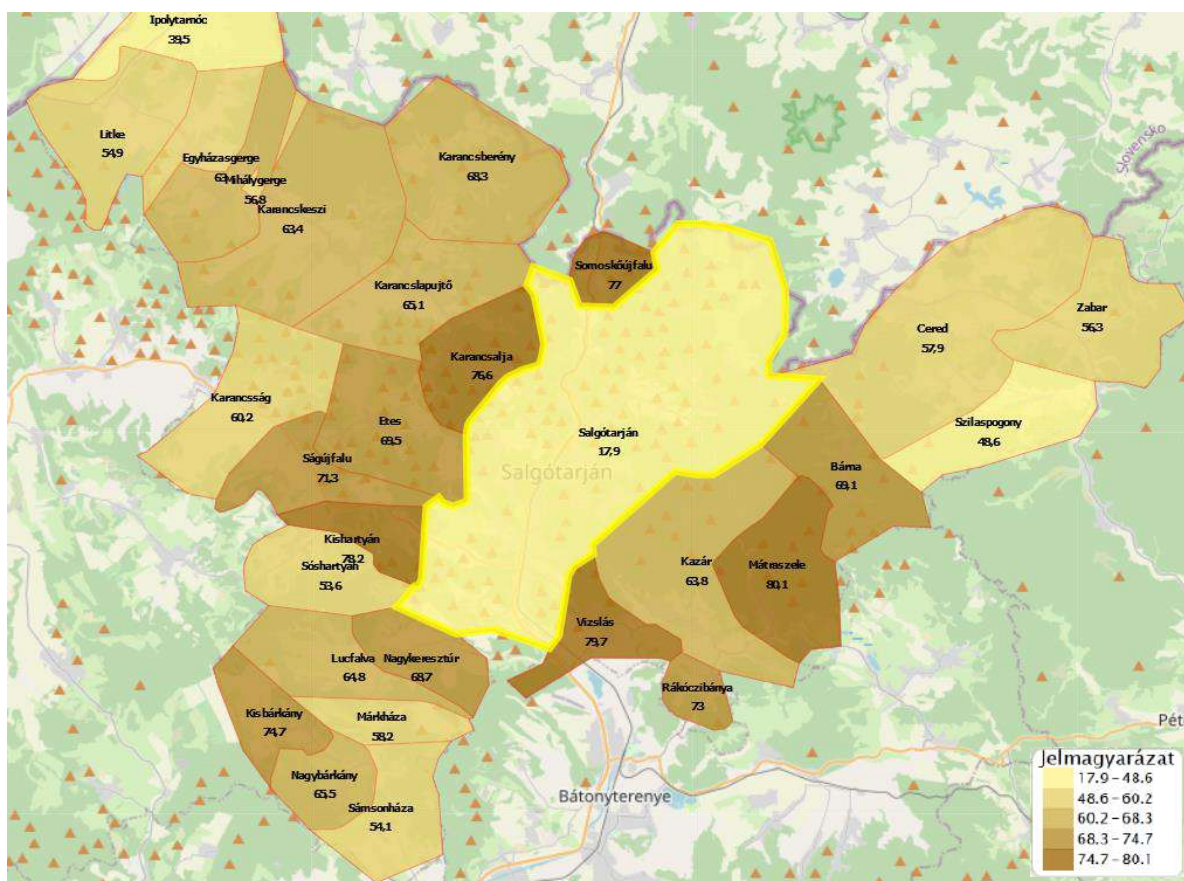
A járás tengelye a 21. sz. főút mentén található, amely a Bátonyterenyei járással együtt egyben a megye legurbanizáltabb térsége is. Ide koncentrálódik a megye lakosságának legnagyobb aránya, a

hagyományos ipar, illetve a szolgáltatások jelentős része. Pásztónak és térségének összekötő szerepe van Hatvan, illetve az M3 autópálya irányába. Északi kapcsolatainál fogva a térség a szlovákiai Losonc, Zólyom és Besztercebánya irányába jelentős fejlődési potenciállal bíró gazdasági tengelyt képez, amely része a Baltikumot a Mediterrániummal összekötő európai közlekedési folyosónak.

A járáson belül egy másodlagos fejlődési tengelyt jelöl ki a 22. sz. főút Szécsény felé, amely mentén kijelölt szabad vállalkozási zónák találhatók. Balassagyarmatnak kiváló kapcsolatrendszere a szlovák Nagykürtös városával alakult ki, amelyen keresztül a Losonc-Besztercebánya tengelyre is nyitni tud.

Az ingázás mértéke a járás vonatkozásában 2001 és 2011 között erősödött, amely vélhetőleg azóta is folytatódott (sajnos ingázási adatok csak a népszámlálásból állnak rendelkezésre, így az utóbbi 10 év folyamatairól pontos adat nincs). Salgótarján esetében a lakosság 18 %-a volt naponta eljáró foglalkoztatott 2011-ben, míg a környező településeken 50% fölötti volt ez az érték, egyes településeken pedig a 80%-ot is meghaladta (pl.Mátraszele).

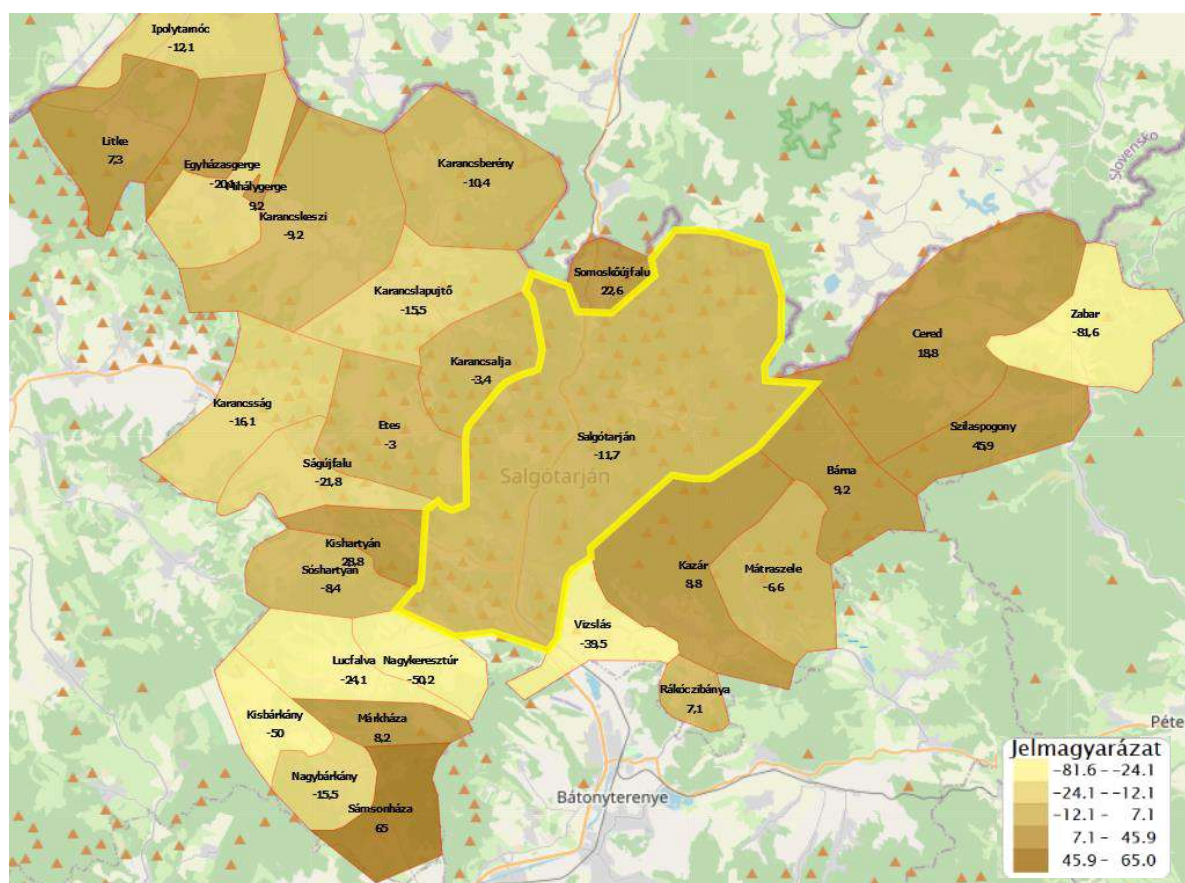
II.1-3. ábra: A Salgótarjánra történő munkavállalási célú ingázás 2011-ben

Forrás: TEIR

A vándorlási egyenleg a járásban az elmúlt évtizedben folyamatosan negatív volt, 2019-ben -9,7 % volt. A járáson belül Salgótarjánban 11,7 % volt a csökkenés, Szilaspogony és Sámsónháza ugyanakkor jelentős növekedéssel rendelkezett, a járási települések többségét az elvándorlás sújtja. Az elvándorlás iránya Budapest, de az alacsony ingatlanárak miatt sokan visszatérnek, mivel megoldható a napi ingázás egy budapesti munkahely megtartásával. Kedveltek a kertés házak, így kiáramlás érzékelhető a városból a kertvárosi területek felé is.

II.1-4. ábra: A Salgótarjáni járás vándorlási egyenlege 2011-2019 között¹

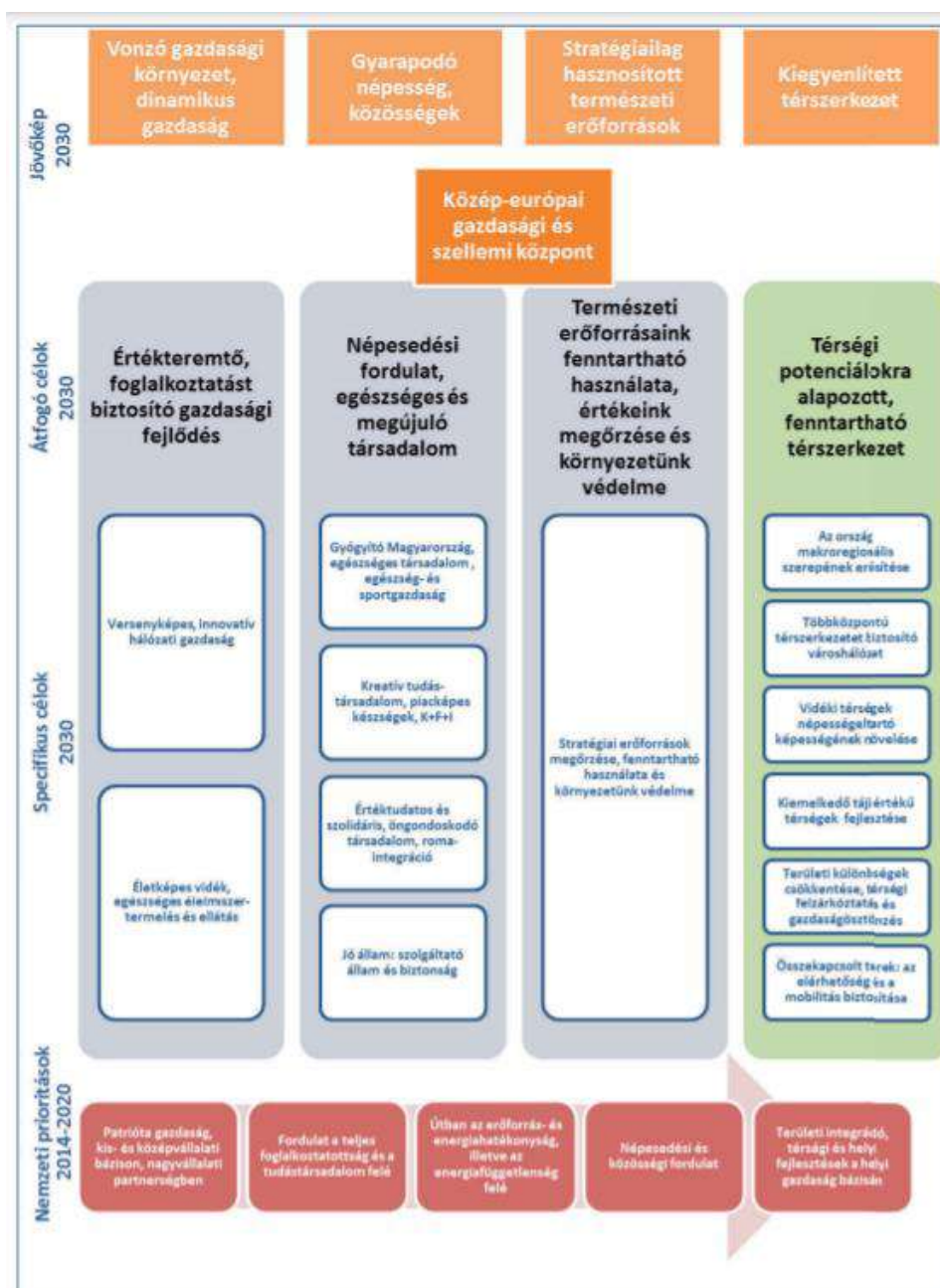
Forrás: TEIR

¹ bázisév: 2011

II.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Az **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció** (OFTK) a kormányzati fejlesztéspolitika 2030-ig, illetve 2014-2020 között megvalósítandó stratégiai céljait, prioritásait jelöli ki. A koncepcióban foglaltak szerint Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal. Ennek érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint 13, az átfogó céloknál egyenként jóval szűkebb tárgykör ágazati és területi specifikus célt fogalmaz meg.

II.2-1. ábra: Az OFTK célrendszere

Forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

II.2-1. táblázat: Az OFTK főbb, Salgótarjánra is érvényes fejlesztési irányai

Nógrád megyére vonatkozó általános megállapítások	Salgótarján város térségére vonatkozó megállapítások
A megye rendkívül gyenge népességmegtartó képességének javítása, az életkörülmények és életkilátások javításával.	Hálózati szemlélettel működő, települési adottságokat és lehetőségeket egyaránt figyelembe vevő területi tervezési folyamat kialakítása.
Önfenntartó helyi gazdaság bázisán a lakosság elszegényedésének megállítása, a társadalmi depresszió csökkentése, munkahelyteremtés.	Városhálózati megközelítés, a térszerkezet funkcionális fejlesztése.
A vállalkozások élénkítése, új vállalkozások létrejöttének ösztönzése, különös tekintettel az agrártevékenységekre, a helyi termék előállításra és a turizmusra.	A város-vidék együttműködése, a kölcsönös előnyökön nyugvó, együttműködésekben alapuló kapcsolatrendszer kialakítása; hatékonyan és fenntarthatóan működő gazdasági térszerkezet megvalósítása az adott térség valós potenciáljainak, igényeinek és kiterjesztési lehetőségeinek felismerésével.
Városok ipari örökségén magas hozzáadott értékű tevékenységek (tudásalapú és high-tech iparágak) és a környezetipar meghonosítása, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével. Balassagyarmat és Salgótarján térszervezésnek erősítése, országhatáron átvívelően is.	A periférikus térségek felzárkóztatása a helyi adottságaik figyelembe vételével.
Munkaigényes beruházások vonzása a halmozottan hátrányos helyzetű Szécsényi, Salgótarjáni és Bátorfyerényi kistérségbe.	Határ menti együttműködések révén a szomszédos országok gazdasági, infrastrukturális rendszereihez való kapcsolódás, a határon belüli és túli lakosság közötti kapcsolatok ápolása.
A fővárosi agglomeráció felé a gazdasági és munkaerő-piaci vérkeringést, valamint Észak- és Kelet-Európa, illetve Budapest felé az áruszállítást biztosító közúti és vasúti kapcsolatok fejlesztése.	Hátrányos helyzetű - különös tekintettel a leromlott városrészekben koncentrálódó - társadalmi csoportok szociális, oktatási és lakhatási helyzetének javítása, fejlesztése.
Hosszabb tartózkodási időt biztosító szolgáltatások, kiemelten az aktív-, a kulturális-, a vallási- és az ökoturizmusban.	

Forrás: OFTK alapján, saját szerkesztés

A **Nógrád megye Területfejlesztési Konceptiójának, Stratégiai és Operatív Programjának** végleges változatát 2021-ben fogadta el a Nógrád Megyei Közgyűlés. A Konceptióban megfogalmazott jövőkép alapján a megye 2030-ra Magyarország legzöldebb térségévé váljon, beleértve az egészséget, a fenntarthatóságot, a tudást és szellemiséget is. Nógrád megye legyen az országnak olyan térsége, ahol vállalkozni, pihenni, lakni és megöregedni is jó. A jövőkép elérésére 3 db átfogó célt, 4 db horizontális célt és 1 db területi célt fogalmazott meg. Az átfogó célok mindegyikéhez 2-2 célt és 2-5 alcélt határozott meg a dokumentum. Az alcélok közül közvetlenül 2 db érinti a várost (1.1 Nógrád megye sportparadicsom - Országos sportközpont létrehozása Salgótarjánban; 4.2 Vállalkozás-élénkítő üzleti infrastruktúra - Start-up és induló digitalizált vállalkozásokat támogató infrastruktúra és szolgáltatás létrehozása Salgótarjánban). Az operatív program Salgótarján vonatkozásában az alábbi projekteket, intézkedéseket nevesítette:

II.2-2. táblázat: Nógrád megye Területfejlesztési Koncepciójának, Stratégiai és Operatív Program Salgótarjánt érintő intézkedései és tervezett projektjei

Prioritás	Intézkedés	Tervezett projekt
I. Népeség minőségi gyarapodása	Felsőoktatási bázis megerősítése Salgótarjában (ERFA és ESZA)	Az intézkedés az Óbudai Egyetem, illetve a testnevelési Egyetem salgótarjáni Campusának és K+F+I központjának létrehozását, képzési rendszerének kibővítését támogatja. A duális képzés rendszerét a kapcsolódó vállalatok fejlesztései erősítik.
II. Növekvő versenyképessé gű gazdaság	Helyi vállalkozások versenyképességének növelése	Nem nevesíti az intézkedésekben Salgótarját, de leszögezi: A gazdaságfejlesztési beavatkozások jelentős részének Salgótarjára kell irányulnia, hiszen ez az ország egyetlen megyeszékhelye, amely megyéje gazdasági mutatóit lefelé húzza. Olyan fejlesztéseket szükséges tervezni, amelyek a város és térsége gazdasági fejlődésének dinamikát adnak, akár határon átnyúló hatást is elérve.
	Helyi vállalkozások innovációs képességének javítása és kapacitásainak bővítése	
	Mezőgazdasági és élelmiszeripari kisüzemek létrehozásának és fejlesztéseinek támogatása	
	Új vállalkozások létrejöttének támogatása	
	Kiemelt megyei ágazatokat támogató alap	
	Vállalkozások termelési, szolgáltatási, innovációs és értékesítési együttműködéseinek ösztönzése	
	Körforgásos gazdaság fejlesztéseinek támogatása	
III. Környezeti állapot javítása, Nógrád zöld jellegének erősítése	Kiemelt megyei turisztikai ágazatok fejlesztéseinek támogatása	
	Gazdaságfejlesztési és innovációs ökoszisztéma fejlesztése	
IV. Marasztaló, vállalkozóbarát élettér	Nem nevesíti külön Salgótarját	
IV. Marasztaló, vállalkozóbarát élettér	Térségközpontok megközelítését szolgáló közlekedési fejlesztések	Az intézkedés a következő fejlesztéseket foglalja magában: 21. út Salgótarjánt elkerülő szakaszának megépítése, I. ütem Bátönyterenye-Nemti elkerülő út Vác – Parassapuszta közötti 2x2 sávú gyorsforgalmi út építéséhez kapcsolódóan Rétság és Nagyoroszi elkerülő utak építése legalább 2x1 sávban a teherforgalom számára 81. sz. vasútvonal korszerűsítési terveinek elkészítése
	Üzleti infrastruktúrák bővítése	A 2021-2027 időszakban az intézkedés hatására tovább bővülnek az iparterület fejlesztések. A geográfiai adottságok a hasznosítható területméreteket behatárolják, azonban Pásztó térségében lehetőség van a 21. sz. főút mellett egy 60-80 hektár méretű iparterület kialakítására. A megyeszékhelyen, a városokban, illetve kistérségeken létrejönnek új inkubációs kapacitások. Salgótarjában a termelő és szolgáltató vállalkozásokat műhelyinkubátor, míg a többi településen a mikro- és családi vállalkozásokat digitális szolgáltatásokkal felszerelt mini inkubátorok segítik.
V. Hátrányos helyzetű települések és a megyeszékhely leszakadásának megállítása	Salgótarján urbanisztikai megújulása	Salgótarján város teljes urbanisztikai újratervezése, igazodva a megváltozott gazdasági, társadalmi és intézményi struktúrához, illetve a jövőbeli trendekhez.
	Salgótarján bekapcsolása a nemzetközi sportéletbe	Salgótarján északi városrészében nemzetközi paralimpiai sportközpont létrehozása sportlétesítményekkel, kiszolgáló egységekkel és szállásfejlesztéssel.
		Salgótarjáni barnamezős terület revitalizációjával kompetenciaközpont, illetve Tudományos és Technológiai Park

Prioritás	Intézkedés	Tervezett projekt
	Hajtástechnológiai Tudományos és Technológiai Park létrehozása Salgótarjánban	jön létre. A kutatók, mérnökök és helyi vállalatok együttműködése a meghajtás, az energiaellátás és a járműirányítási rendszerek fejlesztését célozza meg.
	Salgótarján második értelmiségvonzó programja	A Salgótarjánban a MVP és egyéb programok keretében tervezett kiemelt fejlesztések sikeres működtetésének feltétele a megfelelő humán szakmai és menedzsment kapacitás rendelkezésre állása. Az intézkedés keretében komplex beavatkozások segítik a letelepedést, illetve a diplomás helyiek visszavonzását. Kiemelt szerepet kap az épülő onkológiai központ humán erőforrásának biztosítása.

Forrás: Nógrád megyei TFK, SP és OP alapján, saját szerkesztés

A 13/2021. (VI. 17.) Kgy. határozattal elfogadott Nógrád megyei Előzetes Integrált Területi Program (ITP) alapján Salgótarján ERFA rendelet 11. cikke szerinti célterület, azaz önálló városfejlesztési forrásfelhasználásra jogosult összesen 11,156 milliárd forint² értékben.

² ebből: ERFA forráskeret: 9,265 milliárd forint; ESZA forráskeret: 1,89 milliárd forint.

II.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

A területrendezési tervek és ezeken keresztül a területrendezés célja az országra, illetve térségeire kiterjedően a **területfelhasználás rendjének és a területhasználat szabályainak** megállapítása. Az országos szinten, illetve országos érdekből meghatározott területfelhasználási és övezeti szabályok megszabják a kiemelt térségek és megyék területrendezési tervei, és így közvetve a településrendezési eszközök mozgásterét is, mivel az összhang megteremtése érdekében **a különböző szintű (országos, megyei, települési) rendezési tervek egymásra épülő rendszert alkotnak**: az alacsonyabb szintű tervnek meg kell felelnie a magasabb szintű terv előírásainak.

A tervhierarchia legmagasabb szintjén az Magyarország Területrendezési Terv (a továbbiakban: MTrT) áll, amelyet az országgyűlés a 2018. évi CXXXIX. törvénnyel hagyott jóvá. Nógrád megye területrendezési tervét a megyei Közgyűlés 3/2020. (III.12) rendelete hagyta jóvá.

II.3.1 Magyarország Területrendezési Terve

Az MTrT és mellékletei tartalmazzák az országos jelentőségű infrastruktúra-hálózatok térbeli rendjét, a területfelhasználási kategóriákat, valamint a különleges övezeteket. Az MTrT szerkezeti tervlapja országos jelentőségű szerkezeti elemként Salgótarján közigazgatási területére vonatkozóan a következőket tartalmazza:

II.3-1. ábra: Az MTrT Salgótarjánra érintő szerkezeti elemei

21. sz. Hatvan - Somoskőújfalu főút
(meglévő)
22. sz. a 2. és a 21. sz. főutat összekötő főút
(meglévő)

21. sz. 2x2 sávós Hatvan - Somoskőújfalu
főút (2019-ben átadva)

81 Hatvan – Somoskőújfalu vasútvonal

Északkelet határmente kerékpárútvonal

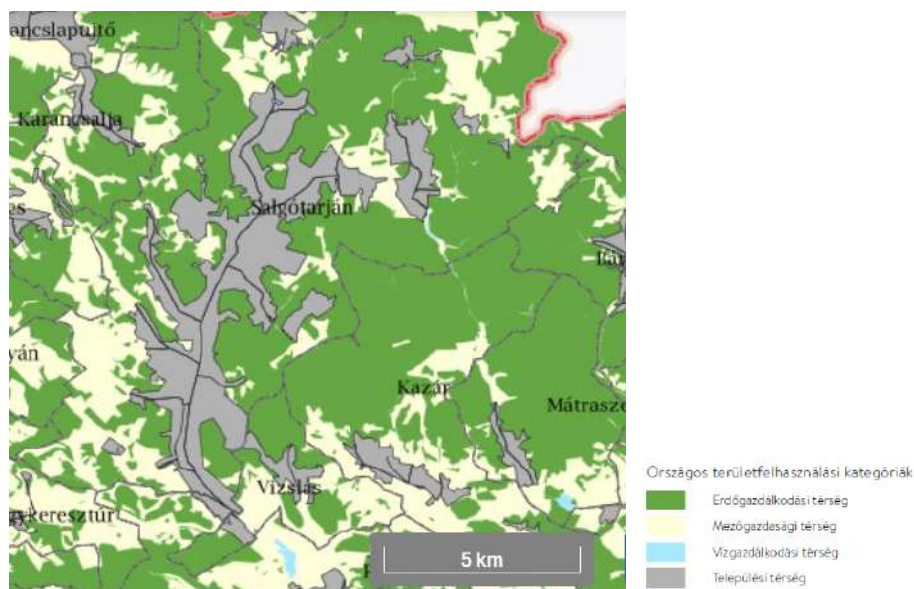

Szénhidrogén-szállító vezeték

Forrás: OTTrT Szerkezeti tervlap

Az MTrT-ben meghatározott területfelhasználási kategóriák közül mind a négy érinti Salgótarján közigazgatási területét.

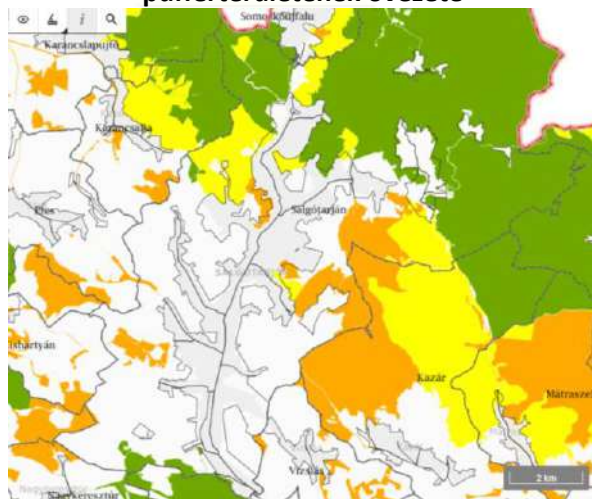
II.3-2. ábra: Az MTrT területfelhasználási kategóriái

Forrás: OTTrT Szerkezeti tervlap

II.3-3. ábra Az MTrT Salgótarján megyei jogú várost érintő övezetei

Ökológiai hálózat magterületének övezete, a hálózat ökológiai folyosójának övezete és a hálózat puffterületének övezete

Az ökológiai hálózat **magterületének és ökológiai folyosójának** övezetében új beépítésre szánt terület – bizonyos kivételektől eltekintve - nem jelölhető ki. A magterületen a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával jelölhető ki és helyezhető el.

Az ökológiai hálózat **pufferterületének** övezetében a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

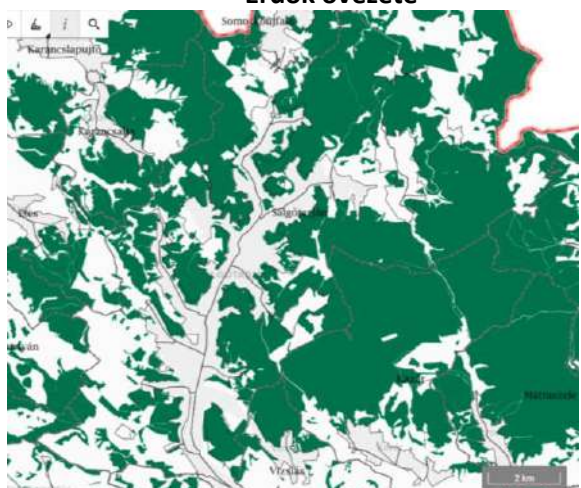
Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete

Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezetében új beépítésre szánt terület - kivéve, ahol az Ország Szerkezeti Terve települési térséget határoz meg - csak az állami főépítési hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatalnak a területrendezési hatósági eljárása során kiadott területfelhasználási engedélye alapján jelölhető ki.

Erdők övezete

Az erdők övezetébe tartozó területeket az adott településnek a településrendezési eszközében legalább 95%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolnia.

II.3.2 Megyei Területrendezési Terv

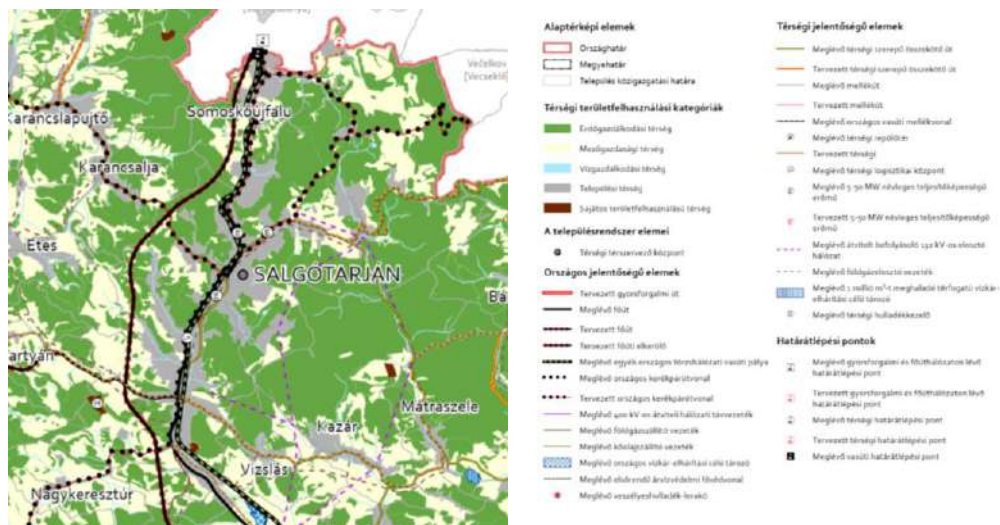
A megyei területrendezési tervet a Nógrád Megyei Közgyűlés 3/2020 (III. 12.) rendeletével fogadta el. A Szerkezeti Terv ötféle térségi terület-felhasználási egységet különböztet meg, ezek közül Salgótarján területén mindegyik megjelenik. A NMTrT területi mérlege területfelhasználási kategóriák szerint is tartalmazza Salgótarján város közigazgatási területére vonatkozó térségi területfelhasználási kategóriák területét és százalékos arányát.

II.3-1. táblázat: Salgótarján közigazgatási területére vonatkozó térségi területfelhasználási kategóriák

Területfelhasználási egység	ha	%
települési térség	1 923,51	20,68%
erdőgazdálkodási térség	4 947,64	53,20%
mezőgazdasági térség	2 294,21	24,67%
vízgazdálkodási térség	21,44	0,23%
sajátos területfelhasználási térség	112,74	1,21%

Forrás: NMTrT területi mérleg

II.3-4. ábra: A NMRT Salgótarjánt érintő infrastrukturális elemei

Az egyes térségi területfelhasználási kategóriákra vonatkozó előírásokat, ajánlásokat a 3/2020. (III.12.) KH számú határozata részletezi.

Térségi jelentőségű elemek közül az alábbi infrastruktúrák érintik a települést:

- A főúthálózat meglévő elemei:
 - 21. sz. főút: Hatvan (3. sz. főút) - Salgótarján - Somoskőújfalu - (Szlovákia)
 - 22. sz. főút: Bánk (2. sz. főút) - Balassagyarmat - Salgótarján (21. sz. főút)
- A főúthálózat tervezett elemei:
 - Főutak tervezett településelkerülő szakaszai: 21. sz. főút – Salgótarján
- Térségi szerepű összekötő úthálózat meglévő elemei:
 - Füleki út, a 211. sz. út Salgó úti és 21-es úti körforgalom közé eső szakasza
 - A 21-es utat a Salgó úti körforgalommal felüljárón át összekötő, 21601 sz. út
 - Rákóczi út a Budapesti út (21-es út) és a Múzeum tér között, a 2307 sz. út
 - Bem út, a 211 sz. útnak a 21-es út és Múzeum tér közé eső szakasza
 - Salgó út (Mátraszele, Nádújfalu felé) 2303. sz. összekötő út átkelési szakasza
 - Zagyvai út, a 2304 sz. összekötőút átkelési szakasza
 - Kővár út (Karancslapujtő felé) 2206. sz. ök. út átkelési szakasza
 - Csokonai út – Nagymező út (Vizslás, Kazár felé) 2302 ök. út átkelési szakasza
 - Ifjúság út (kapcsolat Somoskő és Salgóbaranya felé) 23102 bekötő út
 - Forgách út (Somlyóbaranya, illetve Kazár felé) 23117 sz. bekötő út
 - Somlyóbaranyai 23101 sz. bekötőút
- Egyéb országos törzshálózati vasútvonal elemei:
 - 81 Hatvan - Somoskőújfalu - (Szlovákia)
- Országos kerékpárút törzshálózat tervezett elemei
 - 2.A: (Szlovákia) - Szob - Kémence - Balassagyarmat - Szécsény - Litke - Salgótarján - Cered - Ózd - Bánréve - Aggtelek - Jósavfő - Szalonna - Hidasnémeti - Gönc - (A 4. sz. Tiszamente kerékpárút Gönc és Sátorajlajújhely közötti szakasza) - Sátorajlajújhely - Pácin - Záhony - Zsurk - Lónya - Vásárosnamény - Tárpa - Szatmárcseke - Tizacsécse - Tizabecs - (Ukrajna)
 - 2.C: Nagybárhány – Márkháza – Nagykereztúr – Salgótarján – Somoskőújfalu – (Szlovákia)

- 2.D: Somoskőújfalu – Salgótarján
- Térségi kerékpárút hálózat tervezett elemei:
 - 6. Salgótarján – (Szlovákia)
 - 27. Salgótarján – Cered
 - 28. Salgótarján – Vizslás – Kazár – Mátraszele – Bárna – Cered
- Átvitelt befolyásoló 132 kV-is elosztó hálózat meglévő elemei:
 - Bátonyterenye – Salgótarján
 - Salgótarján ÉMÁSZ – SKÜ
- Földgáz szállítóvezeték meglévő elemei: 215: Bátonyterenye [Kisterenye] – Salgótarján
- Földgázelosztó vezeték meglévő elemei:
 - Salgótarján – Litke
 - Salgótarján – Mátraszele
 - Salgótarján – Salgótarján (Zagyvaróna)

Az MTrT figyelembevételével Nógrád Megye Területrendezési Terve az alábbi, Salgótarjánt is érintő övezeteket (országos és megyei) definiálja. Az egyes övezetekre vonatkozó előírásokat, ajánlásokat a 3/2020. (III.12.) KH számú határozata részletezi.

II.3-5. ábra: A NMRT Salgótarjánt érintő országos és megyei övezetek

**Ökológiai hálózat
magterületének, ökológiai
folyosójának és
pufferterületének övezete**

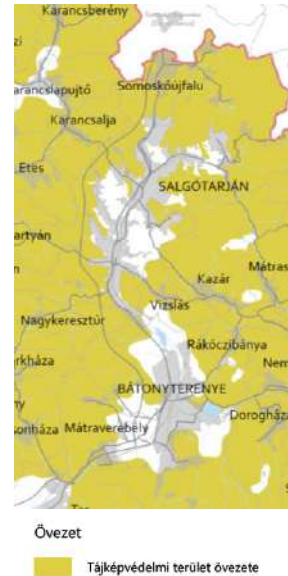
**Kiváló és jó termőhelyi
adottságú szántók övezete**

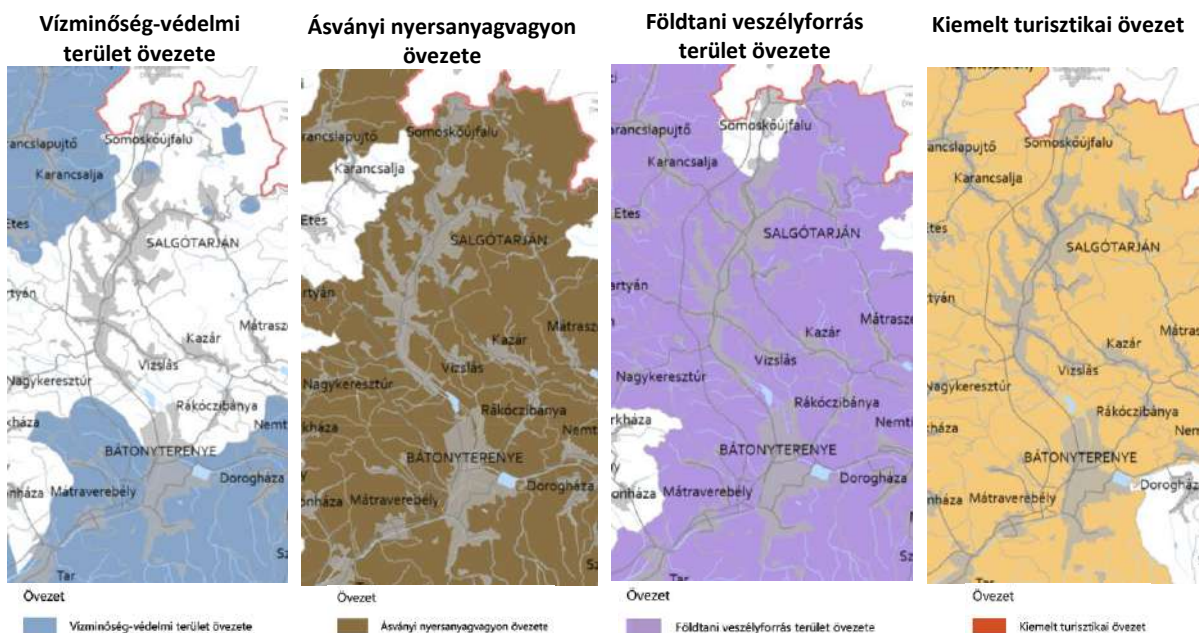

**Erdők és erdőtelepítésre
javasolt terület övezete**

**Tájképvédelmi terület
övezete**

II.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek Salgótarján fejlesztését befolyásoló megállapításai

Salgótarján közigazgatási határa 11 szomszédos településsel érintkezik. A települések határvonalai kivétel nélkül kiváló adottságú erdőterületekkel, ill. tájképvédelmi és kiemelt turisztikai övezetekkel kapcsolnak egymáshoz, ahol jelentős ásványi nyersanyagvagyon is található. Ez alól csak Nagykeresztúr a kivétel, ahol kisebb részben kiváló adottságú erdőterületek, nagyobb részben pedig erdőtelepítésre javasolt területek helyezkednek el a két település határán. A települések csatlakozásánál fekvő erdőterületek a nemzeti ökológiai hálózat részét képező természeti területek. Bárna, Somoskőújfalu és Nagykeresztúr esetében ezek a területek az ökológiai hálózat magterületei, amelyek a Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet egy részét, valamint a Márkháza-pusztai fás legelő természetvédelmi terület zónáját jelenti és Salgótarján közigazgatási területére is esik belőle. A többi település határvonalán az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának és pufferterületének övezetébe tartozó területek húzódnak. A Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet területe Bárna, Karancsalja, Karancsberény, Karancslapujtő, Kazár, Mátrászele, Somoskőújfalu és Salgótarján közigazgatási határában található. A védetté nyilvánításkor beolvadt a területébe a Salgó vár, a Szilvás-kő, a Kercseg-völgy, a Földház-tető, a Gortva-völgy, a Bárna-patak és a Zagyva forrásvidéke természetvédelmi területek, amelyek közül Karancsalja felé a Karancs, ill. Bárna felé a Gortva-völgy egyben NATURA 2000 terület is.

A területrendezési tervek tervezett infrastruktúrahálózati elemeket Kishartyán esetében tartalmaz a 22. sz. főút elkerülő szakasza vonatkozásában, amely a jövőben folytatódik majd Vizslás és Kazár irányába is. Tervezett kerékpárút Salgótarján és Karancsalja, ill. Somoskőújfalu, valamint Nagykeresztúr irányában van kijelölve a települések között.

II.5 Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

II.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

Salgótarján településfejlesztési koncepcióját (TFK) Salgótarján Város Önkormányzati Képviselő-testülete a 141/2014. (IX.11.) számú ÖKT. számú határozatával hagyta jóvá, amelyben az alábbi hosszú távú városfejlesztési jövőkép fogalmazódott meg: Salgótarján megújuló, vonzó középváros, gazdasági és kulturális központ a Budapest körüli, közép-magyarországi metropolisz térség északkeleti kapujában. A TFK a jövőkép elérésére az alábbi célrendszert határozta meg:

II.5-1. táblázat: A TFK hosszú távú célrendszere, főbb tartalmi elemei

Célrendszer	
Diverzifikált, dinamikus gazdasági fejlődés, virágzó gazdaság	Növekedő gazdaság
	Az ipar fejlesztése, új munkahelyek teremtése, a foglalkoztatás növelése új befektetésekkel, zöldmezős és barnamezős munkahelyteremtő beruházásokkal Salgótarján és Funkcionális Várostérsége gazdasági és társadalmi fejlődése érdekében
	A kutatási - fejlesztési - innovációs (K+F+I) tevékenység fejlesztése
	A határon átnyúló vonzerőt biztosító városi szolgáltatások és kereskedelem fejlesztése új befektetésekkel a befektetők által megvalósítható fejlesztésekhez szükséges urbanizációs háttér megfelelő szintű szolgáltatásainak biztosítása, a térség gazdasági fejlődése, a foglalkoztatás növelése érdekében
	A hagyományos gazdasági ágazatok fejlesztése, a Salgótarjánban jelen lévő gazdasági társaságok fejlődése előtt álló akadályok lebontása a Szabad Vállalkozási Zóna adta lehetőségek kihasználásával a térség gazdasági fejlődése, a foglalkoztatás növelése érdekében
	Salgótarján és határon átnyúló térsége turizmusának fejlesztése a térség gazdasági fejlődése, a foglalkoztatás növelése érdekében
Társadalmi megújulás	A város és térsége biztonságos helyi élelmiszerrel történő ellátása és a Funkcionális Várostérség, illetve a tágabb vonzáskörzet jó minőségű mezőgazdasági termékeinek piaci pozicionálása
	A természetes népszenvedés és a bevándorlás eredményeként egyaránt növekvő számú, gyarapodó népesség, az előregedés megállítása
	A város és a Funkcionális Várostérség leszakadó, leszakadással veszélyeztetett, hátrányos helyzetű és tartósan munkanélküli népességének társadalmi - gazdasági integrációja, visszavezetése a munka világába
	Salgótarján és a Funkcionális Várostérség társadalmi kohéziójának erősítése
	A közszolgáltatások fejlesztése a nevelés, oktatás, egészségügy, kultúra, művelődés és sport területén, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlő eséllyel történő biztosítása
	A leszakadó társadalmi rétegekhez tartozó fiatalok társadalmi integrációja az állam és az önkormányzat által működtetett oktatási - nevelési, közművelődési, kulturális, sport, és egészségügyi közszolgáltatások eszköztárának célzott és összehangolt alkalmazásával
Megújuló városi szövet, vonzó települési környezet	Piacépes tudást biztosító egyetemi mérnöki és pénzügyi - gazdasági képzés Salgótarjánban
	Magasan képzett fiatal és középkorú népesség betelepítése Salgótarjánba kedvező munka- és lakhatási lehetőségek, élhető városi környezet és jó minőségű közszolgáltatások biztosításával
	A befektetők, valamint a Salgótarjánban élők, vállalkozók és munkát vállalók számára vonzó, szép, egészséges, kényelmesen használható városi környezet kialakítása a gazdaságfejlesztés urbanizációs előfeltételeinek biztosítása érdekében
	A barna mezős, alulhasznosított ipari- gazdasági és közlekedési területek rehabilitációja
	A lakótelepek rehabilitációja strukturális és energetikai megújítása
	A szociális település rehabilitációt szükségessé tevő városi területek szociális rehabilitációja
	A városközpont funkcióbővítő rehabilitációja és fejlesztése, energetikai megújítása
	A kertvárosi városrészekben elmaradt fejlesztések pótlása, energetikai megújítása
	Salgótarján és a Funkcionális Várostérség, valamint a város tágabb térsége integrált, multimodális közösségi közlekedési rendszerének kialakítása

Forrás: Salgótarján Hosszú távú Településfejlesztési Koncepciója

2014-ben készült el Salgótarján város **Integrált Településfejlesztési Stratégiája**. Jövőképeinek értelmében **Salgótarján város 2030-ra egy megújuló, vonzó középvárossá fejlődik**. A jövőképhez egyetlen átfogó cél illeszkedik: „Erős térségközpont kialakítása fenntartható fejlődési pályán működő

helyi gazdasággal, minőségi szolgáltatásokkal és élhető városi környezettel, amelyből látható, hogy a stratégiai célok, ill. az operatív tematikus célok és programok a gazdaság, a társadalom és az életminőség javítását állították fókuszba.”

II.5-2. táblázat: Az ITS célrendszere, főbb tartalmi elemei

Stratégiai célok	Operatív tematikus célok	Programok
A. Diverzifikált gazdasági fejlődés	A.1.A helyi gazdaság élénkítése	A.1.1. Új iparterületek kialakítása
		A.1.2. Gazdasági infrastruktúra fejlesztése
		A.1.3. Gazdasági háttér szolgáltatások és modern üzleti környezet fejlesztése
		A.1.4. Innovációs és K+F központ, valamint virtuális tudáscentrum létrehozása
		A.1.5. Ipari rozsdá övezetek bevonása a helyi gazdaság vérkeringésébe
		A.1.6. Városmarketing és e-önkormányzat fejlesztése
	A.2. Gazdasági szerkezetváltás	A.2.1. Beruházásösztönzés
		A.2.2. Beszállítói inkubációs és klaszter program előkészítése és megvalósítása
		A.2.3. Munkaerőpiaci és emberi erőforrás fejlesztése képzésfejlesztéssel, átképzéssel
		A.2.4. Együttműködések javítása, vállalkozói klub létrehozása
		A.2.5. A város turisztikai attraktivitásának erősítése, a turizmus fogadási feltételeinek javítása
		A.2.6. Egységes idegenforgalmi kínálati rendszer és térségi programcsomagok kialakítása
B. Városmegújítás	B.1. Városrehabilitáció	B.1.1. Belváros funkcióbővítő rehabilitációja
		B.1.2. Városszerkezeti korrekciók
		B.1.3. Kereskedelmi és szórakoztató központ kialakítása a Belvárosban
		B.1.4. Barnamezős ipari és közlekedési területek rehabilitációja, I. ütem
		B.1.5. Szociális városrehabilitáció az Acélgyári úton és Zagyvapálfalván
		B.1.6. Kolónia-program I. ütemének mevalósítása
	B.2. Városi környezet fejlesztése	B.2.1. Közlekedés korszerűsítése, parkolási lehetőségek javítása
		B.2.2. Lakóterületi fejlesztések, lakásépítési lehetőségek teremtése
		B.2.3. Zöldterületek fejlesztése sétányok, játszóterek, zöldfelületek kialakításával
		B.2.4. Tömbházak felújítása , I. ütem
		B.2.5. Kommunális ellátás bővítése és minőségjavítása
		B.2.6. Városi hangulatot javító kezdeményezések támogatása
C. Fenntarthatóság és élhetőség	C.1. Társadalmi megújulás	C.1.1. piacképes tudással rendelkező fiatal korosztályok betelepítése
		C.1.2. Lakosság megtartását támogató szociális és lakáspolitikák
		C.1.3. Civil kezdeményezések, lokálpatriotizmus ösztönzése
		C.1.4. Környezettudatosság fokozása
		C.1.5. Közbiztonság javítása
		C.1.6. Egészségmegőrzés feltételeinek javítása, sportlétesítmények fejlesztése, új komplex sportcentrum létrehozása
	C.2. Közszolgáltatások fejlesztése és életminőség javítása	C.2.1. Szociális gazdaság fejlesztése
		C.2.2. Szakképzési és középfokú oktatási rendszer fejlesztése, műszaki képzés erősítése
		C.2.3. Felsőoktatás fejlesztése, műszaki és gazdasági képzés erősítése,
		C.2.4. Közművelődési lehetőségek fejlesztése integrált közösségi és szolgáltatási terek kialakításával
		C.2.5. Közszolgáltatások kistérségi szintű, illetve PPP jellegű megszervezésének támogatása
		C.2.6. Köztisztaság javítása

Forrás: Salgótarján Integrált Településfejlesztési Stratégiája

A stratégia a célokat városrészi szinten is definiálta, amelyet az alábbi ábra szemléltet:

II.5-3. táblázat: Az ITS városrészi célkitűzései

Célok/városrészek	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
A.1.1. Új iparterületek kialakítása				x			x		x	
A.1.2. Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	x			x			x		x	
A.1.3. Gazdasági háttér szolgáltatások és modern üzleti környezet fejlesztése	x			x			x		x	
A.1.4. Innovációs és K+F központ, valamint virtuális tudáscentrum létrehozása				x						
A.1.5. Ipari rozstda övezetek bevonása a helyi gazdaság vérkeringésébe		x		x			x		x	
A.1.6. Városmarketing és e-önkormányzat fejlesztése				x						
A.2.5. A város turisztikai attraktivitásának erősítése, a turizmus fogadási feltételeinek javítása	x		x	x						x
B.1.1. Belváros funkcióbővítő rehabilitációja				x						
B.1.2. Várostervezési korrekciók				x			x			
B.1.3. Kereskedelmi és szórakoztató központ kialakítása a Belvárosban				x						
B.1.4. Barnamezős ipari és közlekedési területek rehabilitációja, I. ütem		x		x			x		x	
B.1.5. Szociális városrehabilitáció az Acélgyári úton és Zagyvapálfalván		x		x					x	
B.1.6. Kolónia-program I. ütemének mevalósítása	x	x		x	x	x	x	x	x	
B.2.1. Közlekedés korszerűsítése, parkolási lehetőségek javítása			x	x			x			
B.2.2. Lakóterületi fejlesztések, lakásépítési lehetőségek teremtése					x			x		
B.2.3. Zöldterületek fejlesztése sétányok, játszóterek, zöldfelületek kialakításával	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
B.2.4. Tömbházak felújítása, I. ütem	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
B.2.5. Kommunális ellátás bővítése és minőségjavítása			x	x					x	
B.2.6. Városi hangulatot javító kezdeményezések támogatása	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
C.1.1. piacképes tudással rendelkező fiatal korosztályok betelepítése			x	x	x			x		
C.1.6. Egészségmegőrzés feltételeinek javítása, sportlétesítmények fejlesztése, új komplex sportcentrum létrehozása			x							
C.2.2. Szakképzési és középfokú oktatási rendszer fejlesztése, műszaki képzés erősítése				x						
C.2.3. Felsőoktatás fejlesztése, műszaki és gazdasági képzés erősítése,				x						
C.2.4. Közművelődési lehetőségek fejlesztése integrált közösségi és szolgáltatási terek kialakításával	x	x	x	x			x	x	x	

Forrás: Salgótarján Integrált Településfejlesztési Stratégiája

II.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Az elmúlt években jelentősebb településfejlesztési akcióhoz kapcsolható, infrastruktúra kiépítésre vonatkozó településrendezési szerződés nem jött létre.

II.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

II.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök

Salgótarján város a Településszerkezeti tervét a 15/2017. (II.14.) ÖKT. számú határozatával fogadta el, amelyet többször módosított, utoljára a 87/2021. (V. 27.) ÖKT határozatával. A helyi építési szabályzatról szóló 8/2017. (II.14.) számú önkormányzati rendeletét többször módosították, utoljára a 19/2021. (V.27.) számú önkormányzati rendelettel.

A településképvédelmi rendeletet Salgótarján Város Önkormányzatának képviselőtestülete a 33/2017. (X.26.) számú önkormányzati rendeletével fogadta el. Az építészeti útmutatóként, ajánlásként készült Településképi Arculati Kézikönyv az Önkormányzat határozatával lépett életbe.

II.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

A településszerkezeti terv határozza meg Salgótarján térszerkezeti alakításának, védelmének lehetőségeit és a megőrzés, fejlesztés térbeli irányait. A településszerkezeti terv az egyes területfelhasználási egységeket beépítésre szánt területekbe, valamint beépítésre nem szánt területekbe sorolva határozza meg, függetlenül attól, hogy a belterülethez tartoznak, vagy a külterület részei.

A település szerkezetét meghatározó hálózati elemek jellemzően önálló közlekedési, azon belül szétválasztva a kötöttpályás és a közúti közlekedés elemként, valamint egyéb területfelhasználási egységekben megjelenő önálló közmű elemként jelennek meg. A területfelhasználás részeként önálló vízgazdálkodási térségként jelennek meg a vízgazdálkodás hálózati elemei, a csatornák, árkok, valamint az egyéb vízfolyások.

(A beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek területfelhasználási rendjét és jellemzőit a VII.1. melléklet tartalmazza.)

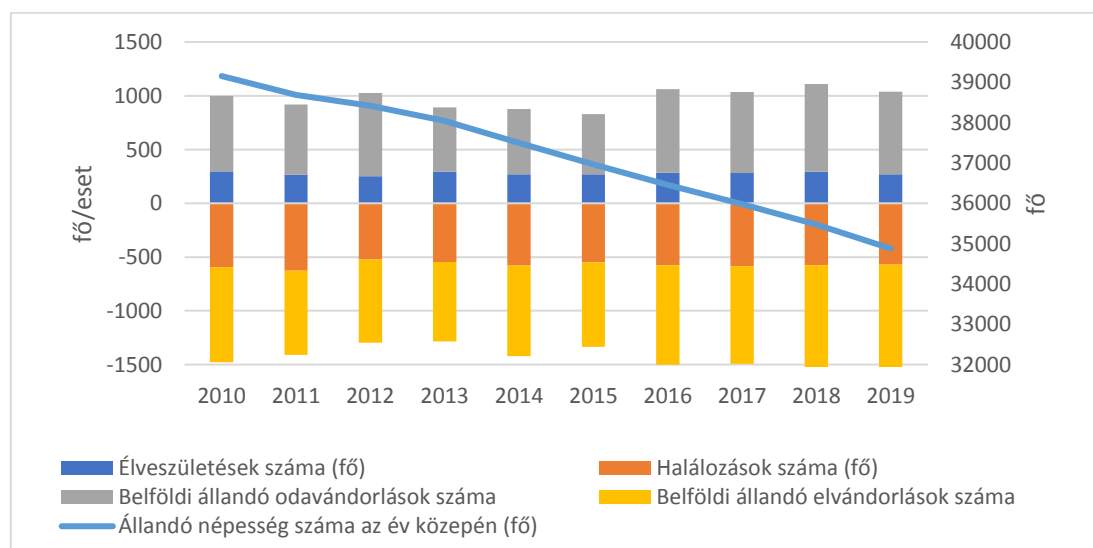
II.7 A település társadalma

II.7.1 Népeség, népmozgalom

II.7.1.1 Demográfia, népesség

Salgótarján népessége az országos tendenciákkal párhuzamosan az 1980-as évek óta csökken. 2010 óta a város lakónépessége 11%-kal csökkent, így annak száma már a 33.000 főt sem érte el 2019-ben. A változás egyenletes és folyamatos, csupán a 2011. évi népszámlálás korrekciója jelentett kisebb kiugrást. A csökkenés mértékéről elmondható az is, hogy ugyan irányában hasonló a járási, megyei és országos változásokhoz képest, de a mértéke mindegyiket jelentősen meghaladja, azaz Salgótarján népessége gyorsabban és erőteljesebben csökken.

II.7-1. ábra: Salgótarján népességszámának változása és annak összetevői, 2010-2019

Forrás: KSH, saját szerkesztés

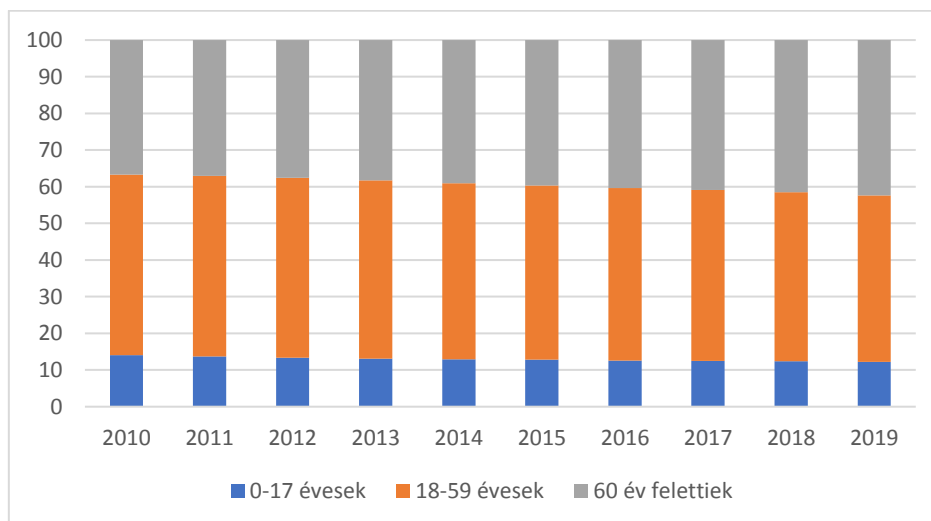
A népességcsökkenés hátterében egyszerre játszik szerepet a belföldi vándorlás és a természetes fogyás negatív tendenciái. A városból elvándorlók száma folyamatosan emelkedik, 2019-ben több

mint 2000 fő hagyta el Salgótarján, miközben csupán alig több mint 1700 fő telepedett le a városban ugyanabban az évben. Meg kell említeni, hogy az odavándorlások száma is növekszik évről évre, de ez a változás nem képes lépést tartani az elvándorlások növekvő számával, így a vándorlási különbözet folyamatosan nő. A salgótarjáni járási adatokban inkább stagnáló folyamatokat láthatunk, de továbbra is negatív egyenleggel, ezzel szemben Nógrád megye oda- és elvándorlási értékeiben elmozdulást tapasztalhatunk a kiegyenlítődésként irányába, de továbbra is negatív irányú a mérleg nyelve. Ezek alapján arra következtethetünk, hogy Salgótarján városa sem regionális, sem országos szinten nem rendelkezik jelentős vonzerővel.

A demográfiai adatok negatív tendenciáiban kiemelkedő szerepe van a természetes fogyásnak is. Általánosságban elmondható, hogy a magyarországi változások is természetes fogyást mutatnak, változó intenzitással, negatív irányú elmozdulással, de mind a Nógrád megyei, mind a Salgótarjáni járási értékek jelentősen meghaladják azt. Salgótarján esetében még negatívabb kép jelenik meg, a természetes fogyás mértéke meghaladja az országos adatok kétszeresét, 2019-ben -9,04 ezreléket is elérve. Ezek a negatív demográfiai változások folyamatos erősödést mutatnak, ami várhatóan további népességcsökkenést eredményeznek.

Az alacsony születési számok és jelentős elvándorlás miatt Salgótarján lakossága rohamosan elöregszik. Ugyan még a középkorúak jelentik a legnagyobb részét a lakosságnak, de az elvándorlásnak köszönhetően a számuk folyamatosan csökken, továbbá az elvándorlás és az alacsony születési szám miatt a fiatal és gyermekkorúak aránya is zsugorodik, míg az időskorúak száma folyamatosan nő, kiváltképp a nők körében. Az öregségi index is súlyos problémáról árulkodik, mivel 2019-ben a 100 fiatalra jutó idősök száma elérte és meghaladta a 200 főt, amely jelentősen meghaladta az országos értéket (136,8 fő).

II.7-2. ábra: Salgótarján város korszerkezete

Forrás: KSH, saját szerkesztés

II.7.1.2 Nemzetiségi összetétel

Salgótarján soknemzetiségű város. A 2011. évi népszámlálás szerint a megyeszékhelyen megtalálhatók a cigány (roma), német, szlovák és román nemzetiség tagjai is. **Legnagyobb számú nemzetiség a roma közösség,** a lakosság 5,4%-a vallotta magát a tagjának a népszámlálás során, valamint képvisellel rendelkeznek a Roma Nemzetiségi Önkormányzat keretén belül. Saját nemzetiségi képvisellel még a szlovák közösség rendelkezik Salgótarjánban, akik a lakosság 0,3%-át teszik ki. Érdekes még

megjegyezni, hogy a népszámlálás során a népesség 13,9%-a nem kívánt válaszolni a nemzetiségi hovatartozásáról.

II.7.1.3 Képzettség

Salgótarján lakosságának képzettségi viszonyai negatívabb képet tárnak elénk az országos viszonyokhoz képest. A 25 évesnél idősebb népességen belül a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 17,9% volt 2011-ben Salgótarjánban, míg ugyanebben az évben a magyarországi arányuk elérte a 19%-ot. Más nógrádi járásközponthoz, valamint a Salgótarjáni járáshoz viszonyítva a nógrádi megyeszékhely kedvezőbb arányokkal bír, ami Salgótarján megyei és leginkább járási központi funkcióját igazolja. Ezzel szemben a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők a 15 és 59 év közötti korosztályon belüli aránya sokkal negatívabb képet mutat. A 2011-es népszámlálás alapján ez az érték elérte a 19,1%-ot, ami magasabb az országos és megyei értéknél is, csupán a Salgótarjáni járás esetében magasabb ez az arány, 2011-ben elérte ugyanis a 23,5%-ot.

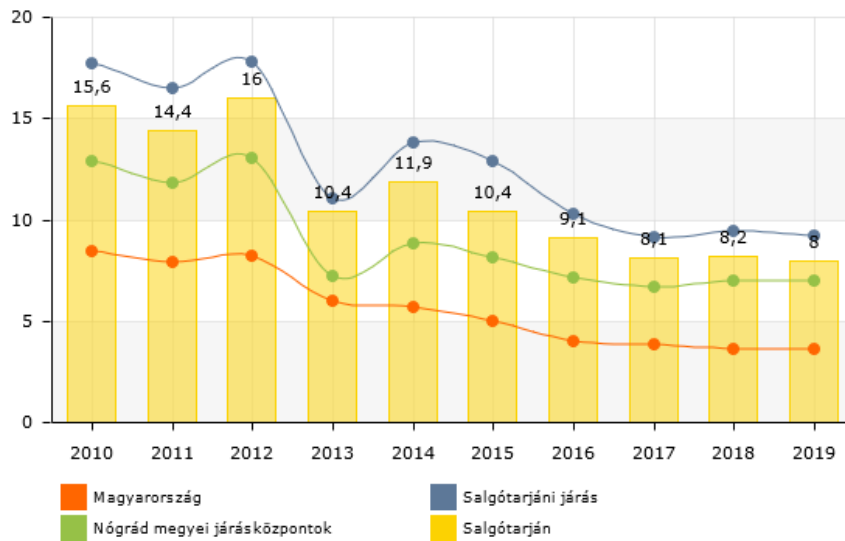
A digitális kompetenciák tekintetében **a lakossági kérdőívet kitöltők 80%-a** úgy ítéli meg, hogy saját korosztályához képest **átlagosan vagy az átlagnál jobban kezeli a digitális eszközöket.** A férfiak körében gyakoribb volt, hogy átlag felettinek ítélték meg készségeiket, mint a nők esetében, ahol a legtöbben úgy gondolták, hogy saját készségeik átlagosak az IT eszközök használatával kapcsolatban.

II.7.1.4 Foglalkoztatottság

A foglalkoztatottak aránya az aktív korú lakosságon belül 2011-ben elérte az 52,7%-ot, ami csak a Salgótarjáni járás értékét haladta meg, de jelentősen elmaradt az országos aránytól. A Salgótarjánban nyilvántartott álláskeresők többsége férfi, a nemek közti arány pedig érdemben nem változott az elmúlt 10 évben. **A 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők aránya jelentősen meghaladja az országos értékeket** annak ellenére, hogy az arányuk fokozatosan csökken, 2020-ban az álláskeresők 60%-át tették ki Salgótarjánban, ami 7,9%-kal magasabb érték, mint az országos arányuk. Ennek oka lehet az iparszerkezet rendkívül lassú változása, aminek következtében a munkanélküliség strukturálissá és tartóssá vált. A felsőfokú végzettségű álláskeresők aránya ingadozott az elmúlt időszakban, 2016-ig jelentős csökkenést tapasztalhatunk, ezt követően újra emelkedett az arányuk, 2020-ra elérve a 4,4%-ot. Ez az érték kedvezőtlenebb a megyei és járási adatokhoz képest, ugyanakkor jelentős mértékben elmarad a magyarországi arányhoz viszonyítva. Salgótarjánban kevés, jelentősebb létszámot foglalkoztató üzem található, ezért a foglalkoztatásban kiemelt szerepe van az ingázásnak.

II.7-3. ábra: Nyilvántartott álláskeresők a munkaképes korú népesség százalékában, %

(c) 2021 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás: TEIR

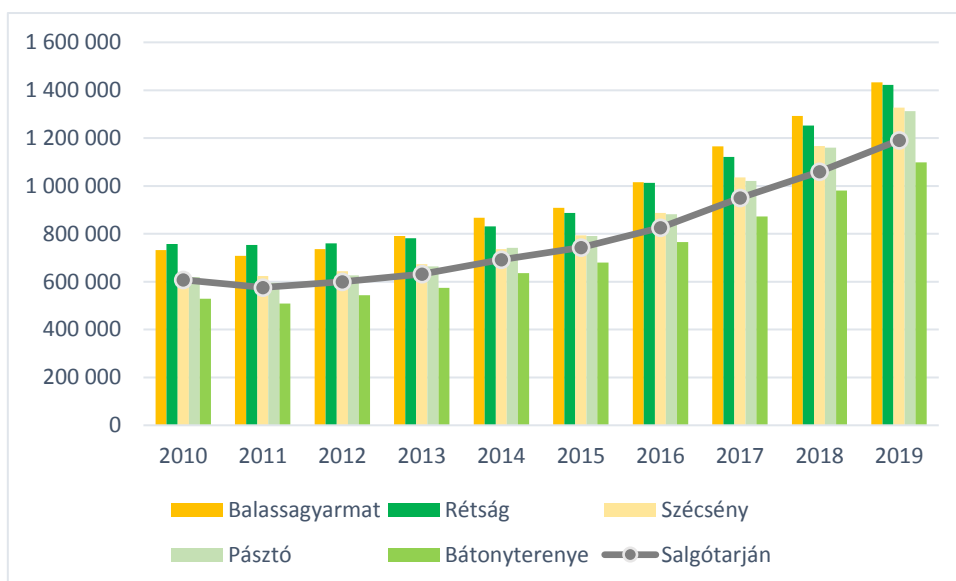
A foglalkoztatottsági adatokat a közfoglalkoztatottak is kedvező irányban befolyásolják. Az elmúlt években több ezer munkanélküli vett részt a programban, elsősorban a város zöldterületeinek, egyéb közterületeinek folyamatos fenntartásában, karbantartásában, a patakok és vízfolyások tisztításában. Az elmúlt időszakban jelentkező általános munkaerőhiánynak köszönhetően mind több álláskereső talált magának munkalehetőséget, így a közfoglalkoztatásban jórészt azok maradtak, akiket a versenyszféra nem kíván foglalkoztatni. A közfoglalkoztatás tehát leginkább a hátrányos helyzetű álláskeresőök jövedelemhez jutása révén fejt ki hatását. A koronavírus gazdasági-foglalkoztatásbeli hatásai miatt ugyanakkor a közfoglalkoztatottak számában emelkedés prognosztizálható.

A Salgótarjáni Foglalkoztatási Nonprofit Kft. alapfeladata továbbra is a város foglalkoztatási gondjainak enyhítése, kiemelten a tartós munkanélküliek közfoglalkoztatásával úgy, hogy a foglalkoztatottak munkavégzésükkel elsősorban a város kommunális, szociális feladatainak ellátását segítsék.

II.7.1.5 Jövedelmi viszonyok

A munkanélküliek magas aránya és jólképzett munkaerő alacsony száma miatt nem meglepő, hogy a jövedelmi viszonyok is elmaradnak Salgótarjában az országos átlagtól. Az egy lakosra jutó belföldi jövedelem összege az országos értékének csupán 89,8%-a volt 2019-ben, ami a megyei értéknél is alacsonyabb. Ezen a téren Salgótarján lemaradása kismértékben nőtt 2010 óta. Ugyanakkor a száz lakosra jutó adófizetők száma az országos tendenciához hasonlóan emelkedett, 2019-re Salgótarján értéke (49,4 fő) megközelítette az országos értéket (49,6 fő). Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem alakulásában Salgótarján kiemelkedik a saját járásából, de a Nógrád megyei járásközpontok közül a megyeszékhely egyedül Bányterenyét előzi meg.

II.7-4. ábra: Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem alakulása Nógrád megye járásközpontjaiban 2010 – 2019 között, forint

Forrás: teir

II.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Salgótarján MJ Város Önkormányzata a 2018 és 2023 közötti időszakra szóló Helyi Esélyegyenlőségi Programját 2019-ben fogadták el, amelyben célcsoportként azonosította a mélyszegénységben élőket és a romákat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége kapcsán problémaként jelentkeznek az alacsony foglalkoztatottság általában véve és a pályakezdők esetében, az aktív korú lakosság szakképzetlensége. Jövedelmi és vagyoni viszonyaikra általánosságban az jellemző, hogy különböző segélyekből, támogatásokból, alkalmi és feketemunkából próbálnak megélni

A gyermekeket érintő problémák közül kiemelendő, hogy a változó társadalmi szokások miatt nőtt a gyermekeket veszélyeztető tényezők köre. Növekszik a gondoskodás alá kerülő gyermekek száma iskolai problémák, csavargás, iskolakerülés, súlyos magatartási, beilleszkedési zavarok miatt.

Alacsony a nők foglalkoztatása, a szülés utáni idő kiesés miatt nehéz az újra elhelyezkedés, a munkáltatóknak fenntartásai vannak a kisgyermekes anyák alkalmazásával szemben. Nagyarányú a munkanélküliség az alacsony végzettségű roma származású nők között. Állásinterjú alkalmával nem tudják magukat kellőképpen kifejezni, sokszor a tesztek megírása is problémát jelent számukra.

Az előregedés miatt az idősek száma folyamatosan növekszik, körükben az egyedüllét, a kiszolgáltatottság, a hisztikus reakciók miatti áldozattá válás azonosítható problémaként. Salgótarjánban 2016 óta ismét működik Idősügyi Tanács.

A fogyatékkal élők esetében probléma a nem megfelelő munkaerő-piaci helyzet, a kevés helyi munkalehetőség, valamint a nem mindenhol megoldott akadálymentesítés. A látásfogyatékosok helyzetét a Vakok és Gyengénlátók Nógrád Megyei Egyesülete, a mozgássérülteket a Mozgáskorlátozottak Egymást Segítő Egyesülete, a siketek és nagyothallókat pedig a Siketek és Nagyothallók Nógrád Megyei Szervezete, valamint a Csend Hangjai Alapítvány igyekszik javítani. A városban kiemelt szerepet kap az autisták ellátása, amelyben az Abigél Közhasznú Egyesület, Nógrádi Autizmus Alapítvány, valamint a Illyés Gyuláné Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola vállal tevékeny szerepet. Utóbbi, a „Flóra” Fogyatékos Gyermekek és Nevelőik Természetbarát és Tájvédelmi Egyesülettel közösen kiemelt szerepet vállal a halmozottan sérült gyermekek támogatásában.

Salgótarjáni székhelyű, megváltozott munkaképességűeket foglalkoztató akkreditált munkahely mindössze 1 db található, a Mozgáskorlátozottak Egymást Segítői Egyesülete (MESE).

Nem Nógrád megyei székhellyel rendelkező cégek Salgótarjáni telephellyel több helyen is működtetnek egységeket. REHAB akkreditáció keretében Salgótarjában és járásában megváltozott munkaképességűeket foglalkoztató cégek a Man At Work Kft., HSA Kft., Human Centrum Kft., Credit Up Kft. és az Axamo Kft.

Salgótarjában a KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján elkészített kartogram összesen 11 db szegregátumot és 4 db szegregációval veszélyeztetett területet határolt le. Az elmúlt években bekövetkezett változások, valamint az Önkormányzat által megvalósított projektek és programok jelentősebb változást eredményeztek. Mára Zagypapálfalva, Somlyóbánya, Zagymaró és Salgóbanya területén kijelölt szegregátumok – bizonyos területi korrekciókkal – minősülnek társadalmi szempontból leszakadó területeknek. (Részletesebben ld. az Antiszegregációs munkarész Helyzetelemző fejezetében.)

A KSH adatai szerint hivatalosan is szegregátumnak minősülő területen több mint 2.200 fő élt, de a becslések és tereptapasztalatok alapján ennek közel duplája a ténylegesen veszélyeztetett területen élő salgótarjáni lakosok száma, mely a lakosság több mint 10 %-a. Az itt élő népességre a fiatalos korszerkezet, a magas munkanélküliség és a gazdaságilag inaktív népesség aránya, a lakások komfortfokozata pedig kirívóan rossz. Emellett az iskolázottsági adatok is nagymértékben a városi átlag alatt maradnak.

Általánosan megállapítható, hogy az önkormányzat saját lehetőségei nem elegendőek a fent említett problémák kezelésére, ezért szükséges pályázati források igénybevétele, a gazdasági élet szereplőinek és a civil szervezeteknek a bevonása, továbbá a lakosság aktív közreműködése. Mindazonáltal az önkormányzat többféle támogatást, kedvezményt nyújt a rászorulóknak. Az igény mértékét mutatja, hogy a város 2021-es költségvetésében 65 millió forint van elkülönítve a rendkívüli és a lakásfenntartáshoz nyújtott települési támogatásra, amelyből az előbbi több mint 2000 fő vette igénybe 2020-ban, az utóbbit pedig majdnem 800 fő.

II.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

Salgótarján színes és változatos értékekkel teli város, melyben egyszerre jelenik meg a természet, a népi hagyományörzés az ipari örökség és a képzőművészet is. Ezt a sokoldalúságot tükrözi a város értéktára is, amelybe összesen 37 érték került be. A képzőművészet képviselteti magát legnagyobb arányban, számos szobrász, festő és zenész gazdagította a város kultúráját, köztük van Zenthe Ferenc, a Nemzet Színésze is, aki a város szülötte és a színház névadója is. A városban egy sor, hagyománnyá vált fesztivál valósul meg, amelyek közül a Palóc Táncbáztalálkozó kiemelendő. A táncművészet terén a Nógrád Táncgyűttes 1975-ös megalakulása óta Nógrád megye legnagyobb múltú néptáncgyűttese, amelynek fenntartója az 1998-ban alapított Salgótarjáni Néptáncművészetért Közalapítvány. Említést érdemel a Palócföld irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat is. A város arculatát markánsan formáló ipar és bányászat öröksége is az értékek között szerepel, melyet a Dornyay Béla Múzeum ápol, de az értékek között van számos műszaki megoldás is, mint a szalonnasütő vas, vagy a salgótarjáni iparművészek által tervezett finomüveggyártás. Az értéktárban szerepel még Szojka Ferenc, aki szintén a város szülöttjeként ért el sikereket a magyar labdarugóválogatottban.

A József Attila Művelődési Központ kiemelt szerepet tölt be a város életében. Számos kulturális és szórakoztató rendezvénynek biztosít helyszínt, teret ad ismeretterjesztő előadásoknak, művészeti csoportoknak és a civil élet számos szereplőjének is. 2021-ben a József Attila Művelődési Központ is bekerült a városi értéktárba.

Salgótarjánban helyet kap a bányászok, valamint a palóc és szlovák nemzetiség hagyományai is, amit a városban rendezett események és a civil élet is reprezentál. A KSH adatai alapján 2019-ben Salgótarjánban összesen 273 civil szervezet működött (számuk 2014 óta csökken, akkor 297 volt a településen). A helyicivil.hu adatbázisában a civil szervezetek száma magasabb, 459 darab, ez az adatbázis azonban nem frissül a tényleges működés alapján. A bejegyzett szervezeteken túl a városban közel 30-ra tehető azoknak az informálisan működő csoportoknak a száma amelyek meghatározó szerepet töltenek be a közösségi életben. Salgótarjánban 1995-től működik a Civil Fórum és 2003-ban alakult meg a Salgótarjáni Civil Kerekasztal, amely hat szakmai alapon szerveződő tagozata révén a helyi civil szervezetek munkájának segítése mellett együttműködésre törekszik Salgótarján Megyei Jogú Város kulturális intézményeivel, a Balassi Bálint Megyei Könyvtárral, Dornay Béla Múzeummal, a Salgótarjáni József Attila Művelődési és Konferencia Központtal.

Nagyon színes a város civil élete és ezek a szervezetek nagyon aktívak is. A szervezetek döntő többsége kulturális, oktatási vagy sport tevékenységgel foglalkozik, de emellett a szociális, a környezet- és természetvédelem terén is működnek civilek a városban. A Civil Kerekasztal a településen működő civil szervezetek tevékenységét próbálja összefogni. Azonban ezek a szervezetek az öregedő lakosságból táplálkoznak, nehéz a fiatalok bevonása. Időről időre felméri a helyzetet és úgy látják, egyre nehezebb a fiatalokat bevonni a közösségi programokba. Ez egyrészt azért lehet, mert megváltoztak a szabadidős szokások, másrészt nehezen elérhető a korosztály, pedig próbálkoznak ezzel online platformokon is. A városból a fiatalok a főiskola után eltűnnek, többségük nem jön vissza tanulmányaik befejeztével.

A lakossági kérdőívek alapján a helyi kötődésben a legfontosabb tényező a városban történő család-, illetve otthonalapítás, valamint a táji, természeti adottságok. A legfiatalabb (18-25 év közöttiek) korosztály esetében a család-, illetve otthonalapítás helyett meghatározóbb szempont, hogy **ide születtek**. A középkorú generációnál (26-55 év közöttiek) **a nyugodt kisvárosi lét** is meghatározó tényező a helyi kötődésben. Az idősebbeknél sokat nyom a latban, hogy ismerik és gyakorolják a helyi szokásokat, ill. tagjai valamilyen kisebb, helyi közösségnek.

A helyi identitást erősíti **a város által nyújtott életminőséggel való elégedettség**. Ennek **növelésében a kedvezőbb lakhatási lehetőségeknek, a magasabb jövedelmet biztosító munkalehetőségeknek és a jelenleginél is magasabb színvonalú közszolgáltatásoknak** tulajdonították a legfőbb szerepet a kérdőívet kitöltők. Kiemelt szerepe van még továbbá a magas színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatásoknak és minőségi köztereknek.

Számos érdekképviselő is szolgálja a lakosokat, köztük szakszervezetekkel, kamarákkal és ipari szövetségekkel. A szociális szférában működő szervezetek főleg a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek élethelyzetének javítását, jogvédelmük, érdekképviselőik ellátását, az oktatási nehézségekkel küzdők integrációját, a hátrányos helyzetű gyermekek támogatását, idősgondozást segítik.

A városban több polgárőr egyesület is védi a helyieket, amellett a Karancs Mentőkutyás Alapítvány is a szolgálatukra áll. A lakosság fokozatos elöregedése miatt egyre jelentősebb szerep jut a különböző szociális és egészségügyi szervezetnek.

A salgótarjáni szlovákság aktív szerepet vállal a helyi civil életben. A helyi szlovákok képviseltetik magukat a salgótarjáni Szlovák Nemzetiségi Önkormányzatban, valamint számos hagyományőrző rendezvénnyel is. Szoros kapcsolatot ápolnak más szlovák szervezetekkel, melynek kapcsolatrendszere a határon is átnyúlik. A roma lakosság körében ugyanakkor bizalmatlanság övezi még az identitásuk felvállalását, annak ellenére, hogy a lélekszámuk aránya meghaladja az országos értéket. Érdekeiket a Roma Nemzetiségi Önkormányzat képviseli.

II.8 A település humán infrastruktúrája

II.8.1 Humán közszolgáltatások

II.8.1.1 Oktatás

Salgótarjánban az **óvodai ellátást** a Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde a 10 tagóvodájával, valamint a Jó Pásztor Katolikus Óvodával együtt, összesen 1220 férőhely biztosításával látja el. 2010 óta az egy óvodai férőhelyre jutó óvodások száma folyamatosan csökken és ezen időszak alatt jelentősen javult az országos átlaghoz képest, ami mögött nem a férőhelyek számának növekedése áll, hanem a negatív demográfiai tendenciák. A város az elmúlt években a Településfejlesztési Operatív Program keretében több európai uniós pályázatot is elnyert az egyes tagóvodák felújítására, amelynek eredményeképpen a önkormányzat 2014-2020 között a Körúti valamint az Aprófalva Tagóvoda kivételével valamennyi óvoda épületét teljes körűen felújította, két tagóvodában pedig nyílászárók cseréjére is sor került. Mindezek mellett az Új Széchenyi Terv által meghirdetett TÁMOP pályázatokon is elnyert támogatásokkal lehetőség nyílt a pedagógusok szakmai munkájának továbbfejlesztésére, az óvoda tárgyi feltételrendszerének javítására. A 10 óvoda közül 9 zöld óvoda, egyik óvoda megyei bázis zöld óvoda és 2 óvoda örökös zöld óvoda.

Problémaként jelentkezik az óvodáknál ugyanakkor a munkaerőutánpótlás (pályakezdők megtartása a nyugdíjba vonuló pedagógusok helyére), infrastrukturális fejlesztések terén pedig szükség lenne óvodai eszközbeszerzésekre, óvodaudvarok felújítására, **a csoportok internetes ellátására, a számítástechnikai infrastruktúra bővítésére.**

Az alapfokú oktatást két általános iskola látja el. A Klebelsberg Intézmény Fenntartó Központ által üzemeltetett Salgótarjáni Általános Iskola és Kollégium, amelynek 7 tagintézménye van, továbbá a Hit Gyülekezete által fenntartott Uzoni Péter Gimnázium és Általános Iskola. A város szerepe a térségi alapfokú oktatásban is jelentős, mivel a más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya 17 %, ami alapvetően a speciális ellátást igénylő gyerekeket foglalja magában. A járási települések kb. felén működik helyben általános iskola, úgymint Cered, Bárna, Mátraszele, Kazár, Lucfalva, Sóshartyán, Ságújfalu, Etes, Karancsság, Karancsalja, Karancslapujtő, Somoskőújfalu, Karancskeszti, Litke.

A lakosság előregedése az **általános iskolai** tanulók számán is nyomot hagyott. 2010 és 2019 között több mint 1000 fővel csökkent a létszámuk a városi intézményekben, amit a feladatellátási helyek átlagos létszáma is követett. Az alapfokú oktatásban kiemelt szerepet tölt be az Illyés Gyuláné Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola, amely a halmozottan sérült gyerekek készségfejlesztő oktatását látja el. Az alapfokú művészetoktatásért a tankerületi központ által fenntartott Vácsi Gyula Alapfokú Művészeti Iskola felel. Alapítványi keretek között működik továbbá a Cogito Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola.

Sok intézmény jó színvonalú digitális fejlettségi szinten van. Nagy arányban érkeztek tabletek, PC-k, egyéb digitális eszközök az iskolákba az elmúlt években. Minden gyerek hozzáfér az iskolában a korszerű digitális eszközökhöz. Az iskolai sportolás, kültéri szabadidő eltöltésének lehetőségei azonban korlátozottak, különösen a Gagarin, a Beszterce, valamint a Petőfi tagiskolák tekintetében kifogásolható a jelenlegi sportudvarok minősége. Ezekben az intézményekben a külső terek teljes felújításra szorulnak.

Problémát jelent ugyanakkor, hogy a szegregátumokból áramolnak ki a városi iskolákba a tanárok. Nem pedagógusból van kevés, hiszen a meglévő tanulókhöz képest a pedagógusok száma elégséges. Sok helyen ugyanannyi osztály van, mint korábban, de sokkal kisebb gyereklétszámmal. A hátrányos helyzetű területeken lévő iskolákba azonban nehezebb felvenni pedagógust, mint a jobb, városi iskolákba, a bérek közötti differenciálás pedig nem megengedett. A szakképzés területén a bérek

sokkal rugalmasabban kezelhetők, hiszen ott a Munka Törvénykönyve alapján dolgoznak a pedagógusok, ami nagy elszívó erő.

A **középfokú oktatást**, a tankerületi központ fenntartásában működő, Salgótarjáni Bolyai János Gimnázium és a Salgótarjáni Madách Imre Gimnázium látja el. Emellett a Hit Gyülekezete által fenntartott Uzoni Péter Általános Iskolának gimnáziumi része is van. A szakképzésért a Nógrád Megyei Szakképzési Centrum Salgótarjánban működő telephelyei felelnek, úgymint a Stromfeld Aurél Technikum, a Táncsics Mihály Technikum, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Technikum és Szakképző Iskola, Borbély Lajos Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium. A város szerepe a térségi középfokú oktatásban kiemelt jelentőségű, hiszen a kistérségben csak Salgótarjában van középfokú oktatási intézmény. Ennek megfelelően a más településről bejáró középiskolai tanulók aránya több mint 50 %.

A városban nagy igény mutatkozik a piacképes tudást biztosító **szakképzések** iránt. Erre jó biztosít a Stromfeld Aurél Technikum, amelynek infrastrukturális fejlesztése elengedhetetlen. Kiemelten fontos, hogy az iskola tanműhelyei megújuljanak, olyan elemekkel, eszközökkel, gépekkel bővüljön az oktatás, amely a diákságot a piacképes szakma megszerzésén túl felkészítheti a továbbtanulásra, egyetemi képzésekre is. A kereskedelem és vendéglátás modern oktatási lehetőségeinek megteremtése érdekében a SZC Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Szakiskolája épületének megújítása is elengedhetetlen. Semmelweis Egyetem Kanizsai Dorottya Többcélú Szakképző Intézményének épülete szintén nem felel meg a 21. századi oktatás elvárásainak és az épület adottságai sem teszik lehetővé az oktatás tovább fejlődésének lehetőségét. Az intézmény új épületben történő elhelyezésével lehetőség kínálkozna középfokú ápoló képzés beindítására, valamint fokozatosan emelkedő arányú BSc/MSc ápolói kar kialakítására is.

Salgótarján városa sokáig **felsőoktatási** intézmény nélkül maradt. Korábban a Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügy és Számviteli Kara rendelkezett kihelyezett tagozattal, de 2015-ben bezárásra került. A városi önkormányzat és az Óbudai Egyetem között született megállapodás keretén belül 2017-től újraindult a felsőoktatási képzés a városban. Összesen 81 fő számára biztosít férőhelyet az Óbudai Egyetem mérnökinformatikus alapképzése. A további fejlődés gátját jelenti ugyanakkor, hogy jelenleg az Egyetem nem rendelkezik megfelelő épített infrastruktúrával, laboratóriumokkal, előadókkal, adminisztratív helyiségekkel, gyakorlati képzőhelyekkel, a diákok lakhatásnak biztosításával.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján a **közzszolgáltatásokkal való elégedettség** tekintetében a válaszadók a **humán közzszolgáltatásokat** emelték ki, ez esetben azonban **összességében a nők némileg elégedettebbnek bizonyultak a férfiaknál. A humán közzszolgáltatásokon belül az óvodai ellátás került az első helyre, ezt követte az általános iskolai oktatás, az általános iskola infrastrukturális felszereltsége, majd a bölcsődei ellátás.**

II.8.1.2 Egészségügy

A Szent Lázár Megyei Kórház nem csak Salgótarján, de egész Nógrád megye legjelentősebb egészségügyi központja, amely számos járó- és fekvőbetegellátásnak ad otthont. Jelentőségét hangsúlyozza, hogy vonzáskörzete az államhatáron is átnyúlik, hasonló kapacitású intézmény csupán Vácon, Egerben és Miskolcon található. Az intézet látja el az érsebészeti, szülészet-nőgyógyászati és szemészeti szakrendelést a bátonyterenyi Egészségházban. Az orvosi ügyeletet a Salgótarján és Térsége Egészségügyi-Szociális Központ biztosítja a Szent Lázár Megyei Kórházban. 2019-ben új onkológiai centrum építési munkálatai is megkezdődtek a megyeszékhelyen, ami erősíti az intézmény szerepét a térségben. További igényként jelentkezik pakolóférőhelyszám bővítés, valamint az új onkológiai centrum humánerőforrás állománya megfelelő lakhatási körülményeinek, családalapítási lehetőségének megteremtése. A továbbfejlődés lehetséges iránya egy speciális, európai színvonalú

komplex ellátó- és oktató onkológiai rehabilitációs egység, illetve a napi többszöri kezelést igénylő betegek számára szálláshely kialakítása.

A lélekszám csökkenése és az elvándorlás negatívan érinti az egészségügyi ellátórendszert is. A 2021. augusztusi adatok szerint Salgótarjánban 8 betöltetlen háziorvosi pozíció volt, ugyanakkor a városban 25 fő háziorvos teljesít szolgálatot, közöttük egy fő a hajléktalan betegek ellátásában vesz részt, emellett 8 gyermekorvos és 10 fogorvos dolgozik a város betegeiért. A betöltetlen pozíciók ellenére az egy házi- és gyermekorvosra jutó lakosok száma nem éri el az országos átlagot, de a számuk (az országos folyamatokhoz hasonlóan) emelkedő tendenciát mutat, ami a szakképzett munkaerő elvándorlására vezethető vissza. A városban is tapasztalható orvos- és nővérhiányenyhítését a város orvos- és nővérszálló kialakításával szeretné orvosolni. Ennek keretében az Önkormányzat már elindított egy folyamatot, amelynek eredményeképpen a „Garzonház” épületegyüttesének egyik tornyának felső négy emeletét felújították

Az ezer lakosra jutó kórházi ágyak száma (20,6) jelentősen meghaladja a járási és országos értékeket is, ugyanakkor megyei összehasonlításban hasonló értékeket láthatunk. Salgótarján esetében ez az érték fokozatosan emelkedik, ami mögött inkább a népességcsökkenés állhat semmint a fokozatos kapacitásbővítés.

A város az elmúlt években a Településfejlesztési Operatív Program keretében több európai uniós pályázatot is megnyert, amelyben az orvosi, fogorvosi és védőnői rendelők kialakítására, korszerűsítésére, ill. felszerelésére kapott támogatást. A rendelők felújítása a jelenlegi ciklusban is folytatódni fog, de emellett cél a többszínű szolgáltatói struktúra kialakítása is (azaz egy-egy épületben több egészségügyi alapellátás jelenjen meg).

A kérdőíves felmérés eredményei alapján a **közszolgáltatásokkal való elégedettség** tekintetében a válaszadók **a humán közszolgáltatásokon belül az egészségügyi ellátást a 10. helyre sorolták, az egészségügyi szakellátást pedig még hátrébb, a 12. helyre.** A férfiak emellett **az egészségügyi ellátás színvonalával** messze elégedettebbek, mint a nők.

II.8.1.3 Szociális ellátás

A salgótarjáni **bölcsődei ellátás** három helyszínen biztosított. A Százszorszép bölcsőde 52 férőhellyel a város legnagyobb bölcsődei intézménye, melynek fenntartója a Salgótarján és Térsége Egészségügyi-szociális Központ. Ebben az intézményben az egy működő bölcsődei férőhelyre jutó bölcsődések száma 0,85 fő volt, az egy működő bölcsődei férőhelyre jutó 0-2 évesek száma ugyanakkor 16,4 fő. A gyermekek fogadására rendelkezésre áll még két mini bölcsőde is, összesen 21 fős befogadóképességgel, amely a Salgótarjáni Összevont Óvodák és Bölcsőde keretei között működnek. A minibölcsődék kialakítása a Településfejlesztési Operatív Program keretei között meghirdetett európai uniós támogatásból valósult meg. Emellett több családi bölcsőde is biztosít 19 fő számára helyet a városban. Szintén TOP-os pályázatból a bölcsődék és családi napközis eszközfejlesztése is megvalósulhatott a városban. A járás települései között még Sósartyánban működik egy 12 férőhelyes állami bölcsőde.

A bölcsődék esetében is nagy problémát jelent a munkaerőutánpótlás. A gyerekek személyisége a generációk során nagymértékben megváltozott, gyengébben terhelhetőbbek, azonban gyorsabban jutnak információhoz, amit a pedagógus képzés még nem tudott utolérni. Még a pályakezdők sem hozzák magukkal ezt az új tudást. Számos nyugdíjas kollégát alkalmaznak az intézményekben, többek között azért is, hogy a délutáni órákat ne OKJ-s képzést elvégző dolgozókra bízzák teljesen. Ezzel tudják a szakképzett szakembergárdát biztosítani.

Az Egészségügyi - Szociális Központ, mint önálló intézmény, a Szociális Gondnokság utódja alapításáról Salgótarján Megyei Jogú Város Képviselőtestülete a 104/1995. /IV.24./ Kgy.h. számú határozatával döntött. Az intézmény feladatai közé tartozik Salgótarján város szociális és egészségügyi alapellátásának megszervezése, működtetése. 2013-tól Kistérségi Szociális és Gyermekjóléti Központ, valamint a Salgótarján Megyei Jogú Város Egészségügyi - Szociális Központ egy intézményként, Egészségügyi - Szociális Központ néven folytatta munkáját, majd 2016-tól az intézmény elnevezése Salgótarján és Térsége Egészségügyi - Szociális Központja. A központ látja el a Salgótarjáni járásba tartozó településeken a szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat, amely az idősellátásra, a fogyatékos személyek ellátására, a hajléktalan ellátásra, valamint a család- és gyermekjóléti ellátásokra terjed ki. A területen folyamatosan nő a halmozottan veszélyeztetett családok, illetve kisgyermekek száma.

Ezen a területen problémaként jelentkezik, hogy - bár az ellátási területen működő Családok Átmenti Otthona és a Gyermek Átmeneti Otthona un. várólistát nem vezetnek, hiszen a bejelentkezők akut problémával küzdenek, melynek orvoslására azonnal szükség van – a segítségre szoruló gyermekeket, családokat az otthonok telítettség miatt nem tudják befogadni, ezért a kapacitásbővítés mindenféleképpen indokolt.

Európai Unió forrásból, több EFOP pályázat keretében a szociális segítő tevékenység fejlesztésére kapott támogatást az intézmény. Az önkormányzat pedig a TOP keretében a szenvedély- és pszichiátriai beteg személyek nappali ellátásának, valamint az utcai szociális munka infrastrukturális feltételeinek megteremtésére nyert el támogatást.

A hajléktalanság problémája sajnos jelen van a városban. A hajléktalanná válás okai településünkön is meglehetősen sokszínű. Az esetek nagy részében kapcsolati konfliktusok (válás, élettársi kapcsolatok felbomlása, szülőkkel történő összeveszés, nyugdíjas magára maradása stb.) állnak a háttérben. Ehhez társul gyakran problémaként a függőséget kiváltó anyagok használata, a fizikális és mentális egészség romlása, anyagi ellehetetlenülés, valamint a bűnözés. Az állami intézményekből való kikerülés (állami nevelés, pszichiátriai intézet, kórház, börtön, szociális otthon) is lehet oka a hajléktalanná válásnak. Jelentős a gazdasági okokból bekövetkező hajléktalanság nagysága (munkanélküliség, önálló életkezdés és a lakáshoz jutás nehézségei, tartós szegénység).Hiányzó szolgáltatásként jelentkezik a városban a hajléktalanok éjjeli menedékhelye.

A civil és magánszervezetek közül a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Salgótarjáni Csoportja a rászoruló csoportok támogatásával, az NRG-I Kft. pedig az otthonápolás és az otthoni szakellátás területén segíti a salgótarjáni és környékbeli lakosokat.

Az **idős korosztály** ellátásában kiemelt szerepe van a magánszférának, hiszen az idősek nappali intézményeinek kapacitáskihasználtsága 2019-ben 796,9 ezrelék volt, az önkormányzati kezelésben lévő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kapacitás kihasználtsága pedig 1101,1 ezrelék. Ezek az értékek az országos átlaghoz viszonyítva nem kirívók, az önkormányzatra mégis jelentős terhet rónak. A demográfiai trendek alapján az ellátásra szoruló idősek száma a jövőben is növekedni fog, ezáltal az idősothtoni férőhelyek iránti igény egyre égetőbb problémává válik . Az idősellátás terén keresni kell tehát a megoldást a magára maradt idős emberek számára elérhető nyugodt, biztonságos éveket kínáló nyugdíjas otthonok, lakópark(ok) kialakítására. A városban számos kihasználatlan, jelenleg funkció nélkül álló épület áll rendelkezésre, amelynek átalakításával, felújításával biztosítható lenne a Salgótarjában élő szépkorúak bentlakásos ellátása.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján a **közzolgáltatásokkal való elégedettség** tekintetében a válaszadók a **humán közzolgáltatásokon belül a szociális ellátást az egészségügyi alapellátás előtti helyre sorolták.**

II.8.1.4 Kultúra

Salgótarján igen széles kulturális kínálattal rendelkezik, amely térségi vonzerőt jelent a településnek. A város kulturális intézményeit a REMEK Salgótarjáni Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. üzemelteti.

A Salgótarjáni Városi Televízió széles műsorpalettával (híradó, kulturális ajánló blokk, stúdió-beszélgetések, sport, magazinok, vallási műsorok stb.) digitális, földfelszíni sugárzással, valamint a kábelszolgáltatókon keresztül várják a nézőket nem csak Salgótarjánban, de Kelet-Nógrád településeinek nagy részében.

A város és a térség fő kulturális motorja a József Attila Művelődési és Konferencia Központ. A művelődési központ nevéhez fűződnek a város legjelentősebb kulturális eseményei, mint pl. a Tarjáni Tavasz programsorozat, a Tanévnnyitó Fesztivál, a Palóc Pálinka és Bányász hagyományok Ünnepe stb., emellett számos szórakoztató és zenei programot kínál különböző korosztályoknak. 2012-től a művelődési központ ad helyet a Zenthe Ferenc Színháznak. A színházat 2013. március 1-jétől egy önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság működteti, mely 2018. szeptember 1-jétől a Zenthe Ferenc Színház Nonprofit Kft. nevet viseli. Köszönhetően a színház népszerűségének, a jelenlegi épület egyre nehezebben szolgálja ki a növekvő igényeket.

A salgótarjáni művelődési központ teret ad, segítséget nyújt a civil szervezeteknek, köröknek, amatőr művészeti csoportoknak, szakmai tevékenységei között meghatározóak a közösségi formák, a művészeti csoportok, az ismeretterjesztő előadások, kiállítások, műsoros rendezvények, koncertek. A kötetlen formában megvalósuló játszóházak, vásárok, fórumok szervezése is szorosan hozzátartozik az intézmény tevékenységéhez.

Zagyvarónán működik, szintén a REMEK Salgótarjáni Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. üzemeltetésében, a Bátki József Községi Ház, amely a városrészben ad helyet a kulturális programoknak és a sporttevékenységeknek, valamint a közösségi rendezvényeknek.

Kiemelt szerepet tölt be a város életében a Salgótarjáni Civil és Ifjúsági Ház. Célja az ifjúságvédelem, hogy az betérő fiatalok szabadidejüket hasznosan, biztonságos környezetben tölthessék el. A fiatalok bekapcsolódhatnak formális és informális csoportok működésébe, használhatják a sporteszközöket (pl. pingpongasztalt, csocsót, darts stb.) és a társasjátékokat, ill. ingyenesen használhatók a közösségi tér számítógépei.

A Balassi Bálint Megyei Könyvtár Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában működik, ahol a hagyományos könyvtári kereteken túl kiállítótér, előadóterem, meseszoba várja a látogatókat. A megyei könyvtári feladatok ellátásán túl, tevékenysége során, olvasásnépszerűsítő, kultúrákövetítő, ismeretterjesztő és szabadidős rendezvényeket, programokat szervez.

A Dornyay Béla Múzeum őrzi a megye történetére vonatkozó történeti, képzőművészeti és irodalomtörténeti gyűjteményeket, valamint a megyei régészeti feltárások anyagát, emellett néprajzi gyűjtőkörrel is rendelkezik. A Múzeum épülete ugyanakkor elavult, energetikai korszerűsítése időszerűvé vált. (A Dornyay Béla Múzeum Bányászati kiállítóhelyének – bányamúzeum - korszerűsítése í a Novohrad-Nógrád Geopark Modern Városok Programjának tervezett fejlesztései között szerepel.)

A kulturális intézmények esetében elsősorban az infrastruktúra és az eszközpark, azon belül is a számítástechnikai eszközpark fejlesztése kiemelten fontos igény, amellyel nem csak saját feladataik ellátásához kívánnak felhasználni, hanem a szolgáltatásaikat igénybe vevő közönség részére kívánnak rendelkezésre bocsátani. Sok esetben ugyanis a különböző társadalmi csoportok azért nem tudják igénybe venni a digitális szolgáltatásokat, mert nem áll rendelkezésükre megfelelő eszköz.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján a **közzolgáltatásokkal való elégedettség** tekintetében a válaszadók **a humán közzolgáltatásokon belül a kulturális szolgáltatásokkal az oktatási intézményekéhez hasonlóan elégedettek, mivel közvetlenül azok után következnek a rangsorban.**

II.8.1.5 Sport

Salgótarján város több sportágban és egyesületben is képviselteti magát. Nagy múltra tekint vissza a városban a futball-kultúra, a mára megszűnt Salgótarjáni Kohász SE-vel együtt három szervezet is ebben a sportágban vitte és viszi hírét a városnak, az Építők KC a megyei I. osztályban, a Salgótarjáni BTC az NB III. bajnokságában. A SBTC röplabda NB II. bajnokságában is verseng, a Salgótarjáni KSE a kosárlabda élvonalában küzd. Szintén NB I. bajnokságában méretteti meg magát a Salgótarjáni Strandépítők KC kézilabda csapata is és a Salgótarjáni Atlétikai Klub is sikerrel küzd az érmekért a megmérettetéseken.

A salgótarjáni civil életben kiemelten fontos a sport, ezt mutatja az is, hogy a civil szervezetek több mint negyedének tevékenysége köthető a sportoláshoz. Így a sportolási lehetőségek számos lehetőség van, megjelennek a motorsportok, vadász- és horgásztársaságok, bokszt és diáksport szervezetek. A város körüli természeti környezet kiváló lehetőséget biztosít rekreációs és sport célú természetjárásra is.

A városi sportéletnek kiemelt helyszíne a Városi Sportcsarnok, ami a mérkőzéseken és edzéseken túl más rendezvények számára is helyszínt biztosít. A Városi Sportcentrumban több tenispálya mellett megtalálhatók kültéri pingpongasztalok és egy kültéri fitness park is. A sportolási lehetőségek kínálatát szélesíti a Városi Tanuszoda és a Belvárosi Mozgástudió, ahol aerobik és egyéb fitness edzésekre is van lehetőség.

A tömegsporthoz, rekreációhoz kapcsolódóan kevés minőségi létesítmény áll rendelkezésre. Különösen az extrém sportok (BMX, bringapályák, gördeszkapálya), futókörök, kültéri kosárpályák, röplabdapályák terén mutatkozik hiány a városban. Ehhez kapcsolódóan a jövőbeni tervek között több sportlétesítmény is megjelenik, köztük egy futókör rekortán borítással, Ütős Sportok Háza, ami tenisz, tollas- és fallabda, valamint asztalitenisz számára biztosítana helyszínt. Jégcsarnok megépítésével új sportágak jelenhetnek meg a városban, de a már meglévők színvonalának emelésére is vannak tervek az atlétikai pálya és a multifunkciós sportcsarnok megépítésével.

A város sportlétesítményeket szintén a REMEK Salgótarjáni Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. üzemelteti.

Az önkormányzat nem rendelkezik jelenleg érvényben lévő sportkoncepcióval, az új kidolgozása folyamatban van.

A lakossági kérdőíves felmérés alapján nagy igény mutatkozik mind a sportlétesítmények, mind a szabadtéri kondiparkok iránt.

II.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Az egyenlő bánásmód érvényesítése érdekében a település elfogadott esélyegyenlőségi programmal rendelkezik. A Képviselő-testület a város jelenleg hatályos esélyegyenlőségi programját 2019-ben fogadta el. Az esélyegyenlőségi programban rögzítették az esélyegyenlőség megvalósulása érdekében elvégzendő feladatokat.

Mivel a város társadalmában több mint 10 %-ot tesz ki a hátrányos helyzetű csoportok aránya, amelyek területileg elkülöníthető szegregátumokban élnek, kiemelt jelentősége van a helyi esélyegyenlőségi programban megfogalmazott feladatok végrehajtásának. A város a Településfejlesztési Operatív

Program keretében több városrehabilitációs projekt végrehajtására is kapott támogatást, emellett pedig, mint ahogyan a korábbi fejezetekben is kitértünk rá, több TÁMOP és EFOP projekt keretében is megvalósulhatott olyan program, amely a társadalmi hátrányok leküzdését tűzték ki célul.

II.9 A település gazdasága

II.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Salgótarján gazdasága hosszú évtizedek óta átalakulóban van: a korábbi, jellemzően nehézipari tevékenység jelentős mértékben visszaszorult, a hagyományos nagyüzemek meghatározó része bezárt, s a gazdasági élet súlypontja áthelyeződött a város déli határában található ipari parkba. A gazdaság meghatározó ágazata ma a tercier szektor, melynek a városi és várostérségi lakosság kiszolgálásán túl az ideérkező turisták és a szomszédos szlovákiai területeken élők igényeinek kielégítése is piacot biztosít. A Kormány 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelete a kedvezményezett járások besorolásáról a Salgótarjáni járást a kedvezményezett járások közé sorolta.

II.9-1. táblázat: A nettó belföldi jövedelem alakulása Salgótarjánban

	Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem, 2013		Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem, 2019	
	ezer Ft	országos átlag %-ban	ezer Ft	országos átlag %-ban
Nógrád megye	664	92 %	1253	94 %
Salgótarjáni járás	565	79 %	1089	82 %
Salgótarján	631	88 %	1190	90 %

Forrás: TEIR, saját szerkesztés

A vásárlóerő tekintetében Salgótarján megközelíti az országos átlagot, a város és járása 2013 és 2019 között jelentős elmozdulást nem mutatott, folyamatosan **az országos átlag alatt maradt**, jóllehet a megyében az egyik legmagasabb vásárlóerővel a Salgótarjáni járás rendelkezik.

Salgótarján egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem értéke 2010-től kezdve folyamatos növekedést mutat (részletesebben ld. II.7.1.5 fejezet).

A regisztrált vállalkozások száma 2014-et követően kisebb mértékben csökkent, majd 2017-től kezdve növekvő tendenciát mutatott és 2019-re haladta meg ismét a 2014-es értéket (2014-ben 4862, 2019-ben 4891 vállalkozás működött Salgótarjánban). Ezzel megegyezően az 1000 főre jutó regisztrált vállalkozások száma is 9%-kal növekedett, Salgótarján lakosságszáma ugyanakkor 8%-kal csökkent ugyanebben az időszakban. A növekedési tendenciát ugyanakkor a jelenleg kibontakozó gazdasági válság várhatóan megakasztja.

Az iparűzési adót tekintve a térség jelentősen elmarad az országos átlagtól annak ellenére, hogy egy tradicionális iparkörzetről van szó. A rendszerváltás után jelentkező komoly nehézségeket a szekunder szektor a mai napig nem tudta kiheverni. Míg Salgótarján egy lakosra jutó iparűzési adó értékei a megye és a járás adataihoz képest kiemelkedik, 2013-hoz képest 2019-re gyengülni látszik a pozíciója országos szinten.

II.9-2. táblázat: Egy lakosra jutó iparűzési adó változása Salgótarjánban 2014 és 2018 között

	Egy lakosra jutó iparűzési adó 2014-ben	Egy lakosra jutó iparűzési adó 2019-ben
--	---	---

	ezer Ft	országos átlag %-ban	ezer Ft	országos átlag %-ban
Nógrád megye	20,275	38 %	30,614	38 %
Salgótarjáni járás	18,002	34 %	25,354	31 %
Salgótarján	28,744	54 %	40,278	50 %

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A kedvező természetföldrajzi adottságok ellenére Nógrád megye az országos átlagtól rendkívüli mértékben elmarad, ami az idegenforgalmi adót illeti. Még jelentősebb az elmaradása a Salgótarjáni járásnak és magának Salgótarjánnak, amely valószínűleg annak tudható be, hogy a térségben elsősorban a falusi turizmus vonzó hatása érvényesül Salgótarjánnal szemben.

II.9-3. táblázat: Egy lakosra jutó idegenforgalmi adó változása Salgótarjánban 2014 és 2019 között

	Egy lakosra jutó idegenforgalmi adó 2014-ben		Egy lakosra jutó idegenforgalmi adó 2019-ben	
	ezer Ft	országos átlag %-ban	ezer Ft	országos átlag %-ban
Nógrád megye	105,2	11 %	204,1	12 %
Salgótarjáni járás	60,6	7 %	108,5	7 %
Salgótarján	99,4	11 %	153,7	9 %

Forrás: KSH, saját szerkesztés

Salgótarján legjelentősebb vállalkozásai egyben Nógrád megye legjelentősebb vállalkozásai közé is sorolhatók, hiszen a város Balassagyarmat mellett a megye gazdasági gócterületének számít. A helyi Mitsuba Automotive Systems of Europe Autóalkatrész Gyártó Kft. Nógrád megye második legnagyobb bevétellel rendelkező vállalata. Kiemelkedik még az Outokumpu Distribution Hungary Kft., a Salgglas Üvegipari Zrt., a Wamsler SE Háztartástechnikai Európai Részvénytársaság és a Balobau Nagykereskedelmi Kft. Az említett vállalatok elsősorban az építőipar, a közlekedés és háztartási eszközök forgalmazása terén tevékenykednek.

II.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

II.9.2.1 Mezőgazdaság, erdő- és vadgazdálkodás

Salgótarján területén, hegyvidéki terület lévén, nem igazán jelentős. Az egyéni gazdaságok birtokában lévő földek 54 %-a szántó, 32 %-a gyeperdő, 12 %-a erdő. A gyümölcsös és szőlőterületek aránya elhanyagolható. A növénytermesztést tekintve a legfontosabb a gabonatermesztés – elsősorban a búzáé és a kukoricáé –, az ipari növények és takarmánynövények termesztése. Állattartás tekintetében a tyúk, a juh és a szarvasmarha szerepe a legnagyobb.

Az erdőgazdálkodás az Ipoly Erdő Zrt. hatásköre alá tartozik. Salgótarján közigazgatási területén a város terjeszkedése miatt kevesebb az erdő, de a megye erdőborítása rendkívül kedvező, a legelterjedtebb faj az akác. További jelentős fafajok a nemes nyár (16 %), a tölgy (15 %), a tölgy (12 %) és a cser (11 %). Vadállományt tekintve kiemelhető a fűz, a gímszarvas és az őz, ami a vadászati turizmus szempontjából kedvező.

A lakossági kérdőíves felmérés alapján a helyi termékek közül a legismertebbek a zöldségek és gyümölcsök (a megkérdezett 57% ismer ilyen termékeket), míg egyéb élelmiszereket, italokat a

megkérdezettek 55%-a ismer. Helyben, illetve a térségben létrehozott használati tárgyakat és a műalkotásokat a megkérdezettek kevesebb, mint harmada ismert

Az agrártermékek ismertségéből adódik, hogy a **beszerzésük** leginkább a **piacon**, vagy kisebb részben **közvetlenül a termelőnél** történik. Internetes felületeken keresztül a megkérdezettek 15%-a szokott helyi, illetve térségi termékeket beszerezni.

II.9.2.2 Ipar

Salgótarján hagyományosan Magyarország fontos ipari körzetének számított hosszú időn keresztül. Elsősorban a nehézipar és a bányászat volt domináns, a rendszerváltást követően azonban az ipar szerepe lecsökkent, ami komoly pénzügyi és munkaerőpiaci problémákat okozott a térségben. Az elmúlt másfél évtizedben az ipari tevékenységek vontatott belső átrendeződése, a korábban kialakult, öröklött ipari szerkezet továbbélése, és az új iparágak vonzásának, megtelepedésének hiánya jellemző. Az országos átlagnál lényegesen erőteljesebb a fém- és építőipari koncentráció, melynek ugyanakkor összességében mérsékelt az értékesítési és exportképessége, beszállítói hálózatai zömében bizonytalanok és ma már a foglalkoztatottság magas szintjét sem tudják biztosítani. Fontos eredmény az alkatrészgyártás megtelepedése (autóipar, nyomdaipar), valamint a közösségi és egyéni szolgáltatások felfutása (szépségipar). A tercier szektor mellett a nehéz- és építőiparnak még ma is igen jelentős a dominanciája a helyi gazdaságban, amely az egyes ágazatok foglalkoztatása szerint még jellemzőbb. Az építőipar mellett az elektornikai ipar és a vegyipar is jelentős szereppel bír. A legtöbb ipari létesítmény barnamezős terület, miközben számos zöldmezős beruházás történt a városban. Az ipari fejlődés háttéréül számos középiskolában szakképzés is folyik. A városban egy ipari park működik, a Salgótarjáni Városkapu Ipari Park, amelyet a Salgó Vagyon Kft. üzemeltet. Az ipari parkban számos vállalat működik. A városi átlagnak megfelelően nagyrészt kis- és középvállalkozás, de néhány nagyvállalat is található közöttük. A legjelentősebb vállalkozások a következők: Sinia Kft., Bumchun Precision Hungary Kft., R-Carnet Service Kft., Dructech Kft., valamint a Mitsuba Automotive Systems of Europe Kft., amely Salgótarján legnagyobb bevételű vállalkozása, Nógrád megyében pedig a második legnagyobb. A 100%-ban önkormányzati tulajdonban álló, közel 62 hektár nagyságú ipari parkban jelenleg 12 hektár hasznosítható szabad terület áll rendelkezésre. Az elmúlt években folyamatosak voltak a megkeresések, amelyben fejlesztési területet, vagy már felépült iparcarnokot keresnek vállalatok. Szükséges lenne tehát a terület bővítése, ugyanakkor problémát okoz, hogy ez csak a város határán kívül, Vizslás irányába oldható meg. Az ipari park szolgáltatásainak fejlesztését a Déli Iparterületi út 2. ütemének megvalósítása is elősegítheti.

II.9.2.3 Szolgáltatás-kiskereskedelem

Salgótarján gazdasági fejlődésének fontos eleme a gazdaság ágazati szerkezete, illetve átrendeződésének iránya. A jelentős volumenű, de más városokkal szemben mérsékelt arányú terciarizálódás különösen a kereskedelem, a gazdasági szolgáltatások és az egyéb közösségi, személyi szolgáltatások területén tevékenykedő vállalkozások számának növekedését eredményezte. E gazdasági ágak előretörése egyrészt a fogyasztási igények és szokások megváltozása, másrészt az átalakult gazdasági környezet miatt következett be, ugyanakkor elmarad az országos trendektől. A társadalmi és gazdasági szolgáltatások terén Salgótarján térségi központ, ezen belül is hagyományosan a belváros, és annak a közvetlen környéke emelhető ki. A szolgáltatások minősége ugyanakkor – a magyar középvárosi átlagszínvonalhoz viszonyítva – sok esetben fejlesztésre szorul. A központban található Salgó Centerben számos kiskereskedelmi és szolgáltató egység található. Ennek bővítését az ún. plázastop törvény gátolja, noha a potenciális bővítésre lennének befektetők. Erre a problémára megoldást kínálhatna a városközpontban található elhagyott kereskedelmi és szolgáltató épületek

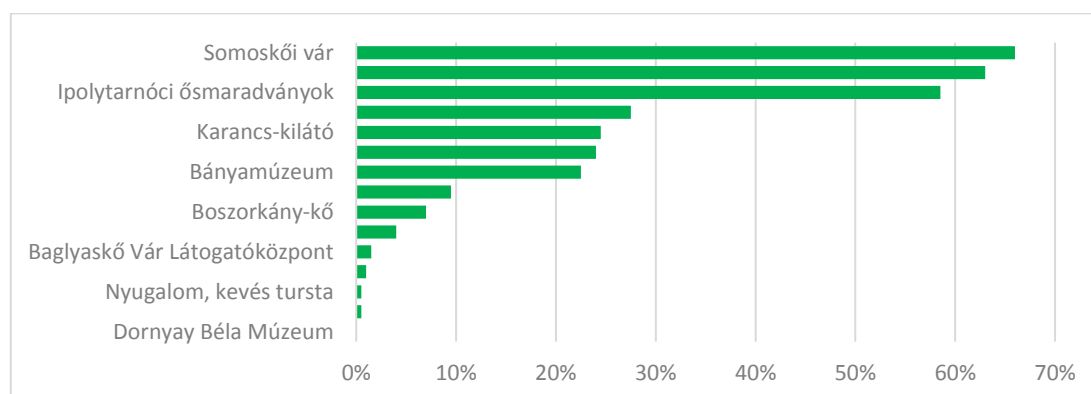
felújítása, amely Salgótarján gazdasága szempontjából is növekedést eredményezhetne. Másrésről azonban a jelenlegi üzletek, szolgáltató egységek nagy része nem tud olyan nagyságú profitot kitermelni, hogy az üzletek felújítását fedezzék, ez pedig ahhoz vezet, hogy az épületek egyre rosszabb állapotba kerülnek, mely a belváros összképét is rontja.

A kiskereskedelmi üzletek száma átmeneti növekedés, majd fokozatos és tartós csökkenés után ma valamivel alacsonyabb, mint az 1990-es évek végén volt. A kereskedelmi üzletek összes típusának lakossági aránya meghaladja ugyanakkor a különböző térségi átlagokat, és jelentős fejlődési potenciált rejt magában, bár nagymértékű ágazaton belüli eltéréseket takar. A kiskereskedelem vonzáskörzetébe főleg a környező kisebb falvak tartoznak, ugyanakkor a nem túl nagy távolság miatt Budapest – és bizonyos mértékig Szlovákia – képes részben elszívni a vásárlóerőt.

II.9.2.4 Turizmus

Salgótarján a **Novohrad-Nógrád Geopark** egyik kiemelt igazgatási központja és fontos turisztikai desztinációmenedzsment feladatokat lát el. Itt található az Eresztvényi Látogatóközpont (látogatók száma: 7500 fő), a Geocsodák Háza (látogatók száma: 3400 fő) és a Baglyaskő-Vár Természetvédelmi Látogatóközpont (látogatók száma: 3400 fő). A település és környéke bővelkedik a geológiai, ipartörténeti, népművészeti, történelmi és kulturális látnivalókban, úgy, mint a somoskői vár és bazaltorgona (látogatók száma: 26000 fő), a salgói vár, a Boszorkánykő, a kazári riolittufa, a Dornyay Béla Múzeum és Bányászati Kiállítóhely, a Nógrádi Történeti Múzeum és az Uránia Észlelő és Bemutató Csillagvizsgáló, valamint a legutóbbi fejlesztések keretében felújított Dornyay Béla turistaház. Ennek ellenére az utóbbi években a város idegenforgalmi látogatottsága csökkenő tendenciákat mutat, amelynek hátterében leginkább a vendéglátóipari egységek és szálláshelyek mennyiségi és minőségi hiányosságai állnak. Az 1000 főre jutó szálláshelyek tekintetében a Salgótarjáni járás értékei (0,146) elmaradnak az országos átlagtól (0,352). 2005-2014 között a szálláshelyek férőhelyeinek száma a harmadára esett vissza, a vendégforgalom pedig megfeleződött. A 100 főt meghaladó kapacitással rendelkező szálláshelyek a Lorántffy Zsuzsanna Kollégium, a Medves Gyermekek és Ifjúsági Centrum, a Tarján Gyermektábor, a Strand Kemping és a Medves Hotel. A térségből hiányoznak a magas vendégkiszolgálási színvonalat nyújtó szállodák és éttermek. Ezt a funkciót korábban a település ikonikus épülete, a városközponti Karancs Szálló töltötte be, ám napjainkra egy leromlott műszak állapotú, kihasználatlan ingatlaná vált.

II.9-1. ábra: A Karancs-Medves-vidék legfontosabb vonzerői

Forrás: Molnár-Egedy, 2020, p. 18³

³ Molnár N. – Egedy T. (2020): Turizmusfejlesztéssel a hátrányos helyzetű területek felzárkóztatásáért – Salgótarján és a Karancs-Medves-vidék turisztikai potenciálja, Földrajzi Közlemények, 144/1. pp. 43–64. [https://doi.org/10.32643/fk.144.1.4]

Összességében Salgótarjánban és a vele egy összefüggő turisztikai desztinációt képező Karancs-Medves-vidéken a korszerűtlen infrastruktúra, az elhagyatott ipari területek látványa, a szolgáltatások alacsony színvonala és az emberek tudatában uralkodó negatív sztereotípiák miatt a turizmus kiaknázása terén komoly hiányosságok figyelhetők meg. A desztináció turizmusfejlesztésének legfontosabb lépése a szupra- és infrastruktúra fejlesztése (pl. színvonalas szórakozó- és vendéglátóhelyek létesítése hosszabb nyitvatartási idővel; minőségi és mennyiségi szálláshelyfejlesztés, stb.), a komplex élményláncok mentén történő attrakciófejlesztés, valamint a térségben működő turisztikai szervezetek és vállalkozások szorosabb együttműködése. A Novohrad-Nógrád Geopark Látogatóközpont kezdeményezései jó irányba haladnak, ugyanis egyre több látogatót és turistát vonzanak a vidékre. (2018-ban a salgótarjáni Tourinform irodánál volt a legnagyobb látogatói létszámnövekedés az országban, amely a Novohrad-Nógrád Geopark Látogatóközpontjában működik.)

II.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

A településen legnagyobb arányban a kis- és középvállalatok képviseltetik magukat, a versenyképes, dinamikus húzóágazatok jelenléte alulreprezentált. Salgótarjánban 2018-ban a **regisztrált vállalkozások** száma 4160 db volt, ami az elmúlt évek adataihoz képest csökkenő tendenciát mutat. A vállalkozások sűrűségének értéke (116 db/ezer fő) nem éri el az országos átlagot (176 db/ezer fő). A vállalatok gazdasági erejét jól szemlélteti az a tény, hogy az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték 2015-ben is csupán az országos átlag 23,45%-nak felelt meg. Ezzel összevethető az egy lakosra jutó jegyzett tőke, ami az említett esztendőben 362 900 Ft-nak felelt meg, szemben az országos átlaggal, amely 2015-ben 1 537 700 Ft volt.

A település **legnagyobb vállalatai** közé a termelőtevékenységet folytató cégek tartoznak, úgymint a nem villamos háztartási készülékeket gyártó Wamsler SE Háztartástechnikai Európai Rt., a járművillamossági, -elektronikai készülékek gyártásával foglalkozó MITSUBA Automotive System of Europe Autóalkatrész Gyártó Kft., a síkűveg továbbfeldolgozására szakosodott SALGGLASS Üvegipari Zártkörűen Működő Rt. és a SINIA Bútorgyártó Kft.

A **kevesebb, mint 100 főt foglalkoztató vállalatok** ágazati szempontból leginkább a **fémipar** területén képviseltetik magukat. Ezek közül a legjelentősebbek a villamosmotor, áramfejlesztő gyártására szakosodott RPM HUNGARIA Elektromotorgyártó Kft., a vegyes termékkörű, nagykereskedéssel foglalkozó BALOBAU Nagykereskedelmi Kft., az ingatlankezelés területén tevékenykedő Salgó Vagyon Salgótarjáni Önkormányzati Vagyonkezelő és Távhőszolgáltató Kft., a fémmegmunkálást végző Bumchun Precision Hungary Kft., a fémszerkezeteket gyártó PIRAZOL Gyártó-kereskedő és Szolgáltató Kft., az egyéb általános rendeltetésű gépeket gyártó SVG-Hungary Gépgyár Zártkörűen Működő Rt., a fémszerkezet gyártására specializálódott VASSZER-Raktártechnika Raktártechnikai Kft. és a lakat-, zárgyártást végző NUOVI PRODOTTI Fémfeldolgozási termékeket Gyártó Kft.

A **25-49 fős létszámmal dolgozó vállalatok** tevékenysége kapcsán nem rajzolódik ki meghatározó profil. Az ilyen jellegű kisvállalkozások között az iparcikk jellegű, bolti vegyes kiskereskedelemmel foglalkozó NÓGRÁDKER Zártkörű Rt., a személybiztonsági tevékenységet kínáló Lehoczki Biztonsági Szolgálat Vagyonvédelmi és Szolgáltató Kft., az egyéb humán-egészségügyi ellátást nyújtó DIA-SPEED Egészségügyi és Szolgáltató Kft., az egyéb épület-, ipari takarítással foglalkozó Altan Security Kft., vasöntésre szakosodott "PYROVEN" Kft. és a személygépjármű-, könnyűgépjármű-kereskedelem terén az AUTO-TRADE'91 Autójavító és Kereskedelmi Kft. kap helyet.

II.9-4. táblázat: A legnagyobb vállalatok alkalmazottainak szám és nettó árbevétele

Vállalatok	Alkalmazottak száma (fő)	Nettó árbevétel (Ft) 2018
Wamsler SE Háztartástechnikai Európai Rt.	497 fő	5 613 274 000 Ft
MITSUBA Automotive System of Europe Autóalkatrész Gyártó Kft.	430 fő	28 552 102 766 Ft
SALGLASS Üvegipari ZRt.	412 fő	8 082 753 000 Ft
SINIA Bútorgyártó Kft.	197 fő	3 455 041 242 Ft
RPM HUNGARIA Elektromotorgyártó Kft.	98 fő	605 602 000 Ft
BALOBAU Nagykereskedelmi Kft.	92 fő	7 686 060 000 Ft
Salgó Vagyon Salgótarjáni Önkormányzati Vagyonkezelő és Távhőszolgáltató Kft.	85 fő	1 344 039 000 Ft
Bumchun Precision Hungary Kft.	66 fő	n.a.
PIRAZOL Gyártó-kereskedő és Szolgáltató Kft.	59 fő	1 802 277 000 Ft
SVG-Hungary Gépgyár ZRt.	59 fő	296 539 000 Ft
VASSZER-Raktártechnika Raktártechnikai Kft.	55 fő	1 050 537 000 Ft
NUOVI PRODOTTI Fémfeldolgozási termékeket Gyártó Kft.	51 fő	2 107 915 000 Ft
NÓGRÁDKER ZRt.	44 fő	849 388 000 Ft
Lehoczki Biztonsági Szolgálat Vagyonvédelmi és Szolgáltató Kft.	38 fő	455 741 000 Ft
DIA-SPEED Egészségügyi és Szolgáltató Kft.	31 fő	n.a.
Altan Security Kft.	26 fő	72 831 000 Ft
"PYROVEN" Kft.	26 fő	519 442 000 Ft
AUTO-TRADE'91 Autójavító és Kereskedelmi Kft.	25 fő	1 081 327 000 Ft

Forrás: Salgótarján-Losonc-Fülek Várostengely Megerősítésének Konceptiója, 2021

A gazdasági lejtmenet a rendszerváltás óta jellemzi a települést és a térséget egyaránt, ami a társadalmi, gazdasági mutatókban is tükröződnek. A 2008-as világgazdasági válság újabb töréspontot okozott a foglalkoztatási szerkezetben. 2009-re a munkaképes korú népesség 16,9% vált munkanélkülivé, azonban – részben a kormány által 2012-ben bevezetett közfoglalkoztatási program hatására – 2018-ra ez az érték 8,2%-ra csökkent, ám még így is jócskán meghaladta az országos átlagértéket. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a regisztrált álláskereső 61,9%-a volt tartósan munkanélküli 2018-ban. A kedvezőtlen foglalkoztatási helyzet kialakulásában és orvoslásában egyaránt jelentős szerepet tölt be az oktatás és az iskolázottság. Salgótarjában az aktív korú népesség mintegy 19,1%-a csupán általános iskolai végzettséggel rendelkezik. Ez az érték 4,4 százalékponttal meghaladja az országos átlagot. A 25 évnél idősebb lakosság esetében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 17,9%, ami 1,1 százalékponttal marad el az országos átlagértéktől.

II.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

A gazdasági versenyképességet nagymértékben meghatározza a földrajzi fekvés, a megközelíthetőség. Salgótarján a 21-es főút mentén fekszik, amely Hatvan és Somoskőújfalu között vezet a Zagyva völgyében. Az út Hatvannál becsatlakozik a 3. sz. főútba, keresztezi az M3-as autópályát és északra haladva a szlovák határon át Füleket érintve Losoncra. Mivel autópálya közvetlenül nem érinti a várost, a 21-es főút jelentős terhelést kap. A forgalmi fennakadások mérséklése érdekében 1999-ben elkezdtek az út Hatvan és Salgótarján közötti szakasz nyomvonalának fejlesztését, négy sávot alakítottak ki. Az építkezés több szakaszban zajlott, a teljes szakasz négysávúsítása 2019-ben fejeződött be, így a megyeszékhely és a főváros elérhetősége javult, a két város közötti menetidő lecsökkent. A város vasúti megközelítése nehezebb, Budapestről csak hatvani átszállással lehet eljutni Salgótarjánba a 81-es Hatvan-Somoskőújfalu nem villamosított vasúti fővonalon keresztül, ahol helyi jellegű személy- és teherforgalom zajlik. A vonal csupán Hatvan és Selyp között kétvágányú.

A megközelíthetőség mellett az üzleti infrastruktúra és a munkaerő minősége is kulcsfontosságú a versenyképesség szempontjából. A Nógrád Megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány 1999-ben létrehozott egy inkubátorházat, amelynek célja a kisvállalkozások védelme, az infrastruktúra biztosítása, a piaci viszonyoknál kedvezőbb feltételek biztosítása a helyi vállalkozások számára, ezzel is elősegítve működésüket.

Az önkormányzat hosszútávú fejlesztési elképzelései között szerepel a versenyképes, nem környezetszennyező hagyományos és új iparágak fejlesztése, a Salgótarjánban jelen lévő és betelepülni kívánó gazdasági társaságok fejlődése előtt álló akadályok lebontása, amellyel a térség gazdasági fejlődése, a foglalkoztatás növelése is serkenthető. Ennek keretében ösztönözni kívánják az ipari hulladékok nanotechnológiára alapozott mechanokémiai eljárással történő feldolgozására szakosodott vállalkozások betelepülését, nagy hagyományokra visszatekintő üvegipar és üvegpalackgyártás technológiai fejlesztéseit egyaránt.

Szintén hasonlóan kezdeményezés volt a Palóc Út Kulturális Turisztikai Klaszter Egyesület létrehozása, amely a Nógrád megyei települések turizmusba való bekapcsolását célozta meg a hagyományos palóc életmód megismertetése mellett.

Az elmúlt években a nyilvántartott álláskereső számának csökkenése arra enged következtetni, hogy a megvalósuló fejlesztésekhez szükséges munkaerő rendelkezésre állt a városban, illetve környékén. A munkaerő képzettségéről, ingázásáról a 2011-es népszámlálási adatokból lehet tájékozódni, az azóta eltelt közel 10 év alatt azonban olyan jelentős változások következhetnek be, amelyek miatt nem érdemes a jelenlegi folyamatokra azok alapján következtetni.

A TOP-6.8.2-15-ST1-2016-00001 „Foglalkoztatási együttműködés Salgótarjánban” című támogatás eredményeként, kapcsolódva a Nógrád Megyei Foglalkoztatási Paktumokhoz, Salgótarjánban önálló foglalkoztatási paktum jött létre. A Foglalkoztatási Paktum egy együttműködés, amelynek keretében a munkaerő-piac szereplői közös stratégia mentén összehangolják tevékenységeiket az adott térség foglalkoztatási és gazdasági helyzetének fejlesztése céljából, működésük így hatékonyabb, eredményesebb. A paktum egy nyitott együttműködési szerveződés, melyhez bármikor lehet csatlakozni.

A paktumban közreműködő szereplők alapvető érdeke ugyanis, hogy a Salgótarjánban élő emberek képzettségi szintje növekedjen, a város képes legyen megtartani a népességét, tehetségeit, humánerőforrását, vonzó élettér legyen, amely megfelelő színvonalú munkahelyeket, lakóhelyet, életkörülményeket biztosít, a helyi vállalkozások termelékenységére, hatékonyságára, foglalkoztatási képessége javuljon, amellyel a helyi adóbevételek is növekednek, a képzőintézmények a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő tudással vértézzék fel az itt tanuló fiatalokat. Ennek érdekében a paktum fő célkitűzései:

- A munkaerő-tartalék mozgósítása
- Minőségi munkahelyteremtés
- Befektetés a képzésbe
- Menedzsment és szervezeti kapacitások megerősítése, fejlesztés koordináció

A lakosság és a vállalkozások digitális kompetenciáiról, eszközhasználatáról közvetlen információk nem állnak rendelkezésre. Salgótarján Megyei Jogú Város Foglalkoztatási Stratégiája és Akcióterve, valamint a hozzá kapcsolódó Humánerőforrás térkép nem tér ki közvetlenül a digitális kompetenciák tárgyalására. A dokumentum célrendszerében azonban szerepel a képzésfejlesztés, továbbá a munkaerőpiac mind keresleti, mind kínálati oldalát segítő adatbázisok építése.

A munkanélküliségi problémák kezelésében a digitális megoldások kiemelt szerepet kaphatnak digitális platformok, a nyílt vállalkozási adatbázisok létrehozásában, ill. befektetésösztönzésben.

A digitalizáció térhódításával párhuzamosan a város hosszabb távú elképzelései között a "start up" cégek és a kreatív gazdaság fejlesztése is megjelenik, amely a magasan képzett munkaerő helybentartása mellett a gazdasági diverzifikációt is elősegíthetné.

A Salgó Vagyon Kft. honlapján elérhető az ingatlanvagyon hasznosításához kapcsolódó adatbázis. Jelenleg ehhez a feladathoz azonban nem áll rendelkezésre munkaerő, így nincs aktualizálva. Befektetésösztönzés kapcsán készült az önkormányzat részére egy munkaanyag, amely az adatbázissal együtt a digitális megoldások alkalmazásának az alapját képezhetik.

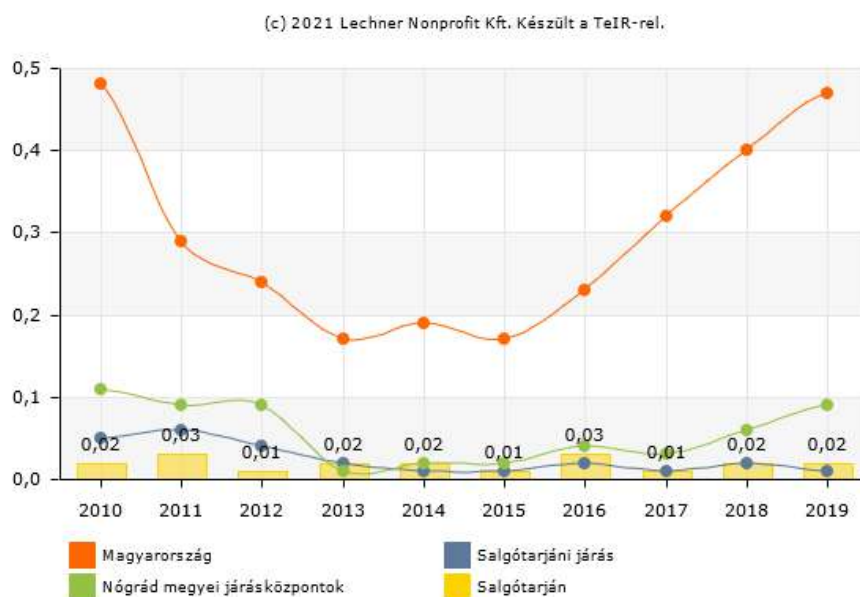
II.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok

Salgótarjánban a lakások számában nem tapasztalható jelentős változás, **tendenciaként azonban a lakásállomány folyamatos csökkenése figyelhető meg 2010 óta.** 2019-ban 18.036 lakás volt a városban. Az évente épített új lakások száma minimális, 2-3 db, a megszűnő lakások száma is az utóbbi években egyre kevesebb, szinte stagnál. Az új lakásépítések aránya az elmúlt 10 év folyamán az országos átlagtól és általában a Nógrád megyei járásközpontok átlagától is elmaradt, ugyanakkor a járási átlagot az utóbbi években többnyire meghaladta.

A közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (85,6 %) magasabb az országos, illetve a Salgótarjáni járás értékeinél, a Nógrád megyei járásközpontok átlagától (90,7 %) azonban elmarad. Az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 2019-ben 89,6 % volt, amely elmarad az országos és a Nógrád megyei járásközpontok átlagának arányától és a Salgótarjáni járás értékével egyezik meg. A város lakásállományának jelentős része meghaladja a 40-50 éves életkort, így ezek felújításának, komfortosításának mindenképpen folyamatosan kell történnie. A Salgótarjáni járásban az átlagos négyzetméter ár az országos, illetve a vidéki átlaghoz képest is alacsonyabb volt 2019-ben.

A városban jelentős az ipari területek aránya. A hagyományosan kialakult - acélgyár, üveggyárak ötvözetgyár, zománcipari művek – gyártelepein működő gyárak bezártak. Területük a barnamezős területek. Elhelyezkedésük rendkívül kedvező, hiszen rendelkeznek a város közlekedési kapcsolataival (út, iparvasút), és közművekkel ellátott sík területeiről van szó. Pozitívum, hogy lakóterületek közelében vannak, így a munkába járásra a közlekedésre fordított idő aránylag rövid, tömegközlekedéssel, gyalog elérhető. Kedvezőtlen viszont a talaj szennyezettsége. Az Öblösüveggyár területének kivételével – amely a jövőben kereskedelmi, kulturális és ifjúsági funkciókat kaphatna - a kialakult ipari területek továbbra is gazdasági termelő üzemek telepítésére a legalkalmasabbak. A telektömbökön belül új belső közlekedési úthálózat kiépítése válhat szükségessé az új telekstruktúra kiszolgálására. Másfajta kihasználást jelenthet megújuló energiatermelésre használni a területüket, pld. napelem telepre. A beépített terület túlterjeszkedése megakadályozására a korábbi gyártelepek újragondolása, üzemekkel történő betelepítése lehet az elsődleges cél. Az új gazdasági területek a korábbi zöldmezős, beépítetlen területeken terjedtek el, amelyek elsősorban a város déli határterületén találhatók. A Salgótarjáni Városkapu Ipari Park 60 hektáros területe összközművesített és belső úthálózattal ellátott, kihasználtsága 80 %-os. A területén működő vállalkozások csaknem 85 %-a KKV.

II.9-2. ábra: Az épített lakások aránya az éves lakásállomány százalékában

Forrás: TEIR

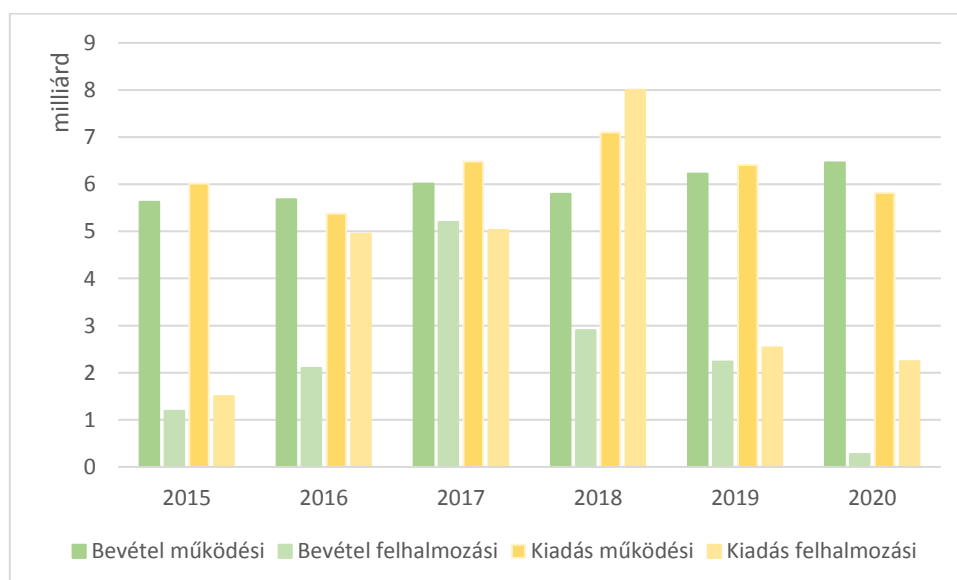
II.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

II.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

II.10.1.1 Költségvetés

A költségvetési tervek alapján az elmúlt években a kiadási főösszeg meghaladta a bevételi főösszeget. A költségvetési hiányt különböző külső és belső forrásokból finanszírozta az önkormányzat.

II.10-1. ábra: Salgótarján költségvetése a zárszámadások alapján, milliárd forint

Forrás: Salgótarján Város Önkormányzatának zárszámadásai 2015-2020 rendeletek alapján, saját szerkesztés

II.10.1.2 Vagyongazdálkodás

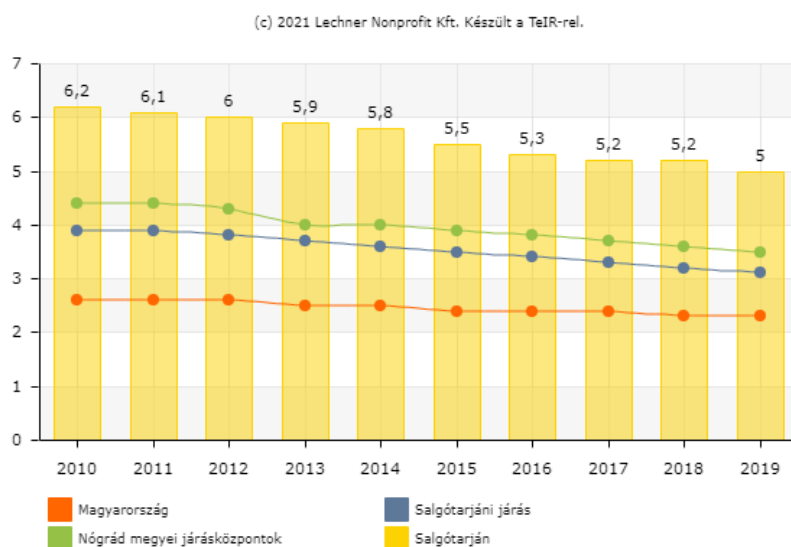
A városban a vagyongazdálkodás kereteit az önkormányzat képviselő-testületének 23/2013. (IV.25.) önkormányzati rendelete határozza meg. Az önkormányzat vagyonáról részletesen az évente elkészített zárszámadások mellékletei tájékoztatnak.

Az önkormányzat több lakással (2021-ben 113 darab) és nem lakás célú, többségében üzlethelyiség céljára bérbeadott helyiséggel gazdálkodik. A lakások nagy része összkomfortos vagy komfortos, arányuk a teljes lakásállományon belül nagyrészt az országos átlagnak felel meg. A lakások elhelyezkedését a 9/2021. (II.25.) önkormányzati rendelet mellékletei tartalmazzák.

A vagyongazdálkodás célja az ingatlan és egyéb vagyoni portfóliók megtartása, növelése, fejlesztése, karbantartása, működtetésének biztosítása, összehangolása az önkormányzat feladat-ellátási igényeivel. A jövőben egyre fontosabb szerepet kell kapjon az önkormányzati finanszírozásban – különösen a nagyobb volumenű projektek önrészesének biztosításánál – a saját vagyon hasznosításából származó bevétel, ezért szükséges a piacszerű gazdálkodás erősítése, a vagyon megőrzése, növelése.

Az önkormányzat tulajdonában jelenleg 1.213 db forgalomképtelen, 157 db korlátozottan forgalomképes, illetve 1.218 db forgalomképes ingatlan van. Salgótarján ingatlanvagyonának jelentős részét a Salgó Vagyon Kft- kezeli.

II.10-2. ábra: Fenntartott önkormányzati lakásbérlemények aránya a teljes lakásállományon belül, %

Forrás: TEIR

A következő időszakban, mivel az önkormányzat közigazgatási határán belül az önkormányzat tulajdonában álló befektetésre alkalmas területek elfogytak, fontos feladat lesz a terület-és ingatlanfejlesztés. A tudatos ingatlanfejlesztéshez, vagyonnöveléshez pályázati lehetőségekre, illetve saját forrás biztosítására is szükség lesz.

II.10.1.3 Gazdasági program

Salgótarján Város Önkormányzata Salgótarján 2030 címmel 2021 áprilisában fogadta el a település Gazdaságfejlesztési Stratégiáját, amelynek alapjai a 117/2020. (VIII.27.) sz. határozatával elfogadott ciklusprogram III. és IV. fejezetében kerültek kijelölésre.

A stratégia 2030-ra megfogalmazott jövőképe szerint Salgótarján egy olyan vonzó középvárossá válik, mely megerősödve töltheti be a megye gazdasági és kulturális központi szerepét, emellett erősíti szerepét a főváros körüli, közép-magyarországi metropolisz térségben. A Salgótarján 2030 Gazdaságfejlesztési Stratégia ezen fő célt elsősorban a gazdaságfejlesztéssel és a hozzá kapcsolódó foglalkoztatás-bővítéssel segíti, illetve az ezeket megalapozó széleskörű tervek, beruházási ötletek, projektek rendszerezésével, koncepcióba rendezésével támogatja.

A stratégia megvalósításával Salgótarján gazdasága egy dinamikusan fejlődő és továbbfejleszthető, alapvetően új ipari létesítményekre és ezeket kiszolgáló oktatási (közép- és felsőoktatás), valamint infrastrukturális létesítményekre (közlekedés, lakókörnyezet) alapozó fejlesztési irányba indítható el, mely jól kiegészíthető a város jelentős komparatív előnyére, a természeti környezetére építő turisztikai- és sportfejlesztésekkel. A lakossági kérdőíves felmérés eredményei alapján a válaszadók az olyan fejlesztési területek közül, amelyekre az önkormányzatnak közvetlen ráhatása van **legfontosabbnak a turistafogadás feltételeinek javítása, a városi strand felújítása és a parkolási infrastruktúra fejlesztését** ítélték. Ezek közül az első kettőt a nők, utóbbit a férfiak ítélték fontosabbnak. Legkevésbé fontos a közbringa rendszer kiépítését, a Karancsalja és Salgótarján közötti kerékpárút kiépítését és a Smart City megoldások kibővítése. Kevés olyan terület volt, amelyet a nők fontosabbnak tartottak, int a férfiak. Ezek közül a bányamúzeum továbbfejlesztése és a szociális településrehabilitációba bevonandó városi területek fejlesztése helyezkedik el a rangsor első felében.

Az olyan fejlesztési területek közül, amelyekre az önkormányzatnak közvetett ráhatása van **a felsőfokú oktatás feltételrendszerének javítását, a Rákóczi út teljes felújítását, valamint a helyijárat közlekedés javítását ítélték a legfontosabbnak**. A legkevésbé fontosnak Zenthe Ferenc Színház új épületének kialakítását, a nem önkormányzati tulajdonú lakóépületek, ill. kereskedelmi vagy szolgáltató épületek felújítását ítélték a válaszadók.

A következő kérdések a célrendszer elemeire vonatkoztak. Ezek alapján a Salgótarján számára kitűzött vízióval elsősorban a fiatal férfiak értenek egyet, a 10 skálán 7,75-re értékelték. **A vízió teljes elfogadottsága 6,1 volt.**

Hasonló fogadtatása volt az átfogó céloknak is. Leginkább a megújuló város, vonzó települési környezet, ezt követte a társadalmi megújulás, majd a dinamikus gazdasági fejlődés cél elfogadottsága.

II.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége

Az Önkormányzaton belül a Gazdasági Bizottság foglalkozik a városfejlesztési kérdésekkel. A Város Szervezeti és Működési Szabályzata (SzMSz) szerint a város polgármestere a testület döntései szerint és saját önkormányzati jogkörében irányítja a Hivatalt, amelynek vezetését a jegyző látja el a Hivatal egyes szervezeti egységein keresztül. A településfejlesztési döntések előkészítésében a Gazdasági Bizottság vesz részt.

Az önkormányzat településfejlesztési tevékenységének meghatározó szereplője a Városfejlesztési Iroda. Lényegében előkészítő, tervezető és koordináló szerepet tölt be a településfejlesztési kérdésekben, együttműködve a többi illetékes szervezeti egységgel.

A településfejlesztési projektek végrehajtásában, monitoringjában, illetve fenntartásában, üzemeltetésében az Városfejlesztési Iroda működik közre.

A településfejlesztés pénzügyi hátterét elsősorban az önkormányzat saját bevételei és az államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatások biztosítják. Utóbbi értéke Salgótarján esetében 2015 és 2020 között meghaladta a 8 milliárd forintot. A város az elmúlt években jelentős mennyiségű Európai Unió pályázati forrást tudott igénybe venni. A jövőben ezek a források kiegészülnek a Modern Városok Program keretében felhasználható állami támogatásokkal

II.10-1. táblázat: Az önkormányzat működési bevételei és az államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatások

	Működési bevételek (Ft)	Államháztartáson belülről érkező felhalmozási célú támogatás (Ft)
2015	5 630 375 000	862 643 000
2016	5 680 255 000	2 649 282 000
2017	6 017 074 041	473 250 420
2018	5 794 217 118	2 863 974 461
2019	2 925 386 520	2 098 864 749
2020	3 291 319 979	256 228 457

Forrás: Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatának költségvetései

II.10.3 A településfejlesztés egyik fontos jövőbeli iránya kell, hogy legyen a digitalizáció. 2014 és 2020 között ezen a téren elsősorban számítástechnikai eszközök beszerzése, illetve honlapok készítése, fejlesztése történt az önkormányzati intézményeknél. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenységéről a már említett Salgótarján 2030 Gazdaságfejlesztési Stratégia, valamint a 2020-2024 évekre vonatkozó Ciklusprogram tájékoztat. A dokumentumokban kitűzött célok megvalósulása érdekében a város olyan vezérprojekteket tűz ki, melyek reagálnak a város legfontosabb problémáira, önmagukba is jelentős gazdaságélénkítő szerepük van, több közülük pedig a gazdaságfejlesztés mellett urbanizációs, városfejlesztési célt is szolgál. Mindemellett előkészítenek olyan kiegészítő projekteket, amelyek a gazdaságélénkítést közvetve és közvetlenül segítenek, csatlakoznak/támogatnak. A vezérprojektek a gazdaságfejlesztésre, a társadalmi megújulásra és egy vonzó települési környezet kialakítására fókuszálnak. Kiemelt szerepet kapnak a barnamezős területek rekultivációja, az oktatás és az egészségügy fejlesztése, a turizmusfejlesztés, az élhető városi környezet kialakítása és a közlekedésfejlesztés.

A dokumentumokban található pénzügyi helyzetelemzés azt mutatja, hogy az Európai Unió, illetve hazai pályázati támogatások nélkül az önkormányzat és intézményei a saját erőforrásaikra támaszkodva nem tudnának annyi forrást allokálni amennyi a műszaki szükségességből indokolt felújítási és beruházási kiadások finanszírozásához kellenének. Ez azonban azt is jelenti, hogy **az önkormányzat rendkívüli módon kiszolgáltatót a pályázati forrásoknak**, ami azt eredményezi, hogy nem a Közgyűlés által szükségszerűen elképzelt fejlesztési cél a meghatározó, hanem a pályázati kiírás szerinti cél, amely sok esetben nem esik egybe az önkormányzat valós érdekeivel.

A lakossági kérdőíves felmérés eredményei alapján a **gazdaságfejlesztési vezérprojektek közül a Jövedelemtermelő sportturisztikai fejlesztések, illetve élményalapú turisztikai elemek kialakítását, a Modern, élhetőbb városközpont kialakítása a gazdaság fejlesztésének megalapozására és az Egyetemi oktatás fejlesztése (Óbudai Egyetem - új campus, oktatóbázis, kiszolgáló épületek), innováció, K+F erősítése c. projekteket tartják a legfontosabbnak** a válaszadók. Ezt követte A belváros vonzóképeségének erősítése a kihasználatlan vagy alulhasznosított kereskedelmi és szolgáltató épületeinek felhasználásával, valamint a Egészségügyi gazdaságfejlesztés. A legkevésbé fontos

vezérprojektek a Hadiipar letelepedése és/vagy elektronikai, illetve ipari hulladék-feldolgozó kialakítása, amely esetben a hölgyek kategorikusan elutasították ennek fontosságát, valamint Az üvegipar és az üvegpalackgyártás technológiai fejlesztése is a rangsor végére került.

A **jövedelemtermelő sportturisztikai fejlesztések közül az út-, közmű és parképítés, a tó rekultivációja és a városi strand kialakítása** került az első helyekre, ezt követte a konferencia és oktatóközpont, valamint a kemping teljes felújítása. A legutolsó helyre a jégcsarnok megépítése, az Ütős Sportok Háza kialakítás és a Lombházak kialakítása kerültek.

A **belváros gazdasági fejlesztése szempontjából a legsürgősebbnek a szálloda és mélygarázs vagy parkolóház építése** (Karancs Szálló felújítása, újragondolása), A belváros kihasználatlan vagy alulhasznosított kereskedelmi és szolgáltató épületeinek felhasználásával **vonzó belvárosi üzleti környezet kialakítása**, Városon belüli és átmenő (tranzit) gépjárműforgalomtól tehermentesített, **modern, élhetőbb városközpont kialakítása** a gazdaság fejlesztésének megalapozására c. projektek kerültek.

II.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

A Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának engedélyezett állománylétszáma 2021-ben 120 volt (az önkormányzati költségvetési szervekkel együtt az önkormányzat több, mint 300 fő számára biztosít munkát). A város önkormányzata 2019-ben 553 munkavállalónak biztosított munkavégzési lehetőséget a közfoglalkoztatás keretei között. Ez a szám az elmúlt években jelentősen csökkent, 2017-ben még 988 közfoglalkoztatott volt a városban. 2020-ban a közfoglalkoztatottak 87%-a főfoglalkozású volt.

II.10-2. táblázat: Foglalkoztatottak száma Salgótarján Város Önkormányzatánál

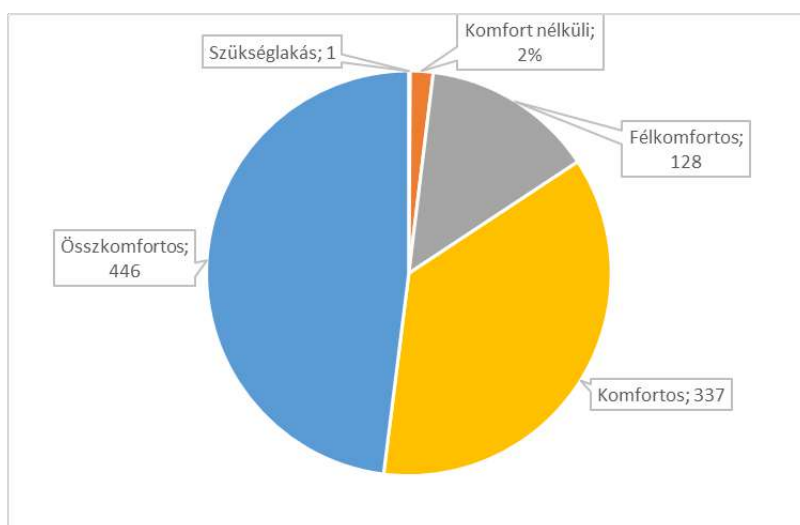
	Összes foglalkoztatott	Kötelező feladat	Államigazgatási feladat
Salgótarján Város Önkormányzata Összesen	376	355	21
Salgótarján Polgármesteri Hivatal	120	99	21
Salgótarján Város Helyi Önkormányzata	4	4	0
Salgótarjáni Költségvetési Intézmények Gazdasági Szolgálat	37	37	0
Salgótarjáni Összevont Óvoda	142	142	0
Balassi Bálint Megyei Könyvtár	26	26	0
Dornyay Béla Múzeum	26	26	0
Csarnok- és Piacigazgatóság	21	21	0

Forrás: Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatának költségvetése, 2021. év

II.10.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás

Salgótarjánban az önkormányzat lakás- és helyiséggazdálkodását a 36/1993. (XII.20.) önkormányzati rendelet szabályozza. Hosszú időtávot tekintve a bérlakások száma jelentősen csökkent, 2007-ben még 1327, 2018-ban pedig már csak 929 darab önkormányzati lakás volt. Ebből 446 összkomfortos, 337 komfort nélküli, 128 komfortos, 17 félkomfortos és 1 szükségülakás. Ezekből 2018. december 31-én 521 lakás volt bérbe adva. A lakások igénylésénél előnyt élveznek azok, akik bontandó lakásokban élnek (életveszély, szanálás vagy városrendezési tevékenység miatt).

II.10-3. ábra: A bérlakások minőségi jellemzői, 2018

Forrás: Salgó Vagyon Kft.

A 2020 és 2024 közötti időszakra vonatkozó Ciklusprogram alapján a cél az, hogy az önkormányzati bérlakások és a nem lakás céljára szolgáló helyiségek együttes bérleti díjbevétele nyújtson fedezetet az önkormányzati bérlakások és a nem lakás céljára szolgáló helyiségek működési költségeinek, illetve a szükséges felújítási, pótlási költségek finanszírozására. A két feladatnak együttesen önfenntartónak kell lenni annak érdekében, hogy a kiadási szükséglet az önkormányzat más költségvetési erőforrásait ne terhelje. Hosszú távon törekedni kell arra, hogy bérlakások bevételi fedezzék a kiadásokat, a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérleti díjai pedig haladják meg a kiadásokat, hozzájárulva a költségvetés egyensúlyi pozíciója javításához.

Az önkormányzat a bérlakás állomány szerkezetének (kolónialakások számának csökkentése) változtatásában érdekelt, illetve olyan lakásmobilitási feltételekben, amelyek lehetővé teszik, hogy a város polgárai saját tulajdonú, vagy a jövedelmi viszonyaik alapján vállalható minőségű bérlakásban lakhassanak.

Az önkormányzati lakásállomány minőségi összetételének javulása a kolónialakások ütemes megszüntetésén keresztül történhet. A megszűnő lakások helyett, amennyiben szükséges, figyelemmel a pályázati lehetőségekre is, magántulajdonú lakásoknak bérlakás céljára történő megvásárlása a leggazdaságosabb, illetőleg a legcélravezetőbb megoldás.

Az önkormányzat érdekelt családház építésére alkalmas telkek számának növelésében is, hiszen várhatóan a jövőben megjelenő onkológusok, menedzserek, egyéb minőségi szakemberek esetleges ilyen típusú igényeinek is meg kell felelni. Sőt, ebbe az irányba történő elmozdulás a kívánatos, hiszen, ha valaki családi házat épít, hosszabb távon tervez Salgótarjánban élni.

II.10.6 Intézményfenntartás

Az önkormányzati fenntartású intézmények közé tartozik Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, Salgótarjáni Költségvetési Intézmények Gazdasági Szolgálat, a Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde, a Balassi Bálint Megyei Könyvtár, a Dornyay Béla Múzeum, valamint a Csarnok- és Piacigazgatóság.

II.10.7 Energiagazdálkodás

A városi távhőszolgáltatást a 100%-ban önkormányzati tulajdonú Salgó Vagyon Kft végzi. A szolgáltatás biztosításához szükséges hőmennyiséget részben vásárolja, részben saját fűtőművében és kazánházaiban állítja elő. Az elmúlt időszakban több kazánházi fejlesztés megvalósításával járult hozzá az energia hatékonyság, az üzembiztonság növeléséhez, valamint a kibocsátási értékek csökkentéséhez. (Beszterce lakótelep, Ady úti kazánház, Huta út.) A tervezett és nem tervezett vezetékcseréknél előre szigetelt, a hatékony hőszállítást lehetővé tevő a hőveszteséget minimalizáló megoldásokat alkalmaznak. A hőközpontok évek óta számítógépes folyamatirányítással működnek, működőképességük biztosításához folyamatosan zajlik a korszerű lemezes hőcserélők és kor követelményeinek megfelelő szabályozó elektronika beszerelése.

A lakóépületek többségénél több éve - az energiatakarékos fogyasztást lehetővé tevő megoldásként - a radiátorok termosztatikus szelepekkel és költségmegosztókkal vannak felszerelve. Az újabban felszerelt költségmegosztók már lehetővé teszik a távleolvasást, illetve a lakók részére a fogyasztás nyomon követését.

A távfűtési kapacitás kihasználása és a környezetvédelmi szempontok érvényesítése, és a hatékony gazdálkodás érdekében kívánatos lenne növelni a távfűtéssel fűtött ingatlanok számát. Ennek érdekében el kell készíteni a salgótarjáni távhőszolgáltatás hosszú távú tervét. Nagymértékben befolyásolhatja a szolgáltató működését, hogy a jelenlegi állami ármeghatározó és támogatási rendszer megmarad-e és ha igen lesz-e abban változás.

II.11 Településüzemeltetési szolgáltatások

Salgótarján város önkormányzata a következő településüzemeltetési szolgáltatásokat nyújtja, illetve finanszírozza költségvetéséből:

- *ivóvíz ellátás, szennyvízelvezetés:* gazdasági társasággal (Észak Magyarországi Regionális Vízművek Zrt.) kötött üzemeltetési szerződés alapján
- *hulladékkezelés:* a hulladékgazdálkodási közszolgáltatást közszolgáltatási szerződés alapján az önkormányzat által alapított gazdasági társaság a VGÜ Salgótarjáni Hulladékgazdálkodási és Városüzemeltetési Nonprofit Kft. látja el, amelynek közszolgáltatási körzete Salgótarján Megyei Jogú Városra és a környező 57 településre terjed ki.
- *helyi tömegközlekedés:* gazdasági társasággal (Volánbusz Zrt.) kötött közszolgáltatási szerződés alapján
- *köztisztasági fenntartása, temetkezési szolgáltatások:* közszolgáltatási szerződés alapján önkormányzat által alapított gazdasági társaság (Salgótarjáni Foglalkoztatási Nonprofit Kft.) útján
- *köztisztasági szolgáltatások:* önkormányzat által alapított gazdasági társaság (Salgótarjáni Foglalkoztatási Nonprofit Kft.), ill. a VGÜ Salgótarjáni Hulladékgazdálkodási és Városüzemeltetési Nonprofit Kft. útján.
- *közparkok, zöldfelületek:* önkormányzat által alapított gazdasági társaság (Salgótarjáni Foglalkoztatási Nonprofit Kft.) útján.

II.11-1. táblázat: Településüzemeltetési szolgáltatások áttekintő táblázata

Szolgáltatás neve	Szolgáltató	Szolgáltatás formája	Területi hatókör
Településfejlesztés, területfejlesztés	Gazdasági Bizottság, Városfejlesztési Iroda,	Önkormányzat állandó bizottsága; Polgármesteri Hivatal osztálya;	Salgótarján

Szolgáltatás neve	Szolgáltató	Szolgáltatás formája	Területi hatókör
	Salgótarjáni Városfejlesztő és Turisztikai Kft.	Önkormányzat által alapított gazdasági társaság	
Gazdaságfejlesztés	Gazdasági Bizottság, Városfejlesztési Iroda, Salgó Vagyon Kft.	Önkormányzat állandó bizottsága, Polgármesteri Hivatal osztálya; Önkormányzat által alapított gazdasági társaság	Salgótarján
Közülgítás	GA Magyarország Kft.; ELMŰ Zrt.	Közszolgáltatási szerződés alapján	Salgótarján
Közütek kialakítása, fenntartása	Salgótarján Foglalkoztatási Nonprofit Kft.	Önkormányzat által alapított gazdasági társaság	Salgótarján
Egészségügyi ellátás	Salgótarján és Térsége Egészség-ügyi-Szociális Központja	Salgótarján és Térsége Önkormányzatainak Társulása keretén belül	Salgótarján és Térsége
Oktatás	Salgótarjáni Tankerületi Központ; Hit Gyülekezete, Egyházmegyei Katolikus Iskolák Főhatósága	Közoktatási megállapodás	Salgótarján és térsége
Óvodai ellátás	Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde; Jó Pásztor Katolikus Óvoda	Önkormányzati és egyházi Intézmény	Salgótarján és térsége
Szociális ellátás	Salgótarján és Térsége Egészség-ügyi-Szociális Központja	Salgótarján és Térsége Önkormányzatainak Társulása keretén belül	Salgótarján és térsége
Kultúra	REMEK Nonprofit Kft.; Zenthe Ferenc Színház Nonprofit KFT.;	Önkormányzat által alapított gazdasági társaság	Salgótarján
Köztisztaság	VGÜ Nonprofit Kft.	Önkormányzat által alapított gazdasági társaság	Salgótarján és térsége
Lakás- és helyiséggazdálkodás	Salgó Vagyon Kft.	Önkormányzat által alapított gazdasági társaság	Salgótarján
Környezet- és természetvédelem	Bükki Nemzeti Park	Jogszabály alapján	Salgótarján és térsége
Ivóvízellátás, szennyvízkezelés	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.; Salgótarjáni Csatornamű Kft.; ÉRV Zrt.	Üzemeltetési szerződés alapján (Önkormányzat által alapított gazdasági társaság)	Salgótarjáni járás legtöbb települése;
Hulladékkezelés	VGÜ Nonprofit Kft.	Üzemeltetési szerződés alapján (Önkormányzat által alapított gazdasági társaság)	Salgótarjáni, Pásztói, Szécsényi járás
Táv hőszolgáltatás	Salgó Vagyon Kft.	Önkormányzat által alapított gazdasági társaság	Salgótarján
Helyi tömegközlekedés	Volánbusz Közlekedési Zrt.	Közszolgáltatási szerződés alapján	Salgótarján
Helyközi tömegközlekedés	Volánbusz Közlekedési Zrt.; MÁV Zrt.	Közszolgáltatási szerződés alapján	Salgótarján és térsége
Közbiztonság	Salgótarjáni Rendőrkapitányság, Nógrád megyei Rendőrfőkapitányság, Salgótarján Közbiztonságáért Közalapítvány	Önkormányzat által alapított közalapítvány útján	Salgótarján; Nógrád megye

II.11.1.1 Digitális megoldások a városüzemeltetésben

A 21. századi településfejlesztés egyik alapvetése az úgynevezett smart city fejlesztések megvalósítása. Az okos fejlesztések elmaradása behozhatatlan versenyhátrányt jelent. A technológiai fejlődés gyorsuló üteme miatt ez nem egy konkrét állapot elérését jelenti, hanem egy folyamatos fejlesztésre történő berendezkedést, figyelembe véve az akár ma még nem létező, de pár éven belül mindennaposá váló újítások rendszerbe illesztését is.

A technológia vezérelt fejlesztés szintjéről a technológia-fókuszú, városvezérelt fejlesztés szintre kell lépni, ehhez azonban elengedhetetlen, hogy a város irányításában, működtetésében résztvevő szereplők megfelelő haladó szemlélettel rendelkezzenek, ezért szükséges az önkormányzat és a helyi közszolgáltatók digitalizációs felzárkóztatása, folyamatos képzése, korszerű szemléletformálása.

A Salgótarján 2030 Gazdaságfejlesztési Stratégia egyik elemeként szerepel is a távlati tervek között smart city megoldások bevezetése, amelyek közül már néhány meg is valósult.

Első lépésként megkezdődött az önkormányzat néhány épületének okos mérőkkel történő felszerelése, melyek távlati célja az épületek energiahatékony működtetése, a távvezérelt fogyasztás optimalizálása. Emellett Salgótarján város honlapján elérhető a GISPÁN integrált önkormányzati térinformatikai rendszer.

A helyi tömegközlekedésben a közlekedési információkat összegyűjtő forgalomirányító rendszer kiépítése van folyamatban, melyből a kinyert adatok nem csak a közlekedésszervezést segíthetik, hanem az utasok számára is valós adatok elérését jelentheti. A fejlesztés éles bevezetését követően a rendszert folyamatos fejlesztéssel képessé lehet tenni a teljes városi közlekedés irányítására. A tömegközlekedési információk mellett a forgalmi helyzet monitorozásán alapuló, azokba távolról beavatkozni képes rendszer kiépítésére lehet felkészülni. A közlekedési irányításba be kell csatornáznunk a smart parking rendszert, a kiépítésre kerülő közbringa, és a távolabbi jövőben az autómegosztó alkalmazásokat. Emellett – a tervek szerint – elektromos járművek használatára állnak át a tömegközlekedésben.

A közterületi infrastruktúra fejlesztése a teljes rendszer egészéhez viszonyítva kisebb befektetéssel is látványos előrelépést jelent. Okos padok kihelyezésével a város közterein, rekreációs övezeteiben biztosítani lehet a kisebb használati eszközök töltése, akár usb-n keresztül, akár induktív módon. A padok hotspotként is működhetnek, ezzel javítva a város köztéri wifi lefedettségét.

Információs oszlopok telepítésével a Salgótarjánba látogatók tájékozódása, információszerzése valósítható meg.

A smart city koncepció fontos eleme az irányítóközpont, ahol a beérkező adatok összesítése és amennyiben szükséges a beavatkozások kezdeményezése is innen történik.

II.12 A táji és természeti adottságok vizsgálata

II.12.1 Természeti adottságok

Salgótarján területét az Északi-középhegység nagytáján belül 2 középtáj (Cserhát-vidék és Észak-Magyarországi-medencék) és 5 kistáj (Központi-Cserhát, Karancs, Litke-Etesi-dombság, Zagyvavölgy Medves-vidék) tagolja, a Tarján-patak és a Zagyva patak találkozásánál. A település területét a várostól északkeleti irányban elterülő Medves hegy bazalttakarójától a Tarján-patak völgye választja el. A város keleti oldalán húzódó széles hegygerincet, melyen a Pécskő-Kis-Somlyó-Somlyó bazaltcsúcsai találhatók, pedig a Zagyva völgye különíti el a Medvestől. A vulkanizmus következtében három térség

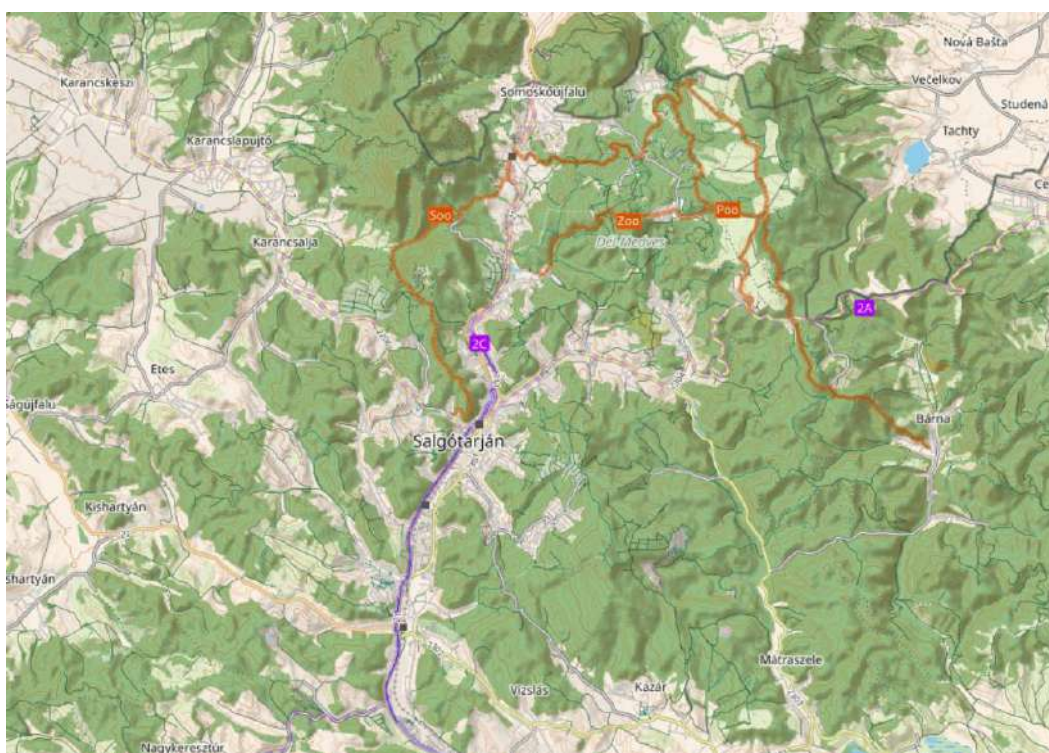
A körzet igen gazdag forrásokban, melyek közül a legjelentősebbek: Magyar-bányai-forrás, Minyus-forrás, Ponyi-forrás, Bodzfás-forrás, Petőfi-forrás, István-forrás, Tarász-forrás.

A Karancs-vidék évi csapadéka 550-600 mm, a Karancson és a magasabb hegyek nyugati lejtőin 650-700 mm. Sokévi csapadékérték Salgótarjánban 584 mm. A csapadék nyáron több, a hegyvidéken fokozatosan növekszik a magassággal. Az utóbbi évek szélsőséges időjárására jellemző, hogy

előfordulhat rövid idő alatt rendkívül nagy mennyiségű csapadék lehullása is. A napsütéses órák száma évi átlagban 1859.

A város közigazgatási területe növényföldrajzi szempontból a Pannónia flóratartomány Északi-középhegység flóraidékéhez tartozik. Potenciális erdőtársulása: szubmontán égerligetek, puhafa és keményfás ligeterdők cseres és gyertyános tölgyesek. A vízfolyásokat kaszálórétek és magaskóros társulások jellemzik. Gyakran előfordul a szőrfű és a tárnicsfélék. A terület állatvilága faunagenetikailag egy körzetbe tartozik a Mátra és a Bükk hegységeivel. A madár és az emlősfauna főleg az erdő, rét és legelő területén található meg, mert ez életteret biztosít a számára. A nyúl, fogoly és fácán az egész körzetben megtalálható, a vaddisznó, az őz és a szarvas természetes élőtere a cserjeszintű tölgyesek területe. Madárvilága gazdagnak mondható. Főleg az erdei énekesmadarak, a fácán és a tőkés réce a jellemző madarak. Mivel Salgótarján elég közel van az erdőkhöz, a vadállatok, főleg vaddisznó, róka gyakran betolakodnak a lakott területekre.

II.12-2. ábra: A település természeti környezete

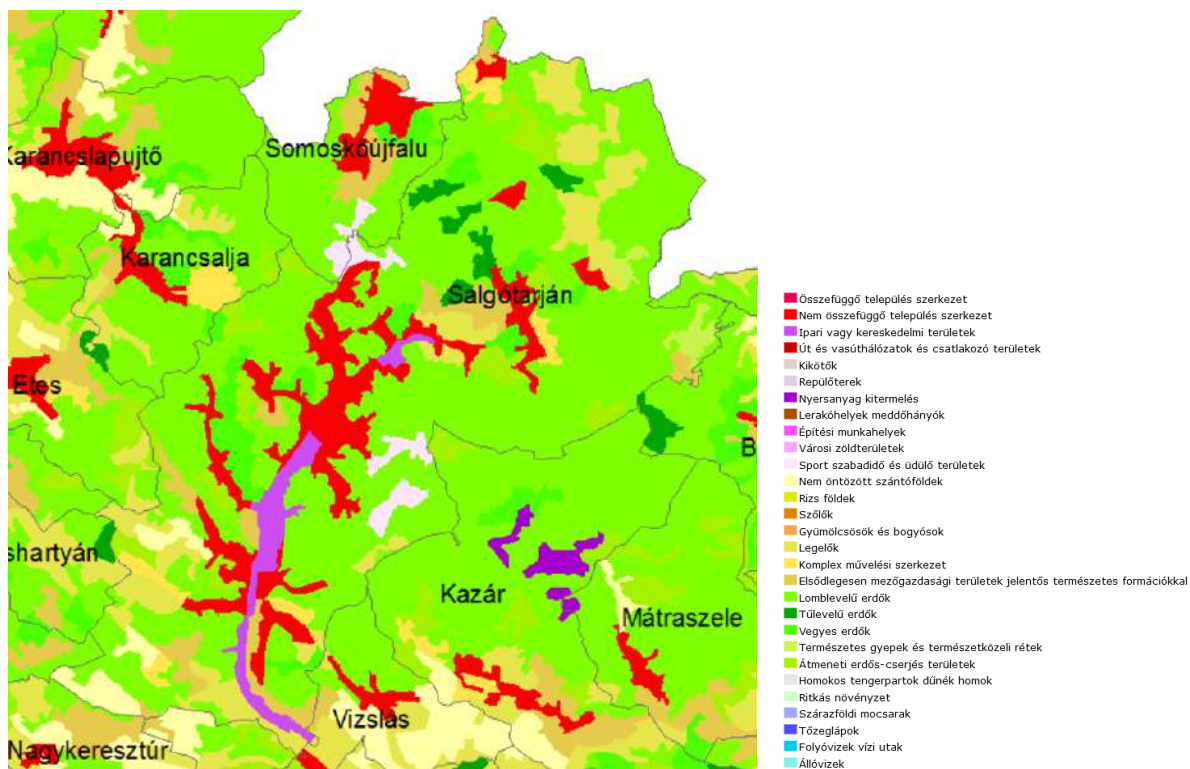
Forrás: Open Street Map

II.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

Salgótarján hegyvidéki tájszerkezete egykor és ma is alapvetően befolyásolták a közelében letelepedett emberek életét. A terület adottságai alkalmatlanok voltak arra, hogy nagy kiterjedésű szántókat hozzanak létre, vagy intenzív szőlőtermeléssel foglalkozzanak. A település lakói évszázadokon át az erdőgazdálkodásnak, az állattartásnak és a környék ásványi nyersanyagkincsének köszönhetik megélhetésüket. A 16-17. században a kor Budát érintő legjelentősebb útvonalai közül, Salgótarján közelében a Tokaj felé haladó, 12. számú út helyezkedett el. A kedvező vonal közeli helyzet a szűk völgybe való beszorítottság okán mégsem jelentett központosodási lehetőséget. Ehhez társult még, hogy Salgótarján az ország egyik szintkülönbségekkel legjobban tagolt települése. A fontos kereskedelmi útvonalak körbevették, de nem haladtak át területén, így fejlődése a középkorban alacsony települési hierarchiaszinten megrekedt.

A tájhasználatában domborzati viszonyoknak megfelelően az erdők dominálnak. A 2018-as Corine felszínborítási adatok szerint Salgótarján 9300 hektár területének 14%-a beépített-, ipari- vagy lakóterület, 61%-án erdők helyezkednek el. A rét, legelők aránya 9%, míg 22%-án szántóföldi vagy kertészet gazdálkodást folytatnak. Az erdőterület meghatározó hányada állami tulajdonú, kezelője az Ipoly Erdő Zrt. Az Országos Erdőállomány Adat-tár szerinti erdőterületek döntő hányada gazdasági célú erdőterület.

II.12-3. ábra: Területhasználatok Salgótarján területén

Forrás CORINE 2018 adatbázis

II.12.2.1 Tájhasználat értékelése

Salgótarján térsége igen gazdag természeti kincsekben. Az országos szabályozás ennek megfelelően a települési térségen kívül eső területek a vízgazdálkodási térségen túl erdőterületek legyenek, mezőgazdasági területi kötelezettséget sehol nem jelölve ki. Salgótarjánt tehát az országgyűlési arányait javító településnek szánta, tájhasználatában a természeti elemekre helyezte a hangsúlyt.

A megyei rendezési terv ugyanakkor a kialakult mezőgazdasági termelés színhelyeinek megőrzését lehetővé téve mezőgazdasági térséget is kijelölt. A tájhasználat jelenlegi megoszlásának lehetséges iránya tehát az erdőtelepítés irányába való eltolódása. Ez ellen szól ugyanakkor, hogy az erőforrások védelme érdekében a meglévő mezőgazdasági termelés feladása nem kívánatos. A klímavédelem egyik sarkalatos pontja éppen a helyi fogyasztásban a helyben előállított termékek előtérbe helyezésében látja a kívánatos jövőt.

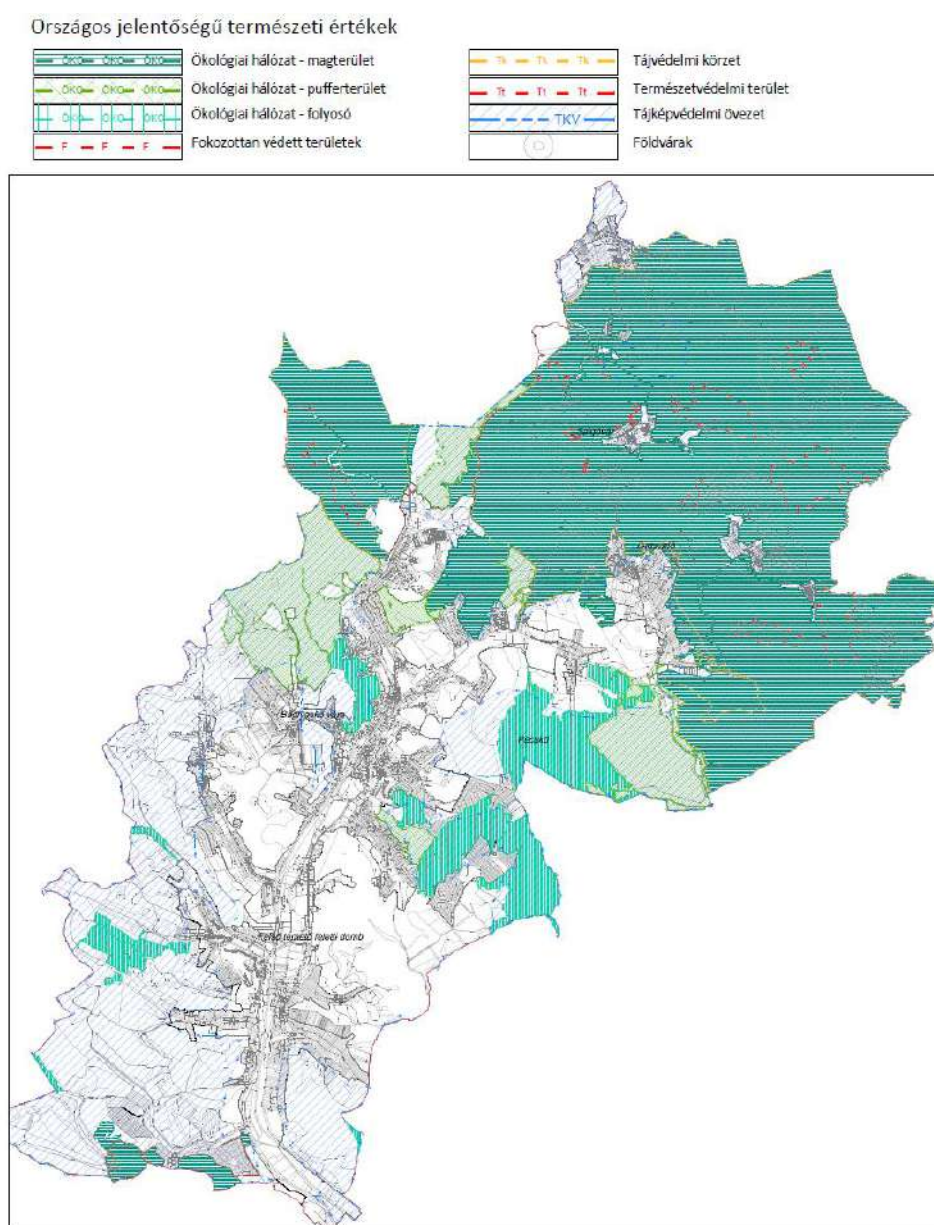
II.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

Salgótarján közigazgatási területére esik a Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet, amelynek teljes területe 6.709 hektár, ebből szigorúan védett 447 hektár. A Tájvédelmi körzet a Bükki Nemzeti Park

Igazgatósága alá tartozik. A tájvédelmi körzet Nógrád megyében, Bárna, Karancsalja, Karancsberény, Karancslapujtő, Kazár, Mátraszele, Salgótarján és Somoskőújfalu közigazgatási határában található. A védetté nyilvánításkor beolvaszt területébe a Salgó vár, a Szilvás-kő, a Kercseg-völgy, a Földház-tető, a Gortva-völgy, a Bárna-patak és a Zagyva forrásvidéke természetvédelmi területek.

A tájvédelmi körzeten belül jelentős az erdőterületek aránya. Jellemző erdőtársulások a cseres-kocsánytalan tölgyesek, gyertyános-tölgyesek és a szubmontán bükkösök. Különleges értékeket rejtene a molyhostölgy állományok, a törmelékletű erdők és a patak völgyeket kísérő gyertyános égerligetek. A védett ritka növények közül esztétikai szépségét tekintve is kiemelendő a tájvédelmi körzet címernövénye, a bársonyos kakukkszegfű, valamint a dunai csillagvirág, a kardos madársisak és az ikrás fogasír. Az erdők természetközeli állapotát jelzi a terület gazdag madárvilága, amelynek különleges képviselői a darázsölyv, a császármadár és a fehérhátú fakopáncs. A rovarvilág sokszínűségét Európa legnagyobb bogara, a nagy szarvasbogár, a különleges szépségű havasi cincér, valamint a ritka nyolcpettyes virágbogár jelzi. A történelem folyamán az ember folyamatos jelenlétét az erdőirtások hatására kialakult nagy kiterjedésű gyepterületek mutatják. Az így, másodlagosan kialakult társulások értékes képviselői az ecsetpázsitos rétek és a hazánkban ritka szőrfűgyepek foltjai. A hegyi legelőket szép és értékes virágok teszik változatossá, mint pl. a mezei szegfű vagy a kétlevelű sarkvirág, olyan lepkéknek nyújtva élőhelyet, mint a farkasalmalepke és a nagy tűzlepke.

II.12-4. ábra: Védett területek Salgótarján területén

Forrás: Salgótarján MJV Területrendezési eszközeinek felülvizsgálata I. kötet, 2016

A földtani értékei közül említést érdemel a "glaukonitos homokkő" (Pétersvára Homokkő Formáció), a nógrádi szánmedence kialakulását megalapozó "szénteleges összlet" (Salgótarjáni Barnakőszén Formáció Kisterenyei Tagozata) többek között a Medves keleti peremén és Szilvákőn tanulmányozható. A "keletnógrádi andezitek" (Mátrai Vulkáni Formációcsoporthoz) országos hírű feltárásai a Bobonyéri és a Farkas-kői kőfejtőben találhatók. A "nógrád-gömöri bazaltok" (Salgóvári Bazalt Formáció) mind a rehabilitált bányákban (Eresztvény, Magyarbánya stb.), mind természetes előfordulásukban (pl. Nagy-Salgó) kiemelt természeti értékeket képviselnek. A földtani értékek sorában speciális helyet foglalnak el a szilvákői hasadékbarlangok. Keletkezési körülményeik, méretük alapján egyedi értékei a védett területeknek.

A város területén található 3 db NATURA 2000 terület is, a Gortva-völgy (HUBN20065), a Karancs (HUBN20063) és a Salgó (HUBN20064), a szomszédos településekkel közös határvonalak mentén pedig a nemzeti ökológiai hálózat részét képező természeti területek. Bárna, Sokoskőújfalu és Nagykeresztúr

esetében ezek a területek az ökológiai hálózat magterületei, amelyek a Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet egy részét, valamint a Márkháza-pusztai fás legelő természetvédelmi terület zónáját jelenti és Salgótarján közigazgatási területére is esik belőle. A többi település határvonalán az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának és puffterületének övezetében tartozó területek húzódnak.

Helyi jelentőségű természeti érték a Pécskő bazaltkúp 155 ha 9.501 m²-es területe, valamint a Baglyas-bazalttömbje, amelynek területe 6.099 m².

II.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

Salgótarján közigazgatási területe, ahogyan említettük, kiemelkedő természeti értékekkel érintett, Natura 2000 területek, országos ökológiai hálózati elemek fedik le a város jelentős részét, magas az erdősültség aránya. Az elmúlt 200 év alatt bekövetkezett változások hatására kialakultak a ma is jellemző városi elemek, miközben az egykori erdőterületek városi területek közé szorultak be. A domboldalakon külterületi lakott helyek jelentek meg a bányászathoz kötődően, amelyek a bányászat befejeztét követően is megmaradtak. A települési térség déli határáról gazdasági területek kísérik a település egész hosszát, hol előtérben, hol a háttérben elhelyezkedve.

A városias szövet és a természeti táj hosszú vonal mentén összeér. A közvetlen érintkezés előnyöket és hátrányokat egyaránt tartogat. A védett területek közelsége természetes határt szab, miközben figyelmet érdemel a peremek védelme. A fenntarthatóság elvét hangsúlyosan kell kezelni. A fejlődés nem a területi terjeszkedés szinonimája, az alulhasznosított területek városi szövetbe integrálása jelenthet megoldást a túlzott tájhasználat megelőzésére.

A térségben kiemelt szerepet játszik a vízbázisvédelem, mivel klímaérzékenység szempontjából a nagyon érzékeny kategóriába tartozik a terület. A vízfolyásoknál egyre gyakoribb jelenségnek számítanak a villámárvizek, amelyek kialakulásának oka, hogy a zárt csapadékvíz elvezető csatornahálózat a lehullott csapadékmennyiséget nem tudja elvezetni és az a felszín legmélyebb pontján összegyűlik. Védekezés megelőzéssel a zárt csapadékvíz elvezető hálózat folyamatos karbantartásával, az újonnan létesített csatornahálózat helyes méretezésével, továbbá természetes és természetközeli vízmegtartó megoldások alkalmazásával valósulhat meg.

A város kulturális hagyományai, építészeti és településképi öröksége, továbbá a kapcsolódó községek természetközeli, vonzó vidéki hangulata, és a környék táji és természeti értékei alapot adhatnak a turizmus fejlesztésére, ehhez ugyanakkor a minőségi szálláshelyek és átfogó, turisztikai célú marketing tevékenységre van szükség. Az adottságok révén a természetközeli és kulturális turizmus a jövőben hatékony fejlesztési lehetőséggé válhat a helyi gazdaság számára, a potenciális beruházások és fejlesztések során azonban a városi és természeti tájba illő, környezetbarát és energiahatékony szempontok figyelembe vétele elengedhetetlen.

II.13 Zöldfelületi rendszer vizsgálata, a zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

II.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A település zöldfelületi rendszere három elemre bontható. A külterületi elemekre, a belterületi közösségi használatban lévő elemekre, és a belterületi magán használatban lévő elemekre.

II.13.1.1 Zöldfelületi rendszer külterületi elemei

A külterületi elemekkel részletesen a VII.1. melléklet foglalkozik. Az alábbiak ezt egészítik ki az elmúlt időszakban bekövetkezett változások bemutatásával, ennek értékelésével.

A Corine felszínborítási adatbázisa alapján megállapítható, hogy 1990-óta az erdőterületek arányában némi ingadozás, összességben kismértékű (1%) növekedés figyelhető meg. Ezen belül azonban a lomblevelű erdők aránya visszaesett: az ezredforduló környéki 57%-os területfoglalásuk helyett ma már csak a település 55,8%-át borítják. A kategória a legintenzívebb csökkenést 2006 és 2012 között szenvedte el, amikor jelentős erdőterületeket termeltek le. Ezek a területek nagyjából az átmeneti, erdős-cserjés kategóriába kerültek. A tűlevelű erdők aránya lényegében nem változott, 1,6%-át borítják a település területének. A vegyes erdők aránya minimálisan növekedett, jelenleg a területek 4,2%-át foglalják el.

Ezzel párhuzamosan a beépített területek aránya némileg nőtt. Ez a tendencia igaz az ipari és a települési területekére is.

II.13-1. táblázat: Területhasználatok változása, annak értékelése a zöldfelületi rendszer alapján az utóbbi 30 évben, a CORINE adatbázis figyelembevételével

	A teljes terület arányában (%)					Változás 1990-2018 között
	1990	2000	2006	2012	2018	
Nem összefüggő településszerkezet	10,7	11,0	10,9	11,1	11,1	-
Ipari vagy kereskedelmi területek	2,5	2,5	2,5	2,9	2,9	-
Nem öntözött szántóföldek	5,7	4,8	4,3	2,0	2,0	+
Rét, legelő	9,4	10,8	9,4	9,0	9,0	-
Komplex művelési szerkezet	5,3	2,3	2,3	1,9	1,9	---
Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel	1,2	2,4	3,9	4,2	4,2	+++
Lomblevelű erdők	55,7	57,0	57,1	55,9	55,8	0
Tűlevelű erdők	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	0
Vegyes erdők	3,1	3,2	3,5	4,2	4,2	+
Átmeneti erdős-cserjés területek	1,9	1,6	1,7	4,6	4,7	+++
Természetes gyepek, természetközeli rétek	1,3	1,3	1,3	1,0	1,0	-
Összes beépített	13,2	13,4	13,4	14,0	14,0	-
Összes mezőgazdasági	21,5	20,2	19,8	17,1	17,1	-
Összes erdő	60,5	61,9	62,2	61,7	61,6	+

Változás értékelés a zöldfelületi rendszer szempontjából

+	0	-
+++	+	0
-	---	

A mezőgazdaságon belül a szántóföldek aránya jelentősen csökkent az elmúlt időszakban, jelenleg település területének 2 %-át foglalják el. Ezzel párhuzamosan növekedett a jelentős természetes növényzettel rendelkező mezőgazdasági területek aránya, a komplex művelési szerkezet aránya ugyanakkor némileg csökkent, az 1990-es 5,4 %-os arány mára már csupán 2 %.

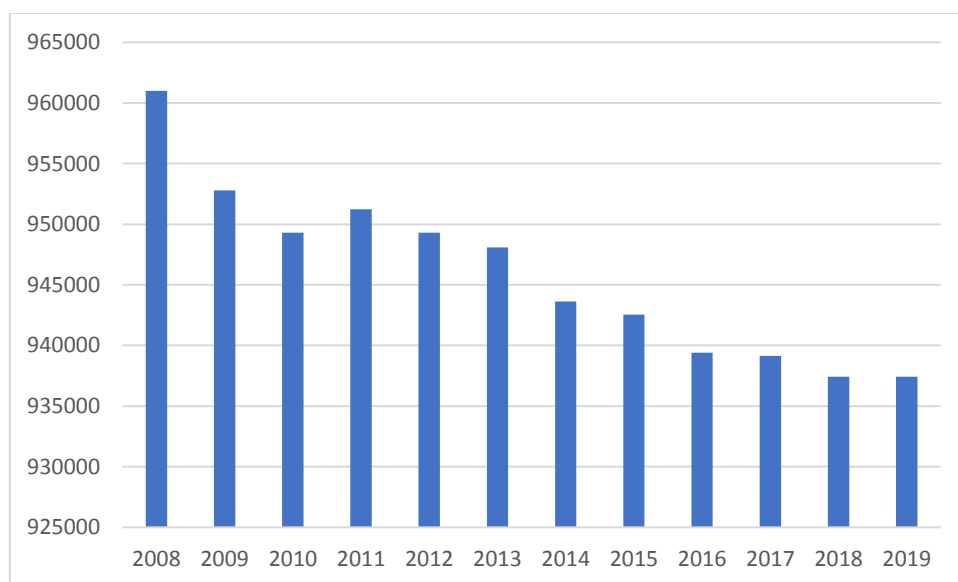
Összességében elmondható, hogy az értékesebb zöldfelületek helyét több helyen kevésbé értékesek foglalták el, azaz erdők helyett erdős cserjés területek, a komplex művelési szerkezet pedig visszaszorulóban van. Ezzel együtt a beépített területek aránya is enyhén növekedett. Ezeket a változásokat mutatja be a következő tábla, ahol a változásokat értékelése is szerepel, annak alapján, hogy az adott változás a zöldfelületi rendszer szempontjából kedvező, vagy kedvezőtlennek minősíthető.

II.13.1.2 Zöldfelületi rendszer belterületi, közösségi használatban lévő elemei

Ebbe a kategóriába tartoznak a közterületen kialakított közparkok, közkertek, a jelentősebb létesítmények kertjei (pl. különleges területek, temetők, sport- és rekreációs területek; oktatási- és egészségügyi létesítmények kertjei).

A KSH nyilvántartás szerint Salgótarjánban a 2008-2019 közötti időszakban az önkormányzati tulajdonú összes zöld terület kiterjedése a város területének alig több mint 1 %-t tette ki, ami a vizsgált időszakban fokozatosan zsugorodott. Míg 2008-ban 960 ezer m² volt a zöldterületek kiterjedése, ez az érték 2019-re már alig több mint 937 ezer m². Pozitív tendencia az egy főre jutó zöldterületek arányának növekedése az elmúlt tíz évben, 2008-ban 25,2 m² volt ez az érték, amely 2019-re 28,4 m²-re emelkedett. Ez azonban annak köszönhető, hogy a népességszám csökkenése erőteljesebb volt a zöldterületek méretének csökkenésénél.

II.13-1. ábra: Az önkormányzati tulajdonú belterületi zöldterület nagyságának változása 2008 és 2019 között Salgótarjánban, m²

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis

Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatának 2021. évi költségvetésében a zöldterület gazdálkodással kapcsolatos feladatok ellátásának támogatására, a 2020. évhez hasonlóan 47 653 000 forint került betervezésre, amely hektáronként 25 200 Ft-ot jelent. Ez az összeg fedezi a zöldterületek kaszálását, hatékony gondozását, parlagfű mentesítését, amely feladatok elvégzéséért a Városüzemeltetési Iroda, valamint a Salgótarján Foglalkoztatási Nonprofit Kft. felelős.

A város területén a zöldterületek területi eloszlása egyenlőtlen, a belváros az épületek és térburkolatok miatt kevés zöldterületet tartalmaz. A város földrajzi elhelyezkedése miatt a környező dombok fás-füves területei szinte bekúsznak a betonfalak közé. A meglévő közparkok magas színvonalú kertészeti elemek, a lakótelepek és a hagyományosan kialakult kisvárosias területek sok zöldterülettel rendelkeznek. Lakossági igény alapján zöldterületi fejlesztés indokolt a Belvárosban, a Fő téren, Kemerovón, Zagyvapálfalván, Beszterce környékén, Vásártéren, az Öblösüveggyár környékén és az Acélgyári úton.

A város kifejezett pihenőparkja az első világháború után kialakított Dolinka Pihenőpark, amely az egykori acélipari vállalat által létrehozott fenyvessal és akáccsal betelepített pihenő park és játszótér. A parkot sokan keresik fel kerékpárral, emellett van sportolási, piknikezési lehetőség is.

A pihenőpark mellett kiemelt szerepe van a Tarjáni Gyermektábornak is, amely 1976-ben került átadásra. A szálláshely eredetei funkciója szerint szabadidős és gyermek napközis táborként üzemelt. Az évek során változó igényeknek és lehetőségeknek köszönhetően mára komplex vendéglátó szerepet lát el a térségben. A tábort övező parkerdő mintegy 2,5 hektáron, a természet ölelésében helyezkedik el. A tábor szomszédságban terül el a Tóstrand a Strandfürdővel és a kempinggel.

Nagyobb kiterjedésű, összefüggő zöldfelületi elemek a városban a temetők, amelyek a különböző településrészekben, elsősorban találhatók meg. Emellett 8 darab játszótér korszerűsítése és 9 új játszótér létrehozása valósult meg a Településfejlesztési Operatív Program támogatásával. A megújult játszótérek a Déryné úti, a vásártéri, a Szerpentin úti, a Tóth Ferenc utcai, két Pécskő úti, a Gorkij-körúti és az eresztvényi. Új játszótérek a Báthori úton, Eperjes-telepen, Somoskőben, Károlyin, Baglyasalján, a Tóstrandon, az Acélgyári úton, a Salgó úton és a Csokonai úton. Szabadtéri fitness park létesítésére pedig az Acélgyári úton és a Gorkij körúton került sor.

A szabadtéri sportlétesítmények, a temetőkhöz hasonlóan, elszórva találhatók meg a különböző városrészekben. A kisebb telepeket (pl. Csalános úti, Sport úti) sportegyesületek működtetnek, a nagyobbak (pl. Városi sportcentrum) önkormányzati fenntartásban vannak.

A lakossági kérdőíves felmérés eredményei alapján a **városi zöldterületeket a válaszadók 27%-a naponta, további 20%-a pedig hetente legalább egyszer látogatja.** A férfiak esetében gyakoribb a napi (28%), a nők körében pedig a hetente legalább egy alkalommal tett látogatás (37%). **A városi zöldterületeket elsősorban szabadidő eltöltés (37%) és rekreációs séta (30%) céljával keresik fel** a megkérdezettek. Mindkét tevékenység **a 26-55 év közötti** korosztályban a legnépszerűbb, de a **65 évnél idősebb nők** esetében is kedvelt tevékenységek.

A kérdőívet kitöltők számára **a belváros zöldfelületeit elsősorban a sétautak fejlesztésével, további szolgáltatások (büfé, fagyizó, nyilvános WC), játszótérek és testedző eszközök telepítésével, ill jobb közvilágítással lehetne vonzóbbá tenni.** Ezen felül kifejezett igény mutatkozik a kültéri programkínálat bővítése iránt is.

II.13.1.3 Magánterületek zöldfelületi funkciói

Salgótarján történetéből és településszerkezetéből adódóan kevés olyan városrészrel rendelkezik, ahol köztulajdonban lévő zöldfelületek alakulhattak ki. A lakó- és üdülőházas karakterrel rendelkező városrészekben az épületek körüli zöldterület aránya magasabb fokú. A korábbi haszonnövény termesztő, állattartó konyhakertek egy részén a kertek díszkertekké változtak, amely a kiskertes karakterű területeken is hasonló módon alakult.

A lakótelepek létrejöttkor elsősorban az úszótelkes morfológia jellemző, az épületek által körülzárt, belső udvarok nem jöhettek létre. A kisvárosi karakterű területeken az utcára néző, zárt sorú építkezés

miatt nem jöhettek létre magánkertek, legfeljebb a házsorok előtt, mögött húzódó keskeny zöldsávok alakultak ki. Hagyományos, falusias lakóterület nagy portákkal, ahol nagy belső udvarok kialakítására lenne lehetőség, nem jellemző a városban. Problémát jelent, hogy a kisebb telkeket jelentősen beépítik és a maradék területeket is többnyire térkővel borítják, így minimális zöldfelület marad.

II.13.2 A zöldfelületi ellátottság értékelése, konfliktusai és problémái

Salgótarján zöldfelületi ellátottsági mutatói nem igazán kedvezőek. A zöldterületek jelentős hányada az összefüggő településszerkezeten kívül található, a belső területeken található zöldterületek pedig nem alkotnak összefüggő rendszer, funkció nélküliek. A meglévő közterületek rendezése, funkcionális bővítése és jó állapotuk folyamatos szinten tartása szükséges. **Különösen az egyes, különálló településrészek esetében sürgető a zöldterületi fejlesztések megvalósítása, új közösségi játszóterek, sportpályák, vagy pihenő- és díszterek megújítása, kialakítása.**

A település zöldfelületi rendszerének meglévő fő elemei: a közkertek, a zöldfelületi intézmények (sportpálya), intézményi zöldfelületek (iskola, óvoda), utcai zöldsávok, fasorok, vízfolyások és azok part menti sávjai. Ezek a területi elemek és vonalas jellegű elemek hálózata jelenti Salgótarján zöldfelületi rendszerét. A zöldfelületek között egyaránt találhatóak közcélú, közforgalom elől elzárt és részlegesen megnyitott zöldfelületek. A különálló közkerteket utcafásítások kötik össze. A zöldfelületi rendszer vonalas elemei közül **az utcai fasorok és erdősávok Salgótarján területén nem jelentősek ezek kiegészítése, egységes utcai fásítása a települési főutak és lakóutcák mentén mindenképpen szükséges.** A foghíjas utcafásítások kiegészítésére, pótlására tájhozons fajok ültetendők.

A Salgótarján 2030 Gazdaságfejlesztési koncepcióban számos olyan elem fogalmazódik meg, amelyek közvetlenül vagy közvetetten kihatnak a zöldterületekre:

- sportolási, a rekreációs és az aktív turizmushoz kapcsolódó lehetőségek bővítése (Tó, Strand, Kemping),
- szabadtéri sportlétesítmények megújítása,
- élmény alapú turisztikai létesítmények fejlesztése,
- gyermekjátszóter kialakítása, valamint a sportolási lehetőségek bővítése,
- a belváros és a lakótelepek rehabilitációja,
- összefüggő zöldfelületi rendszer kialakítása.

II.14 Az épített környezet vizsgálata

II.14.1 Területfelhasználás vizsgálata

II.14.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

A település területfelhasználását alapvetően meghatározzák a természetes határok, vízfolyások, természeti és domborzati adottságok. A művi vonalas elemek közül meghatározók a közlekedési infrastruktúra elemei, különös tekintettel az országos főutakra és a vasútvonalra, amelyek a települést és a tájat egyaránt kettévágják. A villamoshálózatok, a szénhidrogén szállítóvezetékek és a termékvezetékek szintén keresztlíneák a város közigazgatási területét, jelentősen korlátozzák a területhasználatokat, a beépíthetőséget és az erdőgazdálkodást.

Salgótarján a Zagyva folyó és vízgyűjtő területe által kialakított szűk völgyben fekszik, erdős természetvédelmi területtel körbe véve. A közlekedési gerincet a völgy közepén végighúzó észak-déli irányú fő közlekedési út, a mellette közel párhuzamosan húzódó vasútvonal, és a mellettük haladó

patakmeder adja. Az út-vasút-patak főtengelyként kettévágja a várost, az átkötésekre szintbeli keresztezések, alul- és felüljárók szolgálnak.

A beépített területek közé benyúlnak az erdők, dombok, hegyek. A fő völgyből, mint karok nyúlnak ki az oldalsó völgyek, melyekben a szomszédos településekre vezető számozott állami utak találhatók Mátraszele, Kishartyán, Kazár, Vizslás, Nagykeresztúr irányában. Zsákutca jellegű nagyobb oldalsó völgyek a Baglyasalja, Zagypapálfalva városrész.

A város mai területe a 16 városrész egykori egyesítésével jött létre. Ezek közül 5 egykori község, amelyet hozzácsatoltak a városhoz. Salgótarjában a városrészekhez 4 nagyobb és 1 kisebb lakótelep tartozik. A külső városrészeket 1950-1977. közötti években csatolták a központi területhez. A város növelése az akkori szocialista nagyváros eszményképét szolgálta. Salgótarjánt 1950-ben megyeszékhely várossá nyilvánították, mint Nógrád megye székhelye 1994-től megyei jogú várossá vált.

Tagolt domborzati adottságai alapvetően meghatározzák az egyes településrészek karakterét. A völgy különböző részein elhelyezkedő lakóterületek mind különbözőek, a kisvárosi és lakótelepi beépítés a meghatározó ezeken a területeken, de a lakó és üdülőházak, ill. a zártkertes területek is megtalálhatók a külső városrészekben. A városközpontban helyezkednek el közintézmények, a templomok, az iskolák, a kollégiumok, a nagy bevásárló üzletházak és a piac.

Salgótarján vonatkozásában kiemelt jelentősége van a gazdasági területeknek. Az egykori hagyományos ipari területek, az acélgár, az üveggyárak, az ötvözetgyár, a zománcipari művek gyártelepei ma barnamezős területként újrahazsnosításra várnak. Az új zöldmezős gazdasági területek elsősorban a város déli részén helyezkednek el, de arányuk és kialakulási lehetőségeik erőteljesen bekorlátozott a völgyvárosi jelleg miatt. Kevés ilyen célra felhasználható terület áll rendelkezésre.

A külterületen, a közigazgatási terület 55 %-án erdőterület található, amely körül öleli a várost. A város mezőgazdasági – szántó, rét, legelő, gye – területeit jelentik, amely a teljes terület 22 %-a. Az elszórtan épült tanyák, tanyaközpontok mellett újabb funkcióként megjelent a falusi turizmus, lovasturizmus.

Az ipari területek mellett szintén meghatározó szerepet kapnak Salgótarján területén a bezárt felszíni bányák (szén, kő, kavics), lezárt kommunális hulladéklerakók, ipari hulladéklerakó telepek, működő bányák (kavics, salak stb.), amelyek rekultivációja elengedhetetlen.

II.14.1.2 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek általános jellemzését a VII.1. melléklet tartalmazza.

II.14.1.3 Funkcióvizsgálat

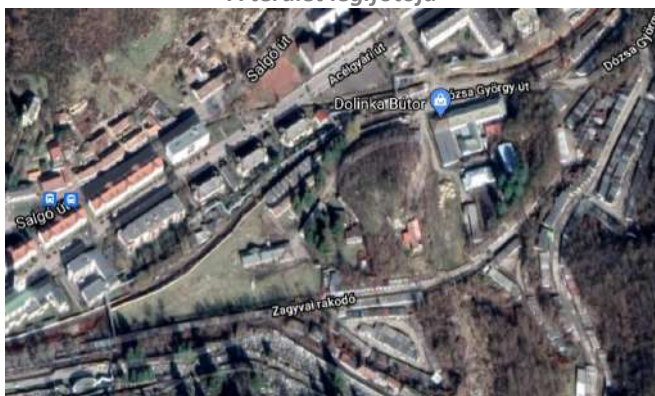
A Salgótarján által nyújtott szolgáltatások a belvárosban és városrészek központjaiban találhatók. A belváros intézményterülete a település 1955-1988 közötti években újjáépített területe, amely a város központját, a vasút két oldalán lévő, Rákóczi út menti keleti és a Bajcsy-Zsilinszky út menti nyugati városrészét jelenti, közepén az úttal kettéosztott Fő térrel. A megyei jogú város központját kiszolgáló közigazgatási, oktatási, művelődési és kereskedelmi épületek, szálloda, uszoda található ezen a területen. Az épületek lapostetősök, a telkek szűkre szabottak. A telkek intenzív területhasználattal bírnak. Az épületek a speciális funkcióknak megfelelő magasságúak, és ezzel kiemelkednek a környező területek épületei közül.

II.14.1.4 Alulhasznosított barnamezős területek

Az Acélgyári út mentén elhelyezkedő, több mint 21 hektáros terület a város északi felén fekszik a Jónástelep és Pintértelep felé vezető út mentén, amely mára szinte teljes mértékben lepusztult, csupán néhány kisvállalkozás telephelye működik az iparterületen, úgy, mint a Salgó Raktártechnika Kft. és az Alcufer Kft. Az önkormányzat víziója, hogy a területen egy környezetbarát, körforgásos gazdasági modellre épülő energetikai rendszert épüljön ki, amely képes biztosítani a település energiaszükségleteinek jelentős hányadát. Emellett a területen az újonnan épülő csarnokokban ipari termelőtevékenységek is helyet kapnának.

II.14-1. ábra: Az egykori acélgyár területe

A terület légifotója

Forrás: google.hu

A terület a város Szerkezeti tervén

Forrás: TSZT L tervlapja

Zagyvapálfalván a 21-es út mentén helyezkedik el az egykori síkúveggyár ipari területe, ahol jelenleg is működik a Salgglas Üvegipari Zrt. A terület a 21-es út és a vasút által ölelt zárványban helyezkedik, amely jó közlekedési lehetőséget biztosít a betelepülő cégeknek. Fekvéséből adódóan elsősorban könnyűipari vállalatok betelepítésére alkalmas a terület.

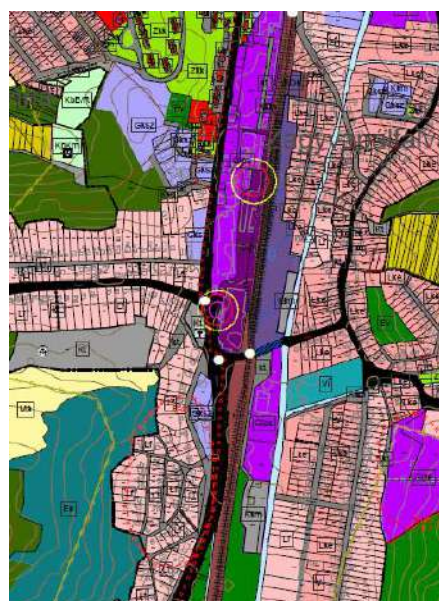
II.14-2. ábra: Az egykori síkúveggyár területe

A terület légifotója

Forrás: google.hu

A terület a város Szerkezeti tervén

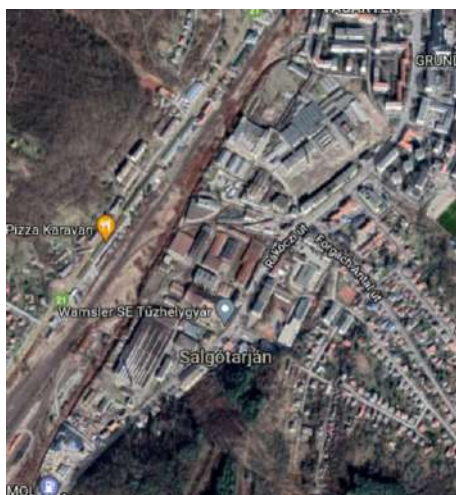

Forrás: TSZT W-m3 tervlapja

A volt Öblösüveggyár és a tűzhelygyár a város középső részén, a belső szövetében, a vásártér szomszédságában helyezkedik el. Fekvéséből adódóan a több mint 8 hektáros terület újrahásznosítása során nem ipari, hanem szolgáltató, turisztikai és oktatási funkciók telepítése javasolt a területre. A terület alkalmas lehet a Zenthe Ferenc Színház számára kialakított önálló épület befogadására is, továbbá rekreációs, sport, kereskedelmi és egyéb kulturális funkciók betöltésére.

II.14-3. ábra: Egykori öblösüveggyár és a zománcipari művek területe

A terület légifotója

Forrás: google.hu

A terület a város Szerkezeti tervén

Forrás: TSZT P-m1 tervlapja

A Tarjáni út mentén Salgótarján Zagyvaróna felé eső területén található az egykori ötvözetgyár telephelyei. Érzékeny terület, mivel közvetlenül a Zagyva partján fekszik, az új funkciójának megtalálásakor fokozott figyelmet kell fordítani a patak természeti értékeire. Várostól távoli fekvése ugyanakkor lehetőséget biztosít nagyobb zajkibocsátással járó tevékenységek végzésére is. Teljes rekultivációjával ugyanakkor sport és rekreációs célú hasznosítása sem kizárt.

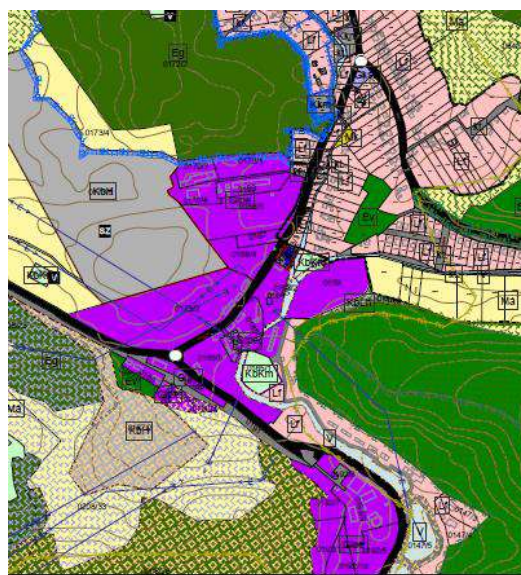
II.14-4. ábra: Egykori ötvözetgyár területe

A terület légifotója

Forrás: google.hu

A terület a város Szerkezeti tervén

Forrás: TSZT M-m1 tervlapja

II.14.1.5 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

A KSH adatszolgáltatása alapján összefüggő, szegregálódott lakóterület 11 településrészben található. További 4 db terület szegregációval veszélyeztetett, valamint szlömösödött degradálódott területek épületek szintjén, pontszerűen szétszórva helyezkednek el a városban.

II.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

II.14.2.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

Salgótarján sajátos településmorfológiája és -történeti jellemzői miatt 14 nagyobb városrészből áll, amelyek összetett, egymással keveredő karakterű területekből állnak. A 2017-ben elfogadott Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) alapján, az ott meghatározott településkarakterek jellemzőit ismertetjük ebben a fejezetben röviden, a részletes kifejtést és az egyes városrészek lehatárolását a kézikönyv 2. és 4. fejezete tartalmazza. Az egyes városrészek részletes jellemzését a VII.2. melléklet tartalmazza.

A város **kisvárosi karakterű területei** közé egyrészt az 1920-1945 közötti időszakban épült, 2-3-szintes, utcasoron álló társasházak tartoznak, az utcák két oldalán fasorokkal szegélyezve, amelyek az Acélgvár, ill. a síkűveggyár környékén találhatók. Másrészt az 1945-től napjainkig épült 2-5 szintes, kisebb társasházak területek, amelyek átmenetet képeznek a lakótelepi és a családi házas karakterű területek között.

A **lakótelepek** a város több építési időszakában épültek, ennek megfelelően külső megjelenésükben jól elkülöníthetők. A területfelhasználás a zöld területben úszótelekként kialakított lakóterületeket jelent. A korai lakótelepek közé tartozik az '50-es évek ún. „szocreál” időszak keretes beépítésű városrészei, az 1960-as években kezdődött a modernista korszak lakóépületegyüttese, melyek között találhatók középmagas lakóházak közparkokkal körülvéve, ill. középmagas és ötszintes lakóházak, parkolókkal, közterekkel, az 1980-as évektől a monolit vasbeton építés volt jellemző. Az ingatlanok mérete nagyobb társasházak, kereskedelmi egységek esetén leginkább az épület körüli járdáig terjed, ezt nevezik „úszóteleknek”. Más kisebb (4-6 lakásos) társasházaknál, valamint közintézményeknél a telek mérete az épület körüli kertet is tartalmazza. A telkek méretétől függ a parkolási lehetőség, a parkolókapacitás a növekvő gépkocsialomány miatt nem kielégítő.

A **lakó- és üdülőházak** beépítésű lakott területek eredetileg a különálló városrészek külső városrészeiben alakultak ki. A városrészek összevonásával belső területekbe kerültek át. Több építési időszakban alakultak ki, az egy időben épülő városrészek a mindenkori építészeti jellemzőket hordja. Alapvető jellemzője az épületet legalább három oldalon körülvevő kert. Tervszerűen kialakított városrészek ezek, egy-egy városrész vagy telekcsoport különösen jellemző egységességet mutat.

A **zártkertes területek** eredetileg a konyhakerti termelésre szolgáló kiskertek kialakítására szolgált. Keskeny, 4-6 m-es földút vezet ezekre a területekre, amelyek eredetileg nem rendelkeztek közművesítéssel. Közműként közkutak szolgálnak, a villamosáram-ellátás légvezetékekkel történik. A beépítésre a kis alapterületű, meredek nyeregtetős faházak voltak jellemzőek. Mára felmerült az igény a zártkerti művelés alóli kivonásra, a telekstruktúra ugyanakkor nem teszi lehetővé az eredeti rekreációs, hobbikert funkciótól való eltérést.

Az **intézményi karakterű területek** közé a belvárosban és a városrészek központjaiban található területek tartoznak, ahol az igazgatási közintézmények, a templomok, az iskolák, a kollégiumok, a nagy bevásárló üzletházak, a piac fekszik. Az épületek építési ideje az 1920-as években indult polgárosodástól, a modernista korszakon keresztül napjainkig tart.

A **gazdasági területek** ipari, kereskedelmi szolgáltató funkció részére alakultak ki, és kialakításuk napjainkban is folytatódik. Ide tartoznak a hagyományosan kialakult gyártelepek mára elhagyott területei, valamint a város déli részén található új, zöldmezős, gazdasági területek.

A **rekreációs területeket** a sportolási, szabadidős, strand, kemping, lovasport területei jelentik. Jellemző a nagyméretű, zöld felülettel borított telek. Funkcióik következtében a város és városkörzet lakosságának szabadidős tevékenységét szolgálják ki.

A **mezőgazdasági és erdő karakterhez** tartozó területek a mezőgazdasági és erőművelés alatt álló és a hozzájuk tartozó gazdasági tevékenységet folytató területeket foglalják magukban.

A **városi temetők**, temetőkertek gondozott közösségi zöldterületek, gyepvel, virágos területekkel, fákkal.

A **közmű, út, vasút karakterű** területek a vonalas infrastruktúra elemeit foglalják magukba.

A **tájrehabilitációs karakterű** területeken a Salgótarján területén bezárt felszíni bányák (szén, kő, kavics), lezárt kommunális hulladéklerakók, ipari hulladéklerakó telepek, működő bányák (kavics, salak stb.) találhatóak.

II.14.3 Önkormányzati tulajdonkataszter

Salgótarján város közigazgatási területén jelentős az **állami tulajdonú** területek aránya (volt honvédségi területek, országos közlekedéshálózat elemei, jelentősebb élő vízfolyások, bizonyos nevelési és oktatási intézmények, állami közintézmények épületei, valamint a várak épülete és telke). **Egyházi tulajdonúak** a szakrális épületek, templomok, harangtorony. A lakóházak és lakótelekek többsége **magánkézben** van. A vállalkozások, cégek, gyártó – szerelő üzemek, szolgáltatások, bányák jellemzően szintén magántulajdonban vannak..

Önkormányzati tulajdonban állnak a központi belterületen az úszótelkes lakótelepi részek közterületei, az intézmények telkei, a városi közterületek, közparkok, a fejlesztési területek egy része, a temetők egy része, valamint a sportpályák.

Sok esetben a fejlesztések gátja az egy fejlesztendő területen belül található eltérő ingatlanok változó tulajdonosi köre, amelyhez adott esetben ellenérdekeltség is társul. Mindez gyakran azt eredményezi, hogy a nem önkormányzati tulajdonú/üzemeltetési ingatlanok elhanyagoltakká válnak, megújításukat az eltérő és vegyes tulajdonszerkezet nem – vagy csak nagyon körülményesen – teszi lehetővé (pl. iparterületek, MÁV-területek, kiüresedett állami közintézményi épületek, Magyar Közút kezelésében lévő közutak, stb.)

II.14.4 Az építmények vizsgálata

II.14.4.1 Beépítési jellemzők, szintszám, tetőidom

A beépítési módok sokszínűsége jellemzi Salgótarján belterületének építési telkeit. A szabadon álló beépítési módtól a zárt sorú beépítési módig minden megtalálható, attól függően, hogy mikor alakult ki a beépítés és milyen rendeltetéshez igazították. A kisvárosi jellegű városrészekben a 2-4 emeletes, helyenként zárt sorú beépítés a jellemző. A központi belterületen a lakótelepi és intézményi részeknél egyértelműen a magas, toronyházas beépítés jellemző 10 emeletes szintmagassággal.

A lakó- és üdülőházas beépítési területek jellemzője az épületet legalább három oldalon körülvevő kert. Az egységes megjelenést típustervek, a korszak jellemző divatszínei, homlokzati és tetőfedési anyagai biztosították. Ennek megfelelően sátoztetős, manzárdtetős „kockaházak”, majd alagsorral

ellátott kétszintes manzárd- és nyeregtetős lakóházak terjedtek el ezeken a területeken. A rendszerváltozás után épület lakóházakra az 1-3 szintes, tetőtér beépítéses megoldások jellemzőek.

II.14.4.2 Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

(A településkarakterek jellegzetességeit az II.14.1.1. fejezet és a VII.2. melléklet részletezi.)

Salgótarján építészeti karakterét az alábbi épületek, épülettípusok határozzák meg:

- a „szocreál” építészeti irányzathoz tartozó épületek: megyei tanács, megyei rendőrkapitányság, tűzoltóság, Gépipari Technikum, Állami Áruház, a volt fiúkollégium a piac sarkán, valamint lakóépületek vásártéri lakótelep első, emeletes épületei, illetve az Acélgyári úton emelt, többszintes házak.
- munkás családi házak a Művésztelepen, a Rokkanton, a Paptagon.
- négyemeletes lakóházak a Rokkant-telepen és a Pécskő utcában, 9 lakószintes pontházak, valamint három 8 lakószintes ház a Pécskő utca és a templom között.
- Városházak jellegzetes középületei: József Attila Művelődési Központ, Szakszervezetek Megyei Tanácsa székháza, Bolyai János Gimnázium, egykori Gagarin Általános Iskola, Pécskő Üzletház, Filmszínház, Városháza, Megyei Kórház, Dornay Béla Múzeum.
- Városházak lakóépületei: Arany János utcai toronyházak, Garzonházak.
- Lakótelepek: Kemerovó, Beszterce, Gorkij.
- A különböző építészeti korok emlékét őrző templomok.
- Régi építésű kisvárosi társasházak.
- A Nyugati városrész posztmodern lakó- és középületei, valamint a Balassi Bálint Megyei Könyvtárkolóniaházak, kolóniatelepek (pl. Salgó út, Forgách-telep, Hársfa út, Baglyasalja, Salgóbánya, Somlyóbánya)

Az egyes épületek, épülettípusok részletes leírását a 2017-ben elfogadott Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) tartalmazza.

II.14.5 Az épített környezet értékei

II.14.5.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Salgótarján földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően meglehetősen szokatlan, szerteágazó, zsákokat képző szerkezettel rendelkezik. A völgyekbe hatoló beépítések elsősorban a területhiány miatt jöttek létre, mintegy kiegészítő és összekötő szereppel a korábban elfoglalt területek között.

Az I. katonai felmérésen már jó látható Salgó Tarján és Baglyasalja egykori településkezdeménye, valamint a tőlük északra eső völgyben a Somoskői vár alatt elhelyezkedő két, tipikus váraljai település Somoskő és Somoskőújfalu. A magyar falvak egyik jellegzetes településszerkezete az egyutcás, hosszútelkes, fésűs beépítésű volt. A templom az utca közepén – ha volt – dombon állt, kijelölve a falu központját. A vár körüli-alatti települések jellemzője, hogy a vár lankásan emelkedő, majd hirtelen kiemelkedő bazaltcsúcsra állt, míg a település a vár alatti hegyszoknyát foglalta el. Az utca követte a hegyoldal emelkedését, ferdén és kanyargósan harántolva a rétegvonalakat. A települések között, a völgyek vonalát követő, kanyargós úthálózat biztosította a kapcsolatot.

II.14-5. ábra: Salgótarján területe az I. katonai felmérés idején

Forrás: mapire.eu

Salgótarján fejlődését az alábbi főbb események határozták meg:

- A 9. század végén megjelenő honfoglaló magyarság néhány év alatt birtokba vette a Kárpát medence síkságait, az alacsonyabb domb- és középhegységek vidékét. A letelepedés iránya a folyóvölgyeket követte a Zagyva, a Galga és az Ipoly mentén. A honfoglalók Tarján nevű hadrendnek egyik csoportját telepítették le a gyeptájak védelmére.
- A 10-11. században a mai városnak és környezetének területe a királyi birtoktesthez tartozott. A tatárjárás után az erdős, hegyes vidéken jelentős várépítkezés kezdődtek, amelyek különböző családok birtokába kerültek.
- A 16. században a törökök elfoglalják a várakat, majd az állandó török-magyar végvári katonai harcok miatt a terület elnéptelenedett, pusztává vált.
- A 18. században elsősorban szlovák és ruszin, majd roma és visszatelepülő magyarokkal népesült vissza a vidék.
- A 19. század második felétől meginduló magyar iparfejlődéssel egy időben vette kezdetét a szénbányászat a térségben. 1863-ban elindult a vasút építése, ez a vonal lett a Magyar Államvasutak első vonala.
- A kiegyezést követő évek ipari fellendülésének időszakára esett a szénbányászat nagyméretű kibontakozása és a vasgyártás megalapozása is. A gazdasági élénkülés hatására a község lakossága folyamatosan és robbanásszerűen növekedett.
- Salgó Tarján 1872-ben önálló nagyközségi státust kapott. A századforduló környékén több igazgatási hivatalt helyeztek át vagy alapítottak a nagyközségben, ide költözött a királyi járásbíró, a királyi adóhivatal, laktanya. Több középület épült, polgári iskolát építettek, három templom is felépült, új épületbe költözött a takarékpénztár, és elkészült a Fő téri új vasútállomás.
- Az első világháborút lezáró Trianoni békeszerződés a város életében jelentős változást hozott. Az ipar fejlődése megtorpant, mert a természetesen kialakult északi területekkel való gazdasági kapcsolatokat, vonzáskörzetét és piacait elveszítette.
- 1922-ben „rendezett tanácsú várossá” alakult, majd 1929-ben a város „megyei város” rangot kapott. 1950-től pedig Nógrád megye székhelye lett.
- A várossá alakulástól a második világháború kezdetéig tartó időszak a város fejlődése, építése szempontjából igen termékeny időszak volt, ami a második világháború után folytatódott.

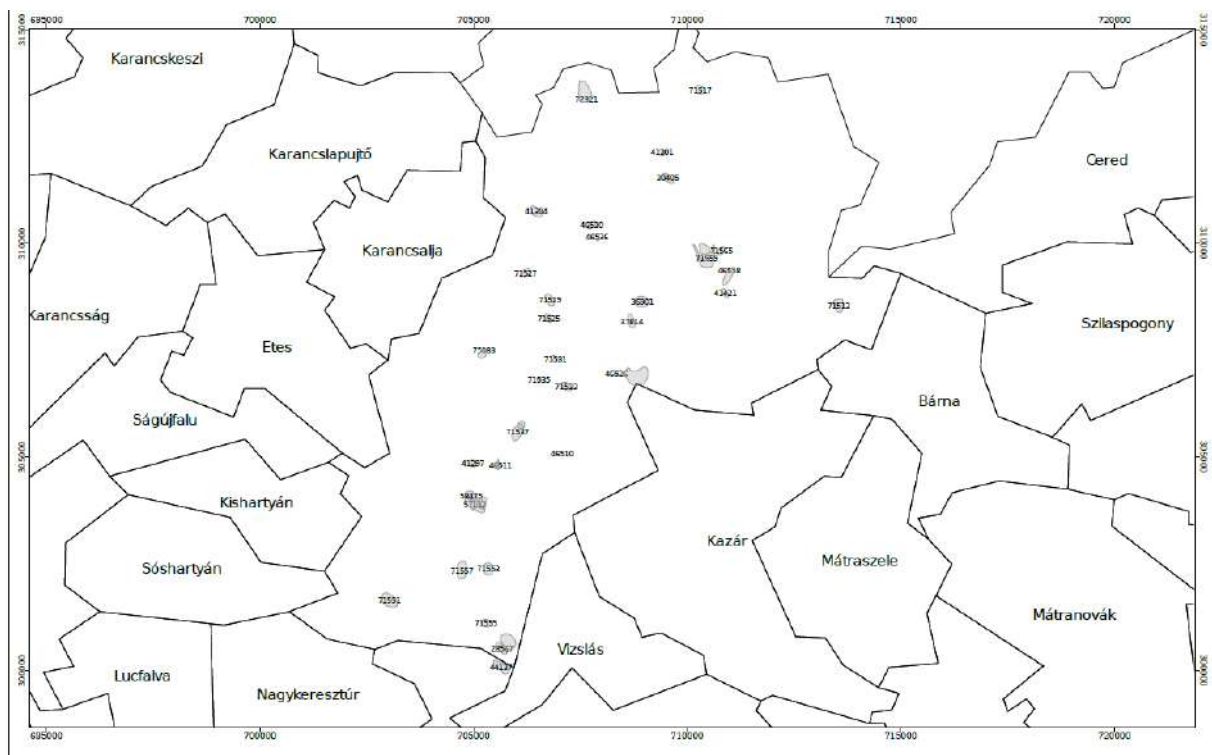
- A hatvanas években felmerült, hogy a város közelében levő készletek kimerülőben vannak, és a gazdaságosabbnak, tisztábbnak ítélt energiahordozók iránti igény fokozódik, így 1968-tól megkezdődött az új energiahordozóra való átállítás.
- 1972-ben Zagyarónát Salgótarjánhoz csatolták, elkészült a 21. sz. főút városon átvezető részének tehermentesítő szakasza. A város 1977-ben érte el a mai igazgatási területét, ekkor csatolták hozzá Somoskőt és Somoskőújfalut. A város nemzetközi határátkelőhelyé is vált.
- A rendszerváltás a városban gazdasági és társadalmi válságot idézett elő. A bányákat már korábban, a nyolcvanas évek közepén felszámolták, emellett a városban lévő nehézipar – fémfeldolgozás, üvegipar, gépipar – is súlyos válságba került, hosszú ideig tartó nehézségeket, elsősorban szociális problémát okozva.
- A város és térsége számára a legfontosabb bevételi forrást napjainkban is az ipar adja, amely mára jelentősen átalakult. A város vonzáskörzete a szlovák oldalra is átnyúlik, így határmenti fekvése komoly gazdasági potenciált rejt magában.

II.14.5.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Salgótarján területén jelenleg 47 db régészeti lelőhelyet tartanak nyilván. Ezek közül a legkiemelkedőbb emlék a Salgó vára, továbbá a zagyváfi, a somoskői és a baglyaskői vár.

A régészeti lelőhelyek jelentős részén a területükön folyó talajművelésnek negatív hatásai vannak. A művelési mód megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók lennének. Az erdőtelepítéssel érintett területeken, a fakitermelés és erdőtelepítés során örökségi értékek károsodhatnak.

II.14-6. ábra: Régészeti lelőhelyek Salgótarjánban

Forrás: Salgótarján MJV Településrendezési eszközeinek felülvizsgálata I. kötet, 2016

II.14.5.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A 2017-ben készült Településképi Arculati Kézikönyv értelmében a településképi szempontból meghatározó területeket egyrészt a természeti és örökségvédelmi jogszabályok alapján védelemben

részesülő területek, azaz a településkép védelme szempontjából kiemelt területek alkotják; másrészt a központi belterület azon részei is idetartoznak, amelyek elhelyezkedésük és területhasználatuk alapján településképi szempontból a legérzékenyebbek. Ennek megfelelően a Városközpont, a Kisvárosi szerkezetű polgári lakónegyed, Kálvária, Izraelita temető Somoskő, emlékpark, valamint az Acélgyári úti lakások, továbbá a Budapesti úton található síküveggyári tiszti lakások, az egykori óvoda és az igazgatói lakás.

87

II.14.5.4 Műemlék, műemlékegyüttes

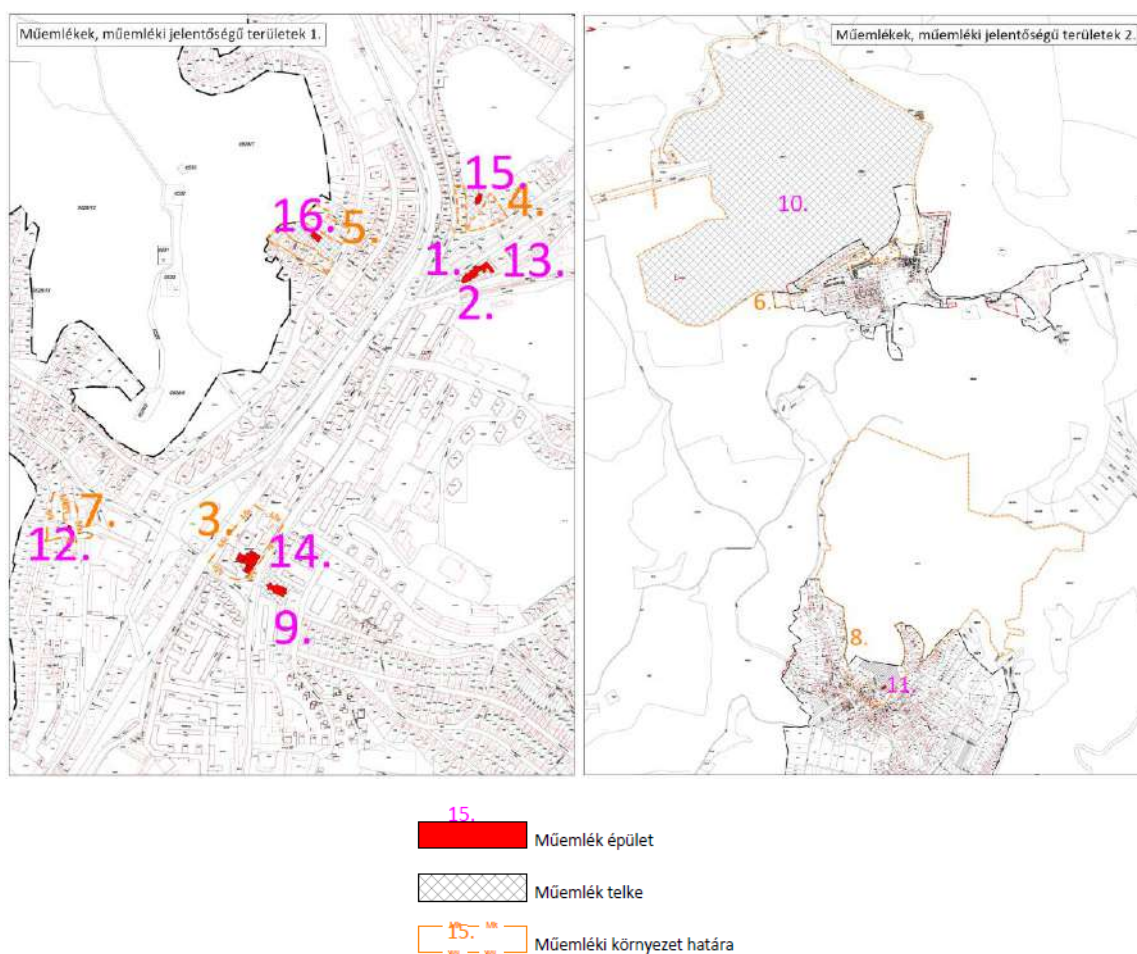
Salgótarján területén rendelettel védett történeti táj és műemléki jelentőség terület nincs. Műemlékből összesen 16 darab található a város területén. A Salgó várrom, a József lejtős akna, valamint a Szent András Római Katolikus Templom környezete ex lege védett.

II.14-1. táblázat: Salgótarján műemlékeinek és ex lege műemléki környezetének listája

Sorszám	Név	Cím	Helyrajzi szám
1.	Római katolikus ferences templom (Szent József)	Acélgyári út 1-3.	3556
2.	Ferences rendház	Acélgyári út 1-3.	3556
3.	Nógrádi Történeti Múzeum környezete	Múzeum tér	3897/2, 3893, 3895, 3860/3, 3892, 3894, 3897/1, 3899/1
4.	Evangelikus templom műemléki környezete	Salgó út 6a.	3060, 3061, 3062, 3101, 3102, 3103, 3104, 3063/1, 3063/2, 3059
5.	Református templom műemléki környezet	Losonci utca 16.	1942, 1943, 1944/1, 1944/2, 1945, 1946, 1947, 1949/1, 1949/2, 1951, 1952, 1953, 1954/1, 1954/2
6.	Salgó várrom ex-lege műemléki környezete		019/4, 021/1, 026/1, 031, 019/6, 019/5, 019/7, 018/1, 017, 12191, 12190, 12189, 037, 12051, 12211, 12210, 12192, 12193, 12194, 12195, 12196, 12197, 12198, 12199, 12200, 12201, 12202, 12203, 12204, 12205, 12206, 12207, 12208, 12209, 12326, 12293, 12347, 12353, 12354, 12355, 12431, 12432, 043/4, 043/3, 043/6, 044, 042/4, 042/1, 038, 035, 034
7.	József lejtős akna (Bányamúzeum) ex-lege műemléki környezete	Zemlinszky Rezső u. 1.	1252, 1253, 1237, 1236, 1233
8.	Római katolikus templom (Szent András) ex-lege műemléki környezete	Zagyvaróza Fenyvesalja út 7.	081/1, 8573, 8574, 8578, 8579, 8580, 8581, 8616, 8625, 8626, 8630, 8636, 8639, 8641, 8644, 8653, 8679, 8680, 8684, 8686, 8691, 8582, 8583, 8584, 8613, 8614, 8615
9.	Római katolikus templom (Kisboldog-asszony)	Rákóczi Ferenc út 24.	4104
10.	Salgó-várrom	Nagysalgó-hegy	036/1, 036/2
11.	Római katolikus templom (Szent András)	Zagyvaróza, Fenyvesalja út 7.	8642, 8643
12.	József lejtős akna (Bányamúzeum)	Zemlinszky Rezső út 1.	1254
13.	Római katolikus ferences templom (Szent József) és ferences rendház	Acélgyári út 1-3.	3556
14.	Nógrádi Történeti Múzeum	Múzeum tér 2.	3896
15.	Evangelikus templom	Salgó út 2.	3100
16.	Református templom	Losonci utca 8.	1950

Forrás: Salgótarján MJV Településrendezési eszközeinek felülvizsgálata I. kötet, 2016

II.14-8. ábra: Salgótarján műemlékei

Forrás: Salgótarján MJV Településrendezési eszközeinek felülvizsgálata I. kötet, 2016

II.14.5.5 Helyi védelem

A 2017-ben elfogadott településképvédelmi rendelet értelmében Salgótarjánban 24 épület áll helyi védelem alatt.

II.14-2. táblázat: Helyi védelem alatt álló épületek Salgótarjánban

	Eredeti funkció	Mai funkció	Cím	Helyrajzi szám
1	Bányai Tisztviselő és Munkáskaszinó épülete	Kollégium	Petőfi út 96.	352/1
2	Római katolikus plébánia – templom	Templom	Petőfi út 99.	832
3	Bányaigazgatóság	Kormányhivatal központi épülete	Zemlinszky Rezső utca 9.	1222
4	Megyei könyvtár	Megyei könyvtár	Kassai sor 2.	1787/5
5	Egészségház (OTI)	Tüdőgondozó és orvosi rendelő	Május 1. út 56.	1793
	Tüdőgondozó	Bank	Losonci utca 2.	1806/2
6	Magyar Királyi Járásbíróság	Járásbíróság	Kossuth Lajos út 3.	1814
7	Magyar Királyi Rendőrkapitányság	Városi Rendőrkapitányság	Kossuth Lajos út 5.	1855
8	Csendőrkiskola	Középiskola	Május 1. út 58.	1856

	Eredeti funkció	Mai funkció	Cím	Helyrajzi szám
9	Acélgyári kaszinó	Vendéglátó egység, palackozó üzem	Salgó út 46.	3130/4
10	Lakóépület ún. „kolduspalota”	Többlakásos lakóház	Acélgyári út 4-6-8.	3519
11	Lakóépület ún. „kolduspalota”	Többlakásos lakóház	Acélgyári út 10-12.	3520/2
12	Lakóépület ún. „kolduspalota”	Többlakásos lakóház	Acélgyári út 14-16-18.	3521
13	József Attila Művelődési Központ épületegyüttese	Művelődési ház, színház, konferenciaterem, kávéház	Fő tér 5.	3748
14	„Fő tér 13-as” lakóépület	Többlakásos lakóház, alul üzletsor, irodák	Március 15. utca 2-12.	3749
15	Pécskő Áruház épületegyüttese	Üzletház	Fő tér 4. és Rákóczi út 14-20.	3750
16	Karancs Szálló épületegyüttese	Szálloda, földszinten működő bank, üzletek	Fő tér 6.	3752
17	„Csillagházak” lakóház	Többlakásos lakóházak	Bem utca 2-12.	3900, 3901/1-5
18	Megyeháza	Megyeháza és kormányhivatalok	Rákóczi út 36.	4119
19	Római katolikus plébánia – templom	Templom	Budapesti út 55.	6134
20	Zagyvapálfalva vasútállomás	Vasútállomás	Csokonai út 149.	6144/12
21	<i>Evangélikus Leányegyházközség temploma</i>	<i>Templom</i>	Budapesti út 57.	6733
22	Salgóházi Kultúrotthon	Kulturális funkció – Geocsodák Háza	Salgóháza, Medvesi út 14.	12479
23	Dornyay turistaház	Turistaház	Eresztvény, Dornyay utca 8.	022
24	Rónafalui Rózsafüzér Királynője kápolna és harangláb	Templom	Vajda János út 3.	11686

Forrás: Salgótarján MJV Településrendezési eszközeinek felülvizsgálata I. kötet, 2016

II.14.6 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Az épített környezet konfliktusai az alábbi problémakörök mentén definiálhatók:

- a külső városrészek funkcióhiányosak, a funkciók többsége a Belváros központi területein koncentrálódik
- nagy kiterjedésű, erősen szennyezett, barnamezős területek az egykori gyártelepek helyén
- a város lakóépület-állománya többségében elavult, korszerűsítésük nem halad megfelelő mértékben
- a közintézmények épületállománya elavult, felújításra vár
- degradálódott, szlömösödött, szegregációval sújtott településrészek

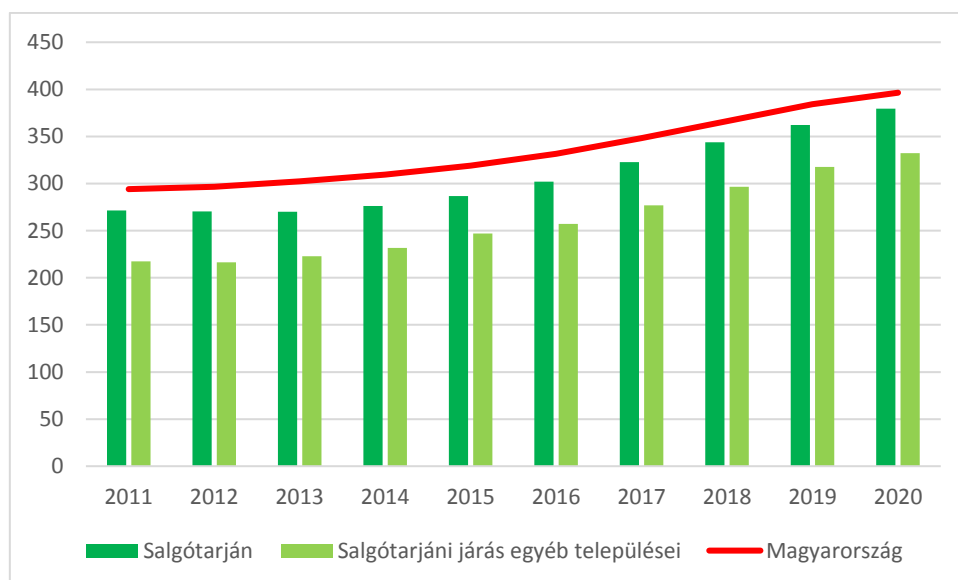
II.15 Közlekedés

II.15.1 Járműállomány

A Salgótarjánban bejegyzett járművek száma a KSH 2020. évi adatai alapján mintegy 15100 db, amelynek túlnyomó része személygépkocsi (13000 db), de mintegy 1400 tehergépkocsi és 500 motorkerékpár is a helyi járműállományt gyarapítja.

A helyi forgalmi viszonyokat – az átmenő forgalmon kívül – leginkább **a személygépjárművek száma** határozza meg, mely a **2011-2020 közötti időszakban mintegy 22 %-kal nőtt**. A növekedés üteme elmarad az országos átlagtól (amely 32 % volt ezen időszak alatt), ellentétben a lakosságszámra vetített járműszámmal. Ez annak köszönhető, hogy Salgótarján népessége a jelzett időszak alatt még az országosnál is gyorsabban csökkent, ezért az ún. motorizációs szint ma már alig marad el a hazai átlagtól. A Salgótarjáni járás egyéb településeiben is hasonló trend figyelhető meg, 2012 óta növekszik az ezer főre jutó autók száma – igaz, alacsonyabb szinten, mint Salgótarjánban.

II.15-1. ábra: Ezer állandó lakosra jutó személygépkocsik száma, 2011-2020

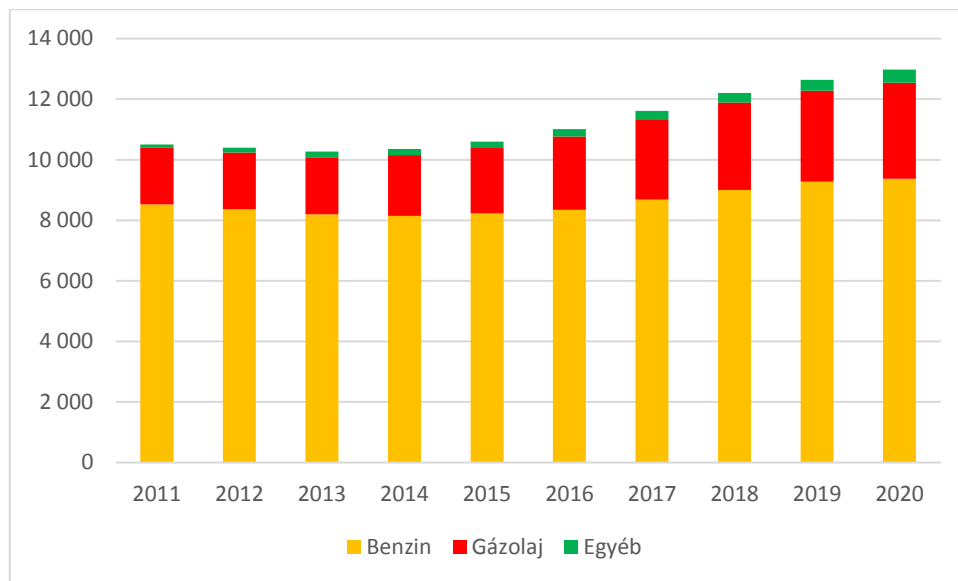

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis, saját szerkesztés

A személygépjárművek számának emelkedése a forgalom növekedésével jár, amely önmagában is több problémát hordoz magában (a közlekedési dugók miatti idővesztés, a balesetek számának növekedése, a járművek légszennyezőanyag-kibocsátása).

A járművek összetétele (a motor típusa) elsősorban légszennyező anyagok kibocsátását befolyásolja. Az elmúlt 10 évben a benzines autók aránya csökkent az állományon belül, míg a gázolaj- és az egyéb (elektromos, hibrid, gáz) meghajtású járművek aránya növekedett. Környezetvédelmi szempontból az utóbbi szegmens elterjedése lenne kívánatos, de folyamat lassan halad, még mindig csak az állomány 3,5 %-át teszik ki az alternatív meghajtású autók. A tehergépkocsik között elhanyagolható a környezetbarát járművek aránya.

II.15-2. ábra: Személygépkocsik száma Salgótarjánban meghajtás szerint, 2011-2020

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis, saját szerkesztés

A településen **nem érhető el járműmegosztással működő szolgáltatás**, sem autó, sem robogó, kerékpár vagy roller formájában.

II.15.2 Közúthálózati infrastruktúra és forgalom

II.15.2.1 Közúthálózat

A városban összesen 54,6 km-nyi állami és 228,4 km-nyi önkormányzati közút található, utóbbinak mintegy 54 %-a kiépített (118 km). Az úthálózat sűrűsége (2,9 km/100 km²) kissé meghaladja a megyei átlagot (2,4), amelynek alapvetően népsűrűségi okai vannak: a megyeszékhelyen arányaiban több a beépített terület, mint a megye más részein, ezért úthálózata is sűrűbb.

Salgótarján és környékének úthálózatát alapvetően meghatározza a domborzat és a történelmileg kialakult településszerkezet:

- A Zagyva és a Tarjáni-patak észak-déli irányú völgyében fut a 21. sz. főút, mely Kelet-Nógrád fő közlekedési útvonala, ugyanakkor a város és térségének összekötésében nem játszik fontos szerepet, hiszen az kelet-nyugati kiterjedésű. A főút Hatvannál kapcsolódik az M3-as autópályához, így az országos és nemzetközi főhálózathoz, így inkább a nagytérségi elérhetőségben játszik szerepet. A főút eredetileg 2x1 sávos volt, 2x2 sávosra történő bővítése 2001-2019 között, több ütemben történt meg. Salgótarján belterületén 2008-ban készült el a főútvonal új nyomvonala a vasútvonal nyugati oldalán, némileg tehermentesítve a belvárost, de a teljes várost elkerülő szakasz kiépítése is napirenden van (a fejlesztés kormánydöntéssel rendelkezik, a Modern Városok Program részeként).
- A város bizonyos részein az utak jellege nem felel meg a mai hétköznapi igényeknek (szélesség, védőterület, kanyarívek, teherbírás). Ezek általában a bányatelepi jellegű településrészek (Salgóbánya, Rónabánya, Somlyóbánya), ahol az útszélesség és a lakóövezet közti védősáv szélessége nem éri el az optimális szintet, és valódi gyűjtőúti funkcióval nem rendelkező, kisutcsás szerkezet jellemző (Jakus I. J., 2021 alapján).
- A 21. sz. főúttól nyugatra az északnyugat-délkeleti irányú, párhuzamos völgyekben futnak az országos közutak (2206. sz. összekötő út Karancslapujtő-Litke felé, 22. sz. főút Szécsény-

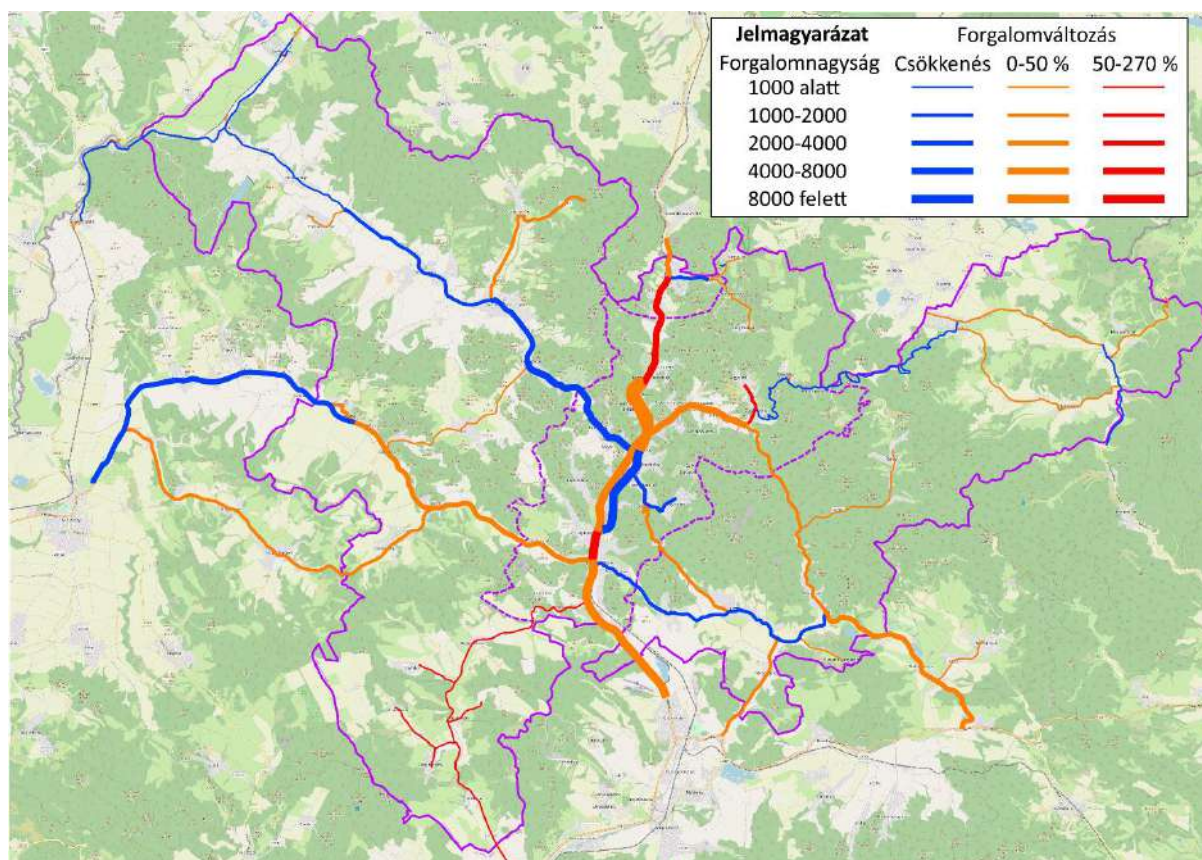
Balassagyarmat felé, 21134. és 21135. sz. utak a kisebb településekre) és a városi gyűjtőutak (Baglyasaljára és a Gorkij-lakótelepre).

- A 21. sz. főúttól keletre az úthálózat jóval kevesebb közlekedésre alkalmas völgy található, illetve a nagyobb célpontok is hiányoznak, így itt jellemzőbbek a zsákutcák, zsákfalvak. A főbb országos közutak a 2302. sz. összekötő út (Kazár-Mátraterenye felé) és a 2303. sz. összekötő út (Zagyvaróna felé, innen elágazás után Cered-Zabar, illetve Mátraszele-Mátraterenye felé), valamint a Salgótarján keleti városrészeit bekötő kisebb utak (Somoskőre a 23103. sz., Forgáchtelepre a 23101. sz.).
- A hegyhátak, vízfolyások és a kialakult sűrű beépítés jelentősen **leszűkíti a közlekedés számára rendelkezésre álló területet, így csak jelentős kompromisszumok árán oldhatók meg egyes közlekedési igények.** Így például gondot okoz a Tarján-patak, a 21. sz. főút és a párhuzamos 81. sz. vasútvonal elvágó hatása, mely miatt a kelet-nyugati irányú áramlásokat nehezebb, ill. költségesebb biztosítani a szükséges hidak, alul- és felüljárók miatt. Szintén probléma egyes utak szélessége, melyeket nem a mai igényekre méreteztek, ezek szélesítése több helyen nem lehetséges, egyirányúsításuk vizsgálendő (pl. Sebaji út, Szerpentin u.).

Az országos közutak állapota változó, a főutaké (21., 22. sz.) megfelelő, de az alsóbbrendű utak felújítási igénye magas. Az utak **forgalmi terheltsége összességében nőtt az elmúlt 10 évben**, de jelentős eltérések tapasztalhatók a hálózat egyes elemein. A legforgalmasabb út a 21. sz. főút, melynek déli szakaszain a 2019. évi adatok alapján 20 ezer egységjármű is elhalad egy nap, igaz, ez a Salgótarján tehermentesítő szakaszán már jóval alacsonyabb, az országhatár közelében pedig csekélynek mondható. Eközben a városközpontban, a főút régi nyomvonalán (Rákóczi út-Füleki út) még mindig 7-13 ezer jármű halad el, ami bár csökkenést jelent a megelőző évekhez képest, de látható, hogy a tehermentesítő út csak kisebb részben képes betölteni a szerepét.

Közepes forgalmúnak számít a 22. sz. főút teljes szakasza, a 2206. sz. út Karancslapujtóig és a 2303. sz. út Zagyvarónáig, egyes szakaszokon azonban már csökken a forgalom, ami az ingázó- és a teherforgalom csökkenésének tudható be.

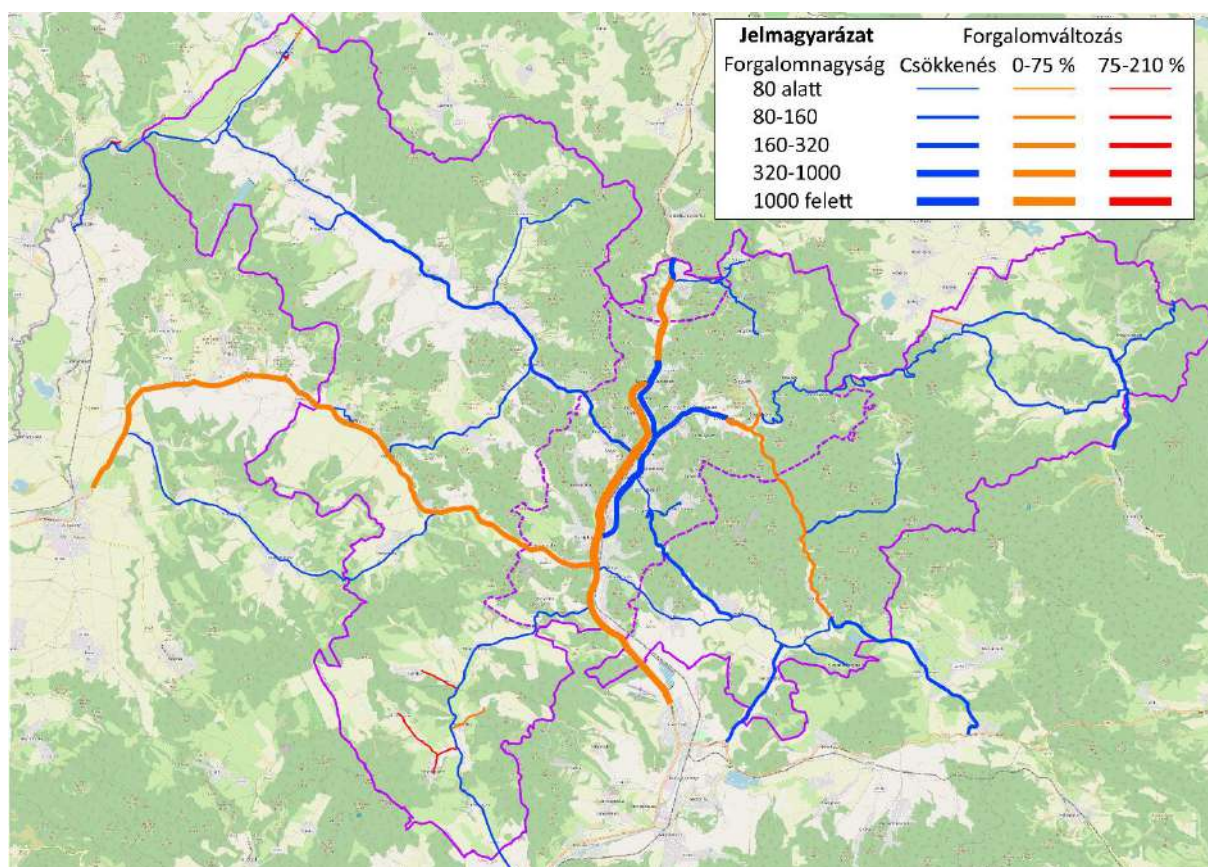
II.15-3. ábra: Az országos közutak forgalmi terheltsége (EJ/nap; 2019, illetve 2010-2019 közötti változás)

Forrás: Magyar Közút, Az országos közutak 2010. és 2019. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalma, saját szerkesztés

A gépjárműforgalmon belül is kitüntetett figyelmet élveznek a nehéz járművek (tehergépkocsik, autóbuszok, különleges járművek), mivel ezek levegőszennyezése, zajterhelése és az utakat megviselő tengelyterhelése sokszorosa egy személyautónak. A nagyméretű teherforgalom a 21. sz. főút déli és középső szakaszain jellemző, kisebb mértékben a fent említett 22. sz. főúton, illetve Zagyvaróza és Karancslapujtő felől. A környezetvédelem és a lakosság szempontjából örömdetes, a gazdaság szempontjából viszont negatív jelzésértékű, hogy az útvonalak nagy részén 2010-hez képest csökkent a teherforgalom – így pl. a salgótarjáni főútcán is.

II.15-4. ábra: Az országos közutak nehézjármű-forgalmi terheltsége (db/nap; 2019, illetve 2010-2019 közötti változás)

Forrás: Magyar Közút, Az országos közutak 2010. és 2019. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalma, saját szerkesztés

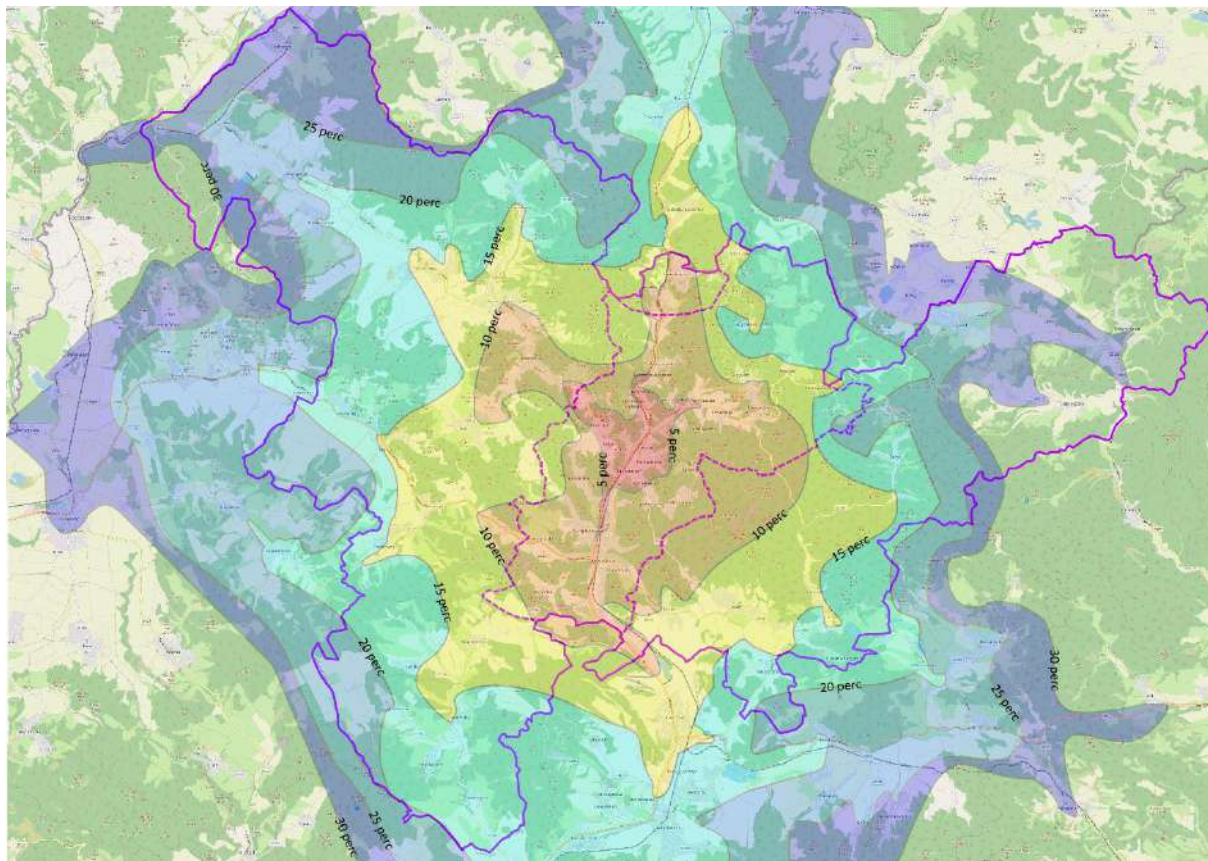
Salgótarján közigazgatási területén az **önkormányzati utaknak több, mint fele (54 %-a) rendelkezik szilárd burkolattal**. A lakóutcák többsége kiépített, ugyanakkor a külső városrészekben, volt zártkerti övezetekben sok olyan út van, ahol az utóbbi évtizedekben megnőtt a lakosság száma, de az önkormányzat nem tudta burkolt utakkal kiszolgálni ezt az igényt, sokszor azért, mert az úttest alatti vagy melletti közművek (szennyvízcsatorna, csapadékvízvezetés stb.) egy része is hiányzik. A szilárd burkolattal rendelkező utcák állapota sem megfelelő, különösen a nagy terhelést kapó utaké, illetve a kisforgalmú, de külső városrészekben található lakóutcáké. Jól jelzi ezt, hogy az önkormányzati utak fenntartására fordítandó összeg jelentősen emelkedett 2015 óta annak ellenére, hogy ezidő alatt több mint 50 útszakasz újult meg állami vagy európai uniós támogatással.

II.15.2.2 Közúti elérhetőség

Salgótarján városközpontjának elérhetősége az úthálózatnak a **domborzati adottságokhoz való kényszerű alkalmazkodása miatt igen nagy eltéréseket mutat már a város közigazgatási határian belül is**. A főbb utak (Rákóczi út-Füleki út, Bem j. u.-Kővár út-Karancs út, Salgó út) mentén az elérhetőség jónak mondható, személyautóval 10 percen belül azonban csak Karancsaljáról és Somoskőújfaluról lehet beérni a központba. Az elzártabb völgyekben fekvő, kerülővel elérhető települések lakói viszont jóval több időt kell, hogy a közlekedésre szánnak: jellemző, hogy a városhatáron belül, attól légvonalban 6 km-re fekvő Salgóbanyára ugyanannyi idő eljutni (20 perc), mint a szomszédos járásokban fekvő Szalmatercsre (13 km), Magyargécre (15 km) vagy Tarra (17 km).

A járáson belül kedvezőtlen helyzetben elsősorban az északkeleti és északnyugati területeken fekvő települések vannak, Szilaspogony és Zabar 30 percen túli, Cered és Ipolytarnóc éppen csak azon belüli közúti elérhetőséggel.

II.15-5. ábra: Salgótarján központjának közúti elérhetősége a járás területéről (2021, perc)

Forrás: maps.google.com és openstreetmap.com, saját szerkesztés

Az elérhetőség a napi ingázást is jelentősen befolyásolja: a rövidebb utazással elérhető településeken lakók közül többen választják munkahelyül Salgótarját. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a járás összes foglalkoztatottjának 42 %-a a járásszékhelyre járt be dolgozni, a legnagyobb arányban a szomszédos Karancsaljáról, Somoskőújfaluról és Vizslásról. A város vonzása a járáshatáron kívülre is kiterjedt, így Magyargéc, Nógrádmegyer, Szalmatercs dolgozói is elsősorban Salgótarját választották munkahelyül. A járás déli részén viszont Bátonyterenye és Pásztó hatása erősebben érvényesül, így Nagybárcány, Sámsonháza, illetve Rákócziabánya kívül esik a járásszékhely munkaerő-vonzáskörzetén.

II.15.3 Községi közlekedési hálózatok

II.15.3.1 Helyi közösségi közlekedés

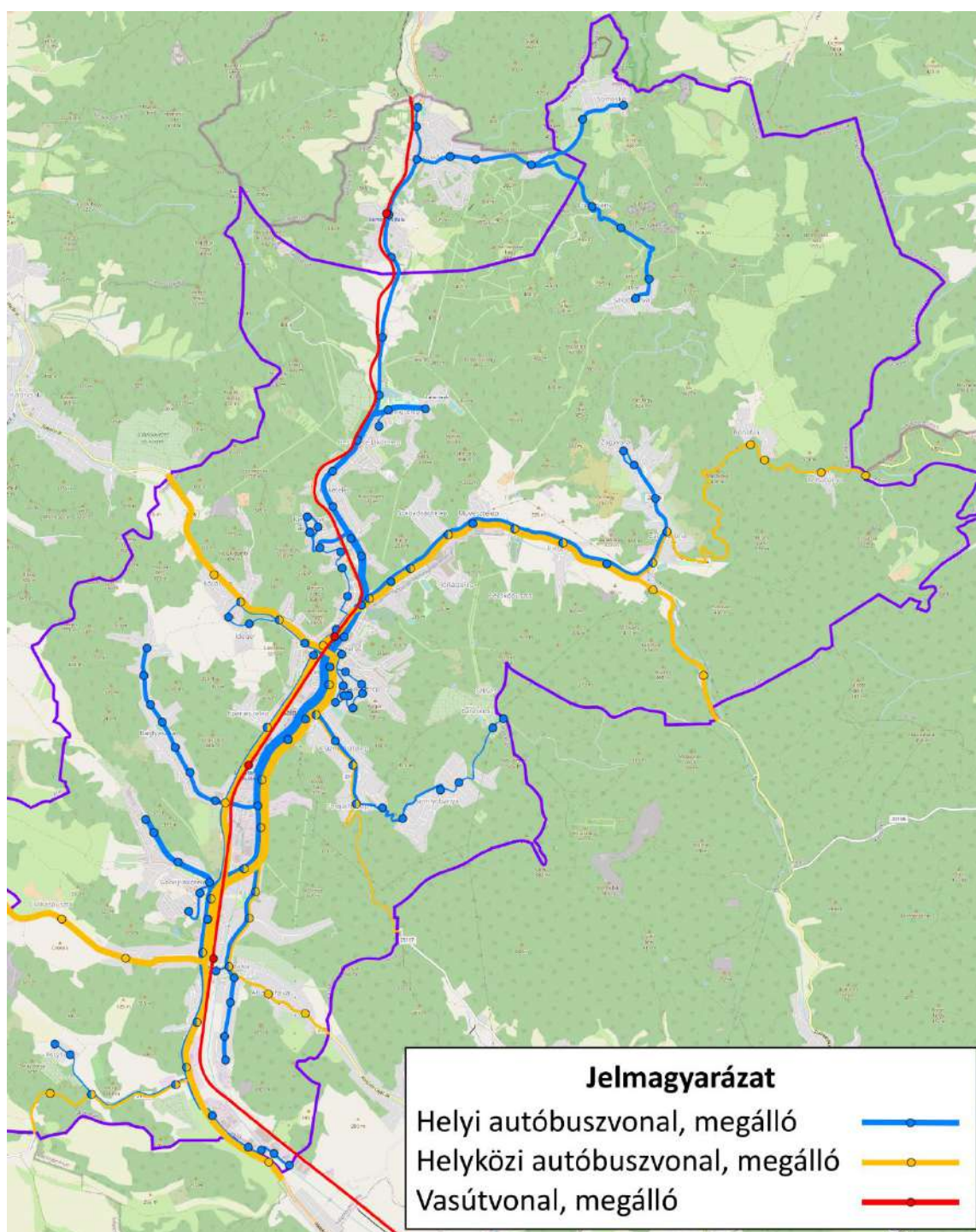
Salgótarjánban Volánbusz Zrt. által üzemeltetett autóbuszok látják el a helyi közösségi közlekedési feladatokat. A város területén összesen 31 járat fut, melyek 15 különböző végpontot érintenek. A lakóterületek közül csak Rónabánya, Rónafalu és Alsópálfalva nem rendelkezik helyi autóbusz-megállóval, mindhárom településrészen csak helyközi járatok állnak meg.

A város szerkezetéből fakadóan a buszok túlnyomó része a főutca helyi autóbuszállomástól a Szent Lázár kórházig terjedő szakaszán közlekedik, míg a perifériális vonalakon jóval kisebb a járatsűrűség, a külső végállomások felébe napi 10 járatnál kevesebb érkezik (vagy indul), félóránkénti érkezés pedig csak öt helyen valósul meg. Ez azt jelenti, hogy **a lakóterületek lefedettsége területi szempontból igen**

jó, az ésszerű költséggazdálkodás miatt viszont a járatszámoknak kell alacsonyabbnak lennie. Ilyen típusú, településszerkezetű környezetben az alacsony forgalmú településrészeket igényvezérelt közösségi közlekedéssel lehet ellátni, ez azonban Salgótarjánban még nem került bevezetésre.

A hosszúkás völgyvárosi jelleg és a jellemzően hosszú viszonylatok miatt óriási a fonódás mértéke a hálózatokon. Emiatt a helyi járatok követési idejét és az átszállási lehetőségeket igen nehéz összehangolni, az autóbuszok sokszor csoportosan érkeznek egy-egy megállóhelyre. Emellett az utazási igények jelentős megváltozását a járatcsoportok szervezése és ezek indítási ütemezése nem követte, így összességében a városon belüli elérhetőség kedvezőtlen irányban változott az utóbbi évtizedekben. Az alaphálózat szerkezete nem csak utas- hanem üzemeltetői oldalról is kedvezőtlen: többlet futáskapacitásokat és rezsijáratokat követel meg (Jakus I. J., 2021 alapján).

II.15-6. ábra: Salgótarján menetrend szerinti autóbuszjáratí és vasúti vonalhálózata (2021)

Forrás: volanbusz.hu, saját szerkesztés

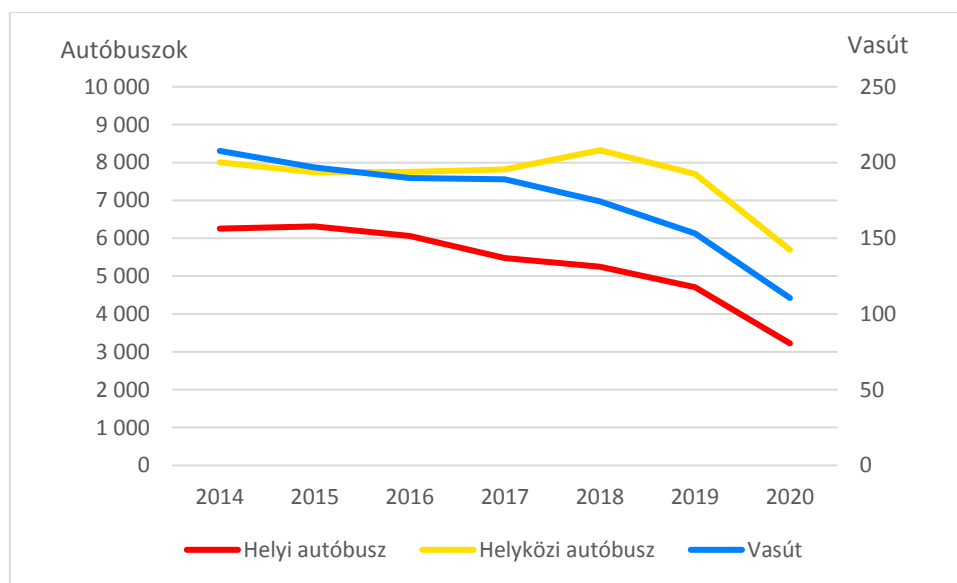
A **jelenlegi autóbusz-hálózat felépítése nehezen áttekinthető**, ami annak köszönhető, hogy az oldalvölgyekben elhelyezkedő településrészek közötti közvetlen kapcsolat biztosítása (ún. átmérős járatok) elsőbbséget élveznek az áttekinthetőbb, ám átszállási szükségletekkel megoldott hálózattal szemben.

A helyi autóbusz-hálózat szolgáltatási színvonalát csökkenti a járművek elöregedettsége (18,9 év, szemben az országos 13,2 éves átlaggal). Ezzel összefüggésben az autóbuszok kényelmi funkciói is alacsonyak: csak 61 % az alacsonypadlós vagy alacsony belépésű jármű. Környezeti szempontból is

hátrányos a magas átlagéletkor: **a buszok több mint háromnegyede Euro 3 vagy annál rosszabb besorolású motorral** üzemel, míg az alternatív hajtású járművek aránya 4 % (közte 1 db elektromos busz, melyet tesztüzemre szereztek be). A város kedvezőtlen légszennyezettségi adatai indokolják, hogy a buszok kibocsátása jelentősen csökkenjen, lehetőleg teljesen kibocsátásmentes alternatív meghajtással üzemelő buszok beszerzése révén.

A buszmegállók állapota általában kielégítő, mindegyik akadálymentesített, bár a várók némelyike megrongálódott. **A helyi autóbuszhálózat kapcsolata a többi közlekedési móddal vegyes:** a helyközi autóbuszokkal 26 db közös megálló biztosít átszállási lehetőséget, így a helyi autóbusz-pályaudvarnál is. Ugyanakkor az egymással szomszédos helyközi autóbusz-pályaudvar és Salgótarján vasútállomást közvetlenül csak igen kis forgalmú vonalak érintik, ezeket leginkább a vasútvonal keleti oldalán futó fő buszvonalak megállóiból (Fő tér, Bem tér) 100-300 méteres gyaloglással, gyalogátkelőhelyeken át lehet megközelíteni. Sem a helyi autóbusz-pályaudvar, sem a főbb megállók nem rendelkeznek P+R vagy B+R parkolókkal. A helyi autóbusz-pályaudvar városon belüli elhelyezkedése a megváltozott közlekedési igények miatt ma már több problémát is okoz. Az ipari területekkel körbevett, perifériális területen lévő telephely fel- és leszállóforgalmat alig bonyolít, és az átszállásokat is nehezíti, hogy a pályaudvar nem átmenő jellegű. Üzemi szempontból pedig a rezsijáratok aránya minősül magasnak, melyek bevétellel nem járnak.

II.15-7. ábra: Közösségi közlekedéssel utazók éves száma (ezer fő), 2014-2020

Forrás: MÁV Zrt. és Volánbusz Zrt. adatszolgáltatás, saját szerkesztés

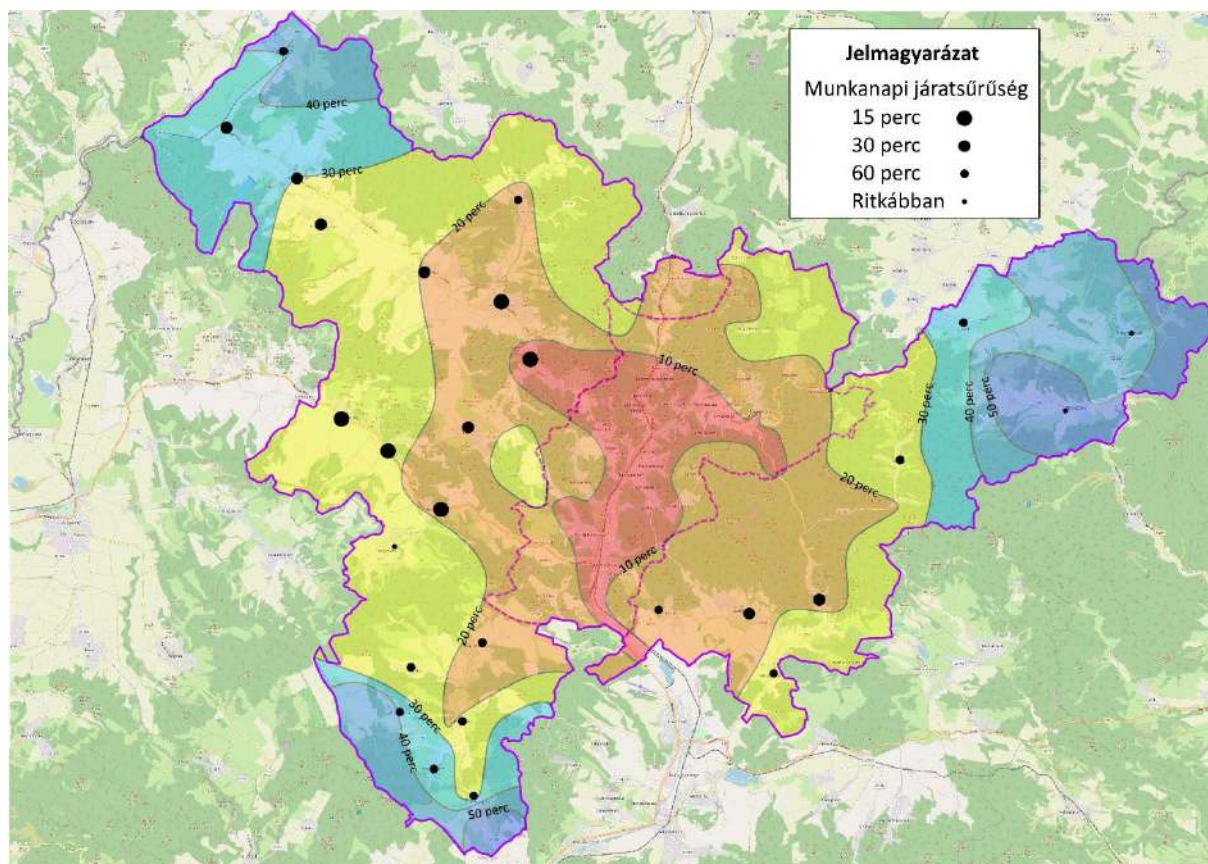
A helyi és helyközi autóbuszhálózat együttes használatát megnehezíti, hogy 2021. január 1-étől megállapodás hiányában **a helyközi járatokon nem fogadják el a helyi jegyeket és bérleteket**. Ez valószínűleg tovább csökkenti a helyi közösségi közlekedés utasszámát, amely már a Covid-19 járvány előtti években is mintegy negyedével kevesebb lett.

II.15.3.2 Helyközi autóbuszok

A helyközi autóbusz-hálózatot is a Volánbusz Zrt. üzemelteti, mely **a járás összes települését átszállás nélkül köti össze Salgótarjánnal** (egy kivétellel, Somoskőújfalu csak a salgótarjáni helyi autóbuszokkal érhető el). A legkedvezőbb helyzetben a Litke, illetve Szécsény irányában elhelyezkedő, Salgótarjánhoz közeli települések vannak (pl. Karancsalja, Karancslapujtő, Kishartyán), melyekről napi 70-100 járatral, 10-20 perc alatt elérhető a városközpont. A perifériákon (Ipolytarnócon, a délnyugati és északkeleti

kisebbségi településeken) azonban ehhez 40-50 percre van szükség, és a napi járatok száma is jóval kevesebb (általában napi 12-24).

II.15-8. ábra: Salgótarján központjának elérhetősége a járás településeiről autóbusszal (2021, munkanapokon)

Forrás: menetrendek.hu, saját szerkesztés

A nagytérségi elérhetőséget is autóbuszok biztosítják, így Budapest, a környező megyeszékhelyek és fontosabb városok mindegyike elérhető közvetlen járatokkal. A Volánbusz Zrt. tervei szerint 2022-2023 folyamán ütemes menetrendet vezetnek be először Bátorfyerenye és Pásztó felé, majd Karancslapujtó-Litke és Mátraszele- Bárna irányába.

A járműállomány jelenleg nem eléggé korszerű, de az előregedett járművek helyére új, illetve felújított alacsonypadlós buszok beszerzése, áthelyezése folyamatosan zajlik. Környezetbarát alternatív hajtású autóbuszok jelenleg nem közlekednek a térségben.

A salgótarjáni helyközi autóbusz-állomás fizikailag akadálymentes, és részben az infokommunikációs területen is megfelel a kívánalmaknak. Az autóbusz-állomás Salgótarján vasútállomás közvetlen közelében van, így intermodális csomópontként is működhetne, de helyi autóbuszjáratokkal való összeköttetése gyenge, P+R és B+R pedig nem található a közelében.

A helyi és helyközi autóbushálózat együttes használatát megnehezíti, hogy 2021. január 1-étől megállapodás hiányában **a helyközi járatokon nem fogadják el a helyi jegyeket és bérleteket.**

II.15.3.3 Vasúti közlekedés

Salgótarjánban egy közforgalmú vasútvonal üzemel, a 81. számú, mely Hatvanból Somoskőújfalu érintésével Fülek felé vezet (és amelyből leágazik a 81M iparvágány az Acélgártelepig). A járásban ezen kívül még egy vasútvonal található, a 78. számú Aszódra Balassagyarmat érintésével Ipolytarnóc és Losonc felé vezet. A két vasútvonal között nincs közvetlen kapcsolat, a 2020/2021-es menetrendben háromszori átszállással lehet eljutni az egyik vonalról a másikra.

A 81. sz. vasútvonal egyvágányú⁴, nem villamosított vonal Salgótarjánban a Tarjáni-patak völgyében haladva végigfut a városon, feltárja annak legfontosabb szolgáltatási és igazgatási, valamint barnamezős területeit (Acélgár, Zagyvarakodó, Öblösüveggyár). Az észak-déli közlekedés szempontjából kedvező ez az elhelyezkedés, de a kelet-nyugati irányú áramlásokat jelentősen akadályozza a vasútvonal, az elvágó hatást különbszintű átjárókkal próbálták orvosolni, amelyek azonban meglehetősen távol esnek egymástól.

A város területén három vasútállomás (Zagyvapálfalva, Salgótarján külső és Salgótarján) található, ezek közül a legkedvezőbb Salgótarján állomás fekvése, mely a város központjában, a Fő tér és a helyközi autóbuszpályaudvar között fekszik. A másik két megállóhely a sűrűn lakott területektől távolabb, megközelítésük mind gyalog, mind autóval, mind közösségi közlekedéssel nehézkes, különbszintű keresztezések hiányában nagy kerülőket igényel. **A vasútállomások akadálymentessége nem biztosított, állapotuk leromlott, így a – szintén rossz állapotban lévő, az alépítményi és felépítményi hibák miatt számos helyen sebességkorlátozás alatt lévő, ezért csak alacsony sebességgel járható – pályával együtt felújításra szorulnak.**

A vonalon jelenleg a villamosítás hiányában csak dízel vonatok (30 éves, 418-as sorozatszámú mozdonyokkal) vagy motorvonatok (40 éves, utoljára 20 éve korszerűsített 117-es sorozatszámú Bzmot-ok) közlekednek, melyek utaskomfortja már nem felel meg a mai igényeknek.

A menetrendben munkanaponként 15 pár 2. osztályú személyvonat közlekedik órás/kétórás ütemben, Hatvanig 1:23 órás menetidővel. Közvetlen budapesti vagy miskolci járatok nincsenek, előbbibe egy átszállással 2,5 óra alatt, utóbbiba két átszállással 3 óra alatt lehet eljutni.

A vasútvonal forgalma az 1980-as években volt a csúcson, amikor a komoly mértékű teherforgalom mellett nemzetközi személyvonatok is haladtak rajta. Az utóbbi években a csekély teherforgalom mellett a személyforgalom is csökkenő tendenciát mutat **(Hiba! A hivatkozási forrás nem található.. ábra)**, 2011-ben a határátkelési lehetőséget is felfüggesztették. A vasút alacsony kihasználtsága a fentiek fényében értelmezhető, **a közúti közösségi közlekedés szolgáltatásai jelenleg jóval magasabb ár-érték arányt képviselnek** (menetidő, átszállásmentesség, utaskényelem, akadálymentesség stb. területén). A személy- és teherszállítási igények ugyan rejtve, de jelen vannak a térségben, melyet a Nógrád megyei és Besztercebánya kerületi közigazgatási és kereskedelmi intézmények jól érzékelnek a vállalatokkal és állampolgárokkal való interakciók során.

A vasútvonal fejlesztése régóta napirenden van, a pálya és az állomások felújításán kívül a villamosítás, pályasebesség-növelés, biztosító- és vonatbefolyásoló rendszerek fejlesztése, három új megállóhely (elsősorban Szent Lázár Megyei Kórház és Beszterce lakótelep, másodsorban Ipari park) létesítése, két megállóhely áthelyezése (Zagyvapálfalva helyett a Gorkij-lakótelep, Salgótarján külső helyett a Baglyasi út), hibrid motorvonatok beszerzése merültek fel az eddigi tervekben. A szolgáltatásfejlesztés területén lehetővé válna az órás ütemű egész napos vonatközlekedés, IC-

⁴ Eredetileg kétvágányúként épült meg, a II. világháborúban súlyosan sérült pályát Selyptől északra csak egyvágányúként állították helyre.

csatlakozással, közvetlen eljutással Szolnok és Szlovákia (Füle, Losonc) felé. Az interregionális kapcsolatok fejlesztése céljából a vasúti összeköttetésre égető szükség mutatkozik, hiszen a határ két oldalán élők számára jelenleg semmilyen határforgalmi közösségi közlekedési mód nem áll rendelkezésre. A fejlesztések megvalósulásával megtöbbszöröződhetne a jelenlegi utasforgalom, a buszközlekedéssel való munkamegosztást is racionalizálni lehetne, de a felsorolt beruházások költségigénye az ismert számítások alapján nem áll arányban a várható hasznokkal.

A városban keskeny nyomtávú vasútvonal jelenleg nincsen, de két nyomvonal rendelkezik turisztikai vonzerővel. Egyrészt hazánkban unikális jellegű volt az az 1881-1957 között üzemelő fogaskerekű ipari kisvasút, melynek az acélgyár és Salgóháza közötti 6 km-es pályáját az 1950-es évek végén elbontották, helye beerdősült. Másrészt az Eresztvény és Somoskőújfalu közötti kőszállító kisvasút, melynek viaduktja leomlott, de alagútja járható, és amelynek nyomvonalán jelenleg erdei kerékpáros útvonal vezet.

II.15.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Salgótarjánban és környékén a domborzati adottságok miatt **nem jellemző a kerékpáros közlekedés**, a Magyar Közút Zrt. országos közutakra kiterjedő számlálásai alapján a legforgalmasabb útvonalon, a Füleki úton is mindössze 300 kerékpáros halad el egy nap alatt. A környező településeken is általában 100 fő alatt marad egy adott útszakaszon a kerékpáros forgalom, így a teljes forgalomban betöltött szerepe 1-2 % körül alakul.

Salgótarjánban **önálló kerékpárforgalmi létesítmény csak egy szakaszon található, a 21. sz. főút mellett az Ipari parktól a Béketelepig** húzódik, a kórháztól délre átvezetve a Füleki út mellé. Teljes hossza 9,2 km, melyből 8,7 km kerékpárút. **Jelenlegi kialakítása összességében nem felel meg a hatályos előírásoknak:** több szakasza a kelleténél jóval keskenyebb (pl. a hidakon, ahol költségtakarékossági okokból nem történt meg a járdák szélesítése), a keresztező forgalmasabb utakon nincsen kialakítva az átvezetés, így több igen balesetveszélyes pont is található rajta. Ezen kívül egy szakaszon, a Karancs úton várható új kerékpárút létesítése a közeljövőben.

A város kerékpárútjainak üzemeltetését a Magyar Közút Zrt. átvette az önkormányzattól, ennek ellenére a kerékpárutak állapota nem javult. A Medves területén több erdei kerékpáros ösvény is fut, melyek közül az Eresztvény-Somoskőújfalu útvonalat 2021-ben az Év Erdei Kerékpárútjának választották.

2018-ban **elkészült a város kerékpárforgalmi hálózati terve**, mely az észak-déli kerékpárút meglévő szakaszának korszerűsítését, északi részén pedig továbbépítését javasolja a Kercseg útig (1,7 km-en). Az úthálózat egyéb részeit is felmérték a kerékpározhatóság szempontjából, és ez alapján a gyűjtőutak (vagy egy velük párhuzamos utca) többsége burkolatfelújítás után alkalmas kerékpáros közlekedésre. A hálózat továbbfejlesztését elsősorban Szécsény irányába, illetve a lakóterületekre vezető főbb utcákon javasolja.

A városban a kerékpáros szolgáltatások (szerviz, kölcsönzés) **és a közterületi tárolás** a jelenlegi, meglehetősen alacsony igények miatt **nem épültek ki**. A domborzati adottságok miatt valószínűleg az elektromos kerékpározás elterjedésével nyílik meg az út a továbbfejlődésre, ekkor nagy szerepet kell, hogy kapjanak a biztonságos tárolási és töltési lehetőségek; amire az önkormányzatnak kiemelt figyelmet kell fordítania.

A településen **a gyalogos közlekedés lehetőségei jelenleg nem mondhatók jónak**. Néhány utcában hely hiányában egyáltalán nincsen járda és a főbb gyűjtőutak mentén is előfordulnak egyoldali, keskeny létesítmények. A meglévő járdák állapota változó, vannak teljesen felújított hosszabb szakaszok, de elöregedett, rosszabb minőségű szakaszok is. A magasabb szintkülönbségek miatt a belvárosban és

több lakótelepen is sok lépcső van, melyek állapota szintén változó. Ezek karbantartása, megújítása lényegesen nagyobb költséget jelent a járdafelújításoknál, ráadásul egy részük magántulajdonban van. A forgalmas utakon ugyan jelentős számú gyalogos átkelőhely vezet át, egy részük (nyomógombos) jelzőlámpával és/vagy középszigettel is fel van szerelve, ennek ellenére **a gyalogosgázolások magas száma (12 fő évente) azt mutatja, hogy a gyalogosok védelme még nem elég erős.**

II.15.5 Parkolás

Salgótarjánban a parkolási helyzetet alapvetően meghatározzák a következő tényezők:

- a város tervezése idején jóval kisebb volt a járműállomány, a közterületen kialakított parkolók és a lakótelepi garázsok számát ennek megfelelően meghatározták meg;
- a lakossági járműállomány folyamatosan növekszik;
- a domborzati és beépítési sajátosságok miatt sok a szűk utca, igen kevés hely áll rendelkezésre.

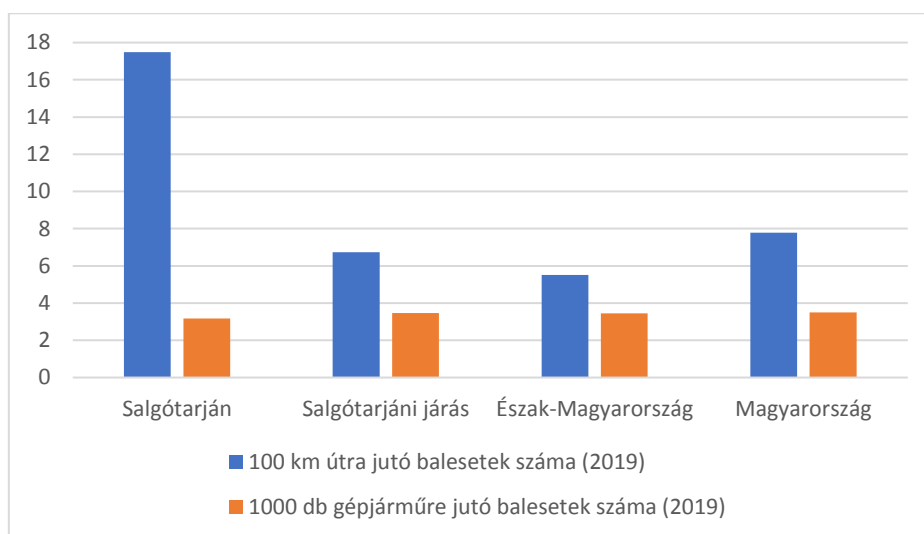
A fenti okok miatt jelenleg sem a városközpontban, sem a lakótelepeken, sem a kereskedelmi, szolgáltató és szabadidős tevékenységek helyszínein **nincsen elegendő számú parkolóhely**. Díjköteles parkolás ennek ellenére csak nagyon kis (a Kossuth Lajos u. – vasút – Bem József út – Rákóczi út által határolt) területen működik, díja 2021-ben 300 Ft/óra. A parkolóhiányt átfogó közlekedésszervezési megoldások (pl. közösségi közlekedés, mikromobilitás erőteljesebb támogatása) mellett azzal lehetne csökkenteni, ha a városközpont tehermentesítése érdekében ahhoz közeli helyeken parkolóházakat, mélygarázsokat alakítanának ki. A lehetséges helyszíneket jó ideje vizsgálják, több terv is született már, de minden szóba jöhető terület magánterület, amelynek megvásárlása nagy anyagi terhet róna az önkormányzatra. Emellett a múltban magánbefektetők is mérlegelték parkolóház vagy mélygarázs építését, ám a hatalmas anyagi ráfordítás miatt végül mindegyik befektetéstől elálltak.

A zsúfoltságot nem csökkenti, de a környezetbarát közlekedést szolgálja, hogy a városban 8 helyszínen, 18 db **elektromos autó töltésére szolgáló oszlop** található. Ezek túlnyomó része a belvárosban található, amely a napközbeni töltésre kiváló lehetőséget ad. A problémát az éjszakai töltés jelenti, amelyet a lakótelepeken élők jelenleg csak a garázsaikban tudnak megoldani, ebből azonban szintén hiány tapasztalható.

II.15.6 Balesetek

Salgótarján területén a 2016-2020 közötti adatok alapján a **személyi sérüléssel járó közlekedési balesetek** (18,4 db/100 km/év) sajnos **jelentősen, több mint kétszeres mértékben meghaladják** az országos és a regionális átlagot. Ugyanakkor az egy járműre vetített balesetek száma valamelyest alacsonyabb az országos átlagnál, ami azt jelenti, hogy a balesetek jelentős részéért a tranzitforgalom a felelős.

II.15-9. ábra: Közúti balesetek fajlagos mutatói Salgótarjában (2019)

Adatforrás: KSH Tájékoztatási adatbázis, saját szerkesztés

A városban a meglehetősen szigorú definíciók szerint csak egy baleseti góc található (a 21. sz. főút, a Batsányi út és a Hősök út csomópontjában), valamint egy baleseti szakasz: a Rákóczi útnak a Fő téren átmenő 300 m hosszú része (a Pécskő út és a Március 15. u. között). Mindkét helyen évente átlagosan 4 személyi sérüléses baleset történik, 1 súlyos sérüléses és 3 könnyebb sérüléses.

Salgótarján és a térség többi útja kevésbé balesetveszélyes, de a nagyobb forgalmú utakon (22. sz. főút, 2206. sz. út karancsaljai szakasza) jellemzően több a baleset, mint máshol.

II.15.7 Digitális megoldások

A városban a közlekedés területén az önkormányzat által egyetlen digitális megoldás működik: a parkolási díjakat elektronikus módon is lehet fizetni. Ezen kívül a közösségi közlekedési szolgáltatók (Volánbusz, MÁV) rendszerei tekinthetők ilyennek, melyek online utazástervezésre, jegyvásárlásra (helyi és helyközi jegyek és bérletek egyaránt), élő járműkövetésre stb. alkalmasak. A MÁV Zrt. és a Volánbusz Zrt. összeolvadásával a helyi és helyközi jegyek értékesítésének fejlesztése folyamatban van: a MÁV ELVIRA alkalmazását bővítik a helyi és helyközi autóbuszokra szóló jegyek vásárlásának lehetőségével. Ezzel az integrációval jelentősen könnyebbé válik a közösségi közlekedést használók számára az utazástervezés.

A fentiekén túl a helyi közösségi közlekedésben kiépítés alatt áll egy menetrendtervező rendszer, applikációval, 10 db külső autóbuszmegálló, valamint fedélzeti kijelzővel és GPS-rendszerrel.

Egyéb digitális megoldások nincsenek jelen a városban, így pl. járműmegosztó vállalkozás sem működik.

II.16 Közművesítés

II.16.1 Víziközművek

II.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás

Salgótarjában az ivóvízellátást 2011-ig a Salgótarján és Környéke Vízmű Kft. végezte, 2012-től az ÉRV ZRt Észak-nógrádi Szolgáltatási divíziója látja el. A város vízigényének kiszolgálásában a regionális

rendszerek nyertek meghatározó szerepet, amelyek – jelenlegi kapacitásuk alapján – elegendő vizet szolgáltatnak, sőt kapacitás-többletük hosszabb ideig biztosítja a megfelelő szintű ellátást a városnak. A vízellátást jelentős részben az Észak-Nógrádi és a Közép-Nógrádi regionális rendszerek biztosítják.

A város közigazgatási területén több üzemelő, sérülékeny földtani környezetű ivóvízbázis (Gedőczy-kút és Tatáraróki-források, István-tárai-forrás; Csathó-forrás; Magyarbányai-forrás; Budavölgyi-források) található. A helyi kutak, források ma a vízszükségletnek csak mintegy 12-15 %-át adják.

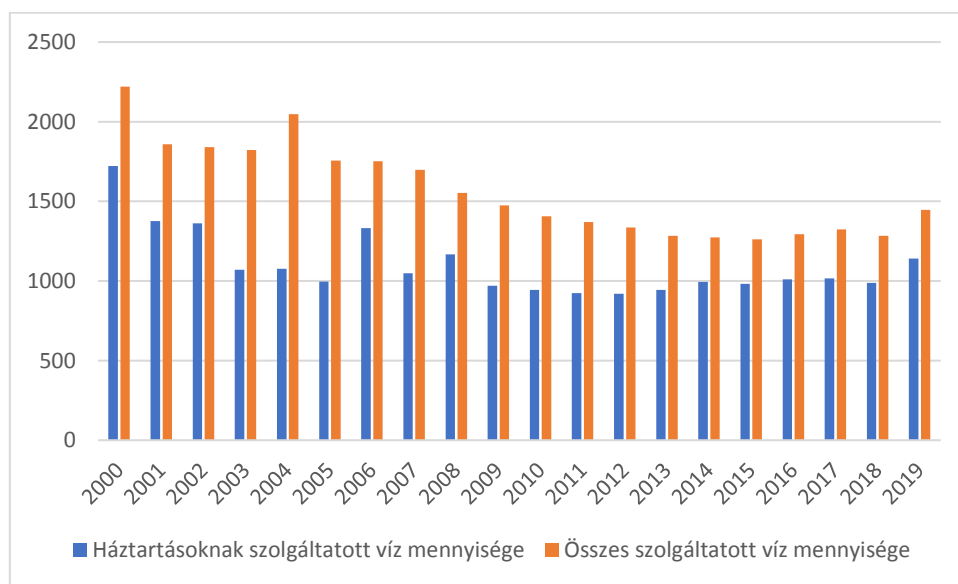
Az ivóvízvezeték-hálózat hossza 2011-ben 243 km volt, ami 2019-re 239,5 km-re csökkent. A nógrádi megyeszékhelyen az összes szolgáltatott víz mennyisége 2013 óta 12%-kal nőtt – bár 2018-ban visszaesett a 2017-es értékhez képest –, ezen belül a háztartásoknak szolgáltatott ivóvíz 20%-kal emelkedett. A lakossági fogyasztás jelenleg 67 %-ot tesz ki, az ipari fogyasztás 33 %.

A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2013-hoz képest nőtt, de a 2016-os csúchoz (16 493 bekapcsolt lakás, a lakásállomány 91,5 %-a) képest csökkent, jelenleg 89,6 %. A statisztikai adatokból leolvasható, hogy az új lakások bekapcsolódtak a hálózatba, sőt, nem új építésű lakásokat is csatlakoztatnak időközben. Az egy lakosra jutó ivóvízfogyasztás 37 m³.

A szolgáltatott víz mennyisége az elmúlt években csökkenő tendenciát mutatott, amely elsősorban az ipari és intézményi felhasználók csökkenő vízfogyasztására vezethető vissza.

A **tűzoltáshoz szükséges vízmennyiség** az ivóvízhálózatról vételezhető; az ehhez szükséges nyomást a rendszer biztosítja. A település utcáin 200 méterenként lettek tűzcsapok kiépítve.

II.16-1. ábra: A szolgáltatott víz mennyisége Salgótarjánban, 1000 m³

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

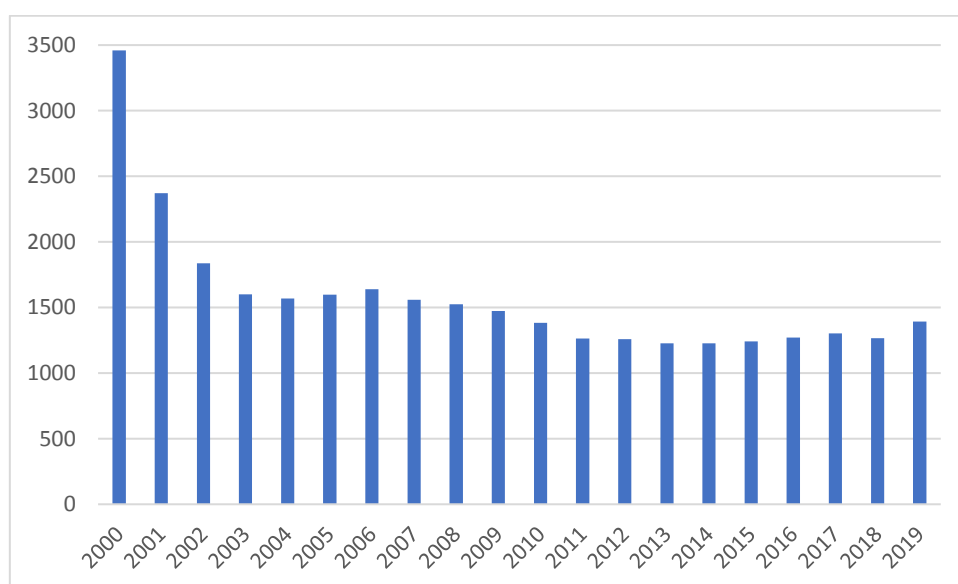
II.16.1.2 Szennyvízelvezetés, csapadékvíz-elvezetés, felszíni vízrendezés

A város szennyvízcsatornával való ellátottsága csaknem teljeskörű. A lakások 86%-a csatlakozott a hálózathoz, a hálózat teljes hossza 202 km. 2021-ben fejeződött be a KEHOP-2.2.2-15-2016-00081 azonosítójú „Észak-Magyarországi szennyvízelvezetési és -kezelési fejlesztés” elevezésű projekt, amelynek keretében Salgótarján város még csatornázatlan utcáin és még csatornázatlan településrészein valamennyi ivóvíz bekötéssel rendelkező, gazdaságosan ellátható ingatlan szennyvízcsatorna hálózattal történő ellátása, az ellátásbeli különbségek kiegyenlítése valósult meg, azaz:

- kiépült Salgótarján-Salgóbánya településrész még csatornázatlan belterületén a szennyvízcsatorna hálózat;
- megvalósult Rónafalu, Rónabánya és Salgótarján-Kotyháza településrészek csatornázása, valamint a keletkezett kommunális szennyvizek bevezetése az üzemelő salgótarjáni szennyvízhálózatba;
- megvalósult Salgótarján, Mikóvölgyi út és Újaknai út szennyvízcsatornázása, csatlakozása a meglévő szennyvízhálózatba.

A városban keletkező szennyvízmenyiség –csúcsterheléskor – mintegy 7500-8000 m³/nap; az átlagos napi mennyiség 3500 m³/nap. A közcsatornában elvezetett szennyvíz mennyisége az elmúlt években 1,3 millió m³ körül alakult.

II.16-2. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatban elvezetett összes szennyvíz mennyisége Salgótarjánban, ezer m³

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A város szennyvíztisztító telepe a Sugár úton működik szimultán iszapstabilizálási technológiával. A telep hidraulikai kapacitása 15.000 m³/nap, LE-ben kifejezett kapacitása 75.000, tisztítási hatásfoka III. A tisztított szennyvizek befogadója a Tarján és a Zagyva patakok.

Salgótarján csapadékvizeit nyílt és zárt vízvezető rendszerek vezetik el. A város alatt mintegy 70 km hosszúságú zárt csapadékcatorna hálózat húzódik, anyaga zömében betoncső. Az utak mentén lévő vízvezető árkok hossza: 99 km, ennek kétharmada burkolattal ellátott. A városon át összesen 32 km hosszban vezetnek át patakmedrek, melyek befogadói a csapadékvizeknek. A patakmedrek nagy része burkolt, de egy része már feliszapolódott, veszélyeztetve a csapadékcatornák összegyűjtött vizeinek elvezetését.

A csapadékvíz-elvezetési problémák több településrészen kiemelt fontosságúak. Az elvezetőhálózat hiányosságai, kapacitás hiánya, a meglévő hálózat leromlott állapota, valamint az a tény, hogy a magánterületek egy részéről a csapadékvizet a közterületre vezetik, összekapcsolódva a klímaváltozás következtében fellépő egyre gyakoribb szélsőséges csapadékeseményekkel, egyre gyakoribb csapadékvíz elöntéshez vezetnek. Sajnálatos módon olyan mélyebben fekvő településrészek is beépültek, ahol a csapadékvíz elvezetés gravitációsan nem megoldott. Az egyre gyakoribb elöntési esemény elkerülésére több ponton fejlesztettek a rendszeren, azonban ez nem minden esetben volt

eredményes, hiszen, ha a hálózat kapcsolódó elemeinek nem megfelelő a kapacitása, akkor a probléma csak áthelyeződik, de nem szűnik meg. Ezért mindenképpen indokolt a csapadékvíz elvezető rendszer továbbfejlesztése olyan tervet készíteni, amely a teljes településre vonatkozik, és ennek megfelelően ütemezett megvalósításával megoldani a problémát.

További többlet terhelést okoz, hogy a környező településekről a domboldalakon összegyülekező csapadékvíz egy része szintén a belterületekre jut.

A csapadékvíz elvezetéshez kapcsolódó probléma, hogy a magánterületen összegyűlő csapadékvíz nem csak a közterületre, hanem egyes esetekben a szennyvízhálózatba vezetik, ahol kiöntéseket, így járványveszélyt is okoz. A magánterületeken keletkező csapadékvizek tárolását, hasznosítást, szikkasztását mindenképpen a keletkezés helyén kell megoldani, mivel az adottságok következtében nem alakítható ki olyan rendszer a területe, amely a teljes belterületre hulló összes csapadék összegyűjtését, valamint elvezetését is képes megoldani. Ugyanakkor az összegyűjtött és tárolt csapadékvíz hasznosítható kert öntözésére, esetleg más olyan tevékenységekhez, amelyek nem igényelnek ivóvizet.

A csapadékvíz elvezetést jelentősen befolyásolja a befogadók rendelkezésre állása. A terület vízhálózata sűrű, ugyanakkor a vízfolyások kis kapacitásúak, a környező területek lejtősek, ennek megfelelően csapadék idején a patakok is megduzzadnak, ami nehezíti a csapadékvíz elvezetését. Tehát a csapadékvíz elvezetés feltétele a befogadók rendezése, a villámárvizek megelőzése.

II.16.2 Energiaközművek

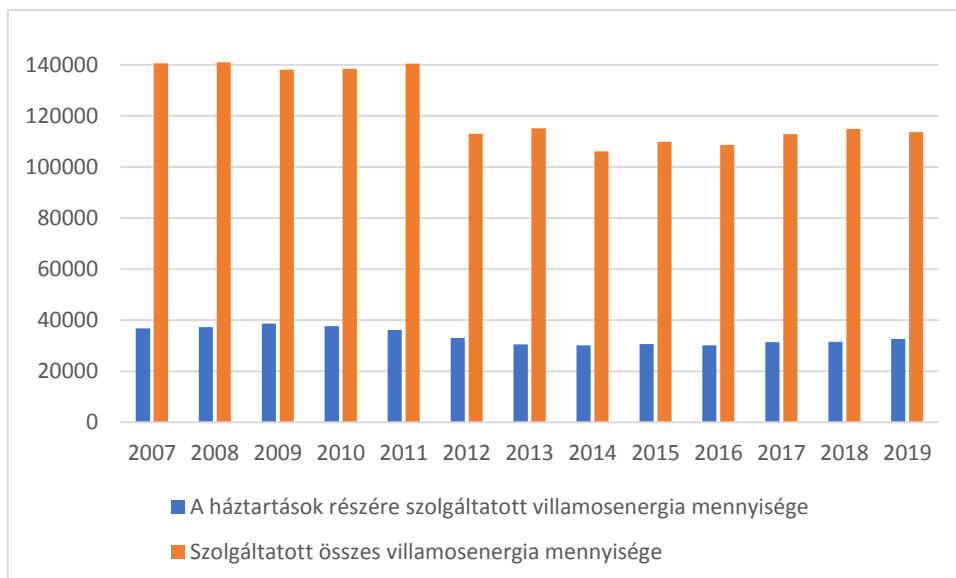
II.16.2.1 Villamosenergia-ellátás

A város villamos energia ellátása biztosított. Salgótarján város meglévő villamos rendszere a Rákóczi úton lévő 120/20 kV-os alállomásból táplált. Itt 2 db 120/20 kV-os 40 MVA transzformátor, valamint 2 db 20/10 kV-os 10 MVA transzformátor biztosítja középfeszültségű hálózat ellátását. A város tartalék ellátását a nagybátonyi alállomásból érkező 20 kV-os légvezeték biztosítja.

A városközponti energiaellátás döntően földkábeles, 10 kV-os primer-kábelekre fűzött 10/0,4 kV-os épített házas transzformátor állomásokból ellátott. A peremrészeket általában 20 kV-os légvezetésekre szerelt 20/0,4 kV-os oszlop transzformátor állomások látják el.

A kizárólag közvilágítási célú vezetékhálózat hossza 68,5 km, ami 2001-hez képest 0,6%-kal csökkent. 2011-ben 25 775 villamosenergia-fogyasztót tartottak nyilván, nyolctizedét háztartási fogyasztóként regisztrálták, akik a szolgáltatott villamosenergia több mint negyedét használták fel. Salgótarjánban egy háztartásra 1759 kWh villamosenergia-fogyasztás jutott.

II.16-3. ábra: Szolgáltatott villamosenergia mennyisége Salgótarjánban 2007-2019 között, ezer MWh

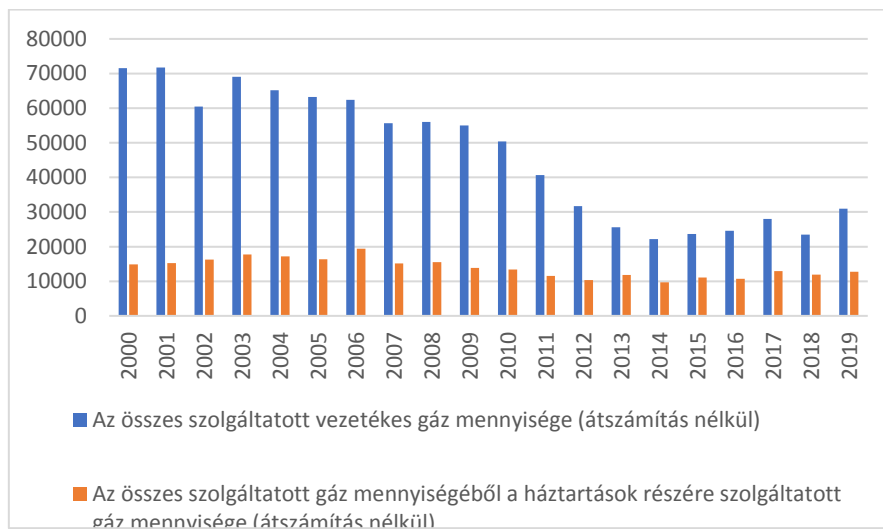

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

II.16.2.2 Földgázellátás

A gázcsőhálózat Salgótarjánban és a térség többi településén kiépült. A gázcsőhálózat hossza 186 km. Az összes és a lakossági gázfogyasztók száma csekély mértékben bővült az elmúlt 11 évben. A háztartási fogyasztók 98%-a fűtésre is használta a gázt, ez a hányad 2001 óta alig változott. Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége, az áremelkedés, illetve időjárási viszonyok stb. következtében 57%-ára esett vissza, a lakossági fogyasztás 24%-kal csökkent.

II.16-4. ábra: Szolgáltatott földgáz mennyisége Salgótarjánban 2000-2019 között, ezer m³

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A város gázfogadó állomása a Sugár út és vasút között helyezkedik el. A várost alapvetően 2 nagy közép nyomású gázelosztó vezeték látja el. A nagynyomású betáp gerincekre telepített 19 db, a TIGÁZ DSO tulajdonában lévő nyomáscsökkentő alakítja közép-, majd kisnyomásúvá az energiahordozót. A fogyasztók ellátása a legnagyobb hosszúsággal rendelkező és legsűrűbb kisnyomású hálózaton történik.

II.16.2.3 Távhőellátás

A távhőszolgáltatást a Salgó Vagyon Kft. biztosítja. Három hőközpont köré csoportosulnak a távhő szolgáltatásba bevont lakóterületek, épületek, intézmények. A városközpontban alapvetően a távhőellátás jellemző. A távhővel ellátott lakóépületek és intézmények /117 db/ lekötött csúcs hőigénye 47 MW. A volt hőátalakító központ helyén 34 MW teljesítményű kazánház került kialakításra melyről zömében a városközpont ellátott. A Beszterce lakótelepen a lakások jelentős részét az itt lévő kazántelep távhő szolgáltatással látja el. A Bem úti kazánház néhány közeli intézmény hőenergia ellátását biztosítja.

A bekapcsolt lakások száma 3971, ami a lakásállomány 22%-a volt. A bekapcsolt lakások szinte mindegyike a melegvizet is e szolgáltatás keretében vette igénybe. A város egyéb gáz- és távhőellátása be nem kapcsolt lakó és középületeiben a vegyes tüzelés a meghatározó.

II.16.2.4 Egyéb energiaellátás

A nem vezetékes energiahordozók használata bár a vezetékes földgáz megjelenésével, terjedésével párhuzamosan szorul ki a település energiaellátásából, még ma is, és várhatóan a jövőben is, jelentős szerepet tölt be a település energiaellátásában. A vezetékes gázzal el nem látott lakóterületeken – illetve anyagi megfontolásból az ellátott területeken is – a nem vezetékes energiahordozók közül a szén, fa, olaj, tartályos PB (primagáz) használata termikus célra egyaránt jellemző.

II.16.2.5 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az elmúlt évtizedben jelentős térnyerés figyelhető meg a napenergia hasznosítása terén. Az ezt szolgáló technológiák árának drasztikus csökkenése és az erre irányuló állami támogatások megjelenése egye szélesebb körben tette lehetővé a napenergia hő- és villamosenergia-termelési célú felhasználását. E világméretű tendencia Salgótarjánban is érvényesül: **egyre több épület esetében szerelnek fel a tulajdonosok napkollektorokat és – nagyobb arányban – napelemeket.** A nem épülethez kötött, hálózatra termelő megújuló alapú villamosenergia-termelés szintén jelen van Salgótarján városában, a közintézmények energetikai korszerűsítésekor napelemek felszerelésére is sor került. A megyében Hugyagon és Szügyben adtak át több napelemparkot, Salgótarjánban pedig az egykori Acélgyár területén létesíthető napelempark előkészítése van folyamatban, de a tervek között szerepel az ipari park területén kialakítandó napelempark is.

II.16.3 Elektronikus hírközlés

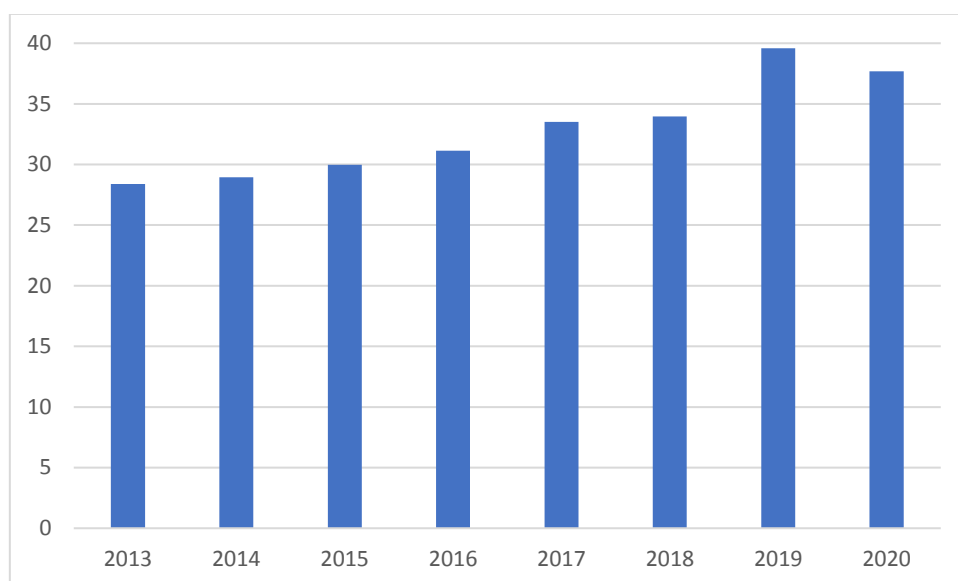
Salgótarján területén a vezetékes közcélú távközlési ellátás a Magyar Telekom Nyrt. hálózatán keresztül történik. A város távközlési hálózata a Magyar Telekom által telepített helyközi és helyi központon keresztül kapcsolódik a nemzetközi és országos távhívó hálózathoz. A primer központtal optikai kábelhálózat van kiépítve.

A helyi távbeszélő hálózat a lakótelepi részeken földalatti alépítményben elhelyezett optikai és rézvezetőjű kábelek, a családi házas területen részben földbefektetett védőcső hálózatban elhelyezett rézvezetőjű kábel, részben a meglévő elektromos oszlopokon elhelyezett – közös oszlopsoros – légkábel hálózat. A meglévő, kiépített távközlési hálózat 100% –s lefedettséget biztosít.

A városban és térségében a mobiltelefon szolgáltatás adótorony hálózata kiépült, a terület a szolgáltatók által lefedett. Az Antenna Hungária Zrt a város közigazgatási területén 1 db saját fenntartású távközlési építményt üzemeltet. A 63 m magas, 1965-ben épült adótorony, melyen FM Rádió és DVB-T TV adó üzemel a város külterületén, a 0530 hrsz területen található. A vállalat

mikrohullámú berendezések segítségével üzemelteti a korlátozott sávszélességű üzleti célú távközlési szolgáltatását.

II.16-5. ábra: Száz lakosra jutó internetelőfizetések számának alakulása 2013-2020 között, db

Forrás: KSH

II.16.4 Digitális megoldások

A város hosszútávú céljai között szerepelnek a közművekre is kiterjedő digitális megoldások alkalmazása. Az elmúlt években az önkormányzat előkészítette az öfenntartó város alapjait megteremtő, Salgótarján energiaellátását szolgáló, megújuló energiatermelési és szolgáltatási rendszert is, amelynek fontos alapja az állami tulajdonú, újrahasznosítható hulladék. A cél egy salgótarjáni smart grid mintaprojekt elérése, amelynek keretében Salgótarjánt öfenntartó várossá kívánják fejleszteni, ennek érdekében olyan "lokális energiaképző mikroközpontokat" létrehozni, amelyek nem csak áram előállításra, hanem tárolásra is alkalmasak.

A lakossági kérdőíves felmérés alapján a **közműszolgáltatók közül az áramszolgáltatóval történő kapcsolattartásban már elsődleges, a víz és csatornaszolgáltatás esetében pedig jelentős szerepe van az online, illetve az emailen keresztül történő ügyintézésnek.** A közhivataloknál szintén kiemelt szerepe van az elektronikus ügyintézési formának, ugyanakkor ott még **hasonló jelentőségű a személyes ügyintézés is.**

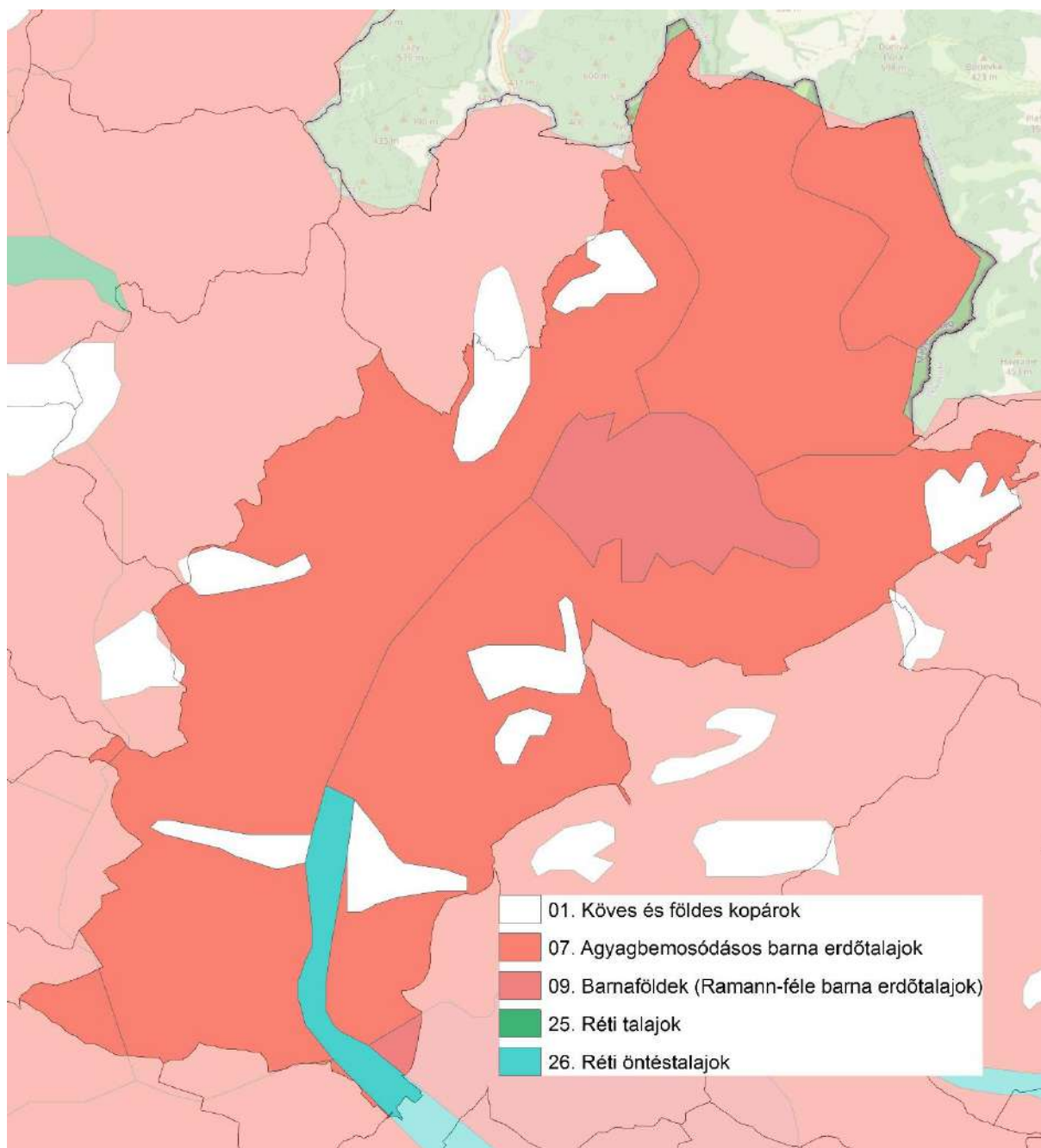
II.17 Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

II.17.1 Talaj

Salgótarjánban a talajviszonyokat elsősorban a lejtősebb domborzat és az erdőborítás alakították ki. Ennek megfelelően jelentős területen találhatóak erdőtalajok, ugyanakkor az erózióknak kitett meredekebb domboldalakon kopárok, míg a kevésbé meredek patakmedrekben réti talajok alakultak ki.

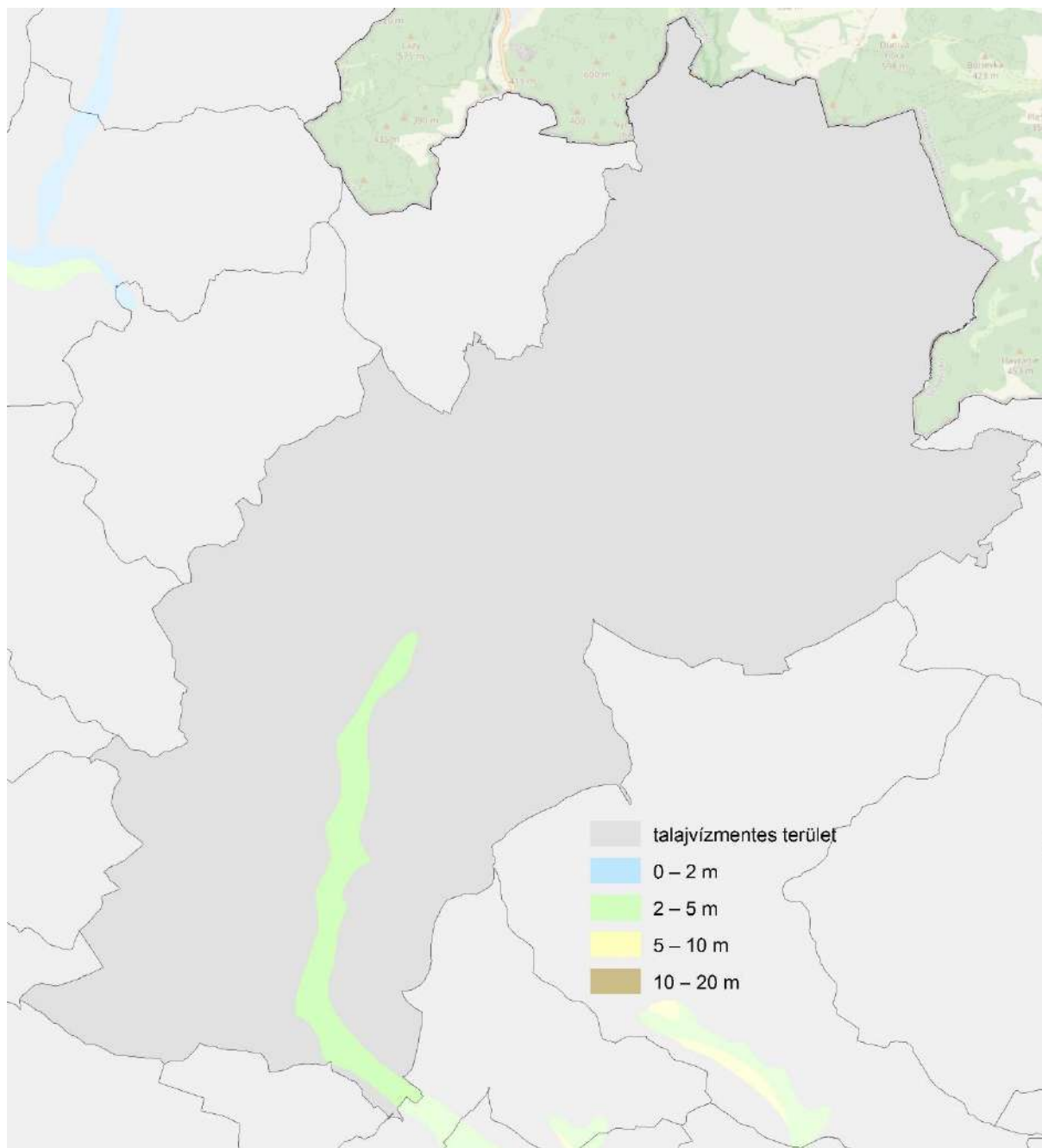
Salgótarján területén a MBFSZ adatbázisában elérhető talajvíz térkép szerint csak viszonylag kis területen, a Tarján patak völgyének alsó szakaszán van talajvíz, ott viszont viszonylag közel a felszínhez, 2-5 méter mélységben

II.17-1. ábra: Salgótarján talajtípusai

Forrás: MTA-TAKI Agrotopo adatbázis

II.17-2. ábra: Talajvíz, és annak szintje Salgótarján területén

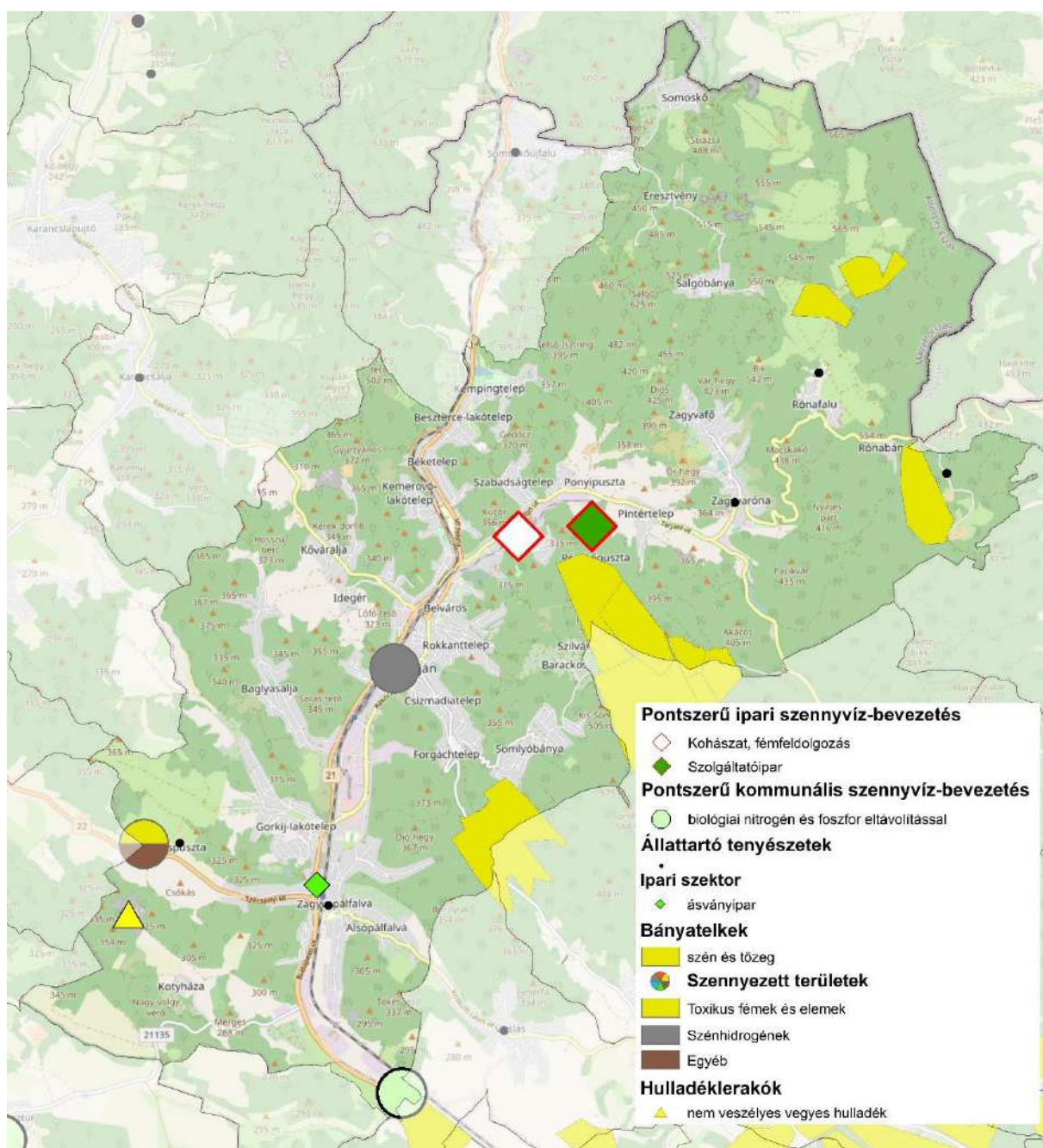

Forrás: MBFSZ

A 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet alapján a 43/2007. (VI. 1.) FVM rendelet több mint 400 MEPAR fizikai blokkot sorol a nitrátérzékeny kategóriába. Sajnálatos módon a rendelet csak a blokkazonosítókat közli, azonban ezek azonosítására nem áll rendelkezésre nyilvános eszköz, így a területek térképi lehatárolása, megjelenítése nem lehetséges.

Az Országos Vízügytő-Gazdálkodási Terv (2015) számos potenciális szennyezőforrást azonosít a területen, így hulladéklerakó, két szennyezett terület, több bányatelek, üveggyapotgyár, állattartó telepek, ipari és kommunális szennyvíz bevezetések azonosíthatók az adatbázisban.

II.17-3. ábra: Potenciális szennyezőforrások Salgótarján területén

Forrás: Országos Vízügyi Igazgatóság Vízgyűjtőgazdálkodási Terv

II.17.2 Felszíni vizek

A város vízrajzi rendszere igen gazdag. A város közigazgatási területén több vízfolyás ered, és több vízgyűjtő terület különíthető el. A vízgyűjtők befogadói a Tarján patak, a Zagyva patak, a Várberki patak illetve ezek mellékvölgyi vízfolyásai, 32,5 km belterületi hosszban. A patakmedrek 20,4 km-es szakasza mederburkolattal ellátott.

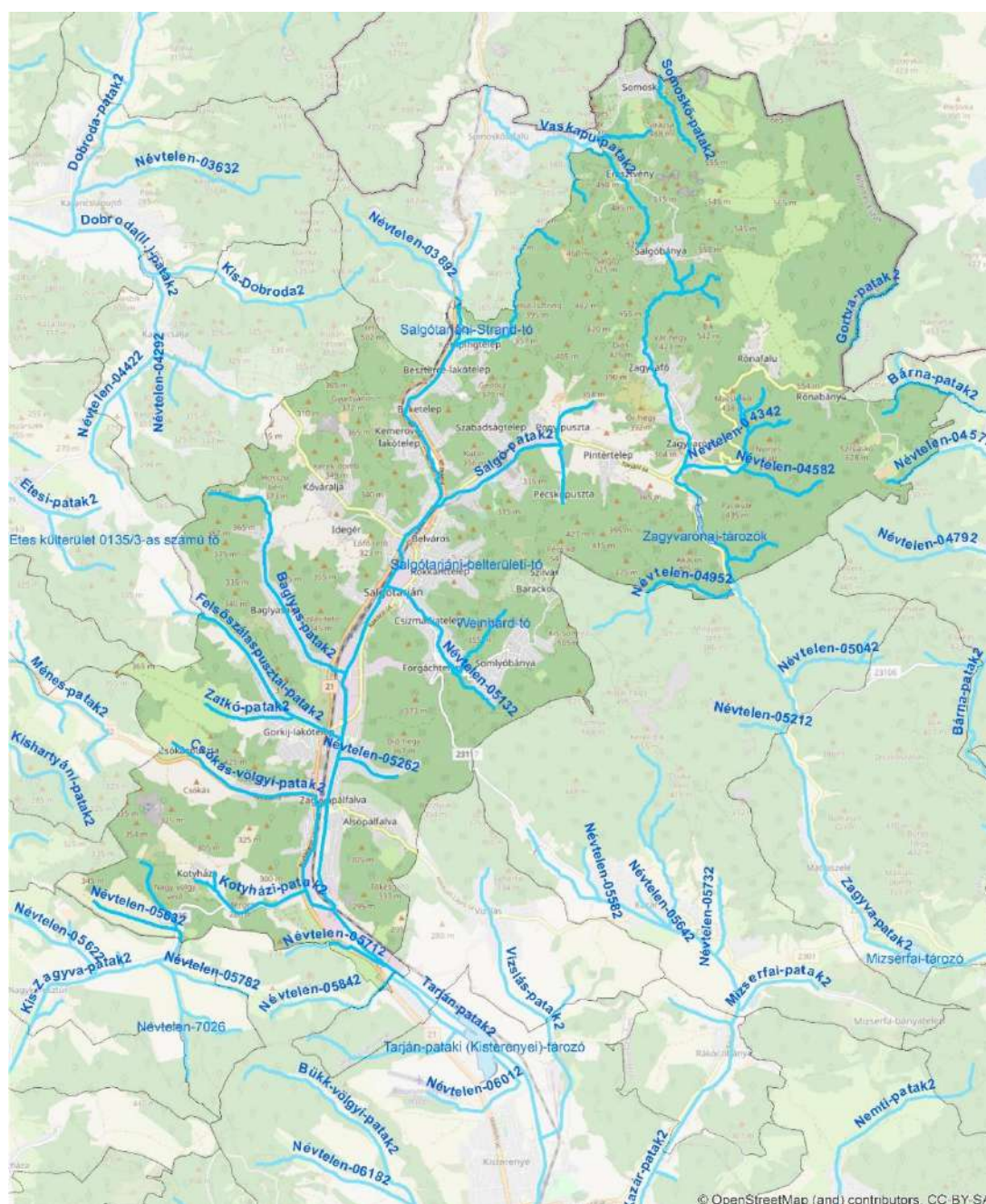
A város területét a három fő vízfolyás közül, a Várberki patak északi irányba (Szlovákia felé) hagyja el Salgótarjánt, a Tarján és Zagyva patak déli irányba (Bátonyterenyénél Zagyva folyóvá egyesülve). A Karancs-Medves hegység vízrajzi jelentősége nagy, mivel a Duna-Tisza közötti vízválasztó a Cserhát

felől itt halad át. Elkülöníti a Karancsnál nyugat felé, az Ipolyba futó patakokat a délre és a keletre, a Tisza mellékfolyói felé igyekvő vízfolyásoktól.

A Medves hegy déli lábánál eredő Zagyva 179 km után éri el a Tiszát. A Salgó-hegy vizeit összegyűjtve fut a Vízválasztó felé, ahol az 1923-ban létesített és 1928-ban felújított gát révén a kis patak tóvá szélesedik.

A Karancs-hegység felől déli irányba folyó Tarján-patak veszi fel északkelet felől a Salgó-patakot, majd tovább haladva balról a Forgách-patakot, jobbról a Baglyas-patakot, majd a Felsőszánas-patakot. A Tarján-patak további két jobbparti mellékveze a Csókásvölgyi-, és a Kotyházi-patak.

II.17-4. ábra: Felszíni vizek

Forrás: Országos Vízügyi Igazgatóság

Az Országos Vízügyi Gazdálkodási Terv ezek közül két víztestet vesz figyelembe, a Tarján-patakot, mint erősen módosított víztestet és a „Zagyva-patak felső és Bárna-patak”-ot, mint természetes víztestet. Integrált minősítése mindkettőnek gyenge, ami az öt fokú skálán a második legrosszabb kategória.

A vízügyi gazdálkodási terv a következő intézkedéseket tartalmazza az egyes víztestekre:

Tarján-patak:

- HA2: Vízfolyások mellett vízvédelmi puffersáv kialakítása és fenntartása,
- HM1: Mederrehabilitáció hegy- és dombvidéki kis- és közepes vízfolyásokon,
- DU4: Völgyzárógátas tározók hasznosításának, üzemeltetésének módosítása az alvízi szempontok, illetve a hosszirányú átjárhatóság figyelembevételével,
- SZ1: Szennyvíztisztítás megoldása a Szennyvíz Program szerint,
- SZ2: Szennyvíztisztítás megoldása a Szennyvíz Programban előírtakon felül
- TA1: Erózió-érzékeny területre vonatkozó művelési mód és művelési ág váltás
- FI3: Völgyzárógátas tározókra vonatkozó jó halgazdálkodási és horgászati gyakorlat megvalósítása

Zagyva-patak felső és Bárna-patak

- HA2: Vízfolyások mellett vízvédelmi puffersáv kialakítása és fenntartása
- HM1: Mederrehabilitáció hegy- és dombvidéki kis- és közepes vízfolyásokon
- TA1: Erózió-érzékeny területre vonatkozó művelési mód és művelési ág váltás
- FI3: Völgyzárógátas tározókra vonatkozó jó halgazdálkodási és horgászati gyakorlat megvalósítása

A folyóvizeken kívül 4 állóvizet is azonosít az Országos Vízügyi Igazgatóság adatbázisa.

- A Salgótarjáni-Strand-tó, mesterséges tó, a Tarján patak vize táplálja, fürdésre jelenleg nem alkalmas.
- A Zagyvarónai-tározók: ezek is mesterséges hűtővíz tározó tavak, amelyek horgásztóként is üzemelnek. A zagyva patak táplálja őket.
- A Salgótarjáni-belterületi-tó, és a Weinhard-tó, mindkettő mesterséges halastó volt, az elmúlt években mindkettőt felszámolták.

II.17.3 Felszín alatti vizek

Az Országos Vízügyi-Gazdálkodási Terv (2015) **három felszín alatti víztestet** azonosít a területen. A legfelső sekély felszín alatti víztest „sh 2.1 Cserhát, Karancs, Medves - Zagyva-vízügyi” elsősorban a völgyi területek alatt jelenik meg.

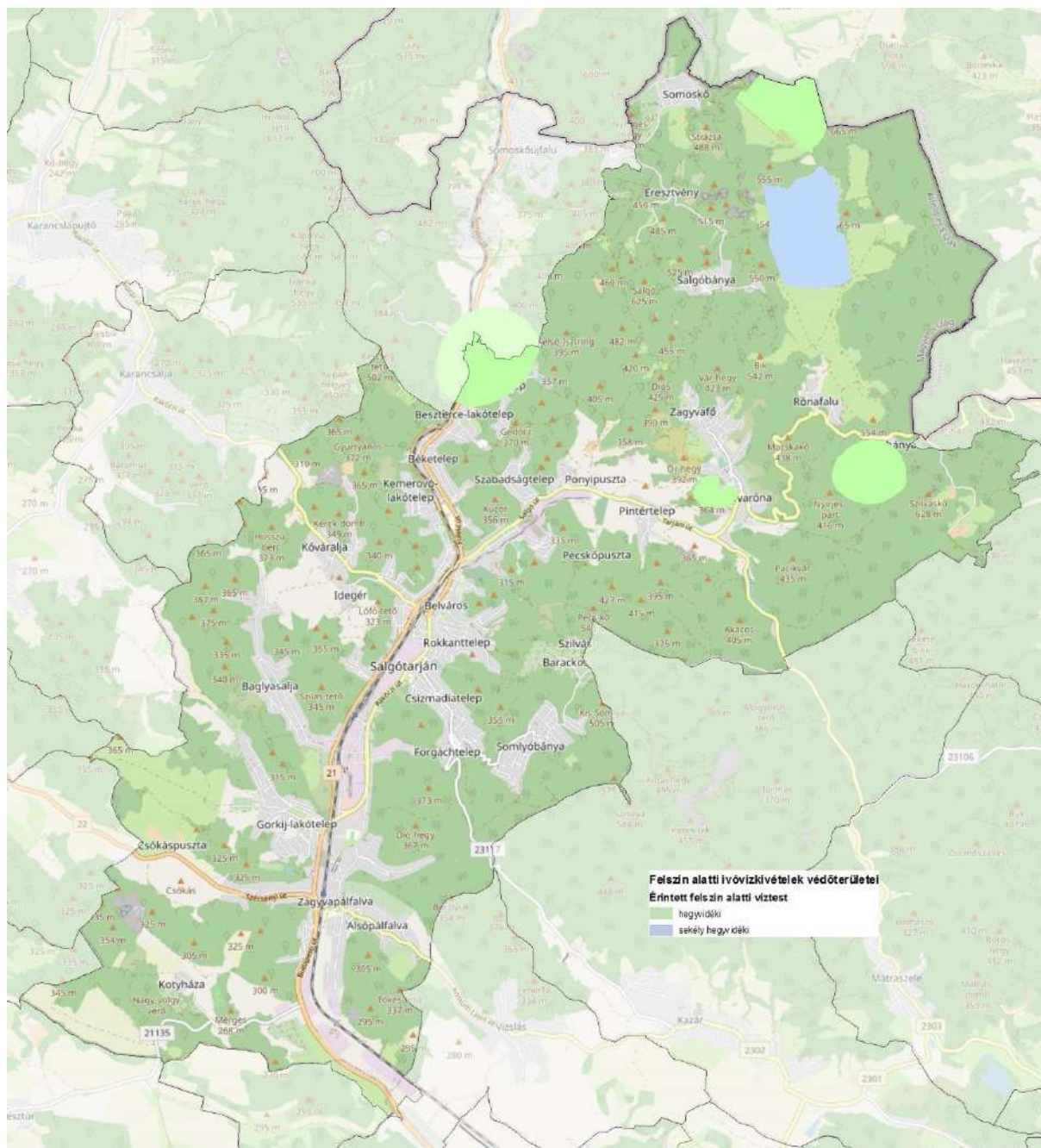
Ezt követi a h.2.1 jelű „Cserhát, Karancs, Medves - Zagyva-vízügyi” hegyvidéki víztest, majd pedig a PT 2.5 „Északi-középhegység medencéi” porózus termál víztest.

A mindhárom víztest mennyiségi és minőségi állapota a VGT szerint „jó”.

A **település** a 27/2004. (XII.25.) KvVM rendelet alapján, Magyarország településeinek döntő hányadához hasonlóan, felszín alatti víz állapota szempontjából az „**érzékeny**” besorolást kapta.

A település északi területén 5 sérülékeny ivóvízbázis védőövezete helyezkedik el, amelyből 3 van használatban. A VGT3 ⁵4 vízbázis esetében jelentős veszélyeztetettséget jelez. Az értékelés alapja, mind a négy esetben, a vízbázisok jelentős mennyiségi veszélyeztetettsége az éghajlatváltozás által. Ugyanakkor a legnagyobb kapacitású vízbázis esetében a legfrissebb, még tervezett formájában elérhető VGT3 nem jelez veszélyt.

II.17-5. ábra: Ivóvízbázisok Salgótarján területén

Forrás: Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási terve

⁵ Magyarország Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2021. vitaanyag

II.17-1. táblázat: Vízbázisok Salgótarján területén

Vízbázis név	Vízbázis státusza	Vízbázis védendő termelése (m ³ /nap)	veszélyeztetettsége
Salgótarjáni Vízmű, Rónabánya, Budavölgyi forrásfoglalások	üzemelő	15,1	jelentős veszély
Salgótarjáni Vízmű, Somoskő, Magyarbányai-forrás	üzemen kívül	1,4	jelentős veszély
Salgótarjáni Vízmű, Zagyvaróza, Csathó-forrás	üzemelő	28,8	jelentős veszély
Salgótarján - Vízmű, Gedőcz-pusztai csőkút+Tatár-árok források	üzemen kívül	1,4	jelentős veszély
Salgótarjáni Vízmű, Salgóbánya, István-tárai forrás	üzemelő	296	nincs veszély

Forrás: Magyarország Vízyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2021. vitaanyag

II.17.4 Levegőtisztaság

Salgótarján területén egy automata levegőminőségi mérőpont üzemel a Vasvári Pál úton, amely a NO, NO₂, NO_x, SO₂, CO, O₃, PM₁₀ komponenseket méri. Ezen kívül manuális mérőpont is üzemel, ahol 2007-ig NO₂, SO₂, valamint ülepedő por méréseket is végeztek, 2008 óta viszont csak NO₂ mérések folynak.

Salgótarján levegőminőségéről legfrissebb adatokat a „2020. évi összesítő értékelés hazánk levegőminőségéről az automata mérőhálózat adatai alapján”, (MFO LRK Adatközpont, 2021.) dokumentumban találhatjuk. E szerint Salgótarján légszennyezettségi indexe „jó”. A minősítés alapja, hogy NO₂ és PM₁₀ esetében a légszennyezettségi index jó értéket mutat, SO₂, NO_x, O₃, valamint CO esetében a légszennyezettségi index kiváló. A mérések határértéktúllépést két komponens esetében regisztráltak, O₃ esetében 19 alkalommal (a mérések 6%-a) PM₁₀ esetében 6 alkalommal (a mérések 1,7%-a). Az adat értékelésénél figyelembe kell venni, hogy a mérési pont a Vasvári Pál úton, a legnagyobb forgalommal terhelt 21-es úttól 450 m távolságra található.

Főbb kibocsátásokhoz sorolható a **közlekedés**, amely jelentős átmenő forgalom mellett ingázó forgalomból, valamint kisebb léptékű helyi forgalomból tevődik össze. Ez a terhelés a városközponti folyosót érinti leginkább. Szintén jelentős kibocsátó a hideg időszakokban a **kommunális fűtés**, ahol az elsődleges gáztüzelés mellett vegyes tüzelés is számottevő: gyakran hulladékot vagy nem megfelelő szárazsági állapotú tüzelőt alkalmaznak, jelentős levegőterhelést okozva ezzel. Szintén jelentősebb levegőterhelést okoznak az **avárégetések**. Az utak jellemzően burkoltak, a kisebb terheléssel jellemezhető burkolatlan utak lokális porterhelést okoznak. A kibocsátók közül az OKIR adatbázisban a legutolsó 2019-es évre vonatkozóan 38 szervezet szerepel, köztük üveggyárak, távfűtő erőművek, aszfaltkeverőtelep, autószervezek, áruháza, és egyéb gyártóüzemek emelhetők ki.

II.17.5 Zaj- és rezgésterhelés

Salgótarján zaj- és rezgésterhelésében a legfontosabb komponens a közlekedés, azon belül is elsősorban a közúti, majd a vasúti forgalom. Minkét esetben a város észak-déli tengelyén zajlik a legjelentősebb forgalom. A forgalom jelentős része átmenő forgalom, de a forgalomszámlálási adatokból is kitűnik, hogy a helyi és az ingázó forgalom is jelentős hányadát teszi ki a közúti forgalomnak. A városról zaj térkép nem áll rendelkezésre, ugyanakkor a KIRA adatbázisban rendelkezésre álló forgalmi adatok fontos információkat szolgáltatnak a zajszennyezés területi megjelenéséről. Azt azonban jelentősen módosítják a helyi domborzati viszonyok, és pontszerű kibocsátók, mint egyes ipari üzemek.

Forgalom (E/nap)

- 1-1000
- 1001-2000
- 2001-4000
- 4001-8000
- 8001-20000
- 20001-től

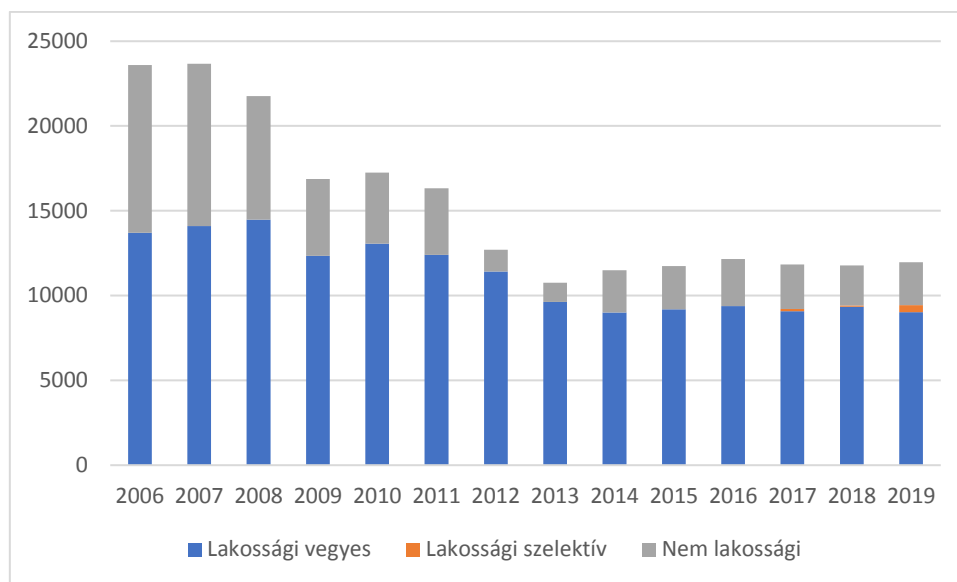
II.17.6 Hulladékkezelés

Lomtalanítást évi egy alkalommal végez a közszolgáltató, társasházak esetében a közös képviselő útján lehet megrendelni a lomtalanítást.

118

A településről elszállított hulladék mennyisége 2013-ig csökkent, azóta stagnál 2019-ben 12 000 tonna volt, ebből a lakossági hulladék 9400 tonnát tett ki. 2017 óta gyűjtik szelektíven a lakossági hulladékot, ami 2019-re a teljes lakossági hulladék 4,5%-át tette ki. Ez jelentősen elmarad az országos átlagtól, amit részben magyaráz a rendszer késői bevezetése, valamint a házhoz menő gyűjtés helyett alkalmazott szigetes gyűjtés.

II.17-7. ábra: Elszállított települési hulladék mennyisége, tonna

Forrás: KSH

II.17.7 Vizuális környezetterhelés

Vizuális környezetterhelésről olyan esetben beszélhetünk, amikor bizonyos épített vagy emberi beavatkozás hatására létrejött tájelemek látványa zavarólag hat a közvetlen vagy tágabb környezetükre. Salgótarján esetében több ilyen hatással találkozhatunk, amik részben a város történetére vezethetőek vissza. A város több intenzív fejlődési és hanyatlási perióduson ment át. A fejlődési periódusokban viszonylag rövid idő alatt jelentős mennyiségű épületet építettek, változó minőségben. Ezek az épületek a hanyatlási időszakokban kikerültek a használatból, állaguk leromlott. Ma a városban leginkább azok az épületek, lakótelepek, üzemépületek, közösségi épületek dominálnak, amelyek az utolsó, 1980-as évekig tartó fejlődési periódusban épültek. Ezek egy része mára funkcióját veszítette, vagy állapota a karbantartások elmaradások miatt leromlott. Emiatt ma a városban sokhelyütt vizuális környezetterhelés jellemző, jelentős belvárosi területekre is kiterjedően (pl. épületek környezetbe illesztése, rendezetlen megjelenése pl. homlokzat színe és anyaga, állapota, díszítőelemek, cégérek, cégtáblák, reklámtáblák, reklámhordozók, információs berendezések, utcabútorok esetében). Ugyanígy több területre kiterjedően probléma a lakó- és gazdasági területek rendezetlen állapota, mely konfliktust is generál például a turisztikailag attraktív területek térségében.

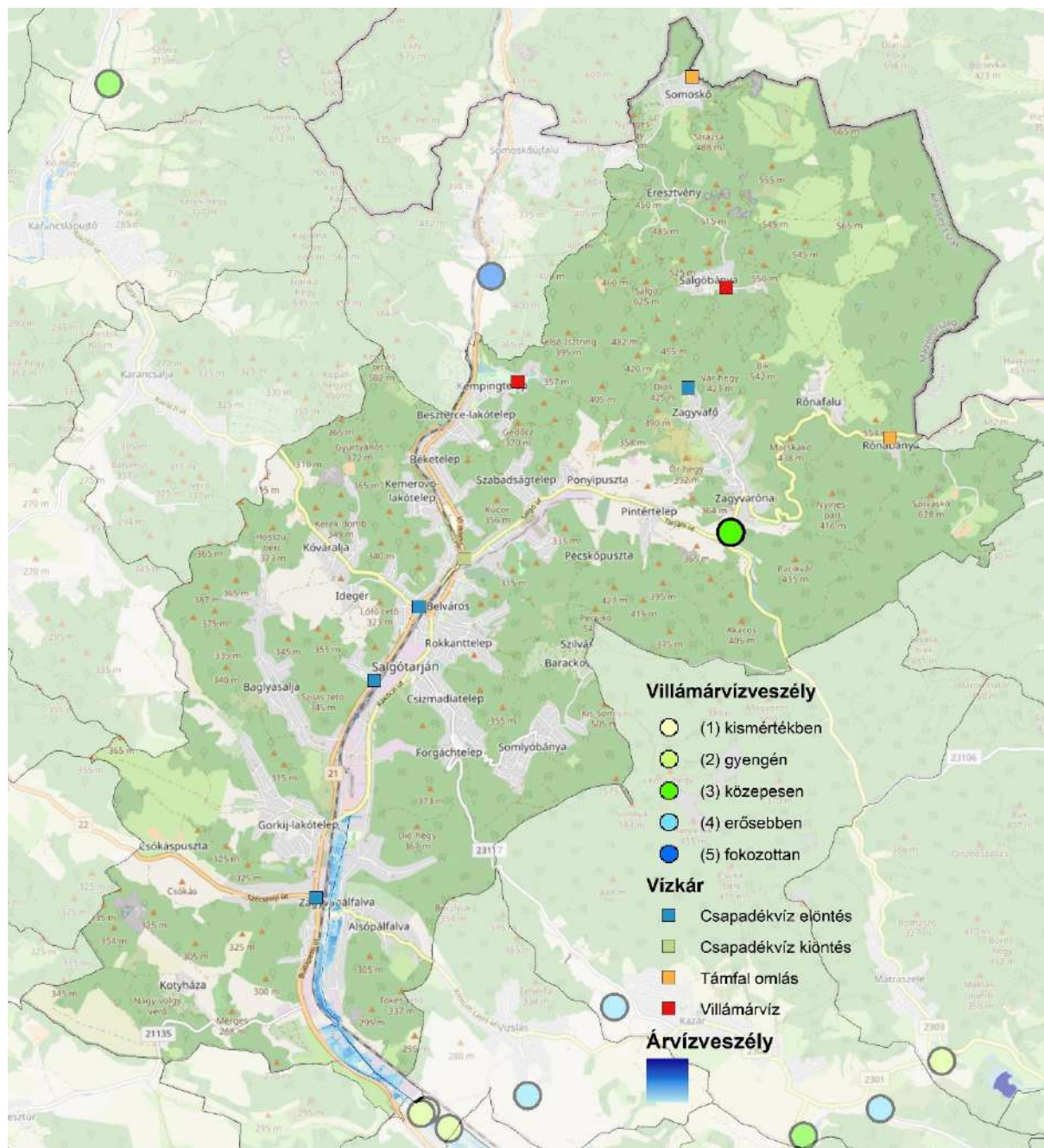
A 2017-ben elfogadott településképi rendelet ezeket szabályozza, azonban az abban foglaltak érvényesítése nehézkes.

II.17.8 Árvízvédelem

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendeletében nem szerepel Salgótarján. Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Terve ugyanakkor azonosít árvízveszélyes területeket a településen belül. Ezzel összhangban a NATÉR (Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer) Villámárvíz

veszélyeztetettségi adatbázisa is több kiöntési pontot azonosít, részben a településen, részben pedig olyan helyszíneken, ahonnan az elöntés a települést is elérheti, akár lakott területeket is veszélyeztetve. Ettől eltérő helyszíneken a város vízkárelhárítási terve is azonosít 9 helyszínt, ahol, villámárvíz, vagy csapadékvíz elöntés, vagy ezekhez kapcsolódóan támfalomlás alakulhat ki.

II.17-8. ábra: Árvízveszély Salgótarjánban, és környezetében.

Forrás: NATÉR adatbázis, Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Terve, Salgótarján Megyei Jogú Város helyi vízkárelhárítási terve

II.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A fentiek alapján a következő környezetvédelmi konfliktusok, problémák azonosíthatók Salgótarjánban

- A város területén több potenciális szennyezőforrás veszélyezteti a talaj és felszín alatti vizek állapotát.
- A város területén vízfolyások integrált minősítése gyenge.
- A város területén található vízbázisok ivóvízbázisok sérülékenyek, és jelentős részük mennyiségi szempontból veszélyezteti a klímaváltozás.
- A város területén jelentős a közúti forgalom, ami zaj és levegőterhelést okoz. A levegőterhelés mérésére automata mérőállomás üzemel a városban, ez a legforgalmasabb 21-es úttól 450 m-re található, célja a háttérterhelés mérése.
- A szelektíven gyűjtött hulladék aránya jelentősen elmarad az országos átlagtól.
- A város több pontján kialakulhat árvíz, villámárvíz, vagy csapadék elöntés. Ennek a veszélye az éghajlatváltozás hatására fokozódik.

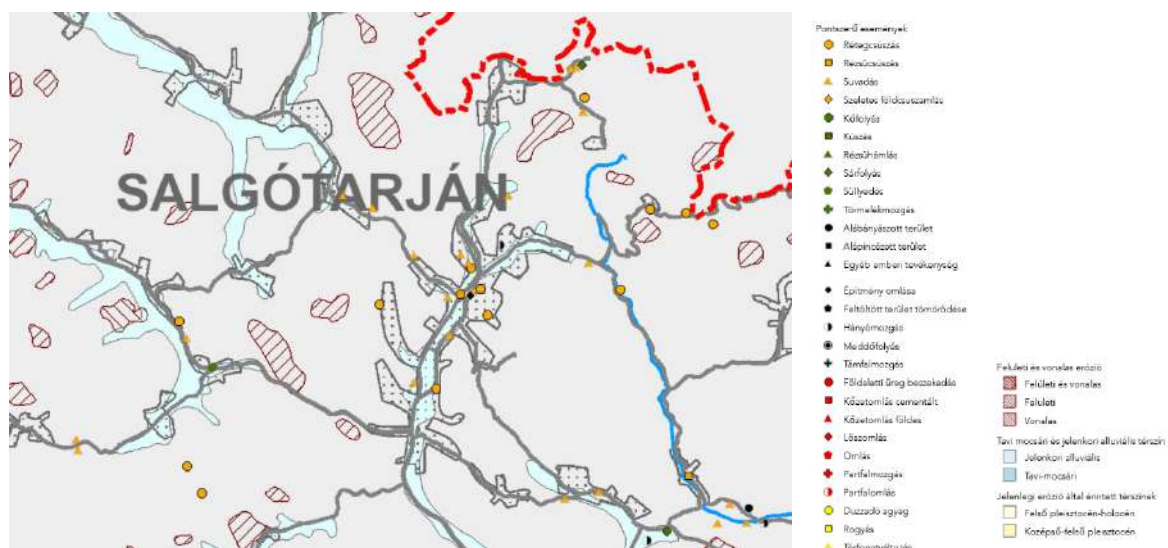
A lakossági kérdőíves felmérés alapján a megkérdezettek a saját **életminőségük szempontjából a szelektív hulladékgyűjtést, a hulladék otthoni felhasználását és a környezettudatos életvitelt** tartották a legfontosabbnak a vizsgált szempontok közül. A **város jövője** kapcsán szintén ezeket ítélték jelentősnek. A megújuló energiaforrások használatát általában véve és a háztartásokban is, a közösségben való aktív részvételt, valamint az egészséges, térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztását is lényegesebbnek tartották a kérdőívet kitöltők a város jövője szempontjából. Utóbbi kapcsán tapasztalható a legnagyobb különbség a férfi és női kitöltők között: **a nők a város jövője és saját életminőségük vonatkozásában is fontosabbnak tartják az egészséges, térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztását. A megújuló energiaforrások használata a háztartásban viszont a város jövője és saját életminőségük szempontjából is a férfiak szerint lényegesebb.** A kitöltők közel **85%-a rendelkezik legalább egyféle környezettudatos eszközzel, illetve megoldással, a legelterjedtebb a házi komposztáló használata** (a megkérdezettek 30%-a rendelkezik utóbbival). Okos fogyasztásmérővel a válaszadók majd 18%-a rendelkezik, megújuló energiát pedig több mint 10%-uk használ.

II.18 Katasztrófavédelem

II.18.1 Építésföldtani korlátok

Salgótarjánt a NMTrT-ben lehatárolt földtani veszélyforrás területének övezete teljes közigazgatási területén érinti. Az erre vonatkozó előírásokat, ajánlásokat a 39/2019.(IX.26.) számú KH határozata részletezi. A település területén a természeti folyamatok, építést korlátozó csúszásveszéllyel kevésbé kell számolni. A lakóterületeken elsősorban suvadásos és rétegcsúszásos területek jellemzőek, a felületi erózió inkább a város közigazgatási területének külső, erdős részein jellemző. A mozgás (rétegcsúszás, suvadás) közvetlen oka a meredek partfal, átázás, szivárgó vizek felszíni vízelvezetés megoldatlansága. Mindezek alapján **az érintett területeken nagyobb földmunkával járó beruházás esetén talajmechanikai szakvélemény készítése indokolt.**

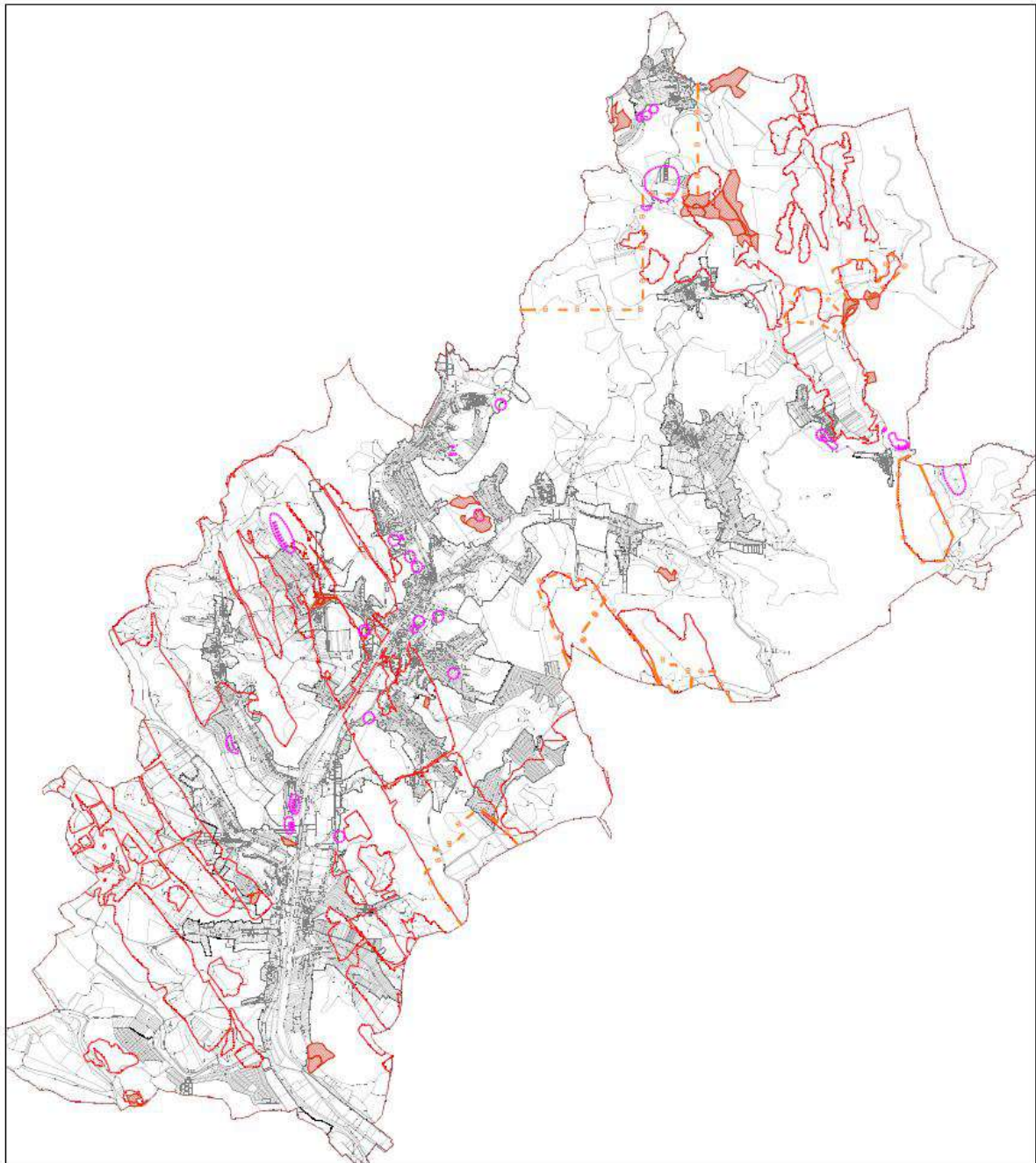
II.18-1. ábra: Salgótarján és térségének mozgásveszélyes területei

II.18.2. Salgótarján bányászattal és felszínmozgással érintett területei

Bányászattal és felszínmozgással érintett területek

	Bányatelkek		Alábányászott területek
	Bányászattal érintett területek		Felszínmozgásos területek

Forrás: Salgótarján MJV Területrendezési Eszközeinek Felülvizsgálata I. kötet, 2016

II.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

A települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelete Salgótarján egy kategóriába sem sorolja be, azaz **nem tartozik a veszélyeztetett kategóriába.**

A város ugyan rendelkezik vízkárelhárítási tervvel, de az elavult megújítása szükséges. A terv alapján a település helyivízvár veszélyes területei Zagyvaróna, Salgótarján-Észak, Salgótarján belváros, Salgótarján-Dél, Salgótarján-Nyugat, Salgóbaránya, Rónabánya, Somoskő, azaz gyakorlatilag a teljes fővölgyi terület és mélyebben fekvő öblözetei.

A fejlesztések esetében tekintettel kell lenni arra, hogy Salgótarján közigazgatási területe a „Magyarország vízgyűjtőgazdálkodási tervéről szóló 1042/2012. (II.23.) Kormányhatározat alapján érinti Tarján patak (Zagyva-vízgyűjtő) felszíni víztestet. Ennek alapján fejlesztések nem lehetnek negatív hatással a fenti víztest ökológiai állapotára, valamint összhangban kell lenniük a víztestre megfogalmazott intézkedésekkel, melyek az Európai Unió Víz keretirányelvében megfogalmazott célkitűzések elérését teszik lehetővé.

A Magyarország Területrendezési Terve (MTrT) melléklete alapján Salgótarján közigazgatási területét érinti az országos vízminőség-védelmi terület övezete, mely megegyezik a Salgótarján és Környéke Vízmű Kft ivóvíz kútjainak védőterületével. (A részletes vízrajzi elemzéseket az II.16.2, II.17.3, II.17.8 és II.18.2. fejezetek tartalmazzák.)

Ár- és belvízvédelmi szempontból Salgótarján nem tartozik az árvízveszélyes területek közé, ugyanakkor az elmúlt években helyi vízkárok kialakulására több példát is találunk.

A vízfolyásoknál egyre gyakoribb jelenségnek számítanak a villámárvizek, ezek jellemzője, hogy hirtelen nagy intenzitású esőzések alkalmával a felszíni vízfolyások, patakok medrébe kialakult torlaszok hatására a vízfolyás visszaduzzad és a mederből kilépő víz a környező területet elönti. Torlaszok kialakulhatnak a mederben feltorlódott uszadékokból, hulladékokból, valamint a vízfolyás által felszaggatott mederburkolatból is.

Az így kialakult „villámárvizek” nagyon gyorsan rövid idő alatt kialakulnak védekezés a klasszikus értelemben vett gáttal, homokzsákokkal nem lehetséges. A csapadék utánpótlás megszűnte után az így kialakult árvizek kis idő múlva visszahúzódnak és visszatérnek a patakmederbe.

A helyi elöntések kialakulásának oka, hogy a zárt csapadékvíz elvezető csatornahálózat a lehullott csapadékmennyiséget nem tudja elvezetni és az a felszín legmélyebb pontján összegyűlik. Az így kialakult 30-40 cm mélységű vízmennyiség a személyi és a tömegközlekedést jelentősen akadályozhatja.

Védekezés megelőzéssel a zárt csapadékvíz elvezető hálózat folyamatos karbantartásával, az újonnan létesített csatornahálózat helyes méretezésével, továbbá természetes és természetközeli vízmegtartó megoldások alkalmazásával valósulhat meg.

II.19 Ásványi nyersanyaglelőhely

Salgótarján területén szén és kavicsbányákat találunk. A Bányakapitányság tájékoztatása szerint Salgótarján MJV területén az alábbi élő bányatelkek találhatók:

- Salgótarján I. – szén
- Salgótarján II. – szén
- Salgótarján III. – kavics
- Kazár IX. – szén

Mivel a térségben kiemelt jelentősége van a nyersanyaglelőhelyeknek, Salgótarján MJV területén az alábbi megkutatott, nyilvántartott ásványi nyersanyag területek találhatók:

- Zagyaróna, Szilvaskői előfordulás, zúzott bazalt
- Somoskőújfalu, Karancs-hegy kelet, közlekedésépítési andezit
- Somoskőújfalu, zúzott andezit
- Eresztvény, nagybánya, faragható bazalt
- Pálfalva, Sugár út vége, közlekedésépítési kavics

Emellett Salgótarján MJV területén az alábbi érvényes kutatási engedélyek találhatók:

- Salgótarján K – szén
- Salgótarján – bentonitos, zeolitos riolittufa
- Salgótarján – Csababánya (018762, 0207/3-4 hrsz.) – agyag, bentonitos agyag

II.20 Városi klíma

Közismert és a meteorológiai mérések mellett tapasztalati úton is igazolható tény, hogy **a városok éghajlati jellemzői részben eltérnek a környező térségetől. A jelenség oka a beépített területek magasabb aránya**, amely módosítja egyes éghajlati jellemzők alakulását. Az eltérések mértékét azonban a burkolt felületek aránya mellett egyéb tényezők, így mindenekelőtt a település szerkezete, zöldterületek kiterjedése, azok kapcsolata a környező térségekkel, szélcsatornák megléte, illetve hiánya a beépítés módja, jellemző építészeti megoldások, továbbá magának a városnak a földrajzi elhelyezkedése is érdemben befolyásolják.

A városi klíma legszembetűnőbb megnyilvánulási formája a városi hősziget jelenség. A mesterséges felületek a természetes felületekétől eltérő hőtanai jellegzetességekkel bírnak, jellemzően több sugárzást képesek elnyelni, ugyanakkor hővezető képességük és hőkapacitásuk nagyobb. Mindennek következtében a burkolt felületek nappal jobban felmelegsznek, éjszaka pedig kisugározzák az elnyelt hőt, így magasabb napi középhőmérsékletet és – ami az emberi egészség szempontjából talán még lényegesebb – elhúzódó és mérsékelt éjszakai enyhülést eredményeznek. E jelenség különösen nyári magaslégnyomású, szélcsendes légköri helyzetekben fejlődik ki markánsan. Ugyanakkor a városi klíma nem csak a hőmérséklet környező térségeitől eltérő alakulásában nyilvánul meg. **A városi levegő jellemzően szárazabb**, hiszen a burkolt felületek magas aránya miatt a beszivárgás aránya csökken, a csapadékvíz nagyobb arányban folyik le, továbbá a növényzet korlátozott kiterjedése miatt a párolgás is alacsonyabb. Mindezekhez járul **a légszennyezőanyagok** – elsősorban közlekedésre, fűtési szezonban a korszerűtlen fűtőberendezések és tüzelőanyagok felhasználására, valamint pontszerűen ipari tevékenységekre visszavezethető – **fokozott kibocsátása, amely anticiklonális helyzetekben azok egészségügyi határértéket túllépő feldúsulásához vezethet.** A jellemző szélviszonyokat szintén befolyásolják a város beépítési jellemzői, a környező térségekhez képest **érdekesebb felszín a legtöbb helyen lassítja, egyes sávokban viszont túlságosan felerősíti a szélsőséget.**

A fenti városklíma-jellemzők összességében komoly közegészségügyi kihívást jelentenek. Különösen a nyári hőhullámok idején kifejlődő városi hősziget jelenség, valamint a szintén magas légnyomású időszakokban markánsabb légszennyezettség jelent fenyegetést az emberi egészségre, életminőségre, illetve akár magára az életre is. A városi klíma azonban nem csak az ember életfeltételeit érinti kedvezőtlenül, a városi élővilág teljes egészét negatív irányba befolyásolja. Ez viszont egy önmagát erősítő folyamatot képes fenntartani, hiszen a szélsőséges időjárású, szennyezett levegőjű városban a növényzet sokkal nehezebben marad fenn, annak hiánya ugyanakkor tovább erősíti a városi klíma jelenséget.

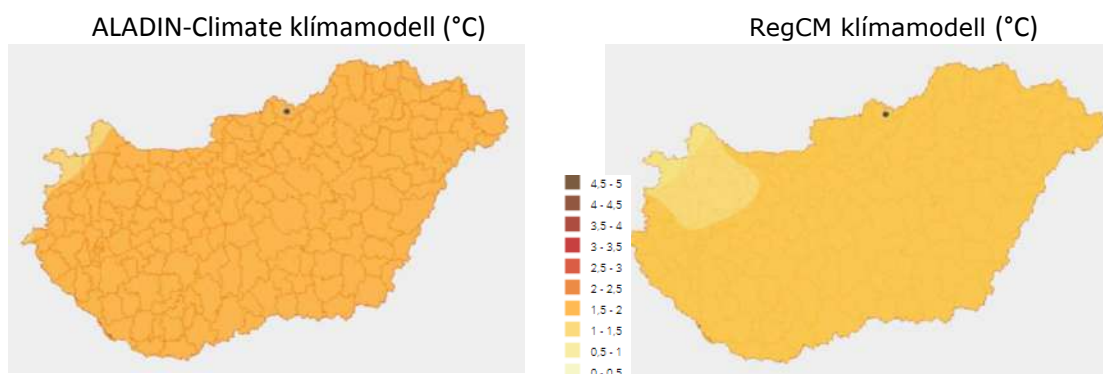
A fent vázolt városi klíma jelenség Salgótarjánban is megnyilvánul, méghozzá fokozott mértékben – a még mindig ipari dominanciával rendelkező város kibocsátása nem elhanyagolható, amelyet a várost körülvevő erdők jelentős kiterjedése, valamint a város széttagoltsága nem tud ellensúlyozni. A hegyvidéki területek között elterülő Zagyva-völgyi fekvése pedig kevésbé előnyös a klimatikus viszonyok alakulástá tekintve.

A város stratégiai tervezése keretében megkerülhetetlen kérdés, hogy a következő évtizedekben várhatóan hogyan alakulnak a település éghajlati jellemzői, vagyis a globális éghajlatváltozás miként befolyásolja fent említett városi klíma jelenséget. Elöljáróban érdemes leszögezni, hogy a következő évtizedek éghajlati folyamatait leíró klímamodellek több változatban, eltérő globális társadalmi-gazdasági folyamatokat és ezáltal globális üvegházhatásúgáz-koncentrációt feltételezve készülnek. Ebből fakadóan jelentős eltérések adódnak az eredményeik között. A városi tervezésben ezért nem a várható változások mértékét, hanem inkább azok trendjét érdemes alapul venni, az utóbbiak ugyanis sokkal nagyobb bizonyossággal állapíthatók meg. Szintén lényeges leszögezni, hogy a várható éghajlati folyamatok egy nagyobb térségre vonatkozóan modellezhetők elfogadható valószínűséggel, így az alábbiakban a Magyarországra, illetve azon belül a várost körülvevő szélesebb térségre érvényes megállapításokat összegezzük.

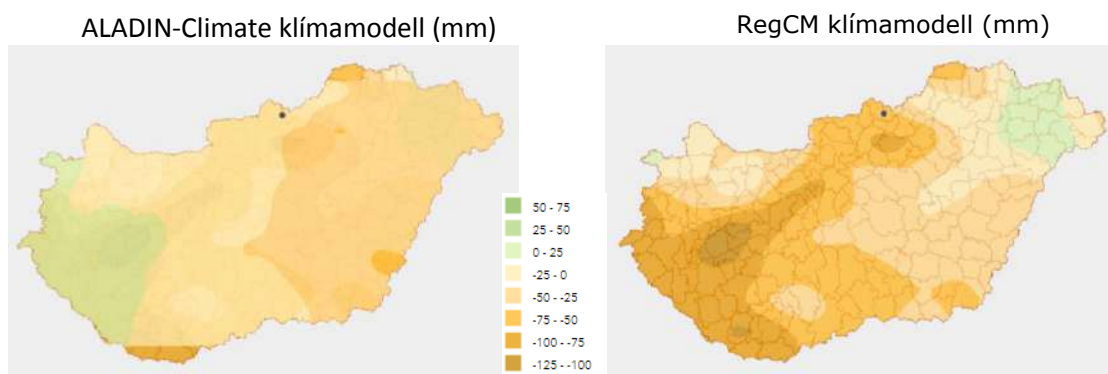
A Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszerben (NATÉR) nyilvántartott **éghajlati modelleredmények kivétel nélkül az évi átlaghőmérséklet növekedését vetítik előre**, amelynek mértéke az 1970-2000 közötti referenciaidőszakhoz viszonyítva a következő évtizedekben átlagosan 0,5 és 2 °C fok között alakul a város térségében, az évszázad második felében pedig ennél is nagyobb növekmény valószínűsíthető. **Sokkal kevésbé egyértelmű a klímamodellek alapján az éves csapadékmennyiség várható alakulása**, míg a NATÉR-ben nyilvántartott éghajlati forgatókönyvek többsége annak – akár 25-50 mm-t is elérő – emelkedését valószínűsíti, addig van közöttük olyan, amely éppen ellentétesen, az éves csapadékmennyiség némi csökkenését mutatja.

Bár a fenti átlagértékek kétségtelenül lényegesek, **a városi klíma jelenség szempontjából sokkal nagyobb jelentőséggel bír az éghajlati szélsőségek várható alakulása**, ezek ugyanis felerősíthetik a városok környezetükhöz képest amúgy is szélsőséges időjárási jellemzőit.

II.20-1. ábra: Várható átlaghőmérséklet változás Magyarországon a 2021-2050 időszakra

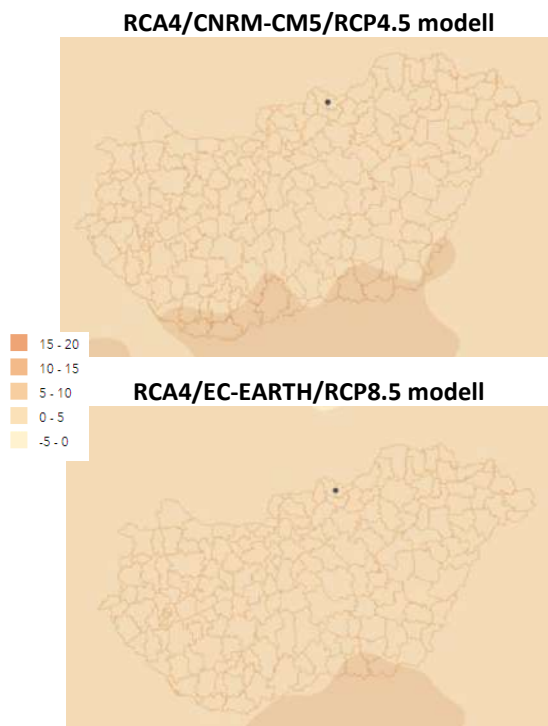

II.20-2. ábra: A csapadék várható változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra

Az ún. **hőségriadós napok**⁶ éves átlagos száma az 1970-2000 közötti referenciaidőszakhoz képest már a következő évtizedekben is **5-10 nappal nő** a legtöbb éghajlati modell alapján, de a növekmény az **évszázad második felére** a legpesszimistábbnak számító – de messze nem valószínűtlen – forgatókönyv alapján **a 30-35 napot is elérheti**. Ezzel kapcsolatban két tényezőt érdemes figyelembe venni. Egyrészt a modelleredmények éves átlagértékekre vonatkoznak, azaz minden valószínűség szerint számos olyan év is előfordul majd, amikor a hőségriadós napok számának emelkedése még jelentősebb lesz a jelzettnél. Másrészt az eredmények nem városi környezetekre vonatkoznak, ahol – a városi klíma jelenség említett tulajdonságai miatt – olyan időszakban is kialakulhatnak a hőségriadó feltételének megfelelő hőmérsékletű napok, amikor a város térsége még nem éri el ezt a szintet.

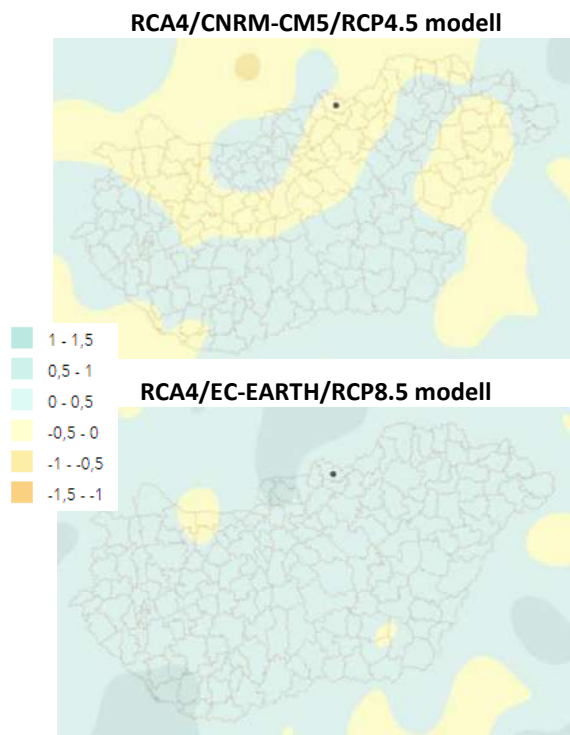
II.20-3. ábra: Hőhullámos napok éves átlagos számának változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra, az 1970-2000 közötti referenciaidőszakhoz viszonyítva, nap

Forrás: Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer

⁶ Hőségriadós napnak a NATÉR vonatkozó adatsorában azok a napok minősülnek, amely max. hőmérséklete eléri, vagy meghaladja a 25 °C-t.

II.20-4. ábra: 30 mm-t meghaladó csapadékösszegű napok átlagos éves számának várható változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra, az 1970-2000 közötti referenciaidőszakhoz viszonyítva (nap)

Forrás: Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer

Bár a fentiekben csak **az éghajlatváltozás** néhány térségi jellemzőjét vázoltuk, azok alapján is megállapítható, hogy e globális folyamat – elsősorban a szélsőséges időjárási jelenségek gyakoriságának és intenzitásának növekedése révén – **várhatóan tovább fokozza a városi klíma eleve szélsőséges jellegét a következő évtizedekben és még inkább az évszázad második felében.**

A fentiekből következően elengedhetetlenül fontos a városi tervezésben a városklíma-jelenség tompítását célzó lehetőségek számba vétele és integrálása a helyi fejlesztésekbe. Ezek között kiemelkedő jelentőséggel bír a városi zöldinfrastruktúra-hálózatok mennyiségi és minőségi védelme, a növényborítottság növelése, a közcélú zöldterületek mellett a magántulajdonban lévő zöldfelületek növekedésének ösztönzése, a csapadékvíz-visszatartásra hangsúlyt helyező integrált csapadékvíz-gazdálkodási gyakorlat meghonosítása, erősítése, illetve új nagyvolumenű beépítések előtt annak felmérése, hogy az nem akadályozza-e a város átszellőzését.

III TERÜLETI LEHATÁROLÁS

III.1 Salgótarján várostérsége

Egy-egy funkció szempontjából egy adott város eltérő nagyságú vonzáskörzettel rendelkezhet. Salgótarján funkcionális várostérségének meghatározásakor arra törekedtünk, hogy **azoknak a településeknek a körét azonosítsuk, amelyekre Salgótarján a legtöbb funkció szempontjából érdemi vonzóhatást gyakorol.**

Salgótarján vonzáskörzetének megállapításához elsősorban **a különböző, főként (köz)szolgáltatások által ellátandó települések körét, a járáson belül a szinte kizárólag Salgótarjánban elérhető szolgáltatásokat, illetve a 2011-es népszámlálás ingázási adatait vettük figyelembe.**

Mindezek alapján Salgótarján, mint a Salgótarjáni járás székhelye és egyetlen városa különböző funkciói révén a járás valamennyi településére gyakorol bizonyos mértékű vonzást, megyei jogú városként és megyeszékhelyként ugyanakkor ez a hatás a járás határain túli településekre is kiterjed, határmenti fekvéséből fakadóan pedig Szlovákiába is átnyúlik. A járáson belül Salgótarján vonzása döntően a város közelében a legjelentősebb és egy belső és külső gyűrűből álló agglomerálódó térséget hoz létre, amely kiegészül azokkal a településekkel, amelyek szerkezetileg ugyan nem kapcsolódnak olyan szorosan Salgótarjánhoz, de földrajzi elhelyezkedésüknél fogva, a megyén belül, Salgótarján vonzáskörzetébe tartoznak. Összességében Salgótarján közigazgatási szempontból jelentős térszervező erővel bír, ezen felül a közép- és felsőfokú oktatás és az egészségügy területén is jelentős vonzó hatással rendelkezik. Határmenti fekvése révén országhatáron átnyúló gazdasági térszervező ereje is számottevő.

III.2 Funkcionális várostérségek

III.2.1 Közigazgatás

Salgótarján közigazgatási szerepköre számos szolgáltatás szervezésére hatással van. **Salgótarján a Salgótarjáni járás székhelye és a járás 29 települése közül az egyetlen városi jogállású.** Salgótarján és Somoskőújfalu kivételével a járás többi települése valamelyik közös önkormányzati hivatalhoz tartozik Ceredi Közös Önkormányzati Hivatalhoz 3, az Etesi Közös Önkormányzati Hivatalhoz 2, a Karancsaljai Közös Önkormányzati Hivatalhoz 2, a Karancslapujtői Közös Önkormányzati Hivatalhoz 2, a Kazári Közös Önkormányzati Hivatalhoz 2, a Lucfalvai Közös Önkormányzati Hivatalhoz 6, a Mátraszelei Közös Önkormányzati Hivatalhoz 3, a Mihálygergei Közös Önkormányzati Hivatalhoz 4, a Ságújfalui Közös Önkormányzati Hivatalhoz pedig 3 település önkormányzata tartozik.

Megyei jogú városként és megyeszékhelyként közigazgatási hatása a járás határain túli településekre is kiterjed, regionális szerepe ugyanakkor kevésbé jelentős, mint a megyeszékhelyként ellátott központi funkciói. Némely speciális esetben azonban Salgótarján is rendelkezik regionális feladatokkal (pl. államkincstár és geológiai szolgálat).

III.2.2 Közszolgáltatások

Bizonyos funkciók (főként a közszolgáltatások) esetében a vonzáskörzet egyértelműen meghatározható, tekintettel arra, hogy az adott funkcióval **ellátandó települések köre rögzített.** A közigazgatási térfelosztáshoz igazodva ezek a vonzáskörzetek az alábbi módon csoportosíthatók Salgótarján esetében:

- a vonzáskörzet szűkebb, mint a járás:
 - Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde körzete: Salgótarján Megyei Jogú Város közigazgatási területe
- a vonzáskörzet megegyezik a járással:

- Salgótarján és Térsége Egészségügyi-Szociális Központ
- Salgótarjáni általános és középiskolák körzete
- a vonzáskörzet a járás határain túlnyúlik, de a megyehatáron nem:
 - Szent Lázár Megyei Kórház és Rendelőintézet
 - VGÜ Nkft. Salgótarjáni, Pásztói, Szécsényi járás
- a vonzáskörzet határai átlélik a megyehatárt:
 - Neogradiensis Eurorégió
 - Óbudai Egyetem kihelyezett karának vonzáskörzete
 - Novohrad-Nógrád Geopark

III.2.3 Egyéb szolgáltatások

A funkciók jelentős részénél **nincs meghatározva, hogy az adott funkcióval mely településeken élők látandók el**. Salgótarjánban több olyan szolgáltatás is elérhető, amely a járásban csak kevés más településen, így az adott szolgáltatás vonzáskörzete valószínűleg átlépi a város határát (a vonzáskörzet pontosabb megállapításához az egyes szolgáltatókkal további felmérések elvégzése szükséges):

- gyógyszerár: Salgótarjánon kívül csak Karancsságon található gyógyszerár a járásban, illetve fiókgyógyszerár még Cereden, Karancsalján, Karancskeszin, Karancslapujtón, Kazáron, Ságújfalun, Zabar
- bankfiók: Salgótarjánon kívül Karancslapujtón található a járásban
- üzemanyagtöltő-állomás: Salgótarjánon és Karancslapujtón kívül nem működik a járásban
- tűzoltó- és mentőállomás a járás területén kizárólag Salgótarjánban működik

Megyeszékhelyként Salgótarján a térség legnagyobb városa, így a kereskedelmi létesítmények elsősorban itt telepednek meg, így a hipermarketek, supermarketek és speciális igényeket kielégítő kereskedelmi és szolgáltatási funkciók az egész megyére kiterjedő vonzáskört biztosítanak a városnak.

A település és környéke bővelkedik a geológiai, ipartörténeti, népművészeti, történelmi és kulturális látnivalókban. A város szálláshelyeinek vendégforgalma az országos átlagtól elmaradnak, sokkal inkább a környező települések jelentenek turisztikai vonzerőt. Salgótarján ugyanakkor a **Novohrad-Nógrád Geopark** egyik kiemelt igazgatási központja és fontos turisztikai desztinációmenedzsment feladatokat lát el, amely kiemelt szerepet biztosít e téren a városnak.

III.2.4 Foglalkoztatás

A vonzáskörzet-lehatárolásokhoz leggyakrabban a **népszámlálás ingázási adatai** használhatók, amelynek az előnye, hogy teljes körű, hátránya viszont, hogy ilyen adatfelvételre csak 10 évente kerül sor. A legutóbbi népszámlálást 2011-ben tartották, így Salgótarján foglalkoztatási vonzáskörzetének lehatárolását is a 2011-es állapot alapján végezhető el. Salgótarján esetében a lakosság 18 %-a volt a naponta eljáró foglalkoztatott 2011-ben, míg a környező településeken 50% fölötti volt ez az érték, egyes településeken pedig a 80%-ot is meghaladta (pl. Mátraszele).

Érdemes megemlíteni, hogy a **Központi Statisztikai Hivatal** a 2011-es népszámlálási adatok alapján határozta le **Magyarország munkaerőpiaci körzeteit**. 84 munkaerőpiaci körzetet határoztak meg, amelyek egyike a salgótarjáni **munkaerőpiaci körzet, amely túlmutat a Salgótarjáni járás** határain (Nógrád megyei városok körül a lehatárolás alapján csak Balassagyarmat rendelkezett önálló munkaerőpiaci körzettel).

A munkaerőpiaci adatokon kívül más társadalmi és gazdasági adatokat is figyelembe vett a **Központi Statisztikai Hivatal**, amikor lehatározta az **Urban Audit** adatgyűjtés tárgyát képező **funkcionális**

városteréségeket Magyarországon (összesen 18 városteréség). **Salgótarján** ez alapján **nem része egyik funkcionális városteréségnek**.

IV HELYZETÉRTÉKELÉS, SZINTÉZIS

IV.1 Prosperáló város

IV.1.1 Mit jelent a prosperáló város?

A prosperáló város a helyi gazdaság versenyképességére épül, azaz a város a helyi erőforrásokat és adottságokat innovatív módon hasznosító, a külső feltételrendszerek változására és a begyűrűző kihívásokra adaptív módon reagáló, versenyképes gazdasággal rendelkezik. Mindebben a helyi gazdaságfejlesztés kulcsszerepet tölt be, amelynek keretét a húzóágazatok és hálózataik, valamint a hozzájuk kötődő innovációk megtelepedési feltételeinek biztosítása jelenti. Ez utóbbiba a fizikai és a szoft infrastruktúrák kiépítése, a kedvező és vonzó működési környezet fenntartása, a köz- és magánszolgáltatások széles köre és jó minősége ugyanúgy beletartozik, mint az élhető város, vagy a kiemelkedő városhálózati pozíció.

IV.1-1. ábra: A prosperáló város főbb komponensei

Forrás: MEGÉRTI Kft., saját szerkesztés

Mindezzel összefüggésben a prosperáló város a város és térségének gazdaságát, szolgáltatási mixét, valamint az önkormányzat gazdaságfejlesztéssel összefüggő tevékenységeit helyezi fókuszba.

IV.1.2 Prosperáló város – szintézis

IV.1.2.1 A város és várostérség gazdasága

Szakági területek	A város, várostérség gazdasága
	P1: Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzői (ágazati együttműködések, térségi hálózatosodás, kulcsszereplők jelenléte, innovációteremtés, innovációterjedés)
Értékelési szempontok	P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte (duális oktatás, szakképzés, digitális készségek, bölcsődei/óvodai ellátás biztosítása a munkavállalóknak)
	P4: Gazdasági szereplők tőkeereje (magánberuházások alakulása)
	P5: A helyi gazdaság ágazati szerkezete (vállalkozások ágazati megoszlása)
	P6: A helyi gazdasági infrastruktúra helyzete (kereslet-kínálat, közművesítettség, ipari parkok, iparterületek jellemzői)
Szintézis	

Szakági területek	A város, várostérség gazdasága
	Salgótarján gazdasága hosszú évtizedek óta átalakulóban van: a korábbi, jellemzően nehézipari tevékenység jelentős mértékben visszaszorult, a hagyományos nagyüzemek meghatározó része bezárt, s a gazdasági élet súlypontja áthelyeződött a város déli határában található ipari parkba. A gazdaság meghatározó ágazata ma a tercier szektor, melynek a városi és várostérségi lakosság kiszolgálásán túl az ideérkező turisták és a szomszédos szlovákiai területeken élők igényeinek kielégítése is piacot biztosít. A barnamezős területek elhelyezkedése rendkívül kedvező, hiszen rendelkeznek a város közlekedési kapcsolataival (út, iparvasút), és közművekkel ellátott sík területeiről van szó. Kedvező, hogy lakóterületek közelében vannak, így a munkába járásra a közlekedésre fordított idő aránylag rövid, tömegközlekedéssel, gyalog elérhető. Kedvezőtlen viszont a talaj szennyezettsége. A kialakult ipari területek továbbra is gazdasági termelő üzemek telepítésére a legalkalmasabbak. A telektömbökön belül új belső közlekedési úthálózat kiépítése válhat szükségessé az új telekstruktúra kiszolgálására. A Salgótarjáni Városkapu Ipari Park 60 hektáros területe összközművesített és belső úthálózattal ellátott, kihasználtsága 80 %-os. Mint megyeszékhely, a humán közszolgáltatások területén a város intézményekkel megfelelően ellátott. A munkavállalók gyermekei számára bölcsődei és óvodai ellátás is elérhető a településen. A középfokú szakképzésben a Nógrád Megyei Szakképzési Centrum kulcsfontosságú. Emellett kiemelt szerepe van a 2017-től az Óbudai Egyetem által a városban beindított mérnökinformatikus alapképzésnek, amely segíthet a város szakképzett munkaerőhiányának orvoslásában. A településen legnagyobb arányban a kis- és középvállalatok képviseltetik magukat, a versenyképes, dinamikus húzóágazatok jelenléte alulreprezentált. A település legnagyobb vállalatai közé olyan termelőtevékenységet folytató cégek tartoznak, mint a nem villamos háztartási készülékeket gyártó Wamsler SE Háztartástechnikai Európai Rt., a járművillamossági, -elektronikai készülékek gyártásával foglalkozó MITSUBA Automotive System of Europe Autóalkatrész Gyártó Kft., a síkúveg továbbfeldolgozására szakosodott SALGGLASS Üvegipari Zártkörűen Működő Rt. és a SINIA Bútorgyártó Kft. A kevesebb, mint 100 főt foglalkoztató vállalatok ágazati szempontból leginkább a fémipar területén képviseltetik magukat. A 25-49 fős létszámmal dolgozó vállalatok tevékenysége kapcsán pedig nem rajzolódik ki meghatározó profil. A turizmus terén Salgótarján a Novohrad-Nógrád Geopark egyik kiemelt igazgatási központja és fontos turisztikai desztinációmenedzsment feladatokat lát el.

IV.1.2.2 Humán erőforrás

Szakági területek	Humán erőforrás
Értékelési szempontok	P2: A humán erőforrás jellemzői (egészség, tudás, életminőség, munkaképes korúak száma, ingázási adatok) és azok viszonya a helyi gazdaság igényeihez [munkaerőpiac keresleti és kínálati oldala, mennyiségi és minőségi jellemzői]
Szintézis	
Salgótarjánban és térségében a munkaerőutánpótlás tekintetében minőségi (kevés a képzett, felsőfokú és műszaki végzettséggel rendelkező munkaerő) és mennyiségi problémák egyre inkább jelentkeznek. Utóbbi elsősorban a demográfiai folyamatokra (természetes fogyás, elvándorlás) és Budapest elszívó hatására vezethető vissza. A befektetésekre is negatív hatást gyakorol, hogy Nógrád megyében az országos átlaghoz képest magas a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 15 és 59 év közötti korosztályon belüli, a megyén belül pedig a legmagasabb értékkel a Salgótarjáni járás rendelkezik, ami különösen a modern ipart meghatározó ágazatok megtelepedését és bővülését akadályozza a térségben. Mindezek a problémák akadályozzák a város(térség) gazdaságának további bővülését, munkaintenzív beruházások érkezését.	

IV.1.2.3 Humán infrastruktúra és szolgáltatási mix

Szakági területek	Humán infrastruktúra és szolgáltatási mix
Értékelési szempontok	P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte (duális oktatás, szakképzés, digitális készségek, bölcsődei/óvodai ellátás biztosítása a munkavállalóknak)
	P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte (fejlett üzleti szolgáltatások elérhetősége, a munkavállalók gyerekei számára bölcsőde/óvoda stb.)
Szintézis	
A jövő iparát meghatározó ágazatok szempontjából kedvezőtlen, hogy alacsony a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a térségben. Salgótarján, mint megyeszékhely, a humán közszolgáltatások területén intézményekkel megfelelően ellátott. A munkavállalók gyermekei számára bölcsődei és óvodai ellátás is elérhető a településen. A középfokú szakképzésben a Nógrád Megyei Szakképzési Centrum kulcsfontosságú. Kiemelt szerepe van a 2017-től az Óbudai Egyetem által a városban beindított mérnökinformatikus alapképzésnek, amely segíthet a város szakképzett munkaerőhiányának orvoslásában. A helyi üzleti infrastruktúra lényeges elemét képezik az iparterületek, az inkubátorház és a meglévő vállalkozásfejlesztési szervezeti hálózat. A városa által nyújtott köz- és egyéb szolgáltatások a központi városrészben, elsősorban a Belvárosban koncentrálódnak. A városközponton kívüli, önálló városrészekben, elsősorban a lakótelepeken az alapvető kereskedelmi szolgáltatások megléte a jellemző.	

IV.1.2.4 Önkormányzati gazdálkodás

Szakági területek	Önkormányzati gazdálkodás
Értékelési szempontok	P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele, s az elmúlt 5 év tendenciái a saját forrás és a támogatások megoszlását is vizsgálva
	P9: Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési együttműködések bemutatása
Szintézis	
Az önkormányzat kiegyensúlyozott költségvetéssel gazdálkodik, amelyet Európai Unió és hazai pályázati forrásokkal egészít ki. A város az elmúlt években jelentős mennyiségű Európai Unió pályázati forrást tudott igénybe venni. A jövőben ezek a források kiegészülnek a Modern Városok Program keretében felhasználható állami támogatásokkal. A pályázati források nyújtanak fedezetet az infrastrukturális beruházások és számos szociális és társadalmi probléma megoldását támogató projekt megvalósítására. A közfoglalkoztatási program, a segélyezési rendszer, valamint a lakás- és helyiséggazdálkodás segítségével igyekszik a halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi rétegek esélyegyenlőségét biztosítani. Az önkormányzat határon átnyúló együttműködésekben is részt vesz Interreg-projektek és testvérvárosi kapcsolatai révén, ezen felül több civil szervezetet is támogat, amelyek a közszolgáltatások biztosítását, a város kulturális és sportéletének előmozdítását segítik. Kiemelt szerepet vállal a Novohrád-Nógrád Geopark fejlesztésében, emellett tagja a Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulásának, valamint a Magyar Önkormányzatok Szövetségének. Az önkormányzat szorosan együttműködik a salgótarjáni roma és szlovák nemzetiségi önkormányzatokkal is.	

IV.2 Zöldülő város

IV.2.1 Mit jelent a zöldülő város?

A **zöldülő város a település klímaállóságát, azaz a klímaváltozással szembeni alkalmazkodóképességét, valamint az éghajlatváltozás mértékének mérséklését jelenti**. Mindez magában foglalja az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését, a zöld- (zöldterületek, zöldfelületek, természeti ökoszisztémák) és kék infrastruktúrák (felszíni és felszín alatti vizek) fenntartható használatát, védelmét, a körforgásos gazdálkodásra történő átállást, illetve ennek részeként a keletkezett hulladék mennyiségének csökkentését, valamint hatékonyabb hasznosítását, a

környezeti szennyezés csökkentését, a szennyezőanyagok levegőbe, talajba és vízbe jutásának megelőzését, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmét és helyreállítását, a fenntartható földhasználatot és területgazdálkodást, valamint ezzel összefüggésben a fenntartható mezőgazdálkodást és erdőgazdálkodást.

A zöldülő város tehát a környezet és a táj megóvása mellett az energiagazdálkodásra és energiahatékonyságra, a közlekedésből eredő szennyezés csökkentésére, a gazdaság klímaváltozással szembeni alkalmazkodóképességre fókuszál, s szorosan összefügg a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia stratégiai munkarészeiben bemutatott Zöld átállás menetrenddel.

IV.2-1. ábra: A zöldülő város főbb komponensei

Forrás: MEGÉRTI Kft., saját szerkesztés

IV.2.2 Zöldülő város - szintézis

IV.2.2.1 Környezet- és természetvédelem

Szakági területek	Környezet- és természetvédelem
Értékelési szempontok	Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai (légszennyezés, talajszennyezés, zaj, szag, teherforgalom stb.) Egyes elemek környezeti terhelési értéke, környezetvédelmi intézkedések
	Z6: Zöldfelületi ellátottság
	Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete
Szintézis	
Salgótarján területén a teherforgalom 2010 összességében növekszik , bár pozitív fejlemény, hogy a leginkább érintett belvárosi területek a 21. sz. főút új nyomvonalának átadása óta részben mentesültek a tranzitforgalomtól.	
A városon belüli zöldfelületek aránya alacsony, amelyet némileg ellensúlyozza a várost körülvevő erdők magas aránya. A zöldterületek jelentős hányada az összefüggő településszerkezeten kívül található, a belső területeken található zöldterületek pedig nem alkotnak összefüggő rendszer, funkció nélküliek. A fejlesztések során törekedni kell a településen belüli alulhasznosított, barnamezős területek újra hasznosítására , amelyben a szerepet kell játszania a zöldfelületi rendszer növelésének és a gazdasági funkciók	

Szakági területek	Környezet- és természetvédelem
barnamezős területen történő megtelepítésének, annak érdekében, hogy a várost körülvevő erdőterületek ne sérüljenek zöldmezős beruházások megvalósulásával. Salgótarján közigazgatási területe kiemelkedő természeti értékekkel érintett, Natura 2000 területek, országos ökológiai hálózati elemek fedik le a város jelentős részét, magas az erdősültség aránya. A városias szövet és a természeti táj hosszú vonal mentén összeér. A közvetlen érintkezés előnyöket és hátrányokat egyaránt tartogat. A védett területek közelsége természetes határt szab, miközben figyelmet érdemel a peremek védelme. A fenntarthatóság elvét hangsúlyosan kell kezelni. A fejlődés nem a területi terjeszkedés szinonimája, az alulhasznosított területek városi szövetbe integrálása jelenthet megoldást a túlzott tájhasználat megelőzésére.	

IV.2.2.2 Zöld hálózatok és klímaváltozás

Szakági területek	Zöld hálózatok és klímaváltozás
Értékelési szempontok	Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása
Szintézis Salgótarjánban a település vezetése egyértelműen elkötelezett a környezet- és klímavédelem iránt, amit leginkább az elmúlt évek jelentős energiahatékonysági és megújulóenergia-felhasználásra irányuló fejlesztései támasztanak alá. A település hosszú távú jövőjére vonatkozó településvezetési tervek között továbbra is hangsúlyos elemként szerepelnek a környezet- és klímavédelemmel összefüggő fejlesztési elképzelések. A szemléletformáló akciók keretében elsősorban a fenntartható életmódhoz, egészségtudatossághoz kapcsolódó programok valósultak meg, míg a település Klímastratégiája célul tűzi ki többek között az önkormányzati klímakommunikáció erősítését, klímavédelmi szemléletformálási kampányok megszervezését és lebonyolítását, települési hőszélerő terv készítését, energetikai szaktanácsadás megvalósítását, a fenntartható közlekedési formák népszerűsítését, a keletkező hulladék mennyiségének csökkentésére, az újrahasznosításra irányuló szemléletformálást.	

IV.2.2.3 Közműrendszerek és energiagazdálkodás

Szakági területek	Közműrendszerek és energiagazdálkodás
Értékelési szempontok	• Z3: Önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása (Önkormányzati ingatlan állomány energia tanúsítványa, megvalósult energetikai fejlesztések), Településüzemeltetés: energiahatékonyságot támogató intézkedések bemutatása • Z4: Közműhálózat: Energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya; csapadékvíz hasznosítása; vízgazdálkodás, szennyvízelvezetés rendszere
Szintézis A város közmű ellátottsága megfelelő, az ivóvízhálózat teljesen kiépült, valamint a beépítésre szánt területek csatornázása is megvalósult. Ugyanakkor az egyre inkább beépülő zártkerti területek csak vezetékes ivóvízzel rendelkeznek, a szennyvízkezelés nem megoldott. A csapadékvízvezető-rendszer hiányos, kapacitása nem megfelelő, ami egyes területek elöntéséhez vezet, s a csapadékvíz a szennyvízhálózatba is bejut. Az elektromos- és a vezetékesgáz-hálózat kiépítettsége és kapacitása megfelelő. A Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatához tartozó intézmények döntő része az energiahatékonyságot javító felújításon esett át. A városban található intézmények egy részének energiaellátását, ill. a lakótelepi lakások melegvízellátását távhőrendszeren keresztül oldották meg.	

IV.2.2.4 Fenntartható közösségi közlekedés

Szakági területek	Fenntartható közösségi közlekedés
Értékelési szempontok	• Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok szolgáltatási oldalon (e-járművek, sharing szolgáltatások stb.)
Szintézis	
A járás közösségi közlekedésében a távolsági autóbuzos közlekedés a meghatározó, ezt kiegészítve az önkormányzatok falugondnoki szolgálatai gyermekek, óvodások szállítását, a lakosság egészségügyi intézménybe való eljutását, hivatalos ügyek intézését is elősegítik. A közösségi autók, telekocsik használata elenyésző, leginkább az országon belüli, nagyobb távok esetében választják ezt az utazási formát – leginkább a közösségi közlekedés helyett-mellett. A városban közbringa rendszer jelenleg nem működik, későbbi kialakítása egyelőre nincs a rövidtávú fejlesztési elképzelések között, de az infrastrukturális feltételek adottak. A távolsági autóbuszok utasforgalma egyébként a Covid-19 járvány előtti időszakban nem csökkent, ellentétben a salgótarjáni helyi autóbusz-hálózat, illetve a vasút utasforgalmával. Mind az autóbusz-hálózat, mind a vasút igen előregedett, ráadásul túlnyomórészt gázolajjal üzemelő járműállománnyal rendelkezik. Salgótarjában 1 db, teszt jelleggel futó elektromos helyi autóbusz fut, de a MÁV és a Volánbusz is tervezi hibrid vagy elektromos járművek beszerzését. Az önkormányzat az elmúlt években saját és cégei gépkocsiállományát elkezdte lecserélni elektromos, illetve hibrid meghajtásúra. Jelenleg 6-7 elektromos autó áll az önkormányzat rendelkezésére. Salgótarjában az e-mobilitás elterjedtsége az országos átlag alatt van, mind az alternatív hajtású személyautók, mind a teherjárművek, mind az elektromos sharing-szolgáltatók arányát tekintve.	

IV.3 Digitális város

IV.3.1 Mit jelent a digitális város

A **digitális város a település működtetésével, üzemeltetésével összefüggő, adat alapú feladatszervezésre és erőforrásgazdálkodásra épülő digitalizációt és okos megoldásokat jelent, amelyeknek a központjában a helyi lakosság elégedettségének, életminőségének növelése áll.** Fontos leszögezni, hogy az adott város „okosítása” soha nem öncélú tevékenység, azaz olyan megoldásoknak, eszközöknek nincs létjogosultsága, amelyek társadalmilag, műszakilag és pénzügyileg nem fenntarthatók, s nem valós problémákra reflektálnak.

Kétségtelen, hogy a digitális technológia fejlődése messze túlszárnyalja az azokat használók szemléletének fejlődését, kompetenciáit, ugyanakkor egy-egy új (digitális) megoldás hatékonysága akkor maximálható, ha nem csak a működést biztosító szolgáltatók (önkormányzat, szolgáltatók, privát cégek), hanem a szolgáltatásokat igénybe vevők oldalán is megtörténik a váltás, azaz kialakulnak a személyes igények és ezáltal a lakosok a kényelmesebb, bár sok esetben személytelenebb szolgáltatási megoldások felé fordulnak. Ezt a folyamatot mind szolgáltatói, mind felhasználói oldalon a COVID-19 járvány az elmúlt időszakban jelentősen felgyorsította – elég csak a felélénkülő on-line adatforgalomra (on-line vásárlás, tájékozódás, kapcsolattartás, on-line programok, koncertek, stb.) gondolni.

A digitális város tehát a felhasználói oldal digitális kompetenciáit, a település üzemeltetésével, működtetésével összefüggő önkormányzati, (köz)szolgáltatói, vállalkozói szféra már meglévő és potenciálisan alkalmazható digitális megoldásait helyezi a fókuszba, s szorosan összefügg a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia stratégiai munkarésében bemutatott Digitális átállás menetrenddel.

IV.3-1. ábra: A digitális város főbb komponensei

Forrás: MEGÉRTI Kft., saját szerkesztés

IV.3.2 Digitális város - szintézis

IV.3.2.1 Lakosság digitális kompetenciája

Szakági területek	Lakosság digitális kompetenciája
Értékelési szempontok	- D3: A lakosság digitális eszköz ellátottsága, kompetenciák, felhasználói szokások (szolgáltatói adatokra és felmérésre alapozva) - D4: A digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői a humán erőforrás digitális felkészültsége a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél
Szintézis	
Települési szinten a lakosság digitális eszköz ellátottságáról kevés rendelkezésre álló adat van. A kérdőíves felmérés alapján a város lakosságának digitális eszközellátottsága jó, a kérdőívet kitöltők közül csupán a férfiak 65 év feletti korosztályában jelölte be 1,9%, hogy nem rendelkezik semmilyen okos eszközzel. A digitális kompetenciák tekintetében a kitöltők 80%-a úgy ítéli meg, hogy saját korosztályához képest átlagosan vagy az átlagnál jobban kezeli a digitális eszközöket. Az internetet legtöbbször információszerezésre, tájékozódásra használja, meghatározó ugyanakkor a közösségi oldalak látogatása, a szórakozás és az ügyintézés (nyomtatványok letöltése, benyújtása). Salgótarjánban az internetelőfizetések számának alakulásában az elmúlt években dinamikus bővülés volt tapasztalható. A Megyei Könyvtár és az Ifjúsági Centrum segíti a lakosság számítástechnikai készségeinek fejlesztését., de e tevékenységekben a helyi civil szervezetek is nagy szerepet vállalnak fel, különösen az idősebb lakosság digitális kompetenciájának erősítésében. A közszolgáltatást végző helyi intézményeknél az elmúlt években több alkalommal történt számítástechnikai eszközbeszerzés. A közszolgáltatók döntő része weboldallal, illetve Facebook-csoporttal rendelkezik. Az Önkormányzatnál már számos ügy esetében lehetőség nyílik az elektronikus ügyintézésre.	

IV.3.2.2 Gazdasági szervezetek

Szakági területek	Gazdasági szervezetek
Értékelési szempontok	- D1: Digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenléte - D2: Digitális technológiát alkalmazó cégek jelenléte (közszolgáltatók (beléptető, kamera, irányítórendszerek stb.), Ipar 4.0, szolgáltató szektor)
Szintézis	
Salgótarján területén a vezetékes közcélú távközlési ellátás a Magyar Telekom Nyrt. hálózatán keresztül történik. A városban és térségében a mobiltelefon szolgáltatás adótorony hálózata kiépült, a terület a szolgáltatók által lefedett. Kevés információval rendelkezünk arra vonatkozóan, hogy a Salgótarjánban működő vállalatok milyen digitális technológiát alkalmaznak. A közszolgáltatók esetében elmondható, hogy terveznek előre lépni a digitális technológia alkalmazásában (pl. elektronikus ügyintézés).	

IV.3.2.3 Humán közszolgáltatások

Szakági területek	Humán közszolgáltatások
Értékelési szempontok	- D5: Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot (ügyintézésre koncentrálni: infrastruktúra és HR felkészültség) - D6: Digitális (adat alapú) feladatszerzés helyzete a közfeladat ellátásban (egészségügy, szociális ellátás, hulladékkezelés stb.) - D7: Digitális adatbázisok és adatfeldolgozás az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, digitális épületüzemeltetés
Szintézis	
Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata az ASP rendszerhez csatlakozva az e-önkormányzati portálon keresztül biztosítja az elektronikus ügyintézés lehetőségét. Az elektronikus kitölthető űrlapok száma meghaladja a 100-at, az alábbi fő témakörökben érhetők el: adóügy; anyakönyv; pénzügy, gazdálkodás; szociális ügy; hagyaték; általános vagy egyéb igazgatási ügyek; ipar-kereskedelem; településüzemeltetési, vagyonkezelési ügyek. Online ügyintézésre a Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde, a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és a Dornyay Béla Múzeum esetében is van lehetőség. A közműszolgáltatók közül az áramszolgáltatóval történő kapcsolattartásban már elsődleges, a víz és csatornaszolgáltatás esetében pedig jelentős szerepe van az online, illetve az emailen keresztül történő ügyintézésnek. A közhivataloknál szintén kiemelt szerepe van az elektronikus ügyintézési formának.	

IV.3.2.4 Közlekedés, közművek

Szakági területek	Közlekedés, közművek
Értékelési szempontok	- D9: Digitális megoldások a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.) - D10: Közmű-működtetés szenzoros követése - D11: Lakossági digitális megoldások (applikációk, közterületi okos megoldások stb.)
Szintézis	
A közösségi közlekedésben a digitális megoldások alkalmazása országos menetrendkeresőkkel valósul meg (menetrendek.hu, elvira.hu, volanbusz.hu). Az elvira.hu és a volanbusz.hu felületen a menetrendi információkon túlmenően on-line jegy- és/vagy bérletvásárlás is működik. A helyi közösségi közlekedés tekintetében 2022-ben bevezetésre kerülnek a buszokra felszerelt okoskijelzők, buszmegállóba helyezett kijelzők, megvalósul a GPS-alapú autóbusszkövetés, valamint a mobil applikációs járatkövetés is. A közműszolgáltatók terveznek a lakosság számára a jövőben elérhető digitális fejlesztéseket (pl. a Északmagyarországi Regionális Vízművek ZRt.). Az önkormányzat támogatja az optikai kábelhálózat intézmények közötti teljeskörű kiépítését és további ingyenes WIFI pontok kialakítását.	

IV.3.2.5 Környezet- és természetvédelem

Szakági területek	Környezet- és természetvédelem
Értékelési szempontok	D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment
Szintézis	
Salgótarján a környezet és természetvédelem területén jelenleg nem rendelkezik digitális adatbázissal, ill. olyan szenzorhálózattal, amely segíti az adatbázis folyamatos frissülését. A város honlapján elérhető a GISPÁN integrált önkormányzati térinformatikai rendszer, amely alkalmas a város belterületére vonatkozó zöldterületek térképi megjelenítésére, többlet információtartalom (pl. egyes zöldterületek nagysága stb.) azonban nem érhető. Az önkormányzat a smart city projekt keretében smart grid létrehozását tervezi, amelynek része kell, hogy legyen a környezet- és természetvédelmi digitális adatbázis is.	

IV.4 Megtartó város

IV.4.1 Mit jelent a megtartó város?

A megtartó város olyan szolgáltatásokat, oktatási-képzési lehetőségeket, munkahelyeket, szolgáltatásokat, lakhatási körülményeket és városi környezetet biztosít, amelyek megfelelnek a városi lakosság eltérő igényeinek, s mások számára is megfelelő vonzerőt jelenthet. A helyi lakosság ugyanakkor rendkívül heterogén akár az életkor, a jövedelmi helyzet, vagy az életkörülmények, de számos egyéb ismerv tekintetében is. Ha a város a köz- és piaci szolgáltatók, civil szervezetek együttes bevonásával képes a különféle igényekre szabott szolgáltatások biztosítására, azzal egyrészt biztosítja a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, másrészt a fizetőképes kereslet számára plusz szolgáltatásokat is képes biztosítani, ami az elvándorlás ellen hat.

A megtartó város tehát a jól-létet, azaz a település és térségének társadalmát, köz- és piaci szolgáltatásait, a szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőséget, a lakhatási feltételeket helyezi a fókuszba.

IV.4-1. ábra: A megtartó város főbb komponensei

Forrás: MEGÉRTI Kft., saját szerkesztés

IV.4.2 Megtartó város - szintézis

IV.4.2.1 Társadalom

Szakági területek	Társadalom
Értékelési szempontok	• M1: Demográfiai helyzet • M2: Helyi identitást meghatározó tényezők és szerepük a helyi /térégi közösség alakításában • M3: Térégi mobilitási trendek (várostérégi ingázás) • M4: Társadalmi rétegződés, konfliktusok
Szintézis	
Salgótarján népességére a csökkenő tendencia jellemző, amely a természetes fogyásnak és a magas elvándorlásnak köszönhető, korszerkezete elöregedő. A 2011-es népszámlálás adatai alapján a városban nem túl jelentős a nemzetiségek aránya, csupán 5,4 % vallotta magát valamely nemzetiség tagjának, ugyanakkor jelentős volt (13,9 %) a nyilatkozni nem kívánók aránya, akiknek a többsége vélhetőleg a roma etnikumhoz tartozik. A városban kiemelt szerepe van a bányász és palóc hagyományok ápolásának, amelyben kiemelt szerepet játszik a József Attila Művelődési Központ és a Dornyay Múzeum. A térségbeli ingázásról a legutóbbi népszámlálás adatai adják a legteljesebb képet, az azóta eltelt 10 évben azonban jelentős változások is bekövetkeztek. A 2011-es adatok alapján a Salgótarjánban állandó lakhellyel rendelkező foglalkoztatottak közel egyötöde ingázott (a járáshatáron túl ingázók elsődleges célpontja Budapest volt). Salgótarján központi funkcióját mutatja ugyanakkor, hogy a környező településeken a lakosság több mint fele ingázik. A Helyi Esélyegyenlőségi Programjában 5 olyan célcsoportot azonosított, akiknek javítani szeretné a helyzetét, illetve biztosítani számukra az esélyegyenlőséget: mélyszegénységben élők és romák, gyermekek, nők, idősek, fogyatékkal élők. Salgótarjánban továbbá 11 db szegregálódott és 4 db szegregációval veszélyeztetett terület található, lakosainak száma több mint 2.200 fő.	

IV.4.2.2 Esélyegyenlőség biztosítása, civil tevékenységek

Szakági területek	Esélyegyenlőség biztosítása, civil tevékenységek
Értékelési szempontok	• M5: Civil tevékenység jelenléte, szerepvállalása a közfeladatok ellátásában – térségi (tematikus) civil hálózatok jellemzői • M6: Esélyegyenlőség biztosítása és a humán közszolgáltatások elérhetősége területén (pl. szociális bérletrendszer) • M7: A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózást biztosító városi és térségi akciók, projektek, szervezetek (összhangban az antiszegregációs terv tartalmával)
Szintézis	
A város önkormányzata törekszik az esélyegyenlőség biztosítására, különösen a Helyi Esélyegyenlőségi Programban nevesített célcsoportok helyzetének javítására, többféle támogatást, kedvezményt nyújt a rászorulóknak. Az önkormányzat saját lehetőségei nem elegendőek valamennyi probléma kezelésére, ezért szükséges pályázati források igénybevétele, a gazdasági élet szereplőinek és a civil szervezetek bevonása, továbbá a lakosság aktív közreműködése. A KSH adatai alapján 2019-ben 273 civil szervezet működött a városban. A civil szervezetek közül több jelentős szerepet játszik a város kulturális-, oktatási és sportéletben. Érdemes továbbá kiemelni, hogy több különböző civil szervezet segíti a Helyi Esélyegyenlőségi Programban meghatározott célcsoportok érdekeit képviselni, helyzetüket javítani. Az önkormányzat számos civil szervezettel működik együtt.	

IV.4.2.3 Szolgáltatások elérhetősége, szociális gazdaság

Szakági területek	Szolgáltatások elérhetősége, szociális gazdaság
Értékelési szempontok	• M8: A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség (elégedettségi és /vagy igény felmérés) • M9: Társadalmi vállalkozások helyzete (tevékenység, munkaerő vonzáskörzet, piac)
Szintézis	
nincs információnk	

IV.5 Kiszolgáló város

IV.5.1 Mit jelent a kiszolgáló város?

A kiszolgáló város a fenntartható területhasználatot, az épített és művi környezetet, a városi zöldfelületeket és természeti ökoszisztémát, valamint a városi közműrendszereket, infrastruktúrákat, azok optimális területi leképeződését jelenti.

IV.5-1. ábra: A kiszolgáló város főbb komponensei

Forrás: MEGÉRTI Kft., saját szerkesztés

IV.5.2 Kiszolgáló város - szintézis

IV.5.2.1 Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggései

Szakági területek	Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggései
Értékelési szempontok	• K1: A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhang, a város településhálózatban elfoglalt szerepe a város és várostérség fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján • K2: A várost és várostérséget érintő területfelhasználási kategóriák és a műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeinek bemutatása • K3: Városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangja kiemelten a településhatáron érintkező beruházások terén
Szintézis	
Az OFTK értelmében Salgótarján – kihasználva kedvező, határmenti fekvését – a hálózati szemlélettel működő adottságokat és lehetőségeket szem előtt tartó területi tervezési folyamatok kialakításában, valamint a város-vidék közötti kölcsönös előnyökön nyugvó együttműködések révén a hatékonyan és fenntarthatóan működő gazdasági térszerkezet megvalósításában tölt be kiemelkedő szerepet. A Nógrád megyei Területfejlesztési Konceptió és Program Salgótarján, mint a megye oktatási, sport és vállalkozásélénkítő központját definiálja, amelyben kiemelt szerepet játszik a felsőoktatás fejlesztése, az Óbudai Egyetem, ill. a testnevelési Egyetem salgótarjáni Campusának és K+F+I központjának létrehozása, képzési rendszerének kibővítése. A nemzetközi paralimpiai sportközpont létrehozása sportlétesítményekkel, kiszolgáló egységekkel és szállásfejlesztéssel. A megyeszékhelyen, a városokban, ill. kistelepüléseken létrejövő új inkubációs kapacitásokkal, ill. a barnamezős terület revitalizációjával megvalósuló kompetenciaközponttal, Tudományos és Technológiai Parkkal.	

Szakági területek	Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggései
	Az országos és megyei területrendezési tervek értelmében Salgótarjánt az országos és megyei területfelhasználási kategóriák mindegyike érinti, amelyek közül az erdő- és mezőgazdasági térség a település közel háromnegyedét lefedi. A megyei övezetek közül az ásványi nyersanyagvagyon, a földtani veszélyforrás, valamint a kiemelt turisztikai övezet a település teljes területére kiterjed. Mindezek mellett az ökológiai hálózat, a tájképvédelmi, valamint a vízminőség védelmi övezetek területi lefedettsége is jelentős. Mindezzel összefüggésben a szomszédos települések elsősorban az ökológiai hálózat, valamint az erdők és erdőtelepítésre javasolt területek övezetei révén érintik Salgótarjánt. Az országos és megyei területrendezési tervek a meglévő közúthálózatot és kerékpárút hálózatot bővítő elemeket tartalmazznak, amelyek a szomszédos települések, ill. Salgótarján rendezési terveiben is megjelennek. A település szerkezetét meghatározó hálózati elemek jellemzően önálló közlekedési, azon belül szétválasztva a kötőpályás és a közúti közlekedés elemként, valamint egyéb területfelhasználási egységekben megjelenő önálló közműelemként jelennek meg. A területfelhasználás részeként önálló vízgazdálkodási térségként jelennek meg a vízgazdálkodás hálózati elemei, a csatornák, árkok, valamint az egyéb vízfolyások.

IV.5.2.2 Tájhasználat, táji és természeti adottságok

Szakági területek	Tájhasználat, táji és természeti adottságok
Értékelési szempontok	• K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése
Szintézis	
Salgótarján és környéke jelentős táji és természeti értékekkel rendelkezik. Számos védett terület található itt, az erdőgazdaságnak pedig kiemelt szerepe van a térségben. A városias szövet és a természeti táj hosszú vonal mentén összeér. A védett területek közelsége természetes határt szab, miközben figyelmet érdemel a peremek védelme. A térségben kiemelt szerepet játszik a vízbazisvédelem, mivel klímaérzékenység szempontjából a nagyon érzékeny kategóriába tartozik a terület. A vízfolyásoknál egyre gyakoribb jelenségnek számítanak a villámárvizek. Védekezés megelőzéssel a zárt csapadékvíz elvezető hálózat folyamatos karbantartásával, az újonnan létesített csatornahálózat helyes méretezésével, továbbá természetes és természetközeli vízmegtartó megoldások alkalmazásával valósulhat meg. A város kulturális hagyományai, építészeti és településképi öröksége, továbbá a kapcsolódó községek természetközeli, vonzó vidéki hangulata, és a környék táji és természeti értékei alapot adhatnak a turizmus fejlesztésére, ehhez ugyanakkor a minőségi szálláshelyek és átfogó, turisztikai célú marketing tevékenységre van szükség. Az adottságok révén a természetközeli és kulturális turizmus a jövőben hatékony fejlesztési lehetőséggé válhat a helyi gazdaság számára, a potenciális beruházások és fejlesztések során azonban a városi és természeti tájba illő, környezetbarát és energiahatékony szempontok figyelembe vétele elengedhetetlen. Kiemelt jelentősége van a Salgótarján területén bezárt felszíni bányák (szén, kő, kavics), lezárt kommunális hulladéklerakók, ipari hulladéklerakó telepek, működő bányák (kavics, salak stb.) területének, amelyek rekultivációja elengedhetetlen.	

IV.5.2.3 Zöldfelületi rendszer

Szakági területek	Zöldfelületi rendszer
Értékelési szempontok	• K11: Zöld infrastruktúra hálózat nagysága, betöltött szerepe
Szintézis	
A külterületi zöldfelületekről összességében elmondható, hogy az értékesebb zöldfelületek helyét több kevésbé értékes területek foglalták el, azaz erdők helyett erdős cserjés területek, a komplex művelési szerkezet pedig visszaszorulóban van. Ezzel együtt a beépített területek aránya enyhén növekedett. A várososon belüli zöldfelületek aránya alacsony. A zöldterületek jelentős hányada az összefüggő településszerkezeten	

Szakági területek	Zöldfelületi rendszer
kívül található, a belső területeken található zöldterületek pedig nem alkotnak összefüggő rendszer, funkció nélküliek. A meglévő közterületek rendezése, funkcionális bővítése és jó állapotuk folyamatos szinten tartása szükséges. A fejlesztések során törekedni kell a településen belüli alulhasznosított, barnamezős területek újra hasznosítására, amelyben a szerepet kell játszania a zöldfelületi rendszer növelésének és a gazdasági funkciók barnamezős területen történő megtelepítésének, annak érdekében, hogy a várost körülvevő erdőterületek ne sérüljenek zöldmezős beruházások megvalósulásával.	

IV.5.2.4 Területhasználat és épített környezet, városi hősziget-hatás

Szakági területek	Területhasználat és épített környezet, városi hősziget-hatás
Értékelési szempontok	• K4: Társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettsége • K6: Városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások • K7: A gazdasági területek fekvése, kihasználtsága, közlekedési kapcsolatai, ingatlanpiaci viszonyok alakulása (kereslet-kínálat vizsgálata) • K8: ingatlangazdálkodás, kereslet-kínálat elemzés, önkormányzati vagyonkataszter szerkezete, intézményfenntartás meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételek • K12: Területhasználat elemzése, funkció nélküli ingatlanok, kihasználatlan ingatlanok nagysága, státuszuk okainak bemutatása, beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagysága, elhelyezkedése, funkcionalitása, beépítés, beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter • K13: Települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek (beleértve a védettséget élvező elemeket is)
	Szintézis
Salgótarján fekvését és településszerkezetét erőteljesen meghatározzák természetföldrajzi adottságai és településtörténeti múltja, amely egy hosszan elnyúló fő tengelyt és az azokból csápszerűen kinyúló, egymástól kissé elzárt, elhatárolt városrészeket eredményezett. A város lakásszerkezetére az elavult, mára kevésbé népszerű lakótelepes beépítés dominanciája jellemző. A városi közintézmények épületállománya szintén elavultak, felújításra várnak. Az ipari múlt számos alulhasznosított barnamezős területet hagyott hátra maga után, amelyek a város szövetébe ékelődve helyezkednek el. Ezek az ingatlanok többségében nagy kiterjedésű, erősen szennyezett, barnamezős területek az egykori gyártelepek helyén. A külterületeken nagyszámú, rekultiválatlan telepek (pl. bezárt felszíni bányák, hulladéklerakók) található. Az új, zöldmezős, gazdasági területek a város déli részén helyezkednek el, közúti kapcsolataik a lakott területen kívül helyezkednek el, így nem terhelik a várost – igaz, így közösségi közlekedéssel való ellátottságuk is gyengébb. Salgótarján város közigazgatási területén jelentős az állami tulajdonú területek aránya (volt honvédségi területek, országos közlekedéshálózat elemei, jelentősebb élő vízfolyások, bizonyos nevelési és oktatási intézmények). Egyházi tulajdonúak a szakrális épületek, templomok, harangtorony. A lakóházak és lakótelkek többsége magánkézben van. A vállalkozások, cégek, gyártó, szerelő üzemek, szolgáltatások, bányák jellemzően szintén magántulajdonban vannak, akárcsak a várak épülete és telke. Műemlékből összesen 16 darab található a város területén. A Salgó várrom, a József lejtős akna, valamint a Szent András Római Katolikus Templom környezete ex lege védett. A 2017-ben elfogadott településképvédelmi rendelet értelmében 24 épület áll helyi védelem alatt. A még mindig ipari dominanciával rendelkező város kibocsátása nem elhanyagolható, amelyet a várost körülvevő erdők jelentős kiterjedése, valamint a város széttagoltsága nem tud ellensúlyozni. A hegyvidéki területek között elterülő Zagyva-völgyi fekvése pedig kevésbé előnyös a klimatikus viszonyok alakulást tekintve. A városklíma-jellemzők összességében komoly közegészségügyi kihívást jelentenek. Elengedhetetlenül fontos a városi tervezésben a városklíma-jelenség tompítását célzó lehetőségek számba vétele és integrálása a helyi fejlesztésekbe. Ezek között kiemelkedő jelentőséggel bír a városi	

Szakági területek	Területhasználat és épített környezet, városi hősziget-hatás
	zöldinfrastruktúra-hálózatok mennyiségi és minőségi védelme, a növényborítottság növelése, a közcélú zöldterületek mellett a magántulajdonban lévő zöldfelületek növekedésének ösztönzése, a csapadékvíz-visszatartásra hangsúlyt helyező integrált csapadékvíz-gazdálkodási gyakorlat meghonosítása, erősítése, illetve új nagyvolumenű beépítések előtt annak felmérése, hogy az nem akadályozza-e a város átszellőzését.

IV.5.2.5 Közlekedés, közműhálózat

Szakági területek	Közlekedés, közműhálózat
Értékelési szempontok	• K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere • K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek valamennyi közlekedési módban • K10: Közművesítettség mértéke, állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek, közműellátottság kapacitási helyzetét, bővítési lehetőségei
Szintézis	
Közüthálózat: hálózat, elérhetőség, forgalom, állapot. Közösségi hálózatok. Kerékpár, járda. Baleset. Az országos és helyi közlekedési hálózatok szerkezete kényszerűen illeszkedik a hegyhátak, vízfolyások és a sűrű beépítés jellemezte adottságokhoz, amelyek leszűkítik a közlekedés számára rendelkezésre álló területet. Így a közlekedési igények csak jelentős kompromisszumok árán oldhatók meg. Ennek folyamánya a kelet-nyugati irányú áramlások nehezebb, költségesebb megvalósítása a Tarján-patak, a 21. sz. főút és a párhuzamos 81. sz. vasútvonal elvágó hatása miatt; vagy a lakóterületek széttagoaltsága okán kialakult helyi buszhálózat és járatsűrűség. A közüthálózat forgalmi terhelése az elmúlt 10 évben nőtt, bár a város tengelyét jelentő Rákóczi úton a 21. sz. főút tehermentesítő szakaszának átadása után kevesebb a jármű. A lakóutcák többsége kiépített, ugyanakkor a külső városrészekben, volt zártkerti övezetekben sok olyan út van, ahol az utóbbi évtizedekben megnőtt a lakosság száma, de az önkormányzat nem tudta burkolt utakkal kiszolgálni ezt az igényt. A szilárd burkolattal rendelkező utcák állapota sem megfelelő, különösen a nagy terhelést kapó utaké, illetve a kisforgalmú, de külső városrészekben található lakóutcáké. Jelenleg sem a városközpontban, sem a lakótelepeken, sem a kereskedelmi, szolgáltató és szabadidős tevékenységek helyszínein nincsen elegendő számú parkolóhely. A város szerkezetéből fakadóan a helyi autóbusz-hálózat lefedettsége területi szempontból igen jó. A hosszúkás völgyvárosi jelleg és a jellemzően hosszú viszonylatok viszont a helyi járatok követési idejét és az átszállási lehetőségeket igen nehéz összehangolni, az autóbuszok sokszor csoportosan érkeznek egy-egy megállóhelyre. Emellett az utazási igények jelentős megváltozását a járatcsoportok szervezése és ezek indítási ütemezése nem követte, így összességében a városban belüli elérhetőség kedvezőtlen irányban változott az utóbbi évtizedekben. Az alaphálózat szerkezete nem csak utas- hanem üzemeltetői oldalról is kedvezőtlen: többlet futáskapacitásokat és rezsijáratokat követel meg. A város területén futó 81. sz. vasútvonal feltárja a város túlnyomó részét, de ezt a kiváló elhelyezkedését a korszerűtlen infrastruktúra és járműpark (valamint ennek következtében az utazási idő és járatsűrűség), és az állmások egy részének kedvezőtlen megközelíthetősége miatt nem tudja kihasználni, az utasforgalom alacsony és hosszú ideje csökken. A közösségi közlekedés intermodális kapcsolatai összességében nem jók, csak a városközpontban található vasútállomás, helyközi autóbusz-állomás és a helyi járatok közötti átszállás tekinthető kapcsolódási pontnak, de sem P+R, sem B+R parkolók nem segítik az egyéni és közösségi közlekedés közti átszállást. A kerékpáros infrastruktúra egyelőre egyetlen útvonalon épült ki, kialakítása azonban nem felel meg a hatályos előírásoknak. A kerékpározás a városban jelenleg kevéssé elterjedt, ezért a kapcsolódó szolgáltatások sem épültek ki. A gyalogos közlekedés lehetőségei jelenleg nem mondhatók jóknak, sok kisebb utcában egyáltalán nincsen járda, a meglévő létesítmények állapota változó és elegendő önkormányzati forrás hiányában egyre romlik. A belvárosban és a lakótelepek egy részén jellemzők a lépcsők, melyek szintén változatos képet mutatnak, egy részüknél igencsak időszerű lenne a felújítás, amelyet nehezít, ha magántulajdonban állnak (amire több példa is van a városban). A város közműellátottsága megfelelő, az ivóvízhálózat teljesen kiépült, valamint a beépítésre szánt területek csatornázása is megvalósult. Ugyanakkor az egyre inkább beépülő zártkertek csak vezetékes	

Szakági területek	Közlekedés, közműhálózat
	ivóvízzel rendelkezik, a szennyvízkezelés nem megoldott. A belterületek csapadékvíz elvezető hálózata szintén hiányos, kapacitása nem megfelelő, ami egyes területek mind gyakoribb elöntéséhez vezet, s a csapadékvíz a szennyvízhálózatba is bejut. A lakott területeket körülvevő dombvidékeken az erdők helyét beépített területek foglalták el, ezáltal ezek vízviszatarató képessége is gyenge, s a csapadékvíz innen is a lakott területekre juthat. Az elektromos- és a vezetékesgáz-hálózat kiépítettsége és kapacitása megfelelő. A klímaváltozás hatására a nagy intenzitású csapadékok gyakorisága és intenzitása is növekszik, ami az elöntési események további fokozódásához vezet.

A stratégia végrehajthatóságát és a stratégiai ciklus sikerességét befolyásoló egyik legfontosabb körülmény, hogy a város milyen *irányítási és működési háttérrel* rendelkezik és az milyen hatékonysággal képes a stratégiai ciklus egyes lépéseiben foglalt műveletek végrehajtására.

Az FVS a fejlesztésekre, a fenntartható városüzemeltetésre és a működtetés komplex városi, várostérségi szintű rendszerére egyaránt figyelmet fordító tartalma **változásokat generálhat** a város eddigi irányítási és működési gyakorlatában/modelljében. Ez különösen igaz a *zöld és digitális átállás* folyamatára és annak szervezeti/működési következményeire.

Javasolt, hogy a megalapozó munkarészben az önkormányzatok elemezzék a város irányításának (elsősorban döntéshozatali és koordinációs feladatok) és működtetésének szervezeti hátterét (önkormányzati, civil és piaci szolgáltatók), a szereplők kapcsolatrendszerét, viszonyát és az egyes folyamatokat.

A helyzet ismerete és az **új típusú feladatok szempontjából történő kiértékelése** lehetőséget ad arra, hogy a stratégia újszerű szemléletéből eredő irányítási és működési modellt érintő beavatkozási pontok, változtatások meghatározhatók legyenek.

V.1 Irányítási modell

V.1.1 Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata működése

V.1.1.1 Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata és Közgyűlése

Salgótarján 1994-ben kapta meg a megyei jogú városi címet, ennek megfelelően Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata olyan települési önkormányzat, amely - törvényben meghatározottak szerint, az abban foglalt kivételekkel - azokat a közszolgáltatásokat is biztosítja, melyek saját területén túl a megye egészére vagy nagy részére kiterjednek. A megyei jogú város képviselő-testülete a közgyűlés.

Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatának feladata tehát a helyi közügyek és a helyben biztosítható közfeladatok ellátása. A feladatok ellátását a közgyűlés és szervei biztosítják, a feladatok elvégzésére pedig költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet hozhat létre. A közgyűlés hatásköreit – bizonyos kivételektől eltekintve – a polgármesterre, a bizottságra, a részönkormányzat területére, a jegyzőre, a társulására átruházhatja.

A közgyűlés elnöke a polgármester, aki összehívja és vezeti a közgyűlés üléseit, tagjainak száma, a polgármesterrel együtt, 15 fő.

A közgyűlés Salgótarjánban 4 állandó bizottságot hozott létre, melyek bizottságonként 11 főből állnak. A Pénzügyi Bizottság, az Ügyrendi Bizottság, a Gazdasági Bizottság és a Népjóléti Bizottság szakmai előkészítő szerepet tölt be, előkészíti a közgyűlés döntéseit, szervezi és ellenőrzi a döntések végrehajtását. Az állandó bizottságok azonos jogokkal és kötelezettségekkel bírnak. A bizottságok döntési, véleményezési és javaslattevési jogkörökkel rendelkeznek a különböző szakági témákban. A bizottságok a választott képviselők közül és külsős bizottsági tagokból állnak. A külsős bizottsági tagok szerepe kiemelt jelentőségű, hiszen ők biztosítják az ágazati működés szakmaiságát.

V.1.1.2 Ügyrendi Bizottság

Az Ügyrendi Bizottság döntési jogkörrel rendelkezik a közbeszerzési eljárások lefolytatása esetén, valamint a települési képviselők Közgyűlés üléséről való távolmaradása esetén benyújtott igazolási kérelem elfogadásáról.

Javaslatot fogalmazhat meg jogszabály módosításának kezdeményezésére, valamint az Alkotmánybíróság előtti eljárás kezdeményezésére.

Véleményezi a rendelet-tervezeteket, a Közgyűlés napirendjére tűzött, az önkormányzat által kötendő szerződés, illetve megállapodás tervezetét, valamint az önkormányzati intézmények, a gazdasági társaságok alapító okiratainak, szervezeti és működési szabályzatainak elfogadására, módosítására vonatkozó javaslatokat.

V.1.1.3 Gazdasági Bizottság

A Gazdasági Bizottság döntési jogkörrel rendelkezik a helyi Környezetvédelmi Alap felhasználásáról, a forgalomképes vagyonelem elidegenítéséről, megterheléséről 5 millió forint fölötti, de 10 millió forint alatti értékhatár esetében, valamint az önkormányzatot megillető elővásárlási jog gyakorlásáról 10 millió forint értékhatár fölött.

Javaslatot fogalmazhat meg a jogszabályban megállapított körben a földrajzi nevek megállapítására, megváltoztatására, a város zavartalan és biztonságos kommunális ellátásához szükséges pénzügyi fedezet biztosítására, annak összecszerúságára, a belterület határvonalának megállapítására, az önkormányzat vagyonának, vagyoni értékű jogának hasznosítására, vállalkozásélénkítő, munkahelyteremtő, iparfejlesztő intézkedések megtételére.

Véleményezi a településrendezési eszközök tervezeteit, a területfejlesztést érintő elképzeléseket, programokat, a város infrastrukturális ellátását érintő javaslatokat, az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokat érintő javaslatokat, valamint az önkormányzat Környezetvédelmi Programját.

V.1.1.4 Népjóléti Bizottság

A Népjóléti Bizottság döntési jogkörrel rendelkezik az önkormányzat bérlakáshoz jutás sorrendjének megállapításáról, módosításának jóváhagyásáról, emléktábla állításáról, a Zenthe Ferenc Színház Nonprofit Kft. és a Salgótarjáni Rendezvény- és Médiaközpont Nonprofit Kft. Szervezeti és Működési Szabályzatának, valamint felügyelő bizottsága ügyrendjének jóváhagyásáról.

Javaslatot fogalmazhat meg az ágazatát érintően intézmények megszüntetésére, átszervezésére, alapítására, művészeti alkotás közterületen, valamint önkormányzati tulajdonú épületen való elhelyezésére, áthelyezésére, lebontására, a helyi testnevelési és sportfeladatok meghatározására, illetőleg fejlesztési célkitűzéseire, a Közgyűlés és bizottságai hatáskörébe tartozó nemzetiségi ügyekkel kapcsolatos kérdésekben, az ágazatához tartozó intézmények tevékenységében felmerülő új kezdeményezések bevezetésére.

Véleményezi az ágazatához tartozó intézmények tevékenységében felmerülő új kezdeményezéseket, az önkormányzat köznevelési, kulturális és sport célokra fordított költségvetését, év végi mérlegét, valamint a szakterületének megfelelően a lakosság számára biztosított pénzbeli és természetbeni ellátások, intézményi ellátások létesítésével, megszüntetésével, új ellátási formák bevezetésével kapcsolatos testületi anyagokat.

V.1.1.5 Pénzügyi Bizottság

A Pénzügyi Bizottság döntési jogkörrel rendelkezik az Ügyrendi Bizottság véleménye alapján a Salgótarjáni Költségvetési Intézmények Gazdasági Szolgálata Szervezeti és Működési Szabályzatának jóváhagyásáról.

Javaslatot fogalmazhat meg a polgármester, alpolgármester illetményére és jutalmára a jogszabályban meghatározottak figyelembevételével, illetve egyéb költségeinek térítésére, továbbá a képviselők költségtérítésére

Véleményezi a költségvetési rendelet-tervezetet, és a végrehajtásáról szóló beszámoló(k) tervezeteit, a Közgyűlés elé kerülő költségvetési kihatású előterjesztéseket.

V.1.2 Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal működése

Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal feladata az önkormányzat működésével, valamint a polgármester vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása. Emellett a hivatal közreműködik az önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködésének összehangolásában.

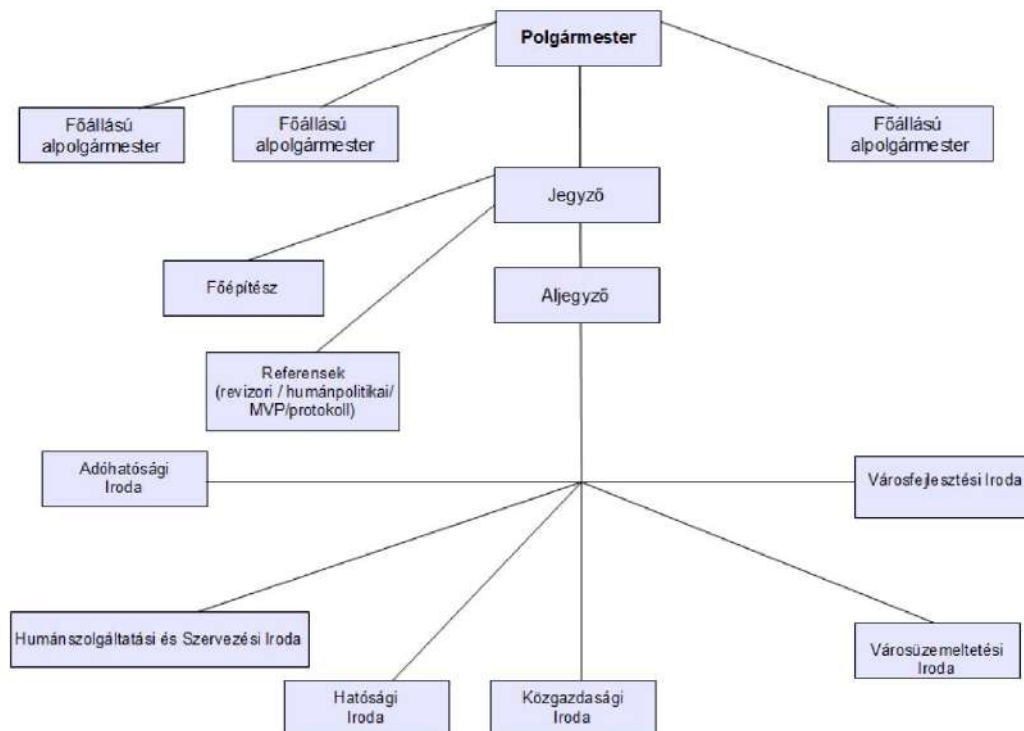
A hivatal 6 jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeti egységre tagolódik:

- Adóhatósági Iroda
- Hatósági Iroda
- Humánszolgáltatási és Szervezési Iroda
- Közgazdasági Iroda
- Városfejlesztési Iroda
- Városüzemeltetési Iroda

A belső ellenőrök (belső ellenőrzési referensek), a humánpolitikai referens, a protokoll referens, a Modern Városok Program referens és a főépítész az irodaszervezetbe nem tartozó szervezeti egységek, a jegyző közvetlen irányítása alatt fejtik ki tevékenységüket.

A Salgótarján városát érintő stratégiai, fejlesztési kérdésekkel a Városfejlesztési, valamint a Városüzemeltetési Iroda foglalkozik, emellett kiemelt szerepe van e területen a Modern Városok Program referensnek, illetve a főépítésznek.

V.1-1. ábra: Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala szervezeti ábrája

Forrás: Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata
Közgyűlésének 92/2021. (V.27.) határozata

Salgótarjánban a stratégiai feladatok végrehajtásában közvetlenül két vállalat – a Salgó Vagyon Kft. és a Salgótarjáni Városfejlesztő és Turisztikai Kft. – vesz részt. Ezeken kívül még számos vállalat lát el közösségi feladatköröket.

V.1.3 Az irányítási modell működésének értékelése

Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatának fő döntéshozó szerve a közgyűlés, egyes döntési jogköröket ugyanakkor átruházott egyes az állandó bizottságokra. A Környezetvédelmi Alap felhasználásáról, valamint a forgalomképes vagyonelemek elidegenítéséről és megterheléséről bizonyos értékhatárig a Gazdasági Bizottság dönt.

A stratégiaalkotás, valamint a fejlesztések/projektek megvalósításában a Gazdasági és a Népjóléti Bizottságnak van hangsúlyos szerepe. Ez a két bizottság ugyanis egyrészt az őket érintő szakágazati kérdésekben döntési jogkörrel is rendelkeznek, emellett javaslattevő és véleményezési jogkörrel rendelkeznek a társadalmi, gazdasági és települési ügyeket érintő projektek, fejlesztési javaslatok esetében. A Gazdasági Bizottság a város gazdaságát érintő témákban rendelkezik javaslattevő jogkörrel, a terület- és településfejlesztési kérdésekben, ill. nevesítve a Környezetvédelmi Program esetében véleményezési jogkörrel rendelkezik.

A Pénzügyi Bizottság biztosítja a megvalósuló projektek finanszírozását, az Ügyrendi Bizottság pedig a szükséges jogszabályi környezetet, ill. az annak való megfelelést.

V.2 Működési modell

V.2.1 Városi szolgáltatásokat biztosító szervezetek

V.2.1.1 Humán közszolgáltatások

A humán közszolgáltatások terén is több szereplő elégíti ki a helyi és környékbeli lakosok igényeit. Az egészségügyi és szociális ellátást a Salgótarján és Térsége Egészségügyi-Szociális Központja Salgótarján és Térsége Önkormányzatainak Társulása által létrehozott költségvetési szerv, valamint a Szent Lázár Megyei Kórház és Rendelőintézet biztosítja.

A bölcsődei és óvodai ellátást az önkormányzat által fenntartott Salgótarjáni Összevont Óvoda és Bölcsőde, a Salgótarján és Térségi Egészségügyi – Szociális Központja által fenntartott 52 férőhelyes Százszorszép Bölcsőde, valamint a katolikus egyház által fenntartott Jó Pásztor Katolikus Óvoda, emellett magánbölcsődék és családi napközik biztosítják.

Az oktatási intézmények fenntartói a Salgótarjáni Tankerületi Központ, valamint két egyház a Hit Gyülekezete, valamint az Egyházmegyei Katolikus Iskolák Főhatósága.

Az önkormányzat által létrehozott REMEK Nonprofit Kft. üzemelteti a sportlétesítményeket, úgymint sportcsarnok, sportcentrum, tanuszoda, strandfürdő, belvárosi mozgásstúdió, a kulturális intézményeket, úgymint televízió, kulturális központ, civil és ifjúsági ház, Bátki József Községi Ház. A Zenthe Ferenc Színház Nonprofit KFT. működteti a színházat.

A Balassi Bálint Megyei Könyvtár és a Dornyay Béla Múzeum, az óvodához hasonlóan, mint önálló költségvetési szervek, Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában működnek, de megyei hatókörrel rendelkeznek.

V.2.1.2 Városüzemeltetés

A városüzemeltetés egy meglehetősen komplex feladat, amelynek ellátásához több szereplő együttműködésére van szükség. A feladat ellátásában a kulcsszerepet a Salgótarjáni Foglalkoztatási Nonprofit Kft. játssza. Az önkormányzat által alapított gazdasági társaság közszolgáltatási szerződés alapján látja el feladatait, amely a köztisztasági szolgáltatásokra, a köztemetők fenntartására, temetkezési szolgáltatásokra, a közparkok, zöldfelületek karbantartására terjed ki.

Az ivóvíz ellátást, szennyvízelvezetést, valamint a helyi tömegközlekedést üzemeltetési szerződés alapján az Észak Magyarországi Regionális Vízművek Zrt., valamint a Volánbusz Zrt. biztosítja. A közvilágítást az ELMŰ Zrt, a közvilágítás karbantartását pedig a GA Magyarország Kft látja el. A távhőszolgáltatást ugyanakkor az önkormányzati tulajdonú Salgó Vagyon Kft. üzemelteti közszolgáltatási szerződés alapján.

A hulladékgazdálkodási közszolgáltatást közszolgáltatási szerződés alapján az önkormányzat által alapított gazdasági társaság a VGÜ Salgótarjáni Hulladékgazdálkodási és Városüzemeltetési Nonprofit Kft. látja el.

Mint Nógrád megye megyeszékhelye, Salgótarján kiemelt szereppel bír a térségben, így számos környező településre is kiterjednek a helyi szolgáltatások. Ez elsősorban a közművekre vonatkozik, így például az ivóvízszolgáltatást végző ÉRV (Északmagyarországi Regionális Vízművek Zrt.), a Főgáz, az áramszolgáltató ÉMÁSZ, a hulladékgazdálkodással foglalkozó VGÜ Nonprofit Kft. és a távfűtést biztosító Salgó Vagyon Kft. is több településen biztosítja szolgáltatását. Például a VGÜ Nonprofit Kft. Salgótarjánon kívül 57, az ÉRV Salgótarjánon kívül 22 településen végzi el a feladatot.

V.2.1.3 Városfejlesztés

A városüzemeltetéshez kapcsolódóan a városfejlesztéssel közszolgáltatási szerződés alapján két, önkormányzat által alapított gazdasági társaság foglalkozik. A Salgó Vagyon Kft. fő tevékenysége az ingatlankezelés, amelynek keretein belül ellátja a tulajdonában lévő ingatlanok értékesítés- és bérbeadás útján történő hasznosítását, a bérlemények kezelését és azzal kapcsolatos szolgáltatási tevékenységet. Ezen kívül ellátja a Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata tulajdonában lévő, forgalomképes vagyonértékesítését és bérbeadás útján történő hasznosítását, a bérlemények kezelését, valamint a kapcsolt szolgáltatási feladatokat.

Fontos feladatot lát el a Salgótarjáni Városfejlesztő és Turisztikai Kft, amely számos tevékenységi körrel rendelkezik, többek között épületépítési projekt szervezése, ingatlankezelés, társadalomtudományi, humán kutatás és fejlesztés, zöldterület-kezelés és építményüzemeltetés. Szervezeti és Működési Szabályzata alapján ugyanakkor elsősorban a turisztikai területtel foglalkozik, a városfejlesztési profil kevésbé jelenik meg a Kft. működésében.

Kiemelt szerepe van természetesen e téren a Polgármesteri Hivatal Városfejlesztési irodájának és Városüzemeltetési irodájának is.

V.2-1. ábra: Salgótarján Megyei Jogú Város működési modellje

V.2.2 Város működési modelljének értékelése

Salgótarjánban az önkormányzat a városi szolgáltatásokat saját fenntartású költségvetési szervezetekkel, saját alapítású, 100 %-ban önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságokkal, valamint magáncégekkel kötött közszolgáltatási szerződésekkel biztosítja. Egyes területek esetében (pl. hulladékgazdálkodás, oktatás, egészségügyi-szociális ellátás), a helyi szolgáltatások számos környező településre is kiterjednek.

V.3 Várostérségi koordináció

Salgótarján, mint megyei jogú város és Nógrád megye székhelye a hazai funkcionális városhierarchia 3. szintjén helyezkedik el, térségi szerepeit tekintve ugyanakkor egyértelműen túlmutat szűkebb környezetén. Fekvése lehetőséget biztosít a szomszédos Szlovákiával történő, aktív gazdasági és infrastrukturális kapcsolattartásra, ennek megfelelően Salgótarján a határon átnyúló Neogradiensis Eurorégió legerősebb magyarországi fejlődési pólusa. A város térségi szerepkörei több területen érvényesülnek. Ilyenek a gazdaság, az igazgatás, a kereskedelem, az egészségügy, oktatás, közművelődés és a rekreáció. Ezek alapján a város egyértelműen teljes körű térségszervező erővel bír, teljes értékű funkcióval rendelkező település. Salgótarján térségszervező ereje átnyúlik a szlovák-magyar határon, és a szlovákiai Losonccal kölcsönhatásban meghatározza a határon átnyúló Neogradiensis Eurorégió fejlődését.

A Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulása megszűnésével annak döntéshozó szerve, a polgármesterek tanácsa is megszűnt. Az elsősorban szociális területen továbbra is működő önkormányzati társulások esetében tovább működik a tanács, mint döntéshozó szerv. Salgótarján esetében a Salgótarján és Térsége Önkormányzatainak Társulása működik és tartja fenn Salgótarján Megyei Jogú Város Egészségügyi-Szociális Központját.

Salgótarján emellett része egy Szlovák-Magyar Interreg Programnak, amelynek keretén belül az Európai Regionális Fejlesztési Alap forrásait felhasználva egy szlovák-magyar turisztikai fejlesztés valósul meg. A pályázat Nógrád/Novohrad kulturális és történelmi öröksége védelmét célozza meg Gácson és Salgótarján turisztikai térségében, Eresztvényben. Fő célja a történelmi épületek felújítása, valamint Csontváry Kosztka Tivadar és Mustó János művészek emlékházainak létrehozása.

Salgótarján tagja a Novohrad - Nógrád Geoparknak, amely a világ első, már alapításában is országok közötti, határon átnyúló geoparkja. Az 1 619 km² területű Geopark 64 magyar és 28 szlovák település földtani, természeti, történelmi és kulturális örökségét, palóc hagyományait ápolja és bemutatva őrzi. A szlovák-magyar Novohrad - Nógrád Geopark magyar oldali székhelye s egyben közös nemzetközi központja Salgótarján – Eresztvényben van. Az alulról jövő, kis-és mikrotérségi kezdeményezésre létrejött geopark vezető szervezete a Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft, amely az eresztvényi látogatóközpontot és a geopark honlapját (<http://www.nogradgeopark.eu/>) is kezeli. A geopark magyar oldala domináns, 1 284 km² természeti örökségének kinevezett gondnoka a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, amely számos geosite – földtani bemutatóhely mellett a Salgótarján – Baglyaskői Látogatóközpontját és az Európa Diplomás Ipolytarnóci Ősmaradványok Miocén Parkját (osmaradvanyok.hu) is a geopark szolgálatába állította. 2009-ben alakult meg a Nógrádi Geopark Egyesület, amely a Geopark irányító szerepkört betöltő társadalmi szervezete.

A településfejlesztés kérdéskörét az építési törvény tárgyalja, ami a települési szintű tervezést tartja a megfelelő területi keretnek. A szomszédos településekre vonatkozóan egyeztetési kötelezettségek jelentkeznek a települési tervezés vonatkozásában, ami többnyire a tervezésrendezési tartalmak vizsgálatáig és jóváhagyásáig terjed.

A tematikus platformok kialakításának lehetősége gyakorlatilag a városok és a térségi települések együttműködésének informális (laza érdekszövetség) vagy formális (pl. egyesületek) szervezeti hátterét adják évtizedek óta. A térségi gazdasági szereplőket tömörítő érdekcsoportok, a térségi identitáson alapuló közösségek, a térségi TDM szervezetek, zöld energia közösségek egy-egy térségi szintű tematikus platformnak tekinthetők.

A Salgótarján Helyi Turisztikai Desztináció Menedzsment Közhasznú Egyesület 2010 őszétől kezdve segíti Salgótarján közkedvelt turisztikai célponttá válását. A Salgótarján központtal létrejövő TDM szervezet célja az egységes szakmai keretek és támogatási elvek mentén olyan helyi turisztikai desztináció-menedzsment szervezet (TDMSZ) létrehozása, amely a helyi vállalkozások és önkormányzat, szakmai és civil szervezetek együttműködésével képesek a turisztikai desztinációt érintő legfontosabb feladatcsoportok (pl. projektmenedzsment, tervezés, termék- és vonzerőfejlesztés, marketing, adatgyűjtések stb.) koordinált, hatékony és eredményes ellátására.

VI.1 Prosperáló város

Kockázat	Lehetőség
A város és várostérség gazdasága	
- A város gazdasági struktúrája kedvezőtlen marad - A város barnamezős területeinek a forgalomképtelensége, kihasználatlansága - A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok számottevő lokális negatív gazdasági hatásokat indukálnak - A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) az élvonalhoz viszonyított eltávolító hatása érvényesül - A magán befektetések elmaradása, elhalasztása, másik térségbe irányulása - A vállalkozói, fejlesztési együttműködések nem jönnek létre, nincs helyi vállalkozói ökoszisztéma	- A városi és térségi nagyvállalatok az ágazati együttműködések, a hálózatosodás és az innovációk révén tovább erősödnek - A város ágazati szerkezete reziliens, több lábon álló szerkezetet mutat, kiegyensúlyozott, versenyképes - A város barnamezős és alulhasznosított területeinek a hasznosíthatósága nő - Vonzó befektetési célpont - Határ közelsége, a szlovák kapcsolatokban rejlő potenciál kihasználása - Összehangolt gazdaságfejlesztés, hálózati rendszerű gazdasági tevékenységek - Turisztikai fejlesztések
Humán erőforrás	
- A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzetek és külföld által - Minőségi és mennyiségi problémák a munkaerőutánpótlás tekintetében - Az oktatási, képzési szerkezet nem szolgálja a város gazdasági igényeit, fejlődését, vagy nehezen befolyásolható - Munkaintenzív beruházások elmaradása	A lakosság képzettségi szintje emelkedik
Humán infrastruktúra és szolgáltatási mix	
- Az oktatási, képzési szerkezet nem szolgálja a város gazdasági igényeit, fejlődését, vagy nehezen befolyásolható - A KKV szektor alacsony infokommunikációs és számítástechnikai érettsége	- Az oktatási, képzési szerkezet a helyi gazdaságfejlesztést szolgálja, a várost tágabb térségi vagy országos vérkeringésbe is bekapcsolja - Az ipari területek, az inkubátorház és a meglévő vállalkozásfejlesztési szervezeti hálózat
Önkormányzati gazdálkodás	
Az önkormányzat kevés fejlesztési forrást, magántőkét tud a gazdaság fejlesztésére bevonni	Aktív pályázati tevékenység

VI.2 Zöldülő város

Kockázat	Lehetőség
Környezet- és természetvédelem	
- A természeti ökoszisztémák károsodása - Zöldmezős beruházások előtérbe kerülése a barnamezős területek újra hasznosításával szemben - A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőtlenebb fenntarthatósági körülményeket teremt	- Barnamezős területeke újra hasznosítása a zöldmezős beruházásokkal szemben - Kedvező zöldfelületi ellátottság, közhasználatú zöldfelület kiépítése
Zöld hálózatok és klímaváltozás	
- Növekvő beépítettség, nő a burkolt felületek aránya - A hagyományos erdőterületek helyét nyaralók és lakóházak foglalják el - A városi zöld menetrend nem tud lépést tartani a kihívásokkal és a globális zöldülési folyamatokkal - A globális klímaváltozás begyűrzése kedvezőtlen, fenntarthatatlan folyamatokat indít el helyben	- Beépítés korlátozása, városon belüli területek felhasználása - Városi zöld imázs kiépülése - A városi zöld menetrend lépést tud tartani a kihívásokkal és a globális zöldülési folyamatokkal - A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi zöld átállást - Klímváltozási alkalmazkodási tervek kidolgozása pl. hőségriadó terv elkészítése
Közműrendszerek és energiagazdálkodás	
- Az erdőterületek beépítésével a terület csapadékvíz és szennyvíz elvezetési problémái előtérbe kerülnek - A megújuló erőforrások hasznosítása nem helyben, nem kellő mértékben történik - Az energiatudatosság nem épül be a helyi szereplők működésébe	- Folytatva az elmúlt évek energiahatékonysági és megújuló energiafelhasználásra irányuló fejlesztéseit, megújuló erőforrások helyi hasznosítása megfelelő mértékű lesz - A csapadékvizek telken belüli összegyűjtésével, szikkasztásával, hasznosításával csökkenthető a közterületi csapadékvízvezetés terhelése - Az energiatudatosság a helyi szereplők jellemzőjévé válik
Fenntartható közösségi közlekedés	
- A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása fenntarthatatlan pályára állítja a térséget - A helyi közlekedésben nem a fenntartható közösségi közlekedési módok kerülnek előtérbe	- A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása fenntartható pályára állítja a térséget - A helyi közlekedésben a fenntartható közösségi közlekedési módokat előtérbe helyező beruházások valósulnak meg

VI.3 Digitális város

Kockázat	Lehetőség
Lakosság digitális kompetenciája	
- A munkaerő digitális felkészültségnek elmaradása - A helyi lakosok digitális felkészültségének elmaradása - A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a digitalizációt,	- A munkaerő digitális felkészültsége lépést tart a digitalizációval - A helyi lakosok digitálisan képzetteké válnak - A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése elősegíti a digitalizációt
Gazdasági szervezetek	
- A város vállalatainak digitális lemaradása - A város ágazati szerkezetének digitális lemaradása - A digitális innovációk elkerülik a térséget - A vállalatok szűkkörű nyitottsága az Ipar 4.0-típusú fejlesztések iránt	- A digitalizáció által nyújtott lehetőségek minden gazdasági szereplő számára elérhetők - Az innovációs ökoszisztéma alapjai térségi szinten megtalálhatók - A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi digitális átállást - Digitális platform létrehozása a gazdasági szervezetek számára
Humán közszolgáltatások	
- Az oktatási, képzési szerkezet a saját útját járja, nem, vagy nehezen befolyásolható - A digitális szolgáltatások lassú ütemben jelennek meg	- Az oktatási, képzési szerkezet kedvezően, a helyi igények szerint alakul - A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) elősegíti digitális átállást - Digitális közszolgáltatás fejlődése
Közlekedés, közművek	
A köz- és közműszolgáltatások terén elmaradnak a digitalizációs beruházások	- A város közszolgáltatóinak digitális átállása végbemegy - Smart city, smart grid projektek megvalósulása
Környezet- és természetvédelem	
A környezet- és természetvédelem terén elmarad a digitális megoldások alkalmazása	Digitális megoldások alkalmazása a környezeti- és természetvédelem területén (smart city, smart grid)

VI.4 Megtartó város

Kockázat	Lehetőség
Társadalom	
- Növekvő elvándorlás, csökkenő népességszám - Nyugdíj előtt állók számának növekedése, az elöregedés folytatódása - Foglalkoztatottak nélküli háztartások növekvő aránya - Az elöregedő társadalom miatt az egészségügyi és szociális intézményekre nehezedő nyomás nő - A klímaváltozás – különösen a hőségnapok számának növekedése – negatívan hat az elöregedő lakosság egészségi állapotára	- Helyben elérhető, versenyképes munkahelyek teremtése - Fiatalok helyben tartása - Egészségügyi és szociális és oktatási hálózat erősítése - Magas színvonalú aktív kikapcsolódási, sportolási lehetőségek biztosítása a város és térsége számára
Esélyegyenlőség biztosítása, civil élet	
- Szegregálódó településrészek számának növekedése - Szegregátumokban élő népesség arányának növekedése - A degradálódott, szlömösödött területek leszakadása tovább nő - Társadalmi polarizáció növekedése	- Komplex egészség-megőrzési és fejlesztési programok - Komplex programok megvalósítása a leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatására
Szolgáltatások elérhetősége, szociális gazdaság	
- A városi vonzerő nem elegendő a városok versenyében - A szolgáltatási mix nem tud lépést tartani az igényekkel	Az új típusú szövetkezők támogatása

VI.5 Kiszolgáló város

Kockázat	Lehetőség
Településfejlesztési és –rendezési tervek összefüggései	
A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése nem tud megfelelő ütemben haladni	Aktív turisztikai szerepkör erősítése
Tájhasználat, táji és természeti adottságok	
- Intenzívebb, tájképi szempontból kevésbé értékes területhasználat kialakulása - Zöldmezős beruházások előtérbe kerülése - Külterületi bányák, lerakótelepek rendezetlensége	- A város meg tudja élni és igény szerint bővíteni tudja a zöld, érintetlen területeit - Barnamezős, alulhasznosított területek előtérbe helyezése - Lerakótelepek rekultiválása
Zöldfelületi rendszer	
- Az erdőterületek, zártkertek beépülése a környezet rovására tovább folytatódik - Zöldterületi fejlesztések elmaradása	- Fásított területek további növekedése - Lakossági igény a zöldfelületi fejlesztésekre, karbantartásokra
Területhasználat és épített környezet, városi hősziget-hatás	
- Az épületfelújítások és korszerűsítések elmaradásával az épített környezet egyre inkább degradálódik - Zöldterületi fejlesztések elmaradása - Barnamezős és alulhasznosított területek kihasználatlansága	- Az alulhasznosított és barnamezős területek megújulása, új városi funkciók megtelepedése - Összefüggő zöldfelületi rendszer kialakítása - A városi mikroklima kedvezően alakul (zöldülés, vízfelületek)
Közlekedés, közműhálózat	
- A domborzati és településhálózati adottságok miatt sok a hiányzó kapcsolat az úthálózatban és a közösségi közlekedési hálózatban. - A közösségi közlekedés (különösen a vasút) nem nyújt versenyképes alternatívát, ezért magas a gépjárműhasználók aránya, ami környezeti károkat okoz. - A zártkertek és az erdőterületek beépítésével a terület csapadékvíz és szennyvíz elvezetési problémái előtérbe kerülnek	- Fenntartható közlekedési módokat előtérbe helyező beruházások megvalósítása - Csapadékvíz- és szennyvíz-elvezető rendszer kiépítése

VII.1 melléklet: A területfelhasználás rendszere

VII.1-1. táblázat: A területfelhasználás rendszere – beépítésre szánt területek

Ált használat	Sajátos	Jellemzők	Közműve- sítettség mértéke
lakó	nagyvárosias	- Meglévő területek és jellemzőjük: - Magas intenzitású lakótelepek és a sűrű beépítésű, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, elsősorban lakó rendeltetésű épületekkel rendelkező területek. - A meglévő lakóépületek úszótelkeit körülvevő közterületek. - Tervezett területek és jellemzőjük: - A településrendezési eszközök fejlesztési területet nem jelölnek ki. - A szociálisan terhelt területek rehabilitációjának elősegítése vagy rekonstrukciója. - Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	teljes
	kisvárosias	- Meglévő területek és jellemzőjük: - Alacsony intenzitású lakótelepek területe és a sűrű beépítésű, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, 12,5 m-es beépítési magasságot meg nem haladó elsősorban lakó rendeltetésű épületek. - A meglévő lakóépületek úszótelkeit körülvevő közterületek. - Tervezett területek és jellemzőjük: - A településrendezési eszközök a terület fenntartását, fejlesztését és kismértékű bővítését jelölik ki. - A szociálisan terhelt területek rehabilitációjának elősegítése vagy rekonstrukciója. - Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	teljes
	kertvárosias	- Meglévő területek és jellemzőjük: - Laza beépítésű, összefüggő nagy kertes, több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, elsősorban lakó rendeltetésű épületek. - Tervezett területek és jellemzőjük: - A településrendezési eszközök a terület fenntartását, fejlesztését és kismértékű bővítését jelölik ki. - A szociálisan terhelt területek rehabilitációjának elősegítése vagy rekonstrukciója. - Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	teljes
	falusias	- Meglévő területek és jellemzőjük: - Lakóépületek, a mező- és az erdőgazdasági építmények, továbbá a lakosságot szolgáló, környezetre jelentős hatást nem gyakorló, kereskedelmi, szolgáltató építmények. - Tervezett területek és jellemzőjük: - A településrendezési eszközök a terület fenntartását, fejlesztését és kismértékű bővítését jelölik ki. - A szociálisan terhelt területek rehabilitációjának elősegítése vagy rekonstrukciója. - Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	teljes

Ált	Sajátos	Jellemzők	Közműve- sítettség mértéke
használat			
vegyes	településközpont	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A településszerkezet központi vagy alközponti funkciójának ellátása érdekében, a település működését biztosító, a lakórendeltetést nem zavaró, jellemzően vegyes rendeltetésű épületek. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ A településrendezési eszközök a városközpont, funkcióbővítő rehabilitációja és fejlesztése, koncentrált városközpont kiépítése lehetőségének biztosítására jelöl ki területeket.	teljes
	intézmény	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ Elsősorban igazgatási, nevelési, oktatási, egészségügyi, szociális rendeltetést szolgáló épületek. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ A településrendezési eszközök az intézményi struktúra területeinek fenntartása és fejlesztését jelöli ki.	teljes
gazdasági	kereskedelmi, szolgáltató	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A környezetre jelentős kedvezőtlen hatást nem gyakorló, jellemzően kereskedelmi, szolgáltató célú és raktárépületek területei. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ A településrendezési eszközök a barnamezős, alulhasznosított ipari, gazdasági és közlekedési területek rehabilitációját jelöli ki. ○ Gazdasági területek rehabilitációjának elősegítése, a kijelölt zöldmezős gazdasági területek fenntartása. ○ Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	részleges
	egyéb ipari	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A hagyományosan kialakult - acélgyár, üveggyárak ötvözetgyár, zománcipari művek – gyártelepei. ○ Az új gazdasági területek a korábbi zöldmezős, beépítetlen területeken terjedtek el. Ezek elsősorban a város déli határterületén találhatók. ○ Főleg olyan gazdasági célú ipari építmények elhelyezésére szolgál, mely más beépítésre szánt területen nem helyezhetők el. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ A településrendezési eszközök a barnamezős, alulhasznosított ipari, gazdasági és közlekedési területek rehabilitációját jelöli ki. ○ Gazdasági területek rehabilitációjának elősegítése, a kijelölt zöldmezős gazdasági területek fenntartása. ○ Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	részleges
	általános	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A környezetre jelentős hatást nem gyakorló ipari és gazdasági tevékenységi célú, továbbá kereskedelmi, szolgáltató, raktár és gépkocsitároló rendeltetésű építmények elhelyezésére szolgál. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ A településrendezési eszközök a barnamezős, alulhasznosított ipari, gazdasági és közlekedési területek rehabilitációját jelöli ki. ○ Gazdasági területek rehabilitációjának elősegítése, a kijelölt zöldmezős gazdasági területek fenntartása. ○ Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	részleges

Ált használat	Sajátos	Jellemzők	Közműve- sítettség mértéke
üdülő	üdülőházas	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ Általában kettőnél több üdülőegységet magába foglaló üdülő rendeltetésű épület, üdültábor és kemping területe, amely túlnyomóan változó üdülőkör több napos tartózkodására szolgál, és elhelyezése, mérete, kialakítása, felszereltsége és infrastrukturális ellátottsága alapján az üdülési célú tartózkodásra alkalmas. ○ Az üdülőházas üdülőterületen belül önálló lakóépület nem helyezhető el. Egy telken az üdülőépületen belül kizárólag egy szolgálati lakás alakítható ki, a helyi építési szabályzatban meghatározott módon. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	részleges
	hétvégi házas	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ Legfeljebb két üdülő rendeltetésű egységet magába foglaló üdülőépület, amely állandó üdülőkör időszakos pihenésére szolgál, és elhelyezése, mérete, kialakítása, felszereltsége és infrastrukturális ellátottsága alapján az üdülési célú tartózkodásra alkalmas. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ Településszerkezeti terv a területfejlesztésben a szétterülés megakadályozását tartja szem előtt.	részleges
különleges	Különleges közműterület	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A vízműtelep területe, a szennyvízátelő területe, a transzformátor állomás területe, a gázátadó, gázfogadó, gáznyomás-szabályozó területe, a városi fűtőmű, hőközpont területe, az adótoronyok, telefonátjátszó állomások területe • Tervezett területek és jellemzőjük:	részleges
	Különleges közlekedési terület	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A városi autóbusz-pályaudvar területe, a vasútállomás területe, az autóközlekedési tanpálya területe, a garázstelepek területe. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○	részleges
	Különleges mezőgazdasági	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ Mezőgazdálkodás céljára szolgáló építmények területe.	részleges
	Különleges sport- és rekreációs terület	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A sportterület, a strand- és sportterület, a kemping- és táborterület. • Tervezett területek és jellemzőjük:	részleges

Ált	Sajátos használat	Jellemzők	Közműve- sítettség mértéke
	Különleges temetőterül et	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ a működő temetők területe, a lezárt kegyeleti temetők területe.	részleges

VII.1-2. táblázat: A területfelhasználás rendszere – beépítésre nem szánt területek

Ált. használat	Sajátos	Jellemzők	Közmű- vesítettség mértéke
közlekedési és közmű-elhelyezési	közüti	- Meglévő területek és jellemzőjük: - országos közúthálózat elemei, valamint a helyi gyűjtőutak - kerékpárút hálózat elemei nem külön terület-felhasználásként, hanem szerkezetalkító közlekedési elemként jelennek meg - Tervezett területek és jellemzőjük: - A tervezett 21. számú út fejlesztése esetében a településszerkezeti terv a nyomvonalat és védőtávolságot jelöl ki.	a feltárt, kiszolgált terület közművesítettség mértékével azonos
	kötött-pályás	- Meglévő területek és jellemzőjük: 81-es vasútvonal, - Tervezett területek és jellemzőjük: - cél a 81-es számú vasút városi szakaszának elővárosi vasúthálózattá történő fejlesztése	hiányos
	telek-igényes közmű	- Meglévő területek és jellemzőjük: - Elektromos állomás, gázfogadó, gáznyomás szabályozó, vezetékes hírközlési központ, vezetékek nélküli hírközlési adótorony telke, szennyvíz átemelő telke, stb. - Tervezett területek és jellemzőjük: - A településszerkezeti terv összehangolt fejlesztési javaslatot tartalmaz az említett infrastruktúra elemek fejlesztésére, valamint a tervezésbe újonnan bevont és beépítésre igénybe venni kívánt területek ellátására.	hiányos
zöldterület	köz-kert	- Meglévő területek és jellemzőjük: - Az 1ha alatti közterületi jellemzően növényzettel fedett, pihenést szolgáló, környezeti mikroklimát kondicionáló közterületek - Tervezett területek és jellemzőjük: - A zöldterületi rendszer fejlesztése.	közműve-sítetlen
	közpark	- Meglévő területek és jellemzőjük: - a korábban zöldterületként besorolt és 1ha-t meghaladó jellemzően növényzettel fedett közterületek. - Tervezett területek és jellemzőjük: - A zöldterületi rendszer fejlesztése.	közműve-sítetlen
erdő	védelmi gazdasági közjóléti	- Meglévő területek és jellemzőjük: - A település erdőterületeinek lehatárolására az üzemtervezett erdőkre és azok elsődleges rendeltetés szerinti besorolására kapott adatszolgáltatás alapján és a térségi tervekben rögzített lehatárolások alapján került sor. - Salgótarján közigazgatási területének 53,2%-a erdőterület. - A Nógrád Megyei Területrendezési Terv szerinti 4 947,64 ha erdőterület körül öleli Salgótarján, a szomszédos települések határa kivétel nélkül erdőterületekkel csatlakoznak Salgótarján közigazgatási határához. - Tervezett területek és jellemzőjük: - A zöldterületi rendszer fejlesztése.	közművesítetlen
m e	k e r t	Meglévő területek és jellemzőjük:	hiányos

		- o Irmeggy és Kerekdomb Zk, Pécskő Szilvás-Barackos Zk, Dózsa Zk, Frankel Leó úti Zk, Zatkó Zk, Pecsényező Zk, Gulibás Zk, Nagymező Zk., osztatlan területen bérelt kiskertek a Somoskő-Bagókö, Vadas Kert városrészek területei - o cél a hasznos pihenés, feltöltődés céljából konyhakerti termelésre kisebb kertek kialakítása. • Tervezett területek és jellemzőjük: - o Salgótarján beépítettsége ne terjedjen tovább a még művelés alatt álló szőlő és gyümölcsös területekre. - o Az eredeti rekreációs, hobbikert funkció megtartása javasolt.	
	általános	• Meglévő területek és jellemzőjük: - o A település közigazgatási területének jelentős részét (22,33%-át) teszik ki, amelyek elsősorban szántóföldi termesztésű, illetve rét legelő művelésű mezőgazdasági területek.	közmű- vesíttelen, birtok- központ esetén hiányos közmű- vesíttesség
vízgazdálkodási	vízfolyások, csatornák, árkok, víztározó, tó	• Meglévő területek és jellemzőjük: - o folyóvizek és állóvizek medre és parti sávja, a közcélú nyílt csatornák medre és parti sávja, a csatornához kapcsolódó vízi létesítmények területei, valamint a bányászati tevékenységből visszamaradt tavak, állóvizek medre és parti sávja (horgász-, látvány- és halastavak). - o Salgótarján vízkárelhárítási terve alapján a város helyivízár veszélyes területei: - o Zagyvaróna, Salgótarján-Észak, Salgótarján belváros, Salgótarján-Dél, Salgótarján-Nyugat, Salgóbanya, Rónabánya, Somoskő, azaz gyakorlatilag a teljes fővölgyi terület és mélyebben fekvő öblözetek. - o Salgótarján közigazgatási területét érinti az országos vízminőség-védelmi terület övezete, mely megegyezik a Salgótarján és Környéke Vízmű Kft ivóvíz kútjainak védőterületével. • Tervezett területek és jellemzőjük: - o Salgótarján közigazgatási területe a „Magyarország vízgyűjtőgazdálkodási tervéről szóló 1042/2012. (II.23.) Kormányhatározat alapján érinti Tarján patak (Zagyva-vízgyűjtő) felszíni víztestet. Ennek alapján fejlesztések nem lehetnek negatív hatással a fenti víztest ökológiai állapotára,	közmű- vesíttelen
különleges beépítésre nem szánt	különleges hulladékkezelő, elő-, hulladéklerakó	• Meglévő területek és jellemzőjük: - o a regionális hulladéklerakó, a rekultiválandó, vagy rekultivált szeméttelep, a szennyvíztisztító telep, a rekultiválandó meddő tároló területe. - o az építmények és utak által igénybe nem vett területeket zöldfelületként kell fenntartani.	hiányos
	különleges közmű terület	• Meglévő területek és jellemzőjük: - o a vízmű, a szennyvízkezelő, a trafóállomás és elosztó, a gázfogadó, gázelosztó, a fűtőmű, hőközpont, az adótorony, átjátszó állomás terület övezete. - o a közműhálózat üzemeltetését, kezelését biztosító műszaki és biztonsági berendezések, műtárgyak, a tevékenységhez szorosan kapcsolódó kiszolgáló rendeltetés céljára szolgáló építmények, a telephelyek fenntartásához, védelméhez kapcsolódó építmények.	hiányos

különleges bányászattal érintett terület	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ az üzemelő és lezárt felszíni nyersanyag-kitermelés és bányák területei. ○ Az övezetben – a működő nyersanyag kitermelő és bányaterületek kivételével – az építmények és utak által igénybe nem vett területeket zöldfelületeként kell fenntartani. • Tervezett területek és jellemzőjük: ○ Rekultivációra kijelölt területek nagysága 90,35 ha, aránya 0,97%.	közmű- vesítetlen
különleges intézmény terület	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ a különböző, máshová nem sorolt intézményterület, azaz csillagvizsgáló, nagy kiterjedésű sportolási célú gyakorlópálya, történelmi értékű rom tartozik, amelyen a terület funkciójához kapcsolódó építmény helyezhető el, szabadon állóan, legfeljebb 10 % beépítettséggel, az adottságnak, funkciónak megfelelő épületmagassággal.	hiányos
külterületi lakott hely	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ A 720 m²-területet elérő telken lakó- és szálláshely rendeltetésű épület, tárolás célját szolgáló gazdasági épület, melléképület legfeljebb 10 %-os beépítettséggel szabadon állóan, legfeljebb 7,5 m épületmagassággal. ○ A szükséges közműellátásról és útról a tulajdonos gondoskodik.	hiányos
külterületi temető	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ Az övezetbe a külterületen lévő kialakult temetők tartoznak. A területen beépítettséget növelő építési tevékenység nem végezhető.	közmű- vesítetlen
különleges közlekedési	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ Az övezetbe a külterületen lévő kialakult garázstelepek tartoznak. A területen beépítettséget növelő építési tevékenység nem végezhető.	közmű- vesítetlen
különleges beépítésre nem szánt köztér	• Meglévő területek és jellemzőjük: ○ Burkolt köztér, fásított köztér és sétány, ahol a megengedett legnagyobb beépítettség 5%, a legkisebb zöldfelület: 20%.	közmű- vesítetlen

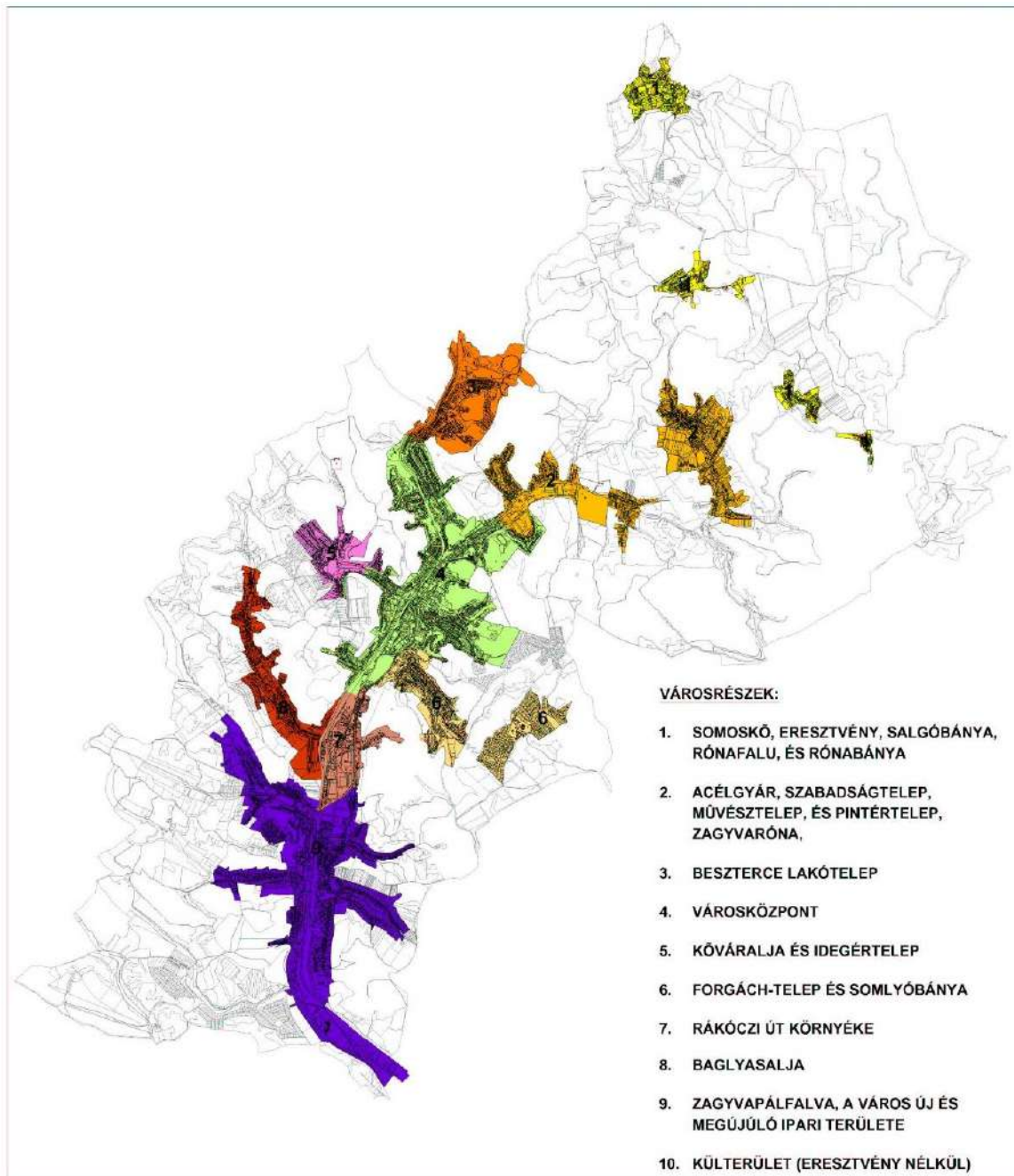
VII.2 melléklet: A városrészek jellemzése

2008-ban Salgótarján MJV Integrált Városfejlesztési Stratégia meghatározta a település városrészeit, melyet a 2014-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégia is alapul vett. Ezen a felosztáson nem indokolt változtatni, hiszen Salgótarján városrészei tükrözik a szerves történelmi fejlődés meghatározottságait és hagyományait, s megfelelő keretét jelentik a városfejlesztésnek is. Jelen stratégia a városrészek lehatárolásához igazodva foglalja össze a jelenlegi helyzetet, melyet népszámlálási adatok hiányában a korábbi ITS-ben megfogalmazottak alapján elsősorban kvalitatív információkkal egészít ki ill. vizsgál felül.

Salgótarján Megyei Jogú Város közigazgatási területe az alábbi 10 városrészeire osztható fel:

1. városrész: Somoskő, Eresztvény külterület, Salgóbánya, Rónafalu és Rónabánya;
2. városrész: Acélgyár, Szabadságtelep, Művésztelep és Pintértelep, Zagyvaróna;
3. városrész: Beszterce-lakótelep;
4. városrész: Városcsözpont;
5. városrész: Kővándor és Idegérttelep;
6. városrész: Forgách-telep és Somlyóbánya;
7. városrész: Rákóczi út környéke;
8. városrész: Baglyasalja;
9. városrész: Zagyvapálfalva a város új és megújuló ipari területe;
10. városrész: Külterület (Eresztvény nélkül).

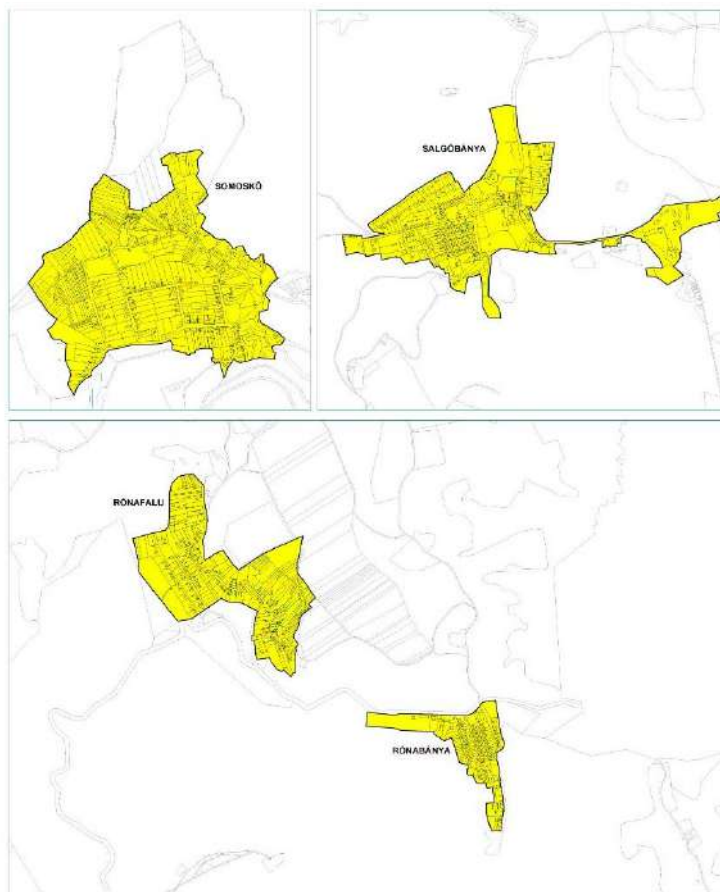
VII.2-1. ábra: Salgótarján városrészei

VII.2.1 1. városrész: Somoskő, Eresztvény, Salgóbánya, Rónafalu és Rónabánya

Az 1. városrészhez a városközponttól Északkeletre található hasonló funkciójú és karakterű, valamint egymást megközelítő társadalmi-gazdasági adottságú, öt elkülönült egyéb belterületi településrész tartozik: Somoskő, Salgóbánya, Eresztvény, Rónafalu és Rónabánya.

VII.2-2. ábra: Salgótarján 1. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS, 2008

A városközponttól 10-15 km-re északra, ill. északkeletre fekvő településrészek falusias jellegű lakó- és üdülőövezetek. Többnyire két- és hámszobás, családiházias beépítésű épületekkel, amelyek egy jó része a háttorú előtt épület.

Az 1. városrészben mintegy 1000 fő él (ennek fele Somoskőn és negyede Salgóbányán) kb. 530 lakásban. Az elkülönült településrészek fejlesztési szempontból történő együttes kezelését egyfelől az indokolja, hogy társadalmi szerkezetük nagyon sok hasonlóságot mutat annak ellenére is, hogy vannak kisebb eltérések a lakókörnyezet minőségében és a társadalmi státusban, másfelől a települések a város északi, alpesi klímájú üdülőövezetét alkotják. Az összevont 1. városrész a legjobban előregedett része Salgótarjánnak, közülük is Salgóbánya, Rónafalu és Rónabánya emelkedik ki. Ezzel szemben nagyon kevés a gyermek, illetve szűk a középkorúak csoportja, akik között ráadásul kiemelt arányban vannak jelen az alulképzettek, az állandó munkajövedelemmel nem rendelkezők, az inaktívok, a kedvezőtlen lakás- és lakóhelyi körülmények között élők. A háztartások és családok nagyobbik részében nincs foglalkoztatott, amelyek szociálisan is nehéz helyzetben vannak, illetve tartós szegénységben élnek.

Somoskőn a legmagasabb a lakosság társadalmi státusa, nem csak az északkeleti 1. városrészen belül, hanem a városmaggal fizikálisan nem érintkező településrészek közül összességében is. Mindez a településrész festői szépségű fekvésének, illetve az ezzel összefüggő, élénkülő üdülőterületi státuszának köszönhető.

Salgóbanya minden vizsgált társadalmi és szociális mutató esetében rendkívül kedvezőtlen helyzetű, nagyon alacsony státusú terület (akárcsak Eresztvény lakóterülete, kivéve a Salgó Hotel környékét), ugyanakkor fejlesztési és egyéb adottságai alapján kedvezőbbnek tekinthető, mint Rónafalu és Rónabánya. Utóbbiak esetében csaknem minden társadalmi mutató nagyon kedvezőtlen helyzetről árulkodik: a népesség elöregedett, összességében nagyon alacsony státusú, és leromló lakóhelyi környezetekben koncentrálódik. Közülük is Rónabánya helyzete a kritikusabb, mivel kolónia jellegű beépítettsége következtében, az épületállomány fizikai állapota is rendkívül leromlott. Rónafalu falusias, megújuló házaival előrevetíti egyfajta üdülőfalu-arculat középtávon lehetséges kifejlődését.

A városrész egyes településrészei kivétel nélkül kedvezőtlen külső közúti elérhetőséggel rendelkeznek, tömegközlekedéssel is csak részben feltártak (Somoskő, Eresztvény és Salgóbanya: 11A és 11B buszjárat). A belső utak zömében nem pormentesítettek, nagyobb részt leromlottak, kerékpárutak nincsenek (de kiemelten jellemző a kerékpáros közlekedés), a parkolás megoldott, a közterületek és zöldfelületek mennyisége kedvező, ugyanakkor állapotuk átlag alatti. A településrészek alapellátása részlegesen megoldott, ugyanakkor infrastruktúrájuk hiányos.

A városrész zömében lakóterületi funkciókat lát el, amelyet némi üdülőterületi jelleg egészít ki (Eresztvény és Salgóbanya keleti része) a jelentősebb rekreációs (sport, kirándulás) és idegenforgalmi vonzerőkre épülve.

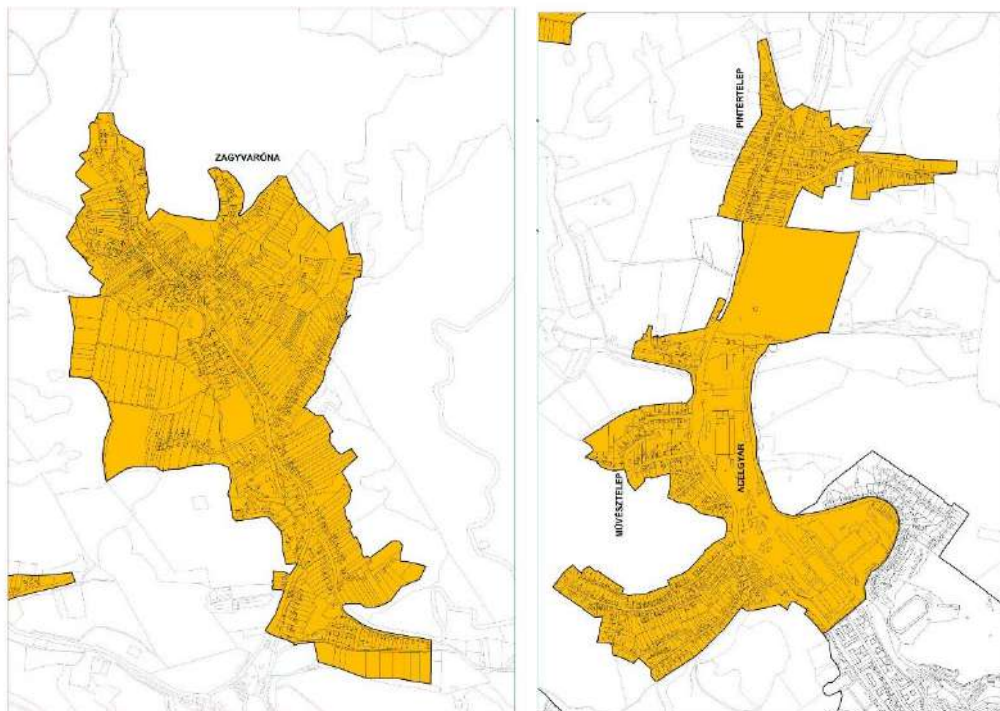
VII.2-1. táblázat: Az 1. városrész SWOT elemzése

Erősségek	Gyengeségek
Kedvező táji, természeti környezet	Elöregedő népesség
Számos turisztikai vonzerő a környéken	Kedvezőtlen végzettségi viszonyok
Nyugodt lakókörnyezet	Alacsony szintű foglalkoztatás
	Alacsony társadalmi státus
	Jelentős szociális nehézségek
	Koncentráltan megjelenő leromló lakókörnyezetek
	Kedvezőtlen infrastrukturális ellátottság
	Rossz elérhetőség
	Ellátásbeli hiányosságok
Lehetőségek	Veszélyek
Idegenforgalmi adottságok jobb kihasználása	Elöregedés felgyorsul
Idegenforgalmi infrastruktúra fejlesztése	Krízterületek helyzete romlik
Munkahelyek kialakítása	Lakókörnyezet leromlik
Fizikai infrastruktúra javítása	Táji-természeti degradáció

VII.2.2 2. városrész: Acélgár, Zagyvaróna, Szabadságtelep, Művésztelep és Pintértelep

A 2. városrészbe szintén hasonló fejlesztési lehetőségekkel rendelkező, ugyanakkor földrajzilag egymáshoz közeli és társadalmi-gazdasági szempontból, funkcionálisan, valamint lakókörnyezeti helyzet alapján is hasonló településrészek kerültek összevonásra.

VII.2-3. ábra: Salgótarján 2. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS

Zagyvaróna az egységes városterületől fizikálisan elkülönülő településrész (7 km), amelyet 1973-ban csatoltak Salgótarjánhoz. A városrész döntően falusias jellegű, családi házas beépítésű, de keleti oldalán lakótelepi résszel is rendelkezik. Lakásainak több mint 80 %-a a városhoz csatolás előtt épült. A lakások alapterülete jóval városi átlag feletti.

Szabadságtelep, Művésztelep és Pintértelep a Salgó út mentén felépült döntően falusias jellegű, családi házas beépítésű településrészek (Pintértelep a várostesttől 4 km-re fekszik). A telepek jellemzője, hogy egy-egy utcán keresztül zsákszerűen kapcsolódnak a Salgó úthoz, bár Pintértelep részben a Salgó út mentén helyezkedik el. Lakásaik 70%-a 1970 előtt épült, melyek közül az 1945 előtt épült házak, kolónialakások lepusztult állapotban vannak. Ezek együttesen lakásállományuk 30%-át teszik ki (mintegy 160-180 lakás). Kolóniák a városmaghoz legközelebb eső Szabadságtelepen találhatók, amely szociális szempontból kedvezőtlen helyzetű terület. A településrészekre egyébként a viszonylag nagy alapterületű lakások jellemzőek.

A 2. városrészben viszonylag sokan, mintegy 3000 ezren élnek kb. 1200 lakásban (a lakosság fele Zagyvarónán, a lakásokból cca. 650 db). A lakosság korszerkezete összességében átlagos, Zagyvarónán az előregedés ugyan nem előrehaladott, de a gyerekek alacsony száma miatt a településrész iskoláját már bezárták, ugyanakkor a telepeken magas az idősek aránya. A végzettségi mutatók, a foglalkoztatás, valamint a jövedelmek adatai kedvezőtlenek, akárcsak az átlagos lakókörnyezet, amelyben a lakások

egyharmada alacsony komfortfokozatú. A mutatószámok alapján alsó- és alsóközéposztályok lakják a városrészt, ahol mindenhol vannak szociális problémák, de nem tömegesek. Területileg lokálisak (zagyvafői rész, Szabadságtelep eleje, Művésztelep keleti fele a Bátki és Építők útja között; Felsőponyipuszt), ahol koncentráltan jelennek meg a kedvezőtlen szociális és lakóhelyi problémák. A telepi részeken emiatt viszonylag kedvező az általános ingatlanpiaci helyzet.

A városrészek elérhetősége az egyoldalú feltártság mellett is jónak mondható, a telepek a tömegközlekedésbe a peremeiken, az átmenő Salgó út mentén, míg Zagyvaróna Zagyvafőig végig bekapcsolt. A közterületek, zöldfelületek száma elégséges, állapotuk átlagos, a kolóniáknál ugyanakkor mindkettőnek az ellenkezője jellemző, ugyanakkor a parkolás, és a szűk keresztmetszetek miatt a belső közlekedés is megoldhatatlan. Zagyvarónán tagóvoda, orvosi rendelő, művelődési ház és posta működik a megfelelő alapellátás mellett, amíg a telepeken az ellátás hiányos, akárcsak az infrastruktúra egyes elemei is.

A városrész funkciója lakóterület, melynek egyes részek minőségjavítása mellett történő megtartása középtávon a cél, amely az épített környezet megújulásával, a terület rendezettségének növekedésével jár.

VII.2-2. táblázat: Az 2. városrész SWOT elemzése

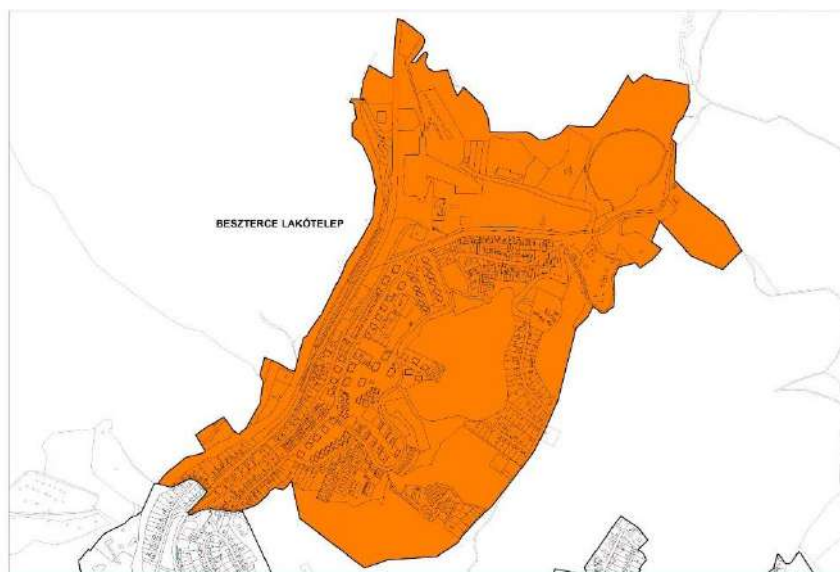
Erősségek	Gyengeségek
Kedvező táji, természeti környezet	Koncentráltan jelentkező szociális és lakóhelyi problémák
Nyugodt lakókörnyezet	Alacsony komfortszint
Kedvező ingatlanpiaci helyzet	Alacsony végzettségi szint
	Alacsony foglalkoztatottság
	Leromlott belső úthálózat
	Hiányzó infrastrukturális elemek
	Alapellátási, szolgáltatási hiányosságok
Lehetőségek	Veszélyek
Szegregátumok oldása szociális rehabilitációval	Fokozott előregedés
Tömbrehabilitáció	Területi szegregáció
Infrastrukturális ellátás javítása	Közterületek, utak állapotának leromlása
Útrekonstrukció	Lakókörnyezet leromlása
Rekreációs lehetőségek bővítése	

VII.2.3 3. városrész: Beszterce lakótelep

A zömében lakótelepi jellegű városrész az 1970-es években, valamint az 1980-as évek elején jött létre, túlnyomó többségében házgyári technológiával épült, előregyártott vasbeton panelekből, középmagas lakóépületekkel. A lakások 2-3 szobás, alapterületüket tekintve 50-60 m² közöttiek. A városrész keleti része kertvárosias lakóövezet, amelyhez jelentős kiterjedésű rekreációs zóna csatlakozik (horgásztó,

strand, szabadidő-központ, gyermektábor, sportpályák nagyméretű labdarúgó pályával, amatőr csillagvizsgáló).

VII.2-4. ábra: Salgótarján 3. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS

A terület egyöntetű és gyors beépítéséből, kialakulásából adódóan a városrész lakossága homogén (mintegy 4400 fő 1800 lakásban), életkori megoszlását tekintve zömében fiatal felnőtt és középkorú rétegekből áll (a lakosság a házakkal párhuzamosan öregszik). Így az idősebb generáció nincs nagytömegben jelen a településrészen, míg a gyermekkorúak aránya átlagos. A középosztályokhoz tartozó, átlag feletti végzettséggel rendelkező középkorúak kiemelkedően magas foglalkoztatottsága révén a munkanélküliségi ráta alacsony, a jövedelmi helyzet viszonylag kedvező, a szociális problémák – egyelőre – mérsékeltek.

A városrész megközelíthetősége jó, tömegközlekedéssel a peremei feltártak, a sűrű beépítés ellenére jelentős a közterületek és zöldfelületek aránya, amelyek állapota átlag körüli. A városrész szolgáltatásokkal történő ellátása megoldott (megfelelő üzlethálózat, posta, angol Clasp rendszerű technológiával épült általános iskola), infrastruktúráisan fejlett, a lakások zömében összkomfortosak.

VII.2-3. táblázat: A 3. városrész SWOT elemzése

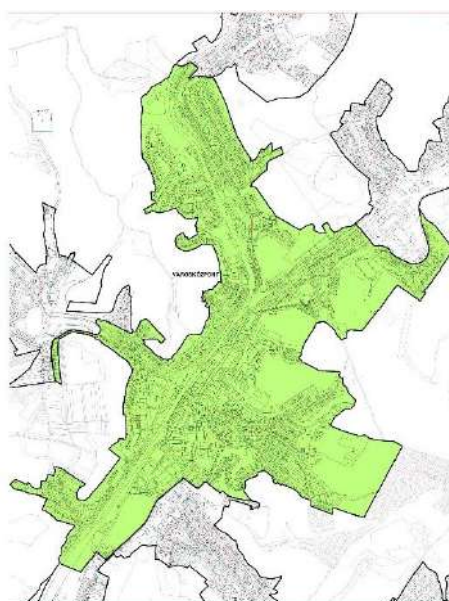
Erősségek	Gyengeségek
Kiemelkedő rekreációs lehetőségek	Lakások rossz energiahatékonyságúak
Jó elérhetőség	Sűrű beépítés
Utak, közterületek, zöldfelületek száma és állapota kedvező	Magas lakássűrűség
Kedvező lakóhelyi társadalomszerkezet	Parkolási nehézségek
Átlagon felüli végzettségi színvonal	
Magas foglalkoztatottsági szint	
Kedvező átlagos jövedelmi szint	
Lehetőségek	Veszélyek

Kulturális szolgáltatások fejlesztése	
Civil aktivitás fokozása	Környezet fokozódó igénybevétele
Lakások szigetelése	Devianciák utcai megjelenésének fokozódása
Közösségi terek és zöldfelületek színvonalának növelése	

VII.2.4 4. városrész: Városközpont

A 4. városrészbe a Belvároshoz közvetlenül csatlakozó, ugyanakkor funkcionálisan vegyes, valamint az adottságokat, a karaktert és a fejlesztési lehetőségeket tekintve részben eltérő elemeket hordozó, de egymást megfelelően kiegészítő 7 településrész került összevonásra.

VII.2-5. ábra: Salgótarján 4. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS

A Belváros jelenlegi formájának kialakítása a második világháború után kezdődött meg. A valódi városmag központját az 1960-as években szinte teljesen lebontották, majd újjáépítették. Itt találhatóak a városi és a megyei igazgatás középületei, illetve olyan intézmények, melyeket sok esetben a korszak sztárépítészei terveztek. A városképet döntően szürke toronyházak és tömbök határozzák meg, de téglaházak is találhatók, sőt kolónialakások is a közvetlen környezetben (Zemlinszky u., Bajcsy-Zsilinszky út). A műemlékek döntő többsége a Belvárosban koncentrálódik.

A Belváros lakásállománya 2-3 szobás, döntő többségük az 1950-es évektől az 1980-as évek végéig épült, a lakások háromnegyede összkomfortos. Összességében itt a legmagasabbak az ingatlanárak, befektetési, kiadási céllal szinte csak itt történik lakásvásárlás. A vasút és a 21-es út a Belvárost is kettévágja jelentős városi területeket elfoglalva, a keresztirányú gyalogos és közúti közlekedést egyaránt jelentősen megnehezítve. Egész Salgótarján kiskereskedelmi egységeinek több mint a fele a Belvárosban található.

A Kemerovó és a Napsugár lakótelepen az 1970-es években épült a lakások majdnem 90%-a, a többi lakás a déli kertvárosi lakó- és intézményi övezeti részén épült fel. A lakások két- és háromszobásak, döntően a jellemző lakótelepi méretnek megfelelőek (55 m² körüliek). A 21-es főút átellenes oldalán a Béketelep korábbi kialakítású kertvárosias lakóövezet, ahol a lakások több mint fele 1945 és 1960

között épült, többségében 80 m² feletti alapterülettel, és a város iparosításával párhuzamosan megjelenő jól kvalifikált rétegek lakóhelyévé vált, amelyet a rezidens népesség megtartása és előregedése mellett ma is tart.

Az Acélgvár és környéke a munkások és a vezetők számára épített házakkal, a kolónialakásokkal, valamint a kiszolgáló intézményekkel (templom, iskola, kórház, posta, kaszinó olvasóegylettel, pihenő park) szerves egészet alkotott, a város többi részétől sorompó választotta el. Ennek megfelelően a lakóépületek építészeti szerves egységet alkotnak zömében hagyományos beépítésű belső lakóterületként, részben szociális szempontból nem megfelelő övezetként, illetve ipari és egyéb területként. A Salgó út északi oldalán leromlott kolónialakások találhatók (ezek közül 5 épület, közel 20 lakás 2019-ben TOP forrásból felújításra került), akárcsak a Zagyvarakodó környékén (jelentős része lebontva), valamint az Acélgvári út mentén és Jónásch-telepen (zömében lebontva).

Eperjestelep a Belvároshoz közel eső, térben mégis zsákjelleggel elkülönülő, falusias jellegű városrész, ahol a lakások az 1970-es és az 1980-as években épültek. Rokkantelep a nevét az első világháborús rokkantaknak felhúzott kertes házakról kapta, melyek hagyományos beépítésű belső lakóterülettel társulnak. Melléjük az 1960-as években építették fel az ún. Szerpentinre a lakótelepet.

A 4. városrészben mintegy 17.500-an élnek (a város lakosságának majdnem fele), nagyjából 8600 lakásban. A városrészre átlagosan jellemző az előrehaladott előregedés, az alacsony gyermekszám, a kiköltözésekkel is fogyó népesség. A végzettség, a foglalkoztatottság, a társadalmi státus ugyanakkor városi szintet meghaladó, akárcsak a lakókörnyezet jellemzői. Mindez azonban, főképp a lakónépesség összetétele, státusa és a lakókörnyezet a városrész településrészenkénti összetételéhez hasonlóan nagyon heterogén, csaknem mindegyik vonatkozásban képviseltetik magukat a szélsőségek.

VII.2-4. táblázat: A 4. városrész SWOT elemzése

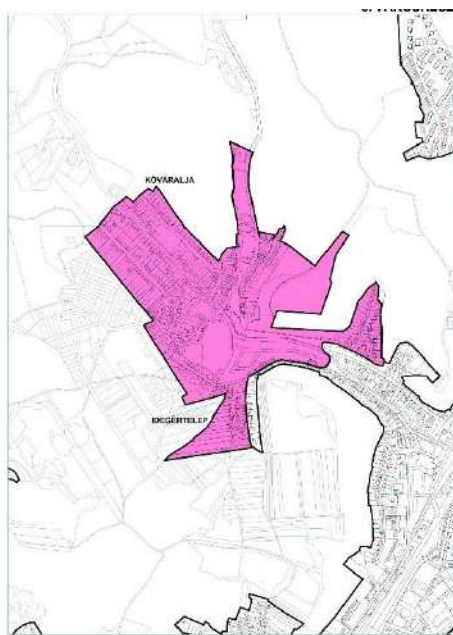
Erősségek	Gyengeségek
Széleskörű funkciók	Lakókörnyezetbe ékelt jelentős kiterjedésű működő és barnamezős ipari területek, közlekedési felületek
Kedvező ellátási helyzet	
Magas átlagos végzettség és foglalkoztatás	Kedvezőtlen városkép, építészeti arculati összkep
Jó elérhetőség	Széttagolt szerkezet
Rendezett lakókörnyezetek	Beszűkült várostest, minimális fejlesztési területek
Kiterjedt közösségi terek	Előregedés
Műemlékek nagy száma	Beékelődő kolóniák környezetében leromló lakókörnyezetek
	Koncentrálnódó kedvezőtlen szociális körülmények
	Devianciák magas fokú utcai megjelenése
Lehetőségek	Veszélyek
Funkcióbővítés	Lakosság kiköltözése felgyorsul
Lakáskörülmények koncentrált javítása	Beékelte szociális krízisterületek kiterjednek
Ipari szuburbanizáció	Lakossági cserélődés kedvezőtlenebb státus irányába

Városszerkezetet javító, lazító megoldások	Közterületek állapota romlik
Társadalmi vonásfeltételek átalakítása	Lakóépületek állapota leromlik
Kereskedelemfejlesztés	Ellátási szerepek hanyatlanak
Szolgáltatások minőségjavítása	Belvároshoz kötődő foglalkoztatás csökken
Foglalkoztatás növelése	Ipari szerepek fokozódnak

VII.2.5 5. városrész: Kőváralja és Idegértelep

A kettős városrészt alapvető kettősség is jellemzi lakóhelyi és társadalmi-gazdasági szempontból, mivel az idegéri terület zöme szociális szempontból kedvezőtlen helyzetű terület, ahol az elkülönült kolóniaépületek környezetében a szegénység szubkultúrája, jelentős társadalmi problémák mutatkoznak (Alsó és Felső Idegér út, Bereczki M. út). Ettől karnyújtásnyira ugyanakkor magas státusú, folytonosan növekvő kertvárosias lakóöv terül el családi házas beépítéssel. A városrész közepén a kőváraljai romok helyezkednek el. Az egész területet értékes természeti környezet övezi (természetvédelmi terület).

VII.2-6. ábra: Salgótarján 5. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS

A városrészben mintegy 1400-an élnek kb. 400 lakásban, amely magas laksűrűséget jelez, ugyanakkor a lakások átlagos alapterülete a legnagyobb a városban. A városrész lakásállománya és népességszáma húszévenként, az 1960-as, majd 1980-as, illetve a 2000-es években növekedett a leglátványosabban. A két terület a legfiatalosabb a városban, az időskorúak aránya alacsony, amely kedvező foglalkoztatási helyzettel párosul, ami jobb jövedelmi viszonyokat teremt. A folytonosan megújuló épületállományba beköltöző magasan kvalifikált népesség révén magas a terület rész átlagos társadalmi és ingatlanpiaci státusa, ugyanakkor ennek ellenkezője jellemezte a mintegy hetven lakásból álló idegéri kolónia közvetlen környezetét, ezek a kolónialakások azonban elbontásra kerültek.

A városrész elérhetősége jó, városi tömegközlekedéssel a peremein feltárt (5-ös, 25-ös autóbusz). Az utak állapota átlagos, akárcsak a közterületeké és a zöldfelületeké, amelyek jelentős kiterjedésűek. Parkolási gondok nincsenek. A területrész ellátási szempontból hiányosságokkal jellemezhető, amelyet mérsékel a felvezető városközponti szakasz jelentős intézményi (levéltár, múzeum, kiállítóhely, mentőállomás) és kereskedelmi központi szerepe (vásárcsarnok, üzletek). Baglyaskő Természetvédelmi Területen Salgótarján Várossal történt összefogás eredményeként létrejött a Baglyaskő-vár Természetvédelmi Látogatóközpont, amely az idegenforgalom mellett a város, valamint a környező települések iskoláinak nyújt természetvédelmi oktatási és képzési lehetőségeket.

VII.2-5. táblázat: Az 5. városrész SWOT elemzése

Erősségek	Gyengeségek
Nyugodt kertvárosias lakókörnyezet	
Kedvező elérhetőség	
Kiemelkedő végzettségi szint	Új építési telkek elfogytak
Magas átlagos társadalmi státus	
Jelentős számú beköltözés	
Kedvező korszerkezet	
Lehetőségek	Veszélyek
Koncentrált lakóterületi megújítás	
Infrastrukturális ellátás javítása	Közterületek leromlanak
Közüti kapcsolat megteremtése Baglyasaljával, az új úttal feltárt területen új kertvárosias beépítés kialakítása	

VII.2.6 6. városrész: Forgách-telep és Somlyóbányatelep

Az összevont 6. városrész – az 1. és a 4. mellett – Salgótarján egyik legheterogénebb városrésze, mivel megtalálhatók benne hagyományos beépítésű belső városrészek, egy kisebb lakótelep, falusias jellegű övezetek kertes házakkal, üdülőövezetek, valamint számos kolónialakás.

A városrészen belül Forgách-telepnek a Belvároshoz közvetlenül csatlakozó szakasza részben hagyományos, részben lakótelepi beépítésű, míg távolodva falusias jellegű lakóövezet a jellemző, melynek peremi részén kolónia található (Kazári és Somlyói út találkozási pontja). A kolóniaépületben földszintes, magas-tetős kialakítású, ikerház jellegű, komfort nélküli lakások jellemzőek. A településrész lakásainak kora változatos, a II. világháborút követő évtizedekből nagyjából hasonló számú jelenleg is használt ingatlan található meg a területen, így a lakások állaga, miként lakónépessége is heterogén.

VII.2-7. ábra: Salgótarján 6. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS

Somlyóbányatelep eredendően üdülőövezet, melynek szívében húzódik meg, szociális szempontból nem megfelelő lakóövezetként, az egykori bányászok számára átmeneti lakóhelyként épített kolónia. A földszintes, magas-tetős kialakítású, sorház típusú lakóépületekben döntően komfortnélküli lakások találhatók, a hozzájuk tartozó melléképületekkel együtt rossz műszaki állapotban.

A 6. városrészben növekvő számban, mintegy 2300-an élnek kb. 400 lakásban, összességében meglehetősen kedvezőtlen társadalmi jellemzőkkel, és lakóhelyi körülmények között. A korszerkezetben a fiatalok és az idősek aránya egyaránt magas, ugyanakkor a szűk középkorú rétegek végzettségi, foglalkoztatási és szociális viszonyai kedvezőtlenek, mivel arányaiban többen rendelkeznek legfeljebb általános iskolai végzettséggel, illetve kevesebben rendszeres jövedelemmel, mint a városban. Magas a foglalkoztatott nélküli, illetve a csak inaktív keresőkkel, vagy munkanélkülivel rendelkező háztartások, illetve családok aránya, amely hozzájárul az alacsony átlagos társadalmi státus fenntartásához, a területnek a város egyik legalacsonyabb szintű presztízséhez. Forgách-telepen a heterogén lakásszerkezet következtében igazán szélső értékű társadalmi mutatókkal ugyanakkor nem lehet találkozni. Ezzel szemben a temető és a Dobó K. út környékén szembetűnők a szociális problémák. Somlyóbánya viszont talán a legrosszabb státusú önálló településrésze a városnak.

A városrészen belül Forgách-telep elérhetősége kedvező, míg Somlyóbánya perifériális helyzetű, ugyanakkor tömegközlekedéssel bekapcsoltak (2A, 2T, 25), a parkolás megoldott. Az önálló településrészegységek számos közterülettel és zöldfelülettel rendelkeznek, de ezek állapota átlag alatti, a kolóniák környezetében leromló, az infrastruktúra zöme hiányzik, az utak rossz állapotban vannak, az ellátások és szolgáltatások minimálisak (kivéve Forgách-telepnek a Belvároshoz közvetlenül kapcsolódó része: óvoda, általános és középiskola, sportpálya).

A 6. városrész funkciója egyöntetűen lakóterület, ahol a kolónia-probléma megoldása, az infrastruktúra-fejlesztés, valamint a közterületek, a lakóépületek és lakások minőségjavítása az elsődleges cél, amely kedvező hatásokkal jár a környezet állapotára.

VII.2-6. táblázat: A 6. városrész SWOT elemzése

Erősségek	Gyengeségek
Kedvező természeti környezet	Leromlott beékelődő lakókörnyezetek
Nyugodt kertvárosias lakóövezet	Kedvezőtlen a lakások komfortszintje
Növekvő beköltözés	Infrastruktúra zömében kiépületlen
	Somlyóbánya ellátása hiányos
	Magas az eltartottak aránya
	Alacsony átlagos társadalmi státus
	Kedvezőtlen végzettségi viszonyok
	Alacsony foglalkoztatottság
	Szociálisan érzékeny területek koncentrációja magas
Lehetőségek	Veszélyek
Hiányzó infrastruktúra kiépítése	Előregedés fokozódik
Szociális gazdaság fejlesztése	Köz- és lakóterületek állaga leromlik
Tömbrehabilitáció	Szociális problémák fokozódnak
Társadalmi megújulás ösztönzése	Területi szegregáció alakul ki
Foglalkoztatási helyzet javítása	A környező településekről érkező, legalacsonyabb státuszú csoportok beköltözési célterületévé válik

VII.2.7 7. városrész: Rákóczi út környéke

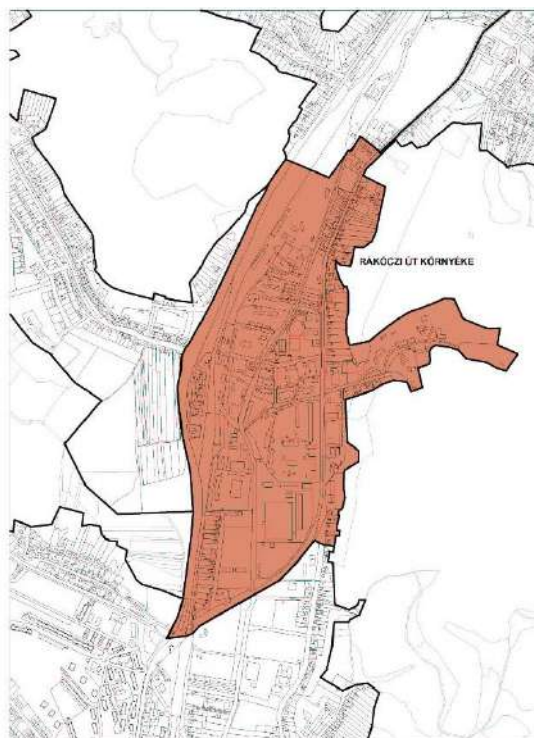
Forrás: Salgótarján IVS

A 7. városrész mindenféle értelemben a szélsőségek negyede, ahol a Belvároshoz közvetlenül csatlakozó értékes központi területek jelentős részét működő és barnamezős iparterületek és vasúti, illetve a teherpályaudvar környezetéhez tartozó kiterjedt üzemi zónák foglalják el. E meghatározó térszerkezeti elemekhez minimális hagyományos beépítésű, zömében kisebb kiterjedésű kertvárosias lakóövezetek csatlakoznak, ahol elavult a lakásszerkezet, és a komfortosság is meglehetősen alacsony szintű a kiemelkedően magas (> 50%) önkormányzati tulajdoni hányad mellett (bérlakások, szociális bérlakások és szolgálati lakások). A második világháború utáni erőteljes iparosítással párhuzamosan az 1960-as években adták át ugyanis a városrész jelenleg is használt lakásainak több mint felét, az utána következő évtizedekben az építési kedv minimálisra csappant a beszűkülő lehetőségek függvényében, ugyanis a szabad területek szinte teljes körűen beépítésre kerültek. A városrész jelenlegi állapotában az elhanyagolt, illetve az alulhasznosított ipari és közlekedési területek nagy aránya miatt rendezetlennek hat.

A városrészben viszonylag kevesen laknak (kb. 800 fő 260 lakásban). Arányaiban kiemelkednek az időskorúak és elenyésző a gyermekek száma, amely magas eltartottsággal, illetve szélsőséges társadalmi adottságokkal párosul. Az aktív korúak magas foglalkoztatottsága mellett magas a rendszeres jövedelemmel rendelkezők, illetve a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya is a sok

nyugdíjas révén. Összességében kedvezőek a végzettségi viszonyok, és társadalmi szempontból a városrész közepes státusú, ahol zömében alsóközép- és középrétegek élnek.

VII.2-8. ábra: Salgótarján 7. városrésze

A városrész elérhetősége kitűnő, utakkal, tömegközlekedéssel, vasúttal kiemelkedően feltárt (vasútállomás és tömegközlekedési csomópont), ugyanakkor óriási az átmenő forgalma ebből következően. Kiemelkedően magas a közterületek és a burkolt felületek aránya, amely kevés zöldfelületnek enged teret. Előzőek állapota azonban leromlott, ugyanúgy, mint az utaké, egyes területeken jelen vannak a parkolási nehézségek. A városrész egyes gazdasági és speciális szolgáltatásokban bővelkedik (nagykereskedelem, raktározás, logisztika, közlekedés, állategészségügy, élelmiszerellenőrzés), ugyanakkor a lakosság ellátáshoz kapcsolódó elemekben hiányos.

A városrész főképp ipari és gazdasági szolgáltatási szerepeket tölt be a városi szintű funkciómegosztásban, amelyekhez lakóövezetek is csatlakoznak. A Rákóczi út és környékének elsődleges célja a funkcióbővítés, melyben az alulhasznosított, zömében barnamezős közlekedési és ipari területek használatának az intenzívebb irányokba történő átalakítása kiemelt feladat, annál is inkább, mivel értékes központi elhelyezkedésű városi területekről van szó. E tekintetben a kereskedelmi, a környezetkímélő ipari és a lakófunkciók bővítése, illetve kialakítása egyaránt számba vehető. A célok megvalósítása révén jelentősen javul a terület rendezettsége, a városszerkezet és -kép, csökkenhet a környezet jelenlegi jelentős terheltsége, amelyet a környezetkímélő gazdasági hasznosítás, az átmenő forgalom csillapítása révén, a parkolási lehetőségek javításával, a közösségi terek és zöldfelületek arányának növelésével is támogatni szükséges.

VII.2-7. táblázat: A 7. városrész SWOT elemzése

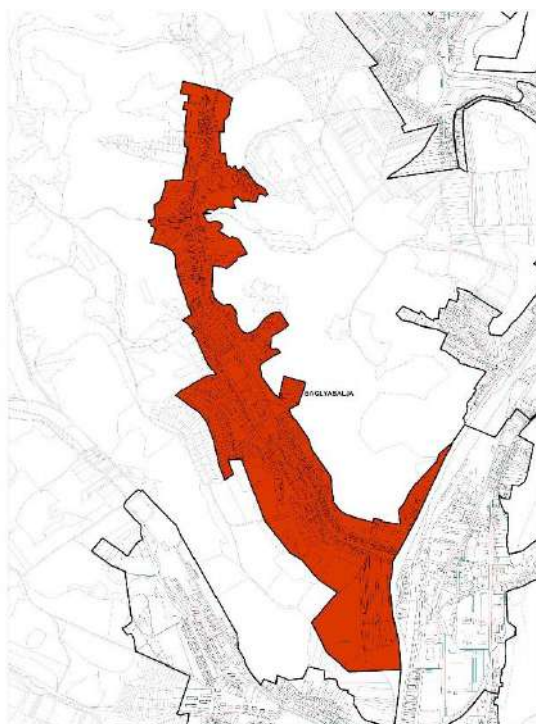
Erősségek	Gyengeségek
Erős ipari és gazdasági szolgáltatási háttér	Nagy kiterjedésű értékes központi városi területek alulhasznosítva
Fejlett gazdasági és lakossági infrastruktúra	Lakókörnyezetbe ékelődő ipari és közlekedési területek
Kitűnő elérhetőség	Leromlott üzemi és csatlakozó területek
Kedvező végzettségi viszonyok	Erőtéljes környezeti terhelés
Magas foglalkoztatási szint	Jelentős átmenő forgalom
	Kedvezőtlen a lakások komfortszintje
	Jelentős mértékű előregedés
	Kedvezőtlen a lakosság helyi szolgáltatási ellátottsága
Lehetőségek	Veszélyek
Funkcióbővítő városrehabilitációs beavatkozások	Ipari funkciók kiterjednek
Városszerkezet problémáinak oldása	Környezetterhelés fokozódik
Forgalomcsillapítás	Forgalom növekszik
Barnamezős területek újrahasznosítása	Lakóterületek leértékelődnek
Lakások komfortosságának növelése	Szociális feszültség nő
Városkép javítása	Közterületek leromlanak
Zöldfelületek arányának növelése	Barnamezős területek aránya nő

VII.2.8 8. városrész: Baglyasalja

Baglyasalját 1950-ben Salgótarján megyeszékhellyé nyilvánításának évében csatolták a városhoz. A városrész a Petőfi úton keresztül kapcsolódik Nyugatról a városhoz, egy hosszanti völgyben elhelyezkedve. A terület nagyobb részt falusias jellegű, családi házas beépítésű lakóövezet (néhány leromlott műszaki állapotú önkormányzati tulajdonú kolónialakással), amelyhez kisebb gazdasági és egyéb (kiskerti) övezet is csatlakozik. A lakások valamivel több, mint fele 1945 előtt épült, amelyek az átlagos lakótelepi lakásokhoz képest nagyobb alapterületűek. Az értékesebb területek a központi várostesthez közelebb helyezkednek el, és ez meghatározza a völgy belső tagozódását is.

Baglyasalján növekvő számban élnek, jelenleg mintegy 1800-an 600-at meghaladó számú lakásban. E városrész lakossága a legfiatalosabb egész Salgótarjánban, ahol a gyermekkorúak aránya meghaladja a 20 %-ot, ugyanakkor az idősek aránya átlag körüli. Mindez magas eltartottságot és ebből következően jelentősebb szociális nehézségeket is jelez. Ugyanakkor alacsony végzettségi szint és foglalkoztatottság mellett magas a munkanélküliség és a rendszeres jövedelemmel nem rendelkezők aránya. Ráadásul ez területileg is tagoltan jelentkezik, mivel a hátrányos helyzet a várostól földrajzilag távolodva fokozódik, és területileg koncentrálódik is. Ennek következtében a várostól távoli baglyasaljai részeken alacsonyabb státusúak élnek (Katalintelep), a középső területeken az alsóbb középosztályok vannak nagyobb arányban jelen, míg a városhoz közelebbi zónában közepes a társadalmi és lakóhelyi státus.

VII.2-9. ábra: Salgótarján 8. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS

A városrész megközelíthetősége egy irányból lehetséges, ugyanakkor a tömegközlekedésbe bekapcsolt (4-es, 14-es, 46-os busz). A közterületek és zöldfelületek száma és állapota átlagos, a parkolás megoldott. A városrész zömében rendelkezik az alapvető infrastrukturális és szolgáltatási és rekreációs ellátással (óvoda, általános iskola, diákotthon, posta, orvosi rendelő, idősek otthona sportpálya, étterem, szauna).

A városrész lakóhelyi funkciót tölt be, melynek megtartása és megerősítése a középtávú cél. Ehhez a kolónialakások helyzetének megoldása és a nehéz szociális körülményekkel kapcsolatos problémák tartós kezelése is hozzátartozik. Mindezek környezeti hatásai kedvezőek mind természeti, mind épített környezeti vonatkozásokban.

VII.2-8. táblázat: A 8. városrész SWOT elemzése

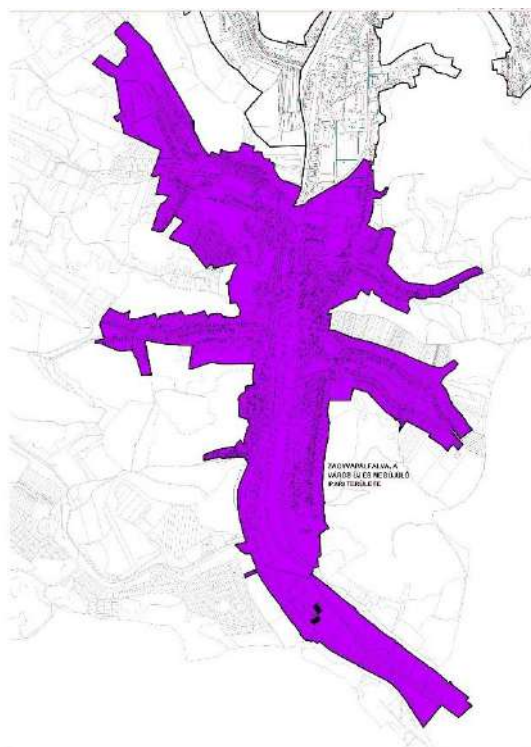
Erősségek	Gyengeségek
Kedvező természeti adottságok	Alacsony végzettségi szint
Nyugodt kertvárosias lakókörnyezet	Magas munkanélküliség és inaktivitás
Növekvő beköltözés	Koncentráltan megjelenő alacsony társadalmi státus
Kiemelkedő fiatalok-arány	Koncentráltan megjelenő kedvezőtlen lakóhelyi adottságok
Kedvező szolgáltatási ellátási szint	Leromlott állapotú közterületek és középületek
	Fokozott szociális problémák
Lehetőségek	Veszélyek

Infrastruktúrafejlesztés	Lakóterületek állaga leromlik
Szociális gazdaság erősítése	Közterületek leromlanak
Helyi foglalkoztatás növelése	Szociális problémák eszkalálódnak
Tömbrehabilitáció	

VII.2.9 9. városrész: Zagypálfalva

Zagypálfalva önálló települést 1961-ben csatolták Salgótarjánhoz. A II. világháború után erőteljes iparosodott, majd a rendszerváltás után az ipari park létrehozásával ez a karakter tovább erősödött. A városrész eltérő jellegű gazdasági és lakóterületi egységekből áll, ahol a lakótelepi (Gorkij), a kertvárosias és a falusias beépítés mellett kolónialakások is megtalálhatók (Hősök útja, Hársfa u.; Csokonai út), de szociális szempontból nem megfelelő lakóterületet jelentenek egyes panelházak is (Zöldfa u.), ugyanakkor az ipar és a szolgáltatások is erőteljesen képviseltetik magukat (21-es főút és vasút közti területek, ipari park). A Hársfa úti földszintes kolóniák sorházszerűen egybeépültek, ugyanakkor a Csokonai úton a földszintes, a Hősök úton az egy emeletes, magas-tetős kialakítású épületek egyaránt rendkívül avult műszaki állapotban vannak. A lakások nyolcada a II. világháború előtt, illetve az 1960-as években épült, legnagyobb részük azonban az 1970-es és az 1980-as években. Többlakásos lakóépületek építésével jelentős lakóterületi fejlesztések indultak meg a 2000-es években is (2004-től). A lakások döntő többsége megfelelő komfortfokozatú.

VII.2-10. ábra: Salgótarján 9. városrésze

Forrás: Salgótarján IVS

Zagyvapálfalva a második legnagyobb népességű városrész, ahol mintegy 9900 fő él kb. 3800 lakásban. A városrész funkcionális sokszínűsége mellett a lakosság összetétele is heterogén, így az átlagos társadalmi mutatók sokszor szélsőséges eltéréseket takarnak. A városrész fiatalos korszerkezetű, ugyanakkor átlagos végzettségi, foglalkoztatási, jövedelmi és szociális helyzettel jellemezhető. A lakótelep itt is közepes státusú, mint a város többi lakótelepe is, ahol alsóközép- és középrétegek élnek, míg a kertváros részen egyértelműen magasabb státusú felsőközéposztályok. A falusias terület a város más hasonló funkciójú területeivel megegyező adottságokkal rendelkezik. A Zöldfa és Hársfa utca lakói döntően a pécskői cigánydombról ideköltöztetettek és a leszármazottaik, akik rendkívül alacsony státusúak, és minden fajta és jellegű szociális és gazdasági probléma halmozottan jelen van az életükben. További kisebb, társadalmi szempontból figyelmet érdemlő, leromló, szociálisan veszélyeztetett területek is beékelődnek a városrészbe: a Budapesti út – Rákóczi út – Csokonai út közé bezárt vasút és iparterület menti beékelődő zóna, a Keszi u. környezete, valamint az egykori zártkertek Kotyháza és Kormospusztá környezetében.

Zagyvapálfalva Salgótarján déli kapujaként a legjobb elérhetőségű városrész, ahová a 21-es mellett a 22-es főút is érkezik, továbbá más alsóbbrendű utak is becsatlakoznak, és rendelkezik vasúti, illetve távolsági autóbusz megállóhellyel, továbbá tömegközlekedéssel kitűnően feltárt többszörös buszfordulóként, végállomásként. A városrész közterületekkel és zöldfelületekkel jól ellátott, melyek állapota a leromlottól az újig és magas szinten karban tartottig változó. Zagyvapálfalva gyakorlatilag város a városban, mivel az infrastruktúrák és a szolgáltatások szinte teljes köre elérhető, bár utóbbiak főként a lakótelepen (óvoda, általános és középiskola, művelődési ház, felnőtt és gyermekorvosi rendelők, gyógyszerár, posta, idősek klubja, sportpálya), illetve a Csokonai és Nagymező utcák találkozásánál.

Lakóhelyi és gazdasági szempontból a városrész a Belváros és tágabb környezetéhez hasonlóan (4. városrész) vegyes funkciójú, mivel több különböző szerepet is betölt. Lakótelepi rész a Gorkij, kertvárosias lakóövezet a mellette lévő terület, falusias jellegű beépítés jellemzi régi Zagyvapálfalvát a főút két oldalán, illetve a Kazár-völgyben és a Vizslásra vezető út mentén. Szociális szempontból kedvezőtlen helyzetű a Hősök, a Zöldfa és a Hársfa utca tágabb környéke, valamint a Batsányi és a Csokonai út egyes részei, ipari terület a 21-es út és a vasút menti déli zóna, valamint az ipari park, de a város peremén egyéb övezet is található (kiskeretek a Sámsonháza felé vezető út mentén). Mindezek a lakóhelyi, a rekreációs, a gazdasági és szolgáltatási, a kereskedelmi, a kulturális, valamint a közlekedési alközponti szerepeit emelik ki. Közülük a lakóhelyi szerepek minőségjavítás melletti megerősítése, illetve a gazdasági, a kereskedelmi, a kulturális és a rekreációs funkciók kibővítése a városrész célja.

VII.2-9. táblázat: Az 9. városrész SWOT elemzése

Erősségek	Gyengeségek
Széleskörű funkciók	Beszűkült várostest, minimális fejlesztési területek
Jelentős alközponti és kapuszerep	Koncentráltan megjelenő kedvezőtlen lakóhelyi adottságok
Kiemelkedő gazdasági és kereskedelmi potenciál	Koncentráltan megjelenő leromlott állapotú közterületek
Munkahelyek száma magas	Koncentráltan jelenlévő alacsony társadalmi státus
Kedvező infrastrukturális és szolgáltatási ellátási helyzet	Koncentráltan jelenlévő fokozott szociális problémák

Kitűnő elérhetőség	Devianciák magas fokú utcai megjelenése
Rendezett lakókörnyezetek	
Kiterjedt közösségi terek	
Fiatalos korszerkezet	
Növekvő beköltözés	
Lehetőségek	Veszélyek
Szociális városrehabilitáció	Peremi helyzetű és beékeltszociális krízisterületek kiterjednek
Lakáskörülmények koncentrált javítása	Lakosságcsereélődes kedvezőtlenebb státusz irányába
Foglalkoztatás növelése	Közterületek állapota romlik
Funkcióbővítés	Lakótelepi épületek állapota leromlik
Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	
Kereskedelemfejlesztés	

VII.2.10 10. városrész: Kültérület (Eresztvény nélkül)

A mezőgazdasági jellegű kültérületek egyes volt zártkerti, üdülő jellegű zónák mellett némi ipart és szolgáltatást is magukon hordoznak. 2001-ben 21 kültérületi részt tartott nyilván a KSH: András telep, Csenyikvölgy, Csókáspuszta, Dugdelpuszta, Eresztvény, Gyurtyános, Kisponyipuszta, Kormospuszta, Kotyháza, Magyarbánya, Nyárjaspuszta, Nyesésdűlő, Ökörkő, Pécskőpuszta, Salgőpuszta, Somositanák, Somoskőitánya, Szánasalja, Szigetpuszta, Szilvaskő és Újbányatelep. A különböző típusú kültérületi lakott helyeken hivatalosan mintegy 280 fő él állandó jelleggel kb. 100 lakásban, ennek ellenére vélhetően sokkal többen költöztek ki a volt zártkerti részekbe is a hivatalosan üresen álló üdülőházak téliésítésével.

VII.2-10. táblázat: A 10. városrész SWOT elemzése

Erősségek	Gyengeségek
Intenzív mezőgazdasági használat	Kevés differenciált mezőgazdasági termelés
Kapcsolódó üdülőjellegű funkciók	Rossz elérhetőség
Lehetőségek	Veszélyek
Ipari-szolgáltató funkciók visszaszorítása	Mezőgazdasági eredetű környezetterhelés fokozódása
Lakóterületi funkciók korlátozása	Ipari-szolgáltató funkciók kiterjedése
Üdülőterületi hasznosítás bővítése	Üdülőterületek állandó jellegű használatából származó szennyezések növekedése
Mezőgazdasági termelés diverzifikálása	Lakóterületi szerepek növekedése

A szétagoltan elhelyezkedő kültérületi lakott részek megközelíthetősége kedvezőtlen, földutakon keresztül lehetséges. A vízelvezetésen javítani szükséges. A mezőgazdasági használat megtartása, a

volt zártkerti zónákban az üdülő jelleg erősítése, az idegenforgalmi jellegű funkcióbővítés, a lakóterületek visszaszorítása, illetve ipari-szolgáltató területek integrálása a közép- és hosszú távú cél, amely egybeesik a környezetminőséget javító érdekekkel.